

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Załącznik
do uchwały Nr 4/76/16
Zarządu Województwa
Kujawsko-Pomorskiego
z dnia 27 stycznia 2016 r.

Raport o stanie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2012-2014

wykonany na potrzeby monitorowania
realizacji ustaleń Strategii rozwoju
województwa kujawsko-pomorskiego
do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+

Toruń, styczeń 2016

Autorzy:

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, zespół autorski: Szymon Piotr Bryzgalski, Joanna Chodynicka, Ewa Chróstowska, Beata Klajbor, Konrad Kaszuba, Łukasz Pieron, Adam Stańczyk, Iwona Stańczyk – rozdziały nr 1-5.

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu, Departament Rozwoju Regionalnego, Wydział Analiz i Ewaluacji, Biuro Analiz – rozdziały nr 1 i 5, załączniki nr 1-4.

Spis treści

1.	WSTĘP	5
2.	WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU	11
3.	PORÓWNANIE WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE	43
4.	PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH	73
5.	PODSUMOWANIE I WNIOSKI	102
6.	Załącznik nr 1 – monitoring ogólnego poziomu rozwoju województwa	105
7.	Załącznik nr 2 – monitoring realizacji celów strategicznych	119
8.	Załącznik nr 3 – monitoring szczegółowych procesów rozwoju i struktur województwa	131
9.	Załącznik nr 4 – Wybrane wskaźniki monitorowania RPO WK-P 2007-2013	140

1. WSTĘP

Niniejsze opracowanie ma na celu analizę i ocenę zmian stanu rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2012-2014.

Bezpośrednią podstawę opracowania stanowi Uchwała Nr 42/1423/14 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 15 października 2014 roku (z późn. zmianami¹)w sprawie przyjęcia „Szczegółowego planu działań na rzecz realizacji ustaleń Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+”.

Zgodnie z powyższym Planem, „Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+” (dalej: *Strategia*) jest monitorowana za pomocą raportów rocznych – mających na celu pokazanie działań podejmowanych na rzecz realizacji *Strategii* oraz raportów trzyletnich, dotyczących przedstawienia statystycznego wyrazu zmian stanu rozwoju. Niniejsze opracowanie jest pierwszym raportem trzyletnim, który obejmuje okres 2012-2014, rozpoczynający się w roku poprzedzającym, a kończący się w roku następującym po przyjęciu obecnie obowiązującej *Strategii* (Uchwała Nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 roku).

Celem opracowania jest przedstawienie statystycznie mierzalnych zmian stanu rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego w okresie 2012-2014. W przypadku bieżącej – pierwszej edycji raportu – opracowanie w większym stopniu charakteryzuje stan wyjściowy, niż efekty realizacji zaplanowanych działań. Jest to więc swoisty bilans otwarcia, gdyż nawet w ostatnim roku objętym opracowaniem – czyli w roku 2014, który był pierwszym rokiem uruchamiania działań określonych w *Strategii*, trudno się spodziewać zauważalnych statystycznych zmian stanu rozwoju, będących efektem polityki regionalnej realizującej ustalenia *Strategii*.

Opracowanie składa się z dwóch zasadniczych części:

- 1) Analiz zmian stanu rozwoju województwa w założonym wybranym okresie, dokonanych na trzech zasadniczych płaszczyznach:
  - zmian sytuacji województwa kujawsko-pomorskiego na tle pozostałych województw – celem jest względna ocena tempa rozwoju województw, w tym zwłaszcza zmian pozycji kujawsko-pomorskiego w relacjach do pozostałych województw;
  - zmian relacji pomiędzy różnymi częściami województwa kujawsko-pomorskiego – w szczególności zmian stanu rozwoju powiatów – celem jest ocena, czy zróżnicowania wewnętrzne się zmniejszają, czy powiększają; w przypadku kilku zagadnień, kluczowych dla rozwoju na poziomie lokalnym i (w dużej części) zależnych od działań samorządów lokalnych, zdecydowano się poszerzyć zakres analiz i uwzględnić gminny poziom odniesienia;
  - zmian sytuacji ośrodków stołecznych województw – celem jest przede wszystkim ocena aspektów istotnych dla stymulowania rozwoju regionów, a w szczególności składających się na potencjał metropolitalny tych ośrodków.
- 2) Zestawienia statystycznego nawiązującego do tabel wskaźników systemu monitorowania ustaleń „*Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*” określonych w *Strategii*. *Strategia* zakłada czteropłaszczyznowy system monitorowania, z którego pierwsze trzy płaszczyzny (monitoring ogólnego poziomu rozwoju województwa, monitoring realizacji celów strategicznych, monitoring szczegółowych procesów rozwoju i struktur województwa) dotyczą coraz bardziej szczegółowych poziomów odniesienia mierzonych statystycznie.

---

¹ Uchwała Nr 51/1867/15 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 16 grudnia 2015 roku

Źródłem danych dla analiz są ogólnodostępne bazy publikowane przez Główny Urząd Statystyczny (z wyjątkiem wskaźnika ruchu w portach lotniczych pochodzącego z Urzędu Lotnictwa Cywilnego). Dane z Banku Danych Lokalnych zostały pobrane w pierwszym tygodniu grudnia 2015 r. Są to dane powszechnie używane do oceny stanu rozwoju obszarów i ośrodków (świadczą o ich konkurencyjności, jakości życia, wizerunku na arenie zewnętrznej), są porównywalne – i pod względem terytorialnym i w szeregach czasowych, a więc będą mogły być wykorzystywane także w przyszłości do sporządzania kolejnych edycji tego typu opracowań. Raport stanowi kompromis pomiędzy zakresem zagadnień, które powinny być przeanalizowane dla uzyskania w pełni satysfakcjonującej charakterystyki stanu, a dostępnością danych statystyki publicznej. W kontekście rzeczywistych potrzeb na rzecz monitorowania stanu rozwoju województwa w dziedzinach, które są istotne dla polityki regionalnej, dostępność danych jest w istotnym stopniu niewystarczająca. Ze względu na brak danych zrezygnowano z przedstawienia niektórych zagadnień, które mają istotne znaczenie dla oceny jakości życia i konkurencyjności. Dotyczy to sytuacji braku danych w ogóle lub braku w pełni wiarygodnych danych, w niektórych przypadkach - braku danych obejmujących całość zagadnienia (a bazujących wyłącznie na próbie), ewentualnie danych istotnie zdezaktualizowanych. Należy być także świadomym okresowych zmian w klasyfikacji niektórych zagadnień na potrzeby badań statystycznych, skutkiem czego jest brak porównywalności danych w szeregach czasowych. W szczególnie istotnych zagadnieniach uznano, że dokonywanie analiz z wykorzystaniem tego typu danych powodowałoby zbyt duże ryzyko błędów interpretacyjnych. Szczególnie istotnymi zagadnieniami, z przedstawienia których w opracowaniu zrezygnowano ze względu na istotne różnice w ocenie stanu przez GUS i urzędy gmin, są zaopatrzenie w wodę i odprowadzenie ścieków.

W pierwszej (analitycznej) części opracowania przyjęto konwencję polegającą na przedstawieniu zmian w zakresie kilkunastu zagadnień, które uważa się za najważniejsze dla rozwoju na analizowanych poziomach. Dla każdego zagadnienia wybrano jeden (w wyjątkowych przypadkach – więcej) wskaźnik, który w najbardziej miarodajny sposób charakteryzuje daną dziedzinę. Wprawdzie w przypadku wielu zagadnień, wybór tylko jednego wskaźnika nie jest w pełni wystarczający dla ich całościowej oceny, ale pozwala na zwrócenie uwagi na najważniejsze wnioski, a przede wszystkim umożliwia przeprowadzenie stosunkowo przekrojowej analizy w opracowaniu o niewielkiej objętości. Jednym z głównych założeń opracowania jest bowiem przekazanie informacji o zachodzących zmianach w możliwie przystępny i syntetyczny sposób, mający zachęcić do zainteresowania problematyką szersze grono odbiorców.

Założono, że zastosowane wskaźniki powinny być w największym stopniu reprezentatywne dla procesów rozwojowych realizowanych w analizowanej grupie jednostek. Pomimo, iż niektóre zagadnienia są istotne dla wszystkich trzech analizowanych płaszczyzn – to na każdej z nich kluczowe znaczenie mogą mieć różne aspekty danego zagadnienia. Dlatego też na przykład w zakresie jakości kształcenia, przy porównaniu województw posłużono się wskaźnikiem przeciętnego wyniku z egzaminu gimnazjalnego, który wg autorów w sposób właściwy ocenia jakość kształcenia na powszechnym poziomie szkół, i jednocześnie ma istotne znaczenie dla rozwoju społecznego na poziomie województwa, natomiast przy porównywaniu powiatów posłużono się wskaźnikiem egzaminów maturalnych, bowiem ten poziom kształcenia jest zadaniem własnym powiatów; dokładnie z tego samego powodu (odpowiedzialność za realizację zadania własnego) przy analizie gmin ponownie posłużono się wynikiem egzaminu gimnazjalnego.

Poszczególne zagadnienia zilustrowano za pomocą schematycznych załączników mapowych oraz wykresów. Zastosowano tu konwencję ujednoczenia sposobu prezentacji w ramach poszczególnych płaszczyzn. W przypadku porównań międzywojewódzkich generalną zasadą było pokazanie na jednej z map – stanu zagadnienia w roku 2014, a na drugiej – wielkości zmian. W przypadku analizy powiatów, na jednej z map pokazano stan w roku 2014, a na drugiej – dokonano waloryzacji zmian w analizowanym okresie. Przyjęto tu konwencję jednolitej dla wszystkich zagadnień – pięciostopniowej skali, która uwzględnia subiektywną ocenę charakteru zmian. Z tego powodu na każdej z map zachowano pełną skalę (stanowiącą informację o możliwym zakresie oceny), nawet jeśli niektóre oceny nie były prezentowane na danej mapie. W przypadku analizy miast wojewódzkich przyjęto, iż wielkość

oznaczenia dla miasta pokazuje skalę danego zagadnienia, a oznaczenie barwne – charakter zmian w analizowanym okresie. Wykresy przedstawiają albo stan, albo zachodzące zmiany – ale dotyczą innego aspektu tych zagadnień, niż pokazany na mapach. W częściach opracowania dotyczących porównania województw oraz porównania miast wojewódzkich, w tabelach podano pozycje (rangi) zajmowane przez poszczególne województwa i miasta. Ma to na celu łatwą orientację oraz ocenę zmian relacji między jednostkami. Na uwagę zasługuje fakt, że nawet jeśli w tabelach podano wartości zaokrąglone wskaźników, to w przypadku występowania rzeczywistych różnic, uwzględniono je w określeniu pozycji.

Tabela 1. Wykaz wskaźników użytych do analiz w rozdziałach 2-4

Lp.	Charakteryzowane zagadnienie	Reprezentatywny wskaźnik użyty do oceny zagadnienia
Województwo kujawsko-pomorskie na tle kraju		
1.	Liczba ludności województw	Liczba ludności województw Udział mieszkańców województw w liczbie ludności kraju
2.	Migracje	Przeciętne roczne saldo migracji Przeciętne roczne saldo migracji na 10 tys. mieszkańców
3.	Produkt Krajowy Brutto	Wartość PKB bezwzględna Wartość PKB na 1 mieszkańca Udział województw w sumie krajowej PKB
4.	Przedsiębiorczość	Podmioty gospodarki narodowej wg rejestru REGON Podmioty gospodarki narodowej wg rejestru REGON na 1000 mieszkańców
5.	Produkcja sprzedana przemysłu	Udział województw w wartości krajowej produkcji sprzedanej przemysłu Wartość produkcji sprzedanej przemysłu
6.	Rolnictwo – produkcja zwierzęca	Udział województw w obsadzie zwierząt gospodarskich Liczba zwierząt gospodarskich
7.	Rolnictwo – produkcja roślinna	Udział województw w zbiorach głównych płodów rolnych Zbiory głównych płodów rolnych
8.	Rynek pracy – pracujący	Liczba pracujących Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
9.	Rynek pracy – bezrobocie	Stopa bezrobocia rejestrowanego
10.	Pomoc społeczna	Udział osób żyjących w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej
11.	Dostępność w sieci dróg najwyższej rangi	Długość dróg ekspresowych i autostrad Długość dróg ekspresowych i autostrad – wskaźnik km/ 100 km ² powierzchni województwa
12.	Jakość kształcenia – egzamin gimnazjalny	Przeciętny wynik egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej (matematyka) Wyniki egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej (matematyka) w stosunku do średniej krajowej
13.	Wychowanie przedszkolne	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym
14.	Lecznictwo uzdrowiskowe	Kuracjusze leczenia stacjonarnie
Wewnątrzwojewódzkie zróżnicowania rozwoju – analiza dla powiatów		
15.	Liczba ludności	Liczba ludności – udział powiatu w sumie wojewódzkiej
16.	Saldo migracji	Przeciętne saldo migracji międzypowiatowych na pobyt stały na 1000 mieszkańców Przeciętne roczne saldo migracji międzypowiatowych na pobyt stały
17.	Przedsiębiorczość	Podmioty gospodarki narodowej wg rejestru REGON na 1000 mieszkańców
18.	Rynek pracy – bezrobotni	Stopa bezrobocia rejestrowanego
19.	Rynek pracy – bezrobotni w wieku 25-34 lata	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 25-34 lata w ludności w tym wieku
20.	Pomoc społeczna	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej
21.	Ruch turystyczny	Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców w turystycznych obiektach noclegowych
22.	Jakość kształcenia – egzamin maturalny	Wynik egzaminu maturalnego z matematyki w stosunku do średniej wojewódzkiej
23.	Wychowanie przedszkolne	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

Lp.	Charakteryzowane zagadnienie	Reprezentatywny wskaźnik użyty do oceny zagadnienia
Wewnątrzwojewódzkie różnicowania rozwoju – pogłębiona analiza dla gmin		
24.	Przedsiębiorczość wśród osób fizycznych	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców
25.	Rynek pracy – bezrobocie	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
26.	Jakość kształcenia - egzamin gimnazjalny	Wyniki egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej – matematyka
27.	Wychowanie przedszkolne	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym
28.	Opieka żłobkowa	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach
Porównanie miast wojewódzkich		
29.	Liczba ludności	Liczba ludności miast wojewódzkich
30.	Przedsiębiorczość	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON
31.	Kapitał zagraniczny w gospodarce	Liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego Liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 mieszkańców
32.	Rynek pracy – bezrobocie	Stopa bezrobocia rejestrowanego
33.	Budownictwo mieszkaniowe	Liczba oddanych mieszkań Przeciętna roczna liczba mieszkań oddawanych na 1000 mieszkańców
34.	Porty lotnicze	Liczba obsłużonych pasażerów w portach lotniczych Udział w ruchu polskich portów lotniczych
35.	Szkolnictwo wyższe	Liczba studentów
36.	Kultura – teatry	Widzowie przedstawień w teatrach dramatycznych i lalkowych
37.	Kultura – instytucje muzyczne	Widzowie przedstawień teatrów muzycznych, operowych, filharmonii, chórów i orkiestr
38.	Ruch turystyczny	Liczba udzielonych noclegów Udział miasta w ruchu turystycznym miast wojewódzkich
39.	Ruch turystów zagranicznych	Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym Udział miasta w ruchu turystycznym miast wojewódzkich
40.	Napływ z zagranicy	Przeciętna roczna liczba zameldowań z zagranicy
41.	Spółeczeństwo obywatelskie	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców
42.	Łączny potencjał Bydgoszczy i Torunia	<i>Porównanie wybranych aspektów</i>

Źródło: Opracowanie własne

Drugą część opracowania (zestawienie statystyczne w załącznikach), stanowią trzy tabele wskaźników, opracowane na podstawie systemu monitorowania opisanego w „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+”, z których niewielka część znalazła się w analitycznych rozdziałach opracowania.

W załączniku nr 1 (Monitoring ogólnego poziomu rozwoju województwa) przedstawione zostały wskaźniki świadczące o stanie rozwoju województwa (łącznie 8 wskaźników ze *Strategii* przedstawionych w formie 10 wskaźników w opracowaniu). Są to bardzo ogólne wskaźniki, które oddają charakter i są konsekwencją całościowych zmian stanu rozwoju (wartość wskaźnika jest efektem synergii różnych procesów zachodzących na terenie województwa), a więc w najbardziej syntetyczny sposób oddają kondycję społeczno-gospodarczą województwa. Wskaźniki te są podstawą dla obiektywnej oceny poziomu rozwoju województwa. Odnoszą się bezpośrednio do priorytetów rozwoju województwa, a więc pozwalają na ocenę tempa i charakteru procesu modernizacji województwa. W załączniku przedstawiono dostępne dane w zakresie wartości wskaźników w latach 2010-2014 dla Polski oraz województwa kujawsko-pomorskiego wraz z informacją o uzyskanej lokacie w porównaniu do pozostałych województw w kraju. W załączniku nr 2 (Monitoring realizacji celów strategicznych) ujęte zostały wskaźniki odnoszące się do ustaleń

poszczególnych celów strategicznych, a więc pozwalające na monitorowanie stanu/stopnia realizacji tychże celów (łącznie 52 wskaźniki odpowiadające 38 wskaźnikom zawartym w *Strategii*). Cele strategiczne mają bezpośrednie przełożenie na realizację priorytetów rozwoju województwa, a więc tego typu monitoring pozwala na ocenę, które składowe procesy modernizacji postępują szybciej, a które wolniej – co ma służyć elastycznemu zarządzaniu procesem rozwoju. W ujęciu tabelarycznym przedstawione zostały dostępne dane w zakresie wartości wskaźników w latach 2010-2014 dla Polski oraz województwa kujawsko-pomorskiego. Załącznik nr 3 (Monitoring szczegółowych procesów rozwoju i struktur województwa) stanowią wybrane wskaźniki statystyczne i pochodzące spoza statystyki publicznej, mające na celu możliwie szeroki opis stanu rozwoju województwa (łącznie 212 wskaźników ze *Strategii*, z których 115 przedstawiono w opracowaniu). Zakres tematyczny koresponduje z poszczególnymi celami strategicznymi. Założeniem tych wskaźników było umożliwienie monitorowania stanu realizacji *Strategii* oraz szeroko rozumianej polityki przestrzennej i zarządzania regionem. Zasób ten stanowi bazę wyselekcjonowanych i ukierunkowanych tematycznie danych o stanie województwa. W załączniku przedstawiono dostępne dane w zakresie wartości wskaźników w latach 2011-2014 osiągnięte przez województwo kujawsko-pomorskie. Należy zaznaczyć, że w *Strategii* w momencie jej uchwalenia znalazła się duża liczba wskaźników, których monitorowanie uzależnione zostało od prac Głównego Urzędu Statystycznego. Przewidziano, że ich monitorowanie rozpocznie się wraz z momentem publikacji danych przez GUS lub udostępnieniem informacji dla GUS przez gestorów tej informacji (wraz z zaistnieniem możliwości pozyskania danych z innych źródeł administracyjnych). Niestety do chwili obecnej, w odniesieniu do przeważającej ich części, nadal nie jest możliwe pozyskanie wiarygodnych, pełnych i porównywalnych danych.

Dane przedstawione w załącznikach nr 1-3 pochodzą z zasobów: statystyki publicznej (opracowań Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, danych pozyskanych na wniosek Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, Banku Danych Lokalnych, Systemu STRATEG), Urzędu Lotnictwa Cywilnego, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku, Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu. Dane pozyskane z zasobów statystyki publicznej pochodzą z badań reprezentacyjnych (przeprowadzanych na określonej próbie) oraz badań pełnych. Szczegółowe informacje dotyczące źródła danych dla wskaźników zawarte zostały w poszczególnych załącznikach. Przedstawione dane są aktualne na dzień 9 grudnia 2015 roku.

Ostatni załącznik stanowi wykaz wskaźników monitorowania RPO WK-P 2007-2013. Dane pochodzą z systemu KSI (SIMIK 07-13), stan na 31 grudnia 2015 roku. Są to wskaźniki ukazujące realizację działań podjętych w programie. Stanowią one rozszerzenie informacji o stanie rozwoju województwa, będącego wynikiem interwencji funduszy unijnych.

Należy podkreślić, że analizowane w niniejszym opracowaniu wskaźniki nie dotyczą wyłącznie zagadnień, które w bezpośredni lub pośredni sposób są kształtowane w polityce regionalnej. Są odzwierciedleniem całościowego rozwoju społeczno-gospodarczego, na który składają się – oprócz polityki samorządu województwa – także działania samorządów lokalnych, polityka Państwa Polskiego wobec regionów, aktywność społeczna, globalna sytuacja gospodarcza i inne procesy mające wpływ na stan rozwoju. Niemniej jednak są to wskaźniki, przez pryzmat których województwa, powiaty, gminy i miasta są postrzegane i oceniane pod względem konkurencyjności, atrakcyjności i jakości życia, a szeroko rozumiany rozwój społeczno-gospodarczy zawsze będzie się przyczyniał do ich poprawy (bez względu na to jakie podmioty i jakie czynniki inicjują ten rozwój).

2. WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Liczba ludności

Opis wskaźnika

Liczba mieszkańców jest podstawowym parametrem charakteryzującym poszczególne województwa. W bardzo dużym stopniu warunkuje skalę procesów społeczno-gospodarczych zachodzących w regionach (dlatego szereg cech charakteryzujących województwa powinien być odnoszony do ich potencjału demograficznego). W krótkich okresach parametr ten nie podlega znaczącym zmianom.

Charakterystyka zmian

W okresie 2012-2014 województwo kujawsko-pomorskie zanotowało bardzo nieznaczny spadek liczby mieszkańców – wynoszący około 6,4 tys. osób, to jest 0,3% stanu początkowego. Taki kierunek i podobne natężenie zmian jest charakterystyczne dla większości województw, choć aż 5 regionów rozwiniętych wokół najsilniejszych ośrodków miejskich, zanotowało nieznaczne wzrosty. Ubytek liczby mieszkańców w kujawsko-pomorskim jest powodowany przede wszystkim niekorzystnym saldem migracji, ale także ujemnym przyrostem naturalnym (miał on miejsce tylko w roku 2013, ale był na tyle silny, że nie został zrównoważony przez dodatnie wartości w latach 2012 i 2014). Zmiany liczby ludności województw w badanym okresie były na tyle nieznaczne, że utrzymane zostały pozycje wszystkich województw oraz relacje pomiędzy nimi. Kujawsko-pomorskie z udziałem 5,4% ludności Polski lokuje się wciąż na 10 pozycji w kraju. Przy utrzymywaniu obecnych trendów w dłuższym okresie należy się jednak spodziewać zauważalnych zmian w relacjach międzywojewódzkich w tej dziedzinie.

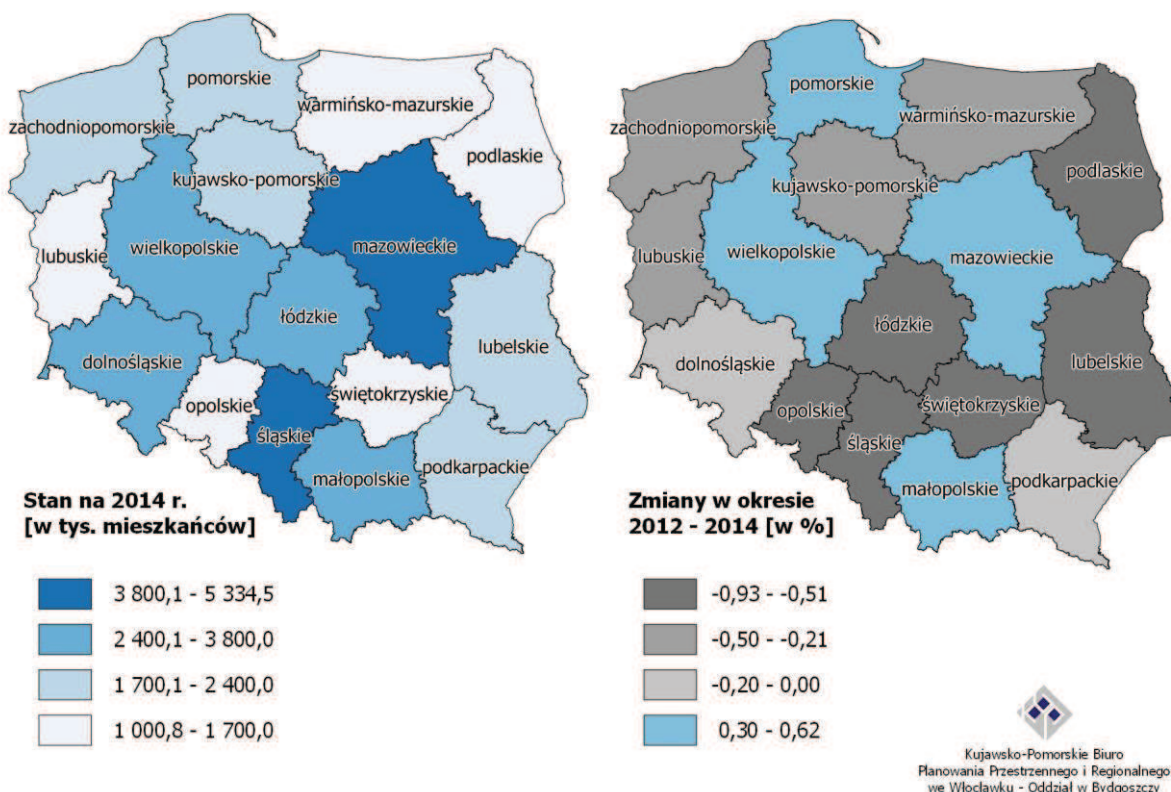
Tabela 2. Liczba ludności województw i jej zmiany

Jednostka terytorialna	Liczba ludności						Zmiana w okresie 2012 – 2014 (%)
	2012		2013		2014		
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	
Dolnośląskie	2914362	5	2909997	5	2908457	5	-0,20
Kujawsko - Pomorskie	2096404	10	2092564	10	2089992	10	-0,31
Lubelskie	2165651	8	2156150	8	2147746	8	-0,83
Lubuskie	1023317	15	1021470	15	1020307	15	-0,29
Łódzkie	2524651	6	2513093	6	2504136	6	-0,81
Małopolskie	3354077	4	3360581	4	3368336	4	0,43
Mazowieckie	5301760	1	5316840	1	5334511	1	0,62
Opolskie	1010203	16	1004416	16	1000858	16	-0,93
Podkarpackie	2129951	9	2129294	9	2129187	9	-0,04
Podlaskie	1198690	14	1194965	14	1191918	14	-0,56
Pomorskie	2290070	7	2295811	7	2302077	7	0,52
Śląskie	4615870	2	4599447	2	4585924	2	-0,65
Świętokrzyskie	1273995	13	1268239	13	1263176	13	-0,85
Warmińsko - Mazurskie	1450697	12	1446915	12	1443967	12	-0,46
Wielkopolskie	3462196	3	3467016	3	3472579	3	0,30
Zachodniopomorskie	1721405	11	1718861	11	1715431	11	-0,35

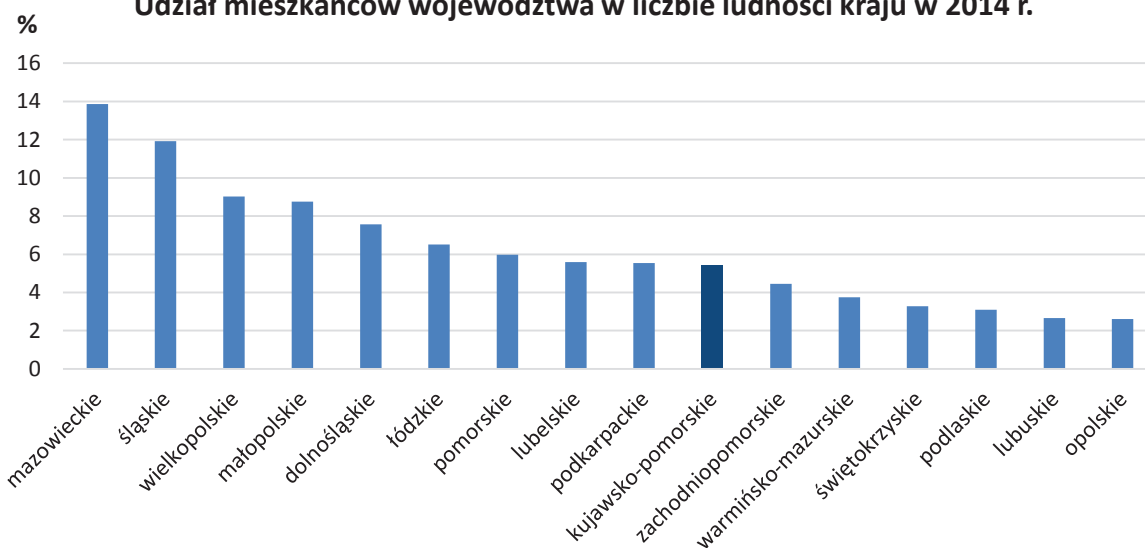
Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Liczba ludności

Udział mieszkańców województwa w liczbie ludności kraju w 2014 r.

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie nie podlega znaczącym zmianom w tak krótkich odstępach, jak analizowany okres. Województwo kujawsko-pomorskie notuje niekorzystne zmiany, ale nie wykazują one skali, która byłaby niepokojąca dla rozwoju województwa w najbliższych latach. Analizowane zagadnienie jest w niewielkim stopniu i tylko pośrednio zależne od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej, niemniej jednak w miarę możliwości we wszystkich aspektach, które mają na to wpływ, należy kłaść nacisk na stwarzanie atrakcyjnych warunków zamieszkania – dla przeciwdziałania emigracji oraz zachęt do imigracji na teren kujawsko-pomorskiego mieszkańców innych województw.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Migracje

Opis wskaźnika

Migracje międzywojewódzkie są jednym z najważniejszych wskaźników atrakcyjności poszczególnych regionów. Migracja do innego województwa wynika najczęściej z istotnych przesłanek ekonomicznych, jest trwała i w największym stopniu dotyczy ludności młodej, a więc zawsze wpływa istotnie na konkurencyjność regionów.

Charakterystyka zmian

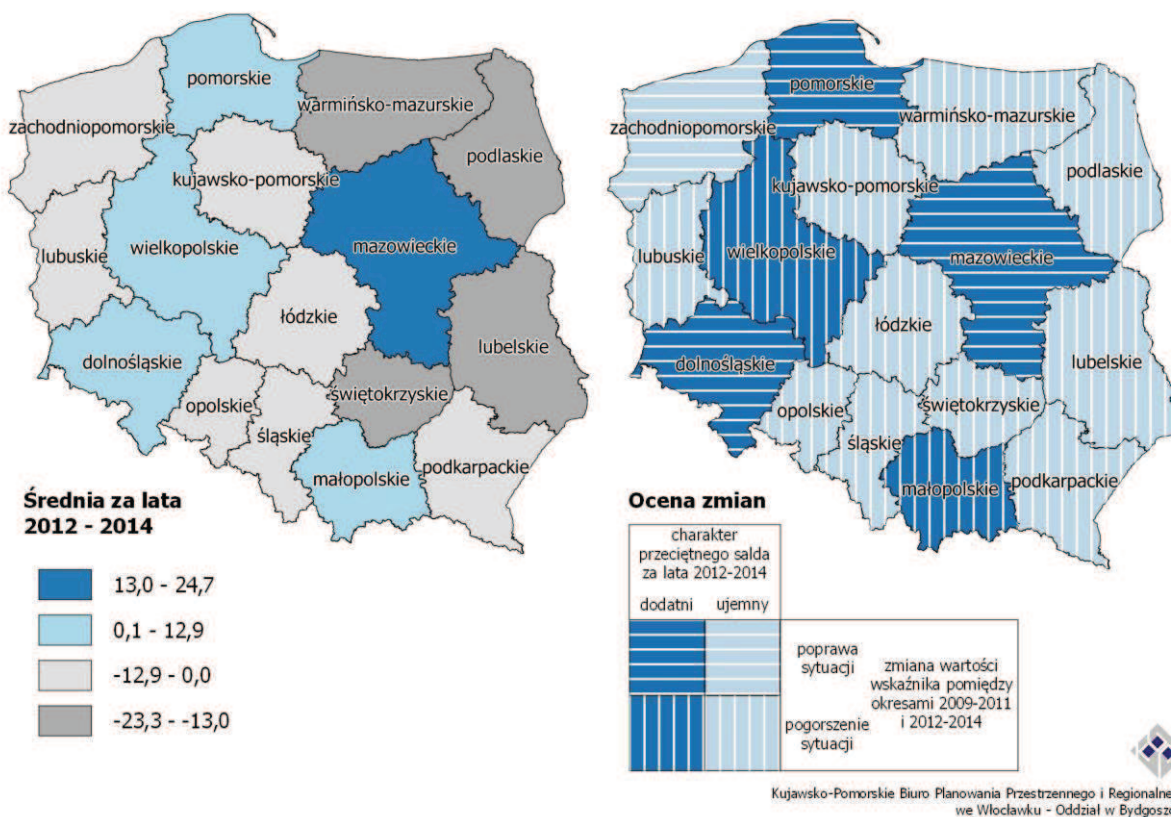
W okresie 2012-2014 w stosunku do lat 2009-2011 w województwie kujawsko-pomorskim miało miejsce zwiększenie niekorzystnej (ujemnej) wartości salda migracji. W latach 2012-2014, w porównaniu do wcześniejszego trzyletniego okresu, województwo traciło corocznie o 268 osób więcej. We wcześniejszym analizowanym okresie średnioroczne saldo wynosiło -1360 osób, a w późniejszym wzrosło do -1628 osób. Pod tym względem nie zmieniła się pozycja kujawsko-pomorskiego na tle pozostałych województw (9 lokata). Warto zauważyć, że aż w 10 województwach saldo migracji uległo pogorszeniu. Mniej korzystnie przedstawia się sytuacja województwa przy uwzględnieniu wartości salda migracji w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, które w latach 2012-2014 wyniosło średniorocznie -7,8 i lokowało kujawsko-pomorskie na 10 pozycji. Z powyższych informacji wynika, że sytuacja migracyjna województwa nie należy do korzystnych, a rosnący odpływ migracyjny przyczynia się do zmniejszenia jego potencjału ludnościowego.

Tabela 3. Przeciętne roczne saldo migracji

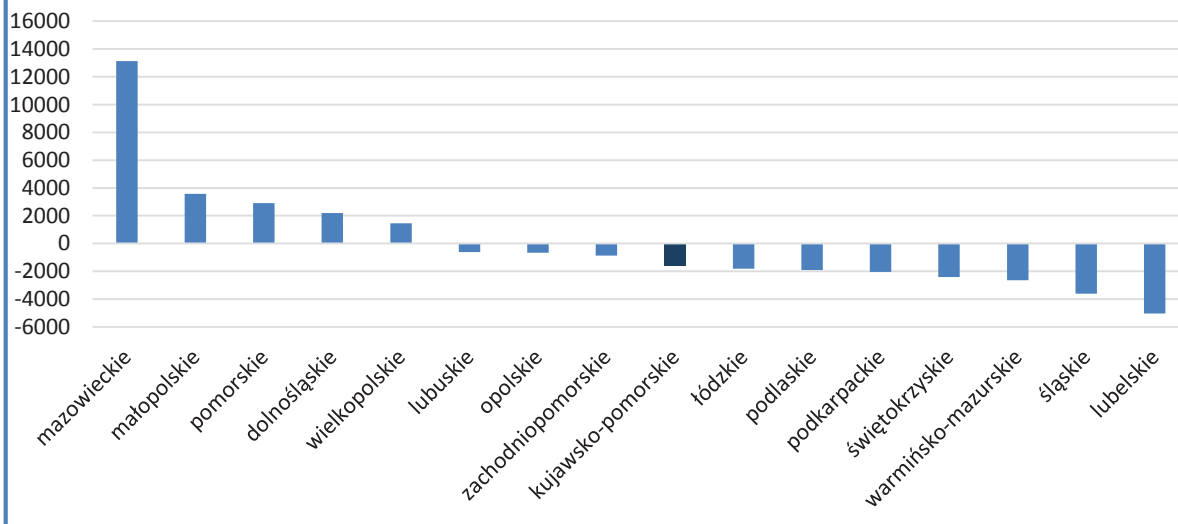
Jednostka terytorialna	Przeciętne roczne saldo migracji		Zmiana salda (wartość bezwzględna)	Przeciętne roczne saldo migracji na 10 tys. mieszkańców			
	2009-2011	2012-2014		2009-2011		2012-2014	
	Wartość	Wartość		Wartość	Poz.	Wartość	Poz.
Dolnośląskie	1423	2184	761	4,9	5	7,5	4
Kujawsko - Pomorskie	-1360	-1628	-268	-6,5	9	-7,8	10
Lubelskie	-4688	-5032	-344	-21,6	16	-23,3	16
Lubuskie	-530	-615	-85	-5,2	6	-6,0	7
Łódzkie	-1658	-1816	-158	-6,5	10	-7,2	9
Małopolskie	3700	3567	-133	11,1	3	10,6	3
Mazowieckie	12619	13133	514	24,0	1	24,7	1
Opolskie	-650	-673	-23	-6,4	8	-6,7	8
Podkarpackie	-2057	-2054	3	-9,7	12	-9,6	12
Podlaskie	-1722	-1903	-181	-14,4	13	-15,9	13
Pomorskie	2650	2912	262	11,7	2	12,7	2
Śląskie	-3336	-3604	-267	-7,2	11	-7,8	11
Świętokrzyskie	-2386	-2421	-34	-18,7	14	-19,1	15
Warmińsko - Mazurskie	-2796	-2638	158	-19,4	15	-18,2	14
Wielkopolskie	1815	1462	-353	5,3	4	4,2	5
Zachodniopomorskie	-1024	-875	149	-6,0	7	-5,1	6

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Przeciętne roczne saldo migracji na 10 tys. mieszkańców

Przeciętne roczne saldo migracji w latach 2012-2014

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie wykazuje niekorzystne tendencje, wpływające negatywnie na potencjał ludnościowy województwa kujawsko-pomorskiego. Emigracja międzywojewódzka dotyczy w większości ludzi młodych, co tym bardziej pogłębia niekorzystną sytuację demograficzną. Analizowane zagadnienie jest w niewielkim stopniu zależne od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej, niemniej jednak w miarę możliwości we wszystkich aspektach, które mają na to wpływ, należy kłaść nacisk na stwarzanie atrakcyjnych warunków zamieszkania – dla przeciwdziałania emigracji oraz zachęt do imigracji na teren kujawsko-pomorskiego mieszkańców innych województw.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Produkt Krajowy Brutto (PKB)

Opis wskaźnika

Wielkość bezwzględna i wskaźniki Produktu Krajowego Brutto należą do najbardziej podstawowych i często uważanych za uniwersalne miary rozwoju województw. Przyjmuje się, że wielkość i zmiany PKB oddają w sposób najbardziej syntetyczny ogół procesów społeczno-gospodarczych zachodzących na danym obszarze.

Charakterystyka zmian

Wskaźnik PKB publikowany jest ze znacznym opóźnieniem – w grudniu 2015 roku najnowszy dostępny wskaźnik dotyczył roku 2013. Oznacza to, że ten powszechnie uważany za kluczowy wskaźnik jest w niewielkim stopniu użyteczny dla krótkookresowego monitorowania procesów rozwoju regionalnego. W roku 2013 kujawsko-pomorskie wytwarzało ok. 4,5% PKB Polski (8 pozycja). Udział regionu w potencjale ogólnokrajowym wydaje się niewielki (jest znacznie niższy od udziału w liczbie ludności wynoszącego 5,4%), jednak uwzględniając fakt, że ponad 1/3 potencjału krajowego skupiona jest w dwóch dominujących regionach (na co składa się m.in. lokalizacja siedzib dużych firm o zasięgu krajowym), rzeczywiste znaczenie regionów pozornie słabszych jest znacznie większe. Wartość PKB odniesiona do liczby mieszkańców lokowała województwo na pozycji 10. Oznacza to istnienie dużych rezerw, które mogą być uwolnione wraz ze wzrostem zatrudnienia – zwiększenie liczby pracujących będzie niewątpliwie skutkowało zwiększeniem bezwzględnej wartości PKB. W stosunku do 2012 roku ww. wskaźniki uległy nieznacznej poprawie, co nie zmieniło jednak pozycji regionu. Zmiana bezwzględnej wartości PKB była stosunkowo duża na tle Polski, ulokowała region na 5 pozycji.

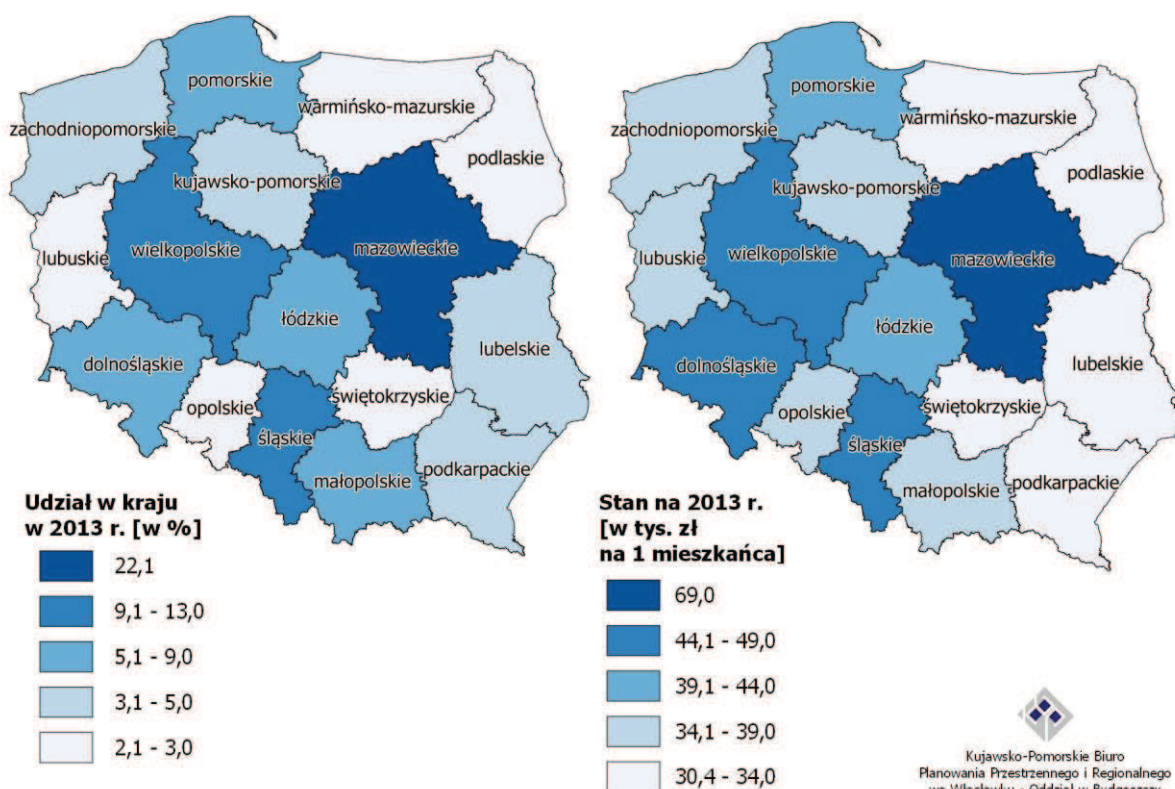
Tabela 4. Produkt Krajowy Brutto (PKB)

Jednostka terytorialna	Wartość w mln zł			% wartości krajowej		Wartość w zł na 1 mieszkańca			Zmiana w okresie 2012-2013		
	2012 r.	2013 r.	Poz.	%	%	2012 r.	2013 r.	Poz.	%	mln zł	Poz.
Dolnośląskie	139804	140142	4	8,6	8,5	47956	48141	2	0,2	338	13
Kujawsko - Pomorskie	72057	73848	8	4,4	4,5	34349	35265	10	2,5	1791	5
Lubelskie	64261	65738	9	3,9	4,0	29632	30427	16	2,3	1477	6
Lubuskie	35876	36564	15	2,2	2,2	35066	35768	9	1,9	688	9
Łódzkie	99608	101032	6	6,1	6,1	39392	40127	6	1,4	1424	7
Małopolskie	125053	128085	5	7,7	7,7	37325	38157	7	2,4	3032	3
Mazowieckie	356763	366431	1	21,9	22,1	67400	69043	1	2,7	9668	1
Opolskie	34559	34868	16	2,1	2,1	34139	34625	11	0,9	309	14
Podkarpackie	62902	65088	10	3,9	3,9	29546	30577	15	3,5	2186	4
Podlaskie	36329	37525	14	2,2	2,3	30281	31362	13	3,3	1196	8
Pomorskie	94509	95004	7	5,8	5,7	41329	41442	5	0,5	495	12
Śląskie	207199	206182	2	12,7	12,4	44842	44760	4	-0,5	-1017	16
Świętokrzyskie	40350	39866	13	2,5	2,4	31635	31384	12	-1,2	-484	15
Warmińsko - Mazurskie	43878	44555	12	2,7	2,7	30220	30764	14	1,5	677	10
Wielkopolskie	154821	159784	3	9,5	9,6	44760	46135	3	3,2	4963	2
Zachodniopomorskie	61024	61628	11	3,7	3,7	35435	35838	8	1,0	604	11

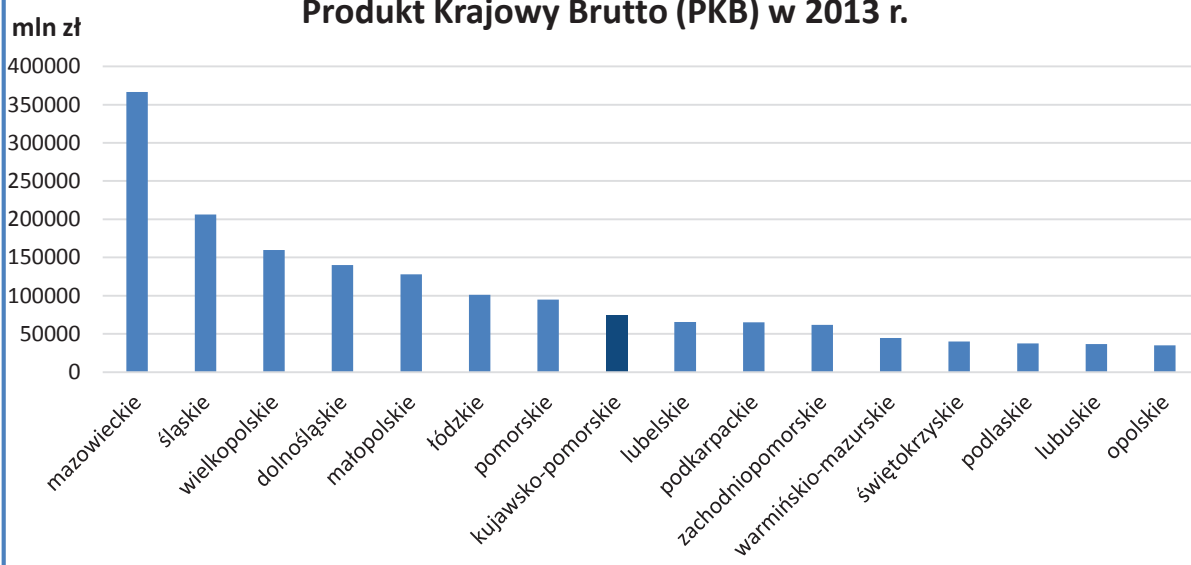
Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Produkt Krajowy Brutto

Produkt Krajowy Brutto (PKB) w 2013 r.

Podsumowanie

Dane dla roku 2013 potwierdzają położenie kujawsko-pomorskiego wśród województw o średnim potencjale, jednak jeśli uwzględni się wysokie bezrobocie i niższe od przeciętnych wskaźniki przedsiębiorczości, dostrzega się zauważalne rezerwy – ogół działań na rzecz rozwoju gospodarczego podejmowanych na terenie regionu, bez wątpienia przyczyni się do wzrostu wartości wskaźnika. Podkreślić jednak należy, że wskaźnik PKB ma znaczenie przede wszystkim medialne, natomiast w mniejszym stopniu oddaje kondycję systemów gospodarczych poszczególnych regionów.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Przedsiębiorczość

Opis wskaźnika

Ogólny wskaźnik przedsiębiorczości jest uważany za jeden z podstawowych wskaźników konkurencyjności danego obszaru. Jest powszechnie wykorzystywany do porównań stanu rozwoju gospodarczego województw, gdyż wpływa na wielkość zatrudnienia, dochody budżetów, udział regionu w gospodarce narodowej.

Charakterystyka zmian

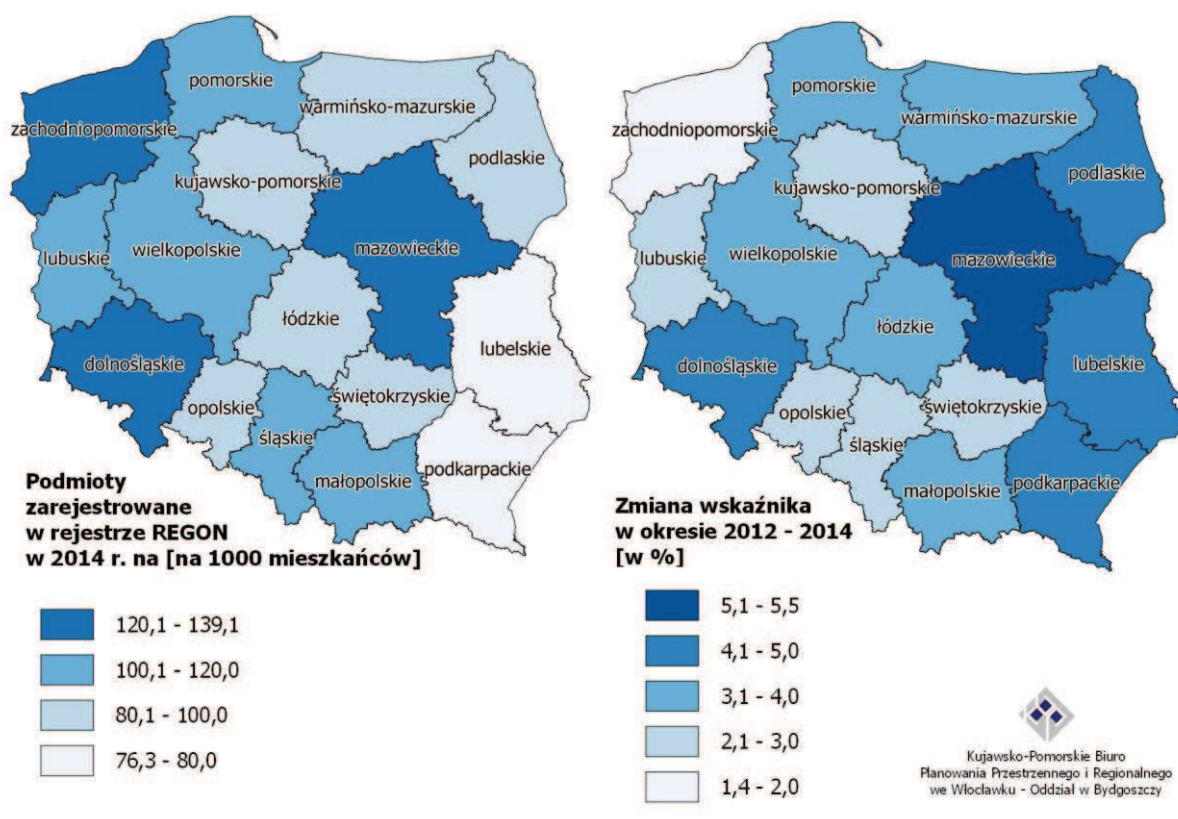
W latach 2012-2014 wskaźnik przedsiębiorczości na 1000 mieszkańców nieznacznie się zwiększył (z 89,7 do 91,9). W okresie tym w województwie przybyło ponad 4 tys. podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON. Trend ten zachodził we wszystkich województwach, przy czym kujawsko-pomorskie charakteryzowało się stosunkowo słabą dynamiką zmian (14 lokata w kraju). Oznacza to, że procentowy wzrost liczby podmiotów w województwie należał do najniższych w kraju. Słabszą dynamiką cechowały się jedynie województwa opolskie i zachodniopomorskie. W 2014 roku, pomimo wzrostu wskaźnika przedsiębiorczości, utrzymane zostały pozycje województw – kujawsko-pomorskie wciąż lokuje się na 11 pozycji w kraju. Spośród województw sąsiednich jedynie warmińsko-mazurskie charakteryzuje się niższym wskaźnikiem przedsiębiorczości, w pozostałych jest on wyższy (a w mazowieckim, pomorskim i wielkopolskim wyraźnie wyższy). Niepokojące jest, że ze względu na słabszą dynamikę wzrostu, dystans do województw sąsiednich zwiększa się.

Tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej wg rejestru REGON

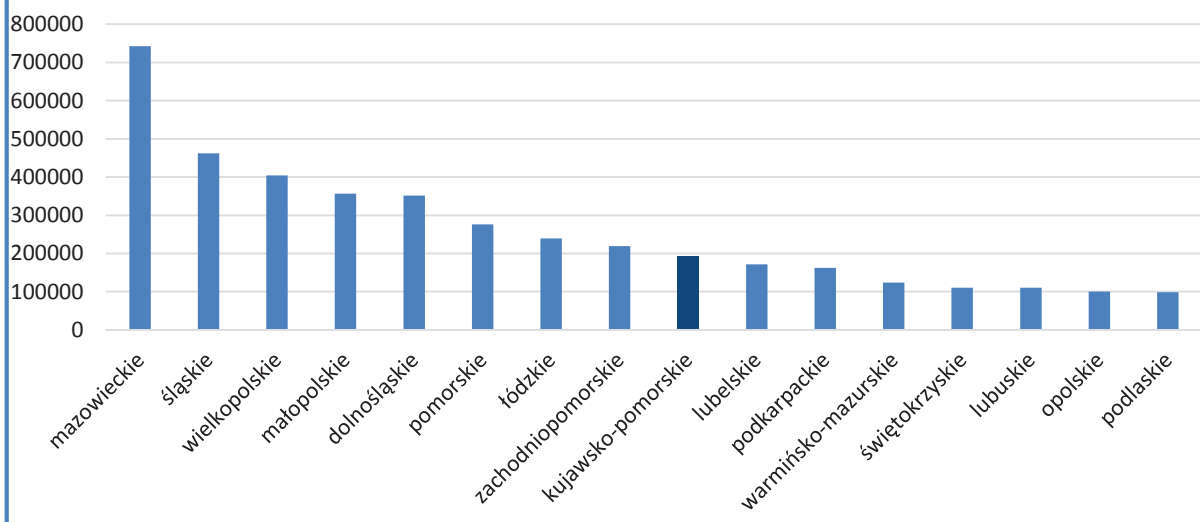
Jednostka terytorialna	Zarejestrowane podmioty w rejestrze REGON (na 1000 mieszkańców)						Zmiana w okresie 2012-2014		
	2012		2013		2014		Liczba podmiotów	%	Poz.
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.			
Dolnośląskie	115,6	4	119,4	3	120,7	3	14193	4,4	3
Kujawsko - Pomorskie	89,7	11	91,4	11	91,9	11	4082	2,5	14
Lubelskie	76,7	15	78,7	15	79,9	15	5593	4,2	5
Lubuskie	105,2	6	107,5	6	107,9	6	2395	2,5	13
Łódzkie	92,7	10	94,7	10	95,7	10	5499	3,2	10
Małopolskie	102,4	7	104,5	7	105,9	7	13410	3,5	8
Mazowieckie	131,9	1	136,4	1	139,1	1	42960	5,5	1
Opolskie	97,7	9	99,6	9	100,0	9	1336	2,3	15
Podkarpackie	72,8	16	75,0	16	76,3	16	7522	4,9	2
Podlaskie	79,0	14	80,8	14	82,5	14	3618	4,4	4
Pomorskie	115,7	3	118,4	4	119,9	4	10957	3,6	7
Śląskie	98,2	8	100,1	8	100,7	8	8437	2,5	12
Świętokrzyskie	84,8	12	86,6	12	87,2	12	2062	2,8	11
Warmińsko - Mazurskie	82,7	13	84,5	13	85,4	13	3448	3,4	9
Wielkopolskie	112,1	5	114,8	5	116,5	5	16442	3,9	6
Zachodniopomorskie	126,1	2	127,7	2	127,9	2	2361	1,4	16

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podmioty gospodarki narodowej wg rejestru REGON na 1000 mieszkańców

Liczba podmiotów w rejestrze REGON w 2014 r.

Podsumowanie

Pomimo korzystnego trendu, wzrost wskaźnika przedsiębiorczości na 1000 mieszkańców w województwie kujawsko-pomorskim jest słabszy, niż w większości województw. Oznacza to względne pogorszenie sytuacji kujawsko-pomorskiego na tle kraju i zwiększanie dystansu do pozostałych województw. Wskaźnik ten wskazuje na słabszy rozwój gospodarczy i pogarszanie się konkurencyjności kujawsko-pomorskiego. Ma również wpływ na wielkość bezrobocia i rozwój rynku pracy. W ramach polityki regionalnej niezbędne jest podejmowanie wszelkich działań, które w sposób bezpośredni, czy pośredni przyczyniałyby się do rozwoju przedsiębiorczości i zachęcały do tworzenia nowych miejsc pracy.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Produkcja sprzedana przemysłu

Opis wskaźnika

Wielkość produkcji sprzedanej przemysłu jest jedną z miar stanu rozwoju funkcji przemysłowych, zwłaszcza w tych aspektach, które świadczą o dużej skali działalności, a więc często funkcjach wyspecjalizowanych w skali kraju albo bardzo licznych podmiotów gospodarczych małej lub średniej skali. Jest dobrą miarą znaczenia województwa w gospodarce narodowej.

Charakterystyka zmian

Wielkość produkcji sprzedanej przemysłu w latach 2012-2014 zmniejszyła się, choć spadek jest nieznaczny (o 0,1%). Istotne jest, że województwo kujawsko-pomorskie, jest jednym z tylko dwóch województw, które w analizowanym okresie odnotowały spadek (poza kujawsko-pomorskim również śląskie). Pozostałe zanotowały kilku-kilkunastoprocentowy wzrost. Pomimo niekorzystnej zmiany, która przyczyniła się również do niewielkiego zmniejszenia udziału województwa w wartości krajowej produkcji sprzedanej przemysłu (co świadczy o zmniejszaniu się znaczenia funkcji przemysłowej województwa kujawsko-pomorskiego w gospodarce kraju), kujawsko-pomorskie nadal lokuje się na 8 pozycji, co oznacza, że należy do grupy województw o średniej wartości wskaźnika. Dla gospodarki województwa niekorzystne jest zmniejszanie się wartości produkcji sprzedanej przemysłu, gdyż zmniejszenie znaczenia funkcji przemysłowej może wywoływać negatywne konsekwencje na rynku pracy (specyfiką przemysłu jest zapotrzebowanie na dużą liczbę pracujących).

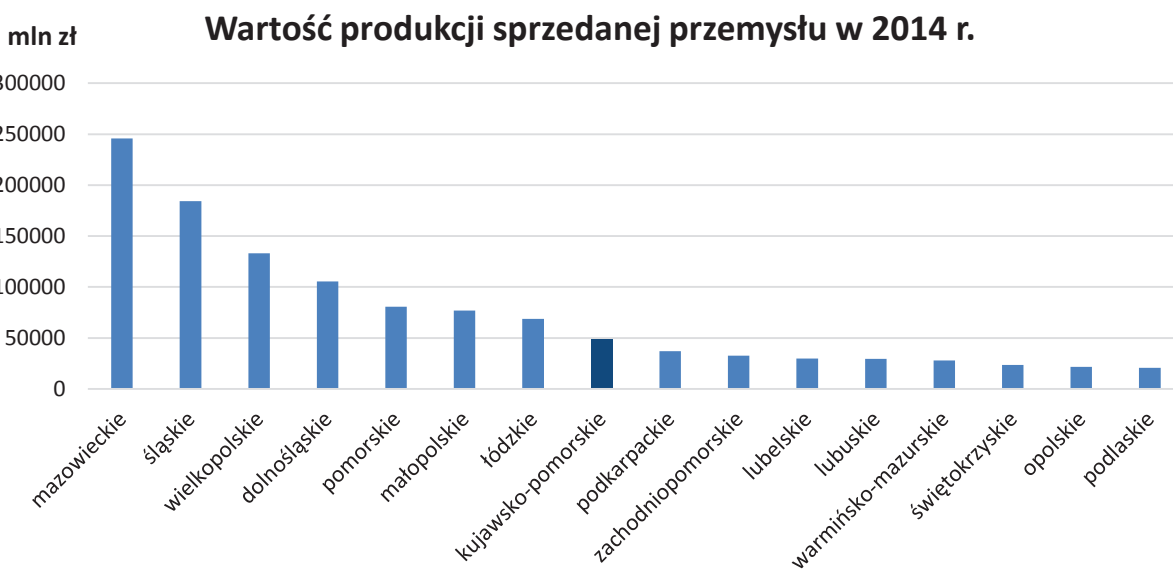
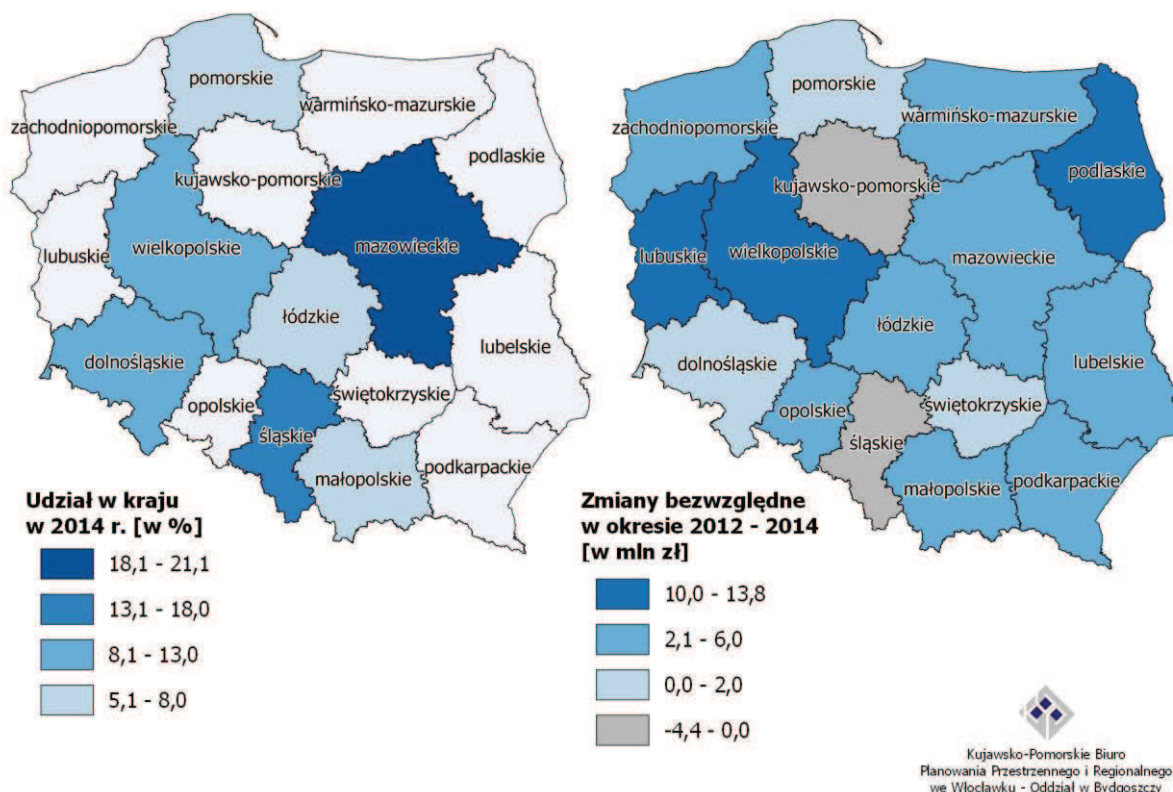
Tabela 6. Udział województw w wartości krajowej produkcji sprzedanej przemysłu

Jednostka terytorialna	Udział województw w wartości krajowej produkcji sprzedanej przemysłu (%)						Bezwzględna zmiana udziału w okresie 2012-2014
	2012		2013		2014		
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	
Dolnośląskie	9,2	4	9,1	4	9,1	4	1,0
Kujawsko - Pomorskie	4,3	8	4,2	8	4,2	8	-0,1
Lubelskie	2,5	11	2,6	11	2,6	11	3,1
Lubuskie	2,3	13	2,2	13	2,5	12	13,8
Łódzkie	5,9	7	5,9	7	5,9	7	2,9
Małopolskie	6,6	6	6,5	6	6,6	6	2,2
Mazowieckie	21,0	1	21,5	1	21,1	1	2,9
Opolskie	1,9	15	1,8	15	1,9	15	2,6
Podkarpackie	3,1	9	3,2	9	3,2	9	3,4
Podlaskie	1,7	16	1,8	16	1,8	16	10,3
Pomorskie	7,0	5	6,7	5	6,9	5	1,3
Śląskie	16,9	2	16,0	2	15,8	2	-4,4
Świętokrzyskie	2,0	14	2,0	14	2,0	14	1,2
Warmińsko - Mazurskie	2,4	12	2,4	12	2,4	13	2,8
Wielkopolskie	10,6	3	11,1	3	11,4	3	10,7
Zachodniopomorskie	2,7	10	2,9	10	2,8	10	5,1

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Produkcja sprzedana przemysłu

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie podlegało niewielkim zmianom w rozpatrywanym okresie, jednak zaznaczyła się tu tendencja spadkowa o niewielkim nasileniu, która w połączeniu z poprawą sytuacji pozostałych województw, miała niewielki wpływ na znaczenie województwa w gospodarce narodowej. Rozwój przemysłu, mający duże znaczenie dla gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego, powinien być traktowany priorytetowo w ramach polityki regionalnej. Należy wspierać wszelkie działania przyczyniające się do rozwoju istniejących i tworzenia nowych przedsiębiorstw przemysłowych, zwłaszcza poprzez pomoc w pozyskiwaniu inwestorów, tworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych, czy preferencje podatkowe.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Rolnictwo – produkcja zwierzęca

Opis wskaźnika

Zaproponowany wskaźnik (bazujący na zestandaryzowanych wskaźnikach pogłowia zwierząt gospodarskich) w sposób syntetyczny odnosi się do potencjału produkcji zwierzęcej rolnictwa. Obejmuje tylko część zagadnień rozwoju rolnictwa i w pewnym stopniu jest uzupełniany wskaźnikiem potencjału produkcji roślinnej.

Charakterystyka zmian

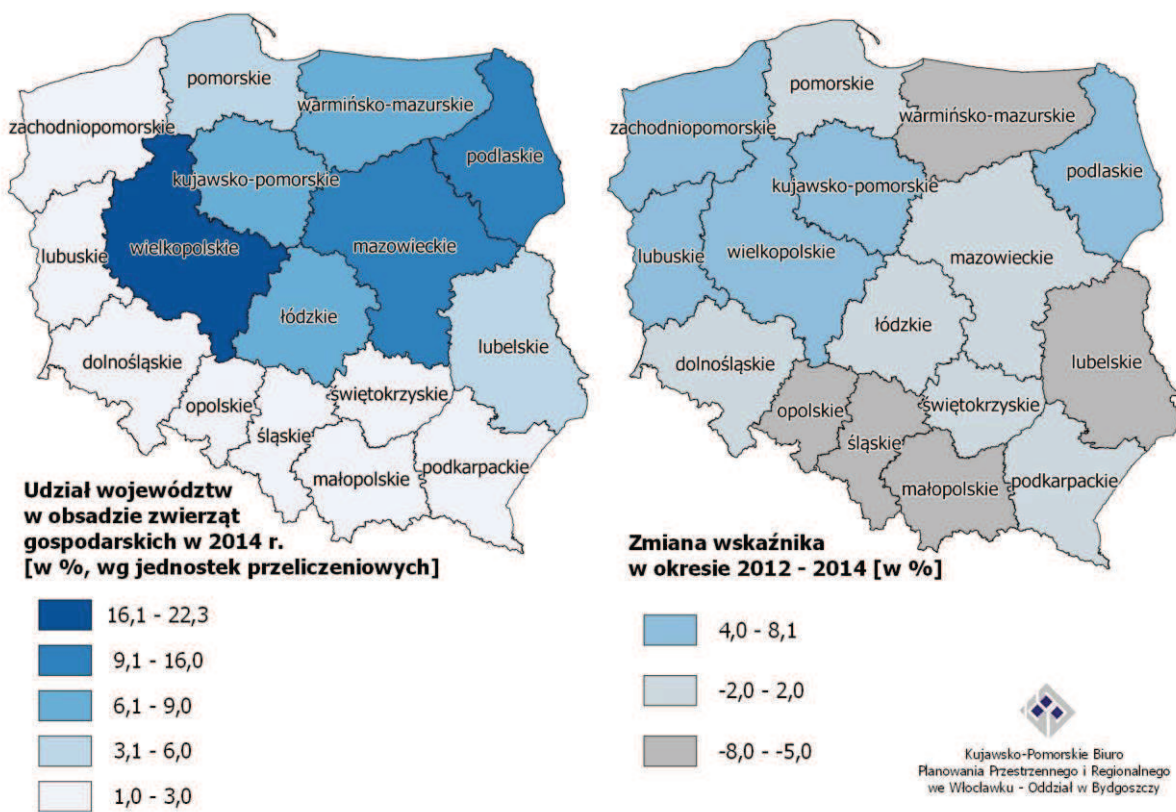
W okresie 2012-2014 województwo kujawsko-pomorskie zanotowało wzrost pogłowia zwierząt o 4,4% – większy wzrost zanotowano jedynie w województwach: lubuskim, zachodniopomorskim i wielkopolskim. W pozostałych województwach wzrost był wyraźnie niższy lub cecha ta wykazywała tendencję spadkową. W wyniku tych zmian, województwo zwiększyło nieco swój udział w krajowej obsadzie zwierząt gospodarskich, przy jednoczesnym zachowaniu dotychczasowej pozycji (4 lokata w kraju). Zmiana ta jest tym bardziej korzystna, że aż 10 województw zanotowało spadek udziału w krajowej obsadzie zwierząt gospodarskich. W wyniku tych zmian województwo kujawsko-pomorskie zwiększyło swą przewagę w stosunku do czterech województw sąsiednich (warmińsko-mazurskiego, łódzkiego, pomorskiego, mazowieckiego). Wysoka pozycja i korzystna dynamika świadczy o dużym potencjale produkcji zwierzęcej w kujawsko-pomorskim i o jej dużym znaczeniu w skali całego kraju.

Tabela 7. Potencjał produkcji zwierzęcej rolnictwa

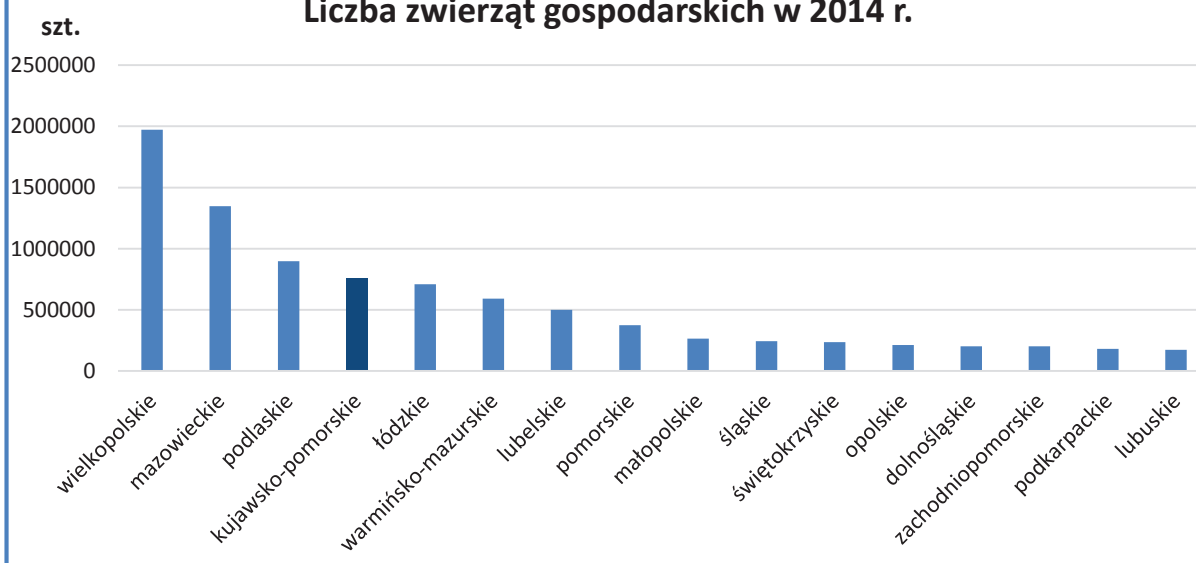
Jednostka terytorialna	Udział województw w obsadzie zwierząt gospodarskich (% wg jednostek przeliczeniowych)						Zmiana znaczenia województwa w sumie krajowej w okresie 2012-2014 (%)	Zmiana pogłowia zwierząt w okresie 2012-2014 (%)
	2012		2013		2014			
	%	Poz.	%	Poz.	%	Poz.		
Dolnośląskie	2,3	13	2,3	14	2,3	13	-3,0	-1,6
Kujawsko - Pomorskie	8,3	4	8,1	4	8,5	4	3,0	4,4
Lubelskie	6,1	7	5,9	7	5,6	7	-7,0	-5,7
Lubuskie	1,8	16	1,8	16	1,9	16	6,6	8,1
Łódzkie	8,1	5	7,8	5	8,0	5	-1,0	0,4
Małopolskie	3,2	9	3,0	9	3,0	9	-7,1	-5,8
Mazowieckie	15,2	2	15,4	2	15,2	2	0,4	1,8
Opolskie	2,6	12	2,5	12	2,4	12	-8,5	-7,2
Podkarpackie	2,1	15	2,1	15	2,0	15	-1,3	0,1
Podlaskie	9,9	3	10,1	3	10,1	3	2,9	4,4
Pomorskie	4,2	8	4,3	8	4,2	8	-0,3	1,1
Śląskie	2,9	10	2,8	10	2,7	10	-6,7	-5,4
Świętokrzyskie	2,7	11	2,7	11	2,7	11	-3,0	-1,6
Warmińsko - Mazurskie	7,2	6	6,8	6	6,7	6	-7,0	-5,7
Wielkopolskie	21,2	1	22,0	1	22,3	1	4,9	6,3
Zachodniopomorskie	2,2	14	2,3	13	2,3	14	5,1	6,5

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Potencjał produkcji zwierzęcej rolnictwa

Liczba zwierząt gospodarskich w 2014 r.

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie wskazuje na wzrost potencjału województwa kujawsko-pomorskiego w dziedzinie rolnictwa związanego z produkcją zwierzęcą. Zwiększenie udziału województwa w krajowej obsadzie zwierząt gospodarskich obrazuje korzystne zmiany, jakie zachodziły w latach 2012-2014. Wskazują one na wzrost zainteresowania hodowlą zwierząt oraz wzrost konkurencyjności i znaczenia województwa na tle kraju. Poprawa jest tym bardziej istotna, że znaczna część województw zanotowała w tych samych warunkach pogorszenie sytuacji.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Rolnictwo – produkcja roślinna

Opis wskaźnika

Zaproponowany wskaźnik (bazujący na zbiorach głównych ziemiopłodów – zbóż ogółem, ziemniaków, buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku) w sposób syntetyczny odnosi się do potencjału produkcji roślinnej rolnictwa. Obejmuje tylko część zagadnień rozwoju rolnictwa i w pewnym stopniu jest uzupełniany wskaźnikiem potencjału produkcji zwierzęcej.

Charakterystyka zmian

W okresie 2012-2014 województwo kujawsko-pomorskie zanotowało niewielki spadek znaczenia w krajowym udziale zbiorów głównych płodów rolnych (o 1,8%). Niestety, związane to było z pogorszeniem pozycji kujawsko-pomorskiego na tle pozostałych województw – odnotowano spadek z 2 na 3 lokatę (za wielkopolskim i lubelskim). Jest on bezpośrednim wynikiem dużej zmiany wielkości zbiorów w kilku województwach (w tym w lubelskim), które w analizowanym okresie zanotowały kilkunasto-dwudziestokilkuprocentowy wzrost. Był on wyraźnie wyższy niż w pozostałych regionach. Województwo kujawsko-pomorskie cechowało się stosunkowo niską dynamiką w stosunku do pozostałych województw (12 pozycja), w latach 2012-2014 wzrost wielkości zbiorów wyniósł 6,9%, co zadecydowało o pogorszeniu pozycji województwa w roku 2014. Warto jednak zauważyć, że wielkość zbiorów w rolnictwie jest wartością corocznie zmienną i jednorazowa zmiana pozycji województwa nie świadczy jednoznacznie o zmniejszaniu się potencjału produkcji rolnej.

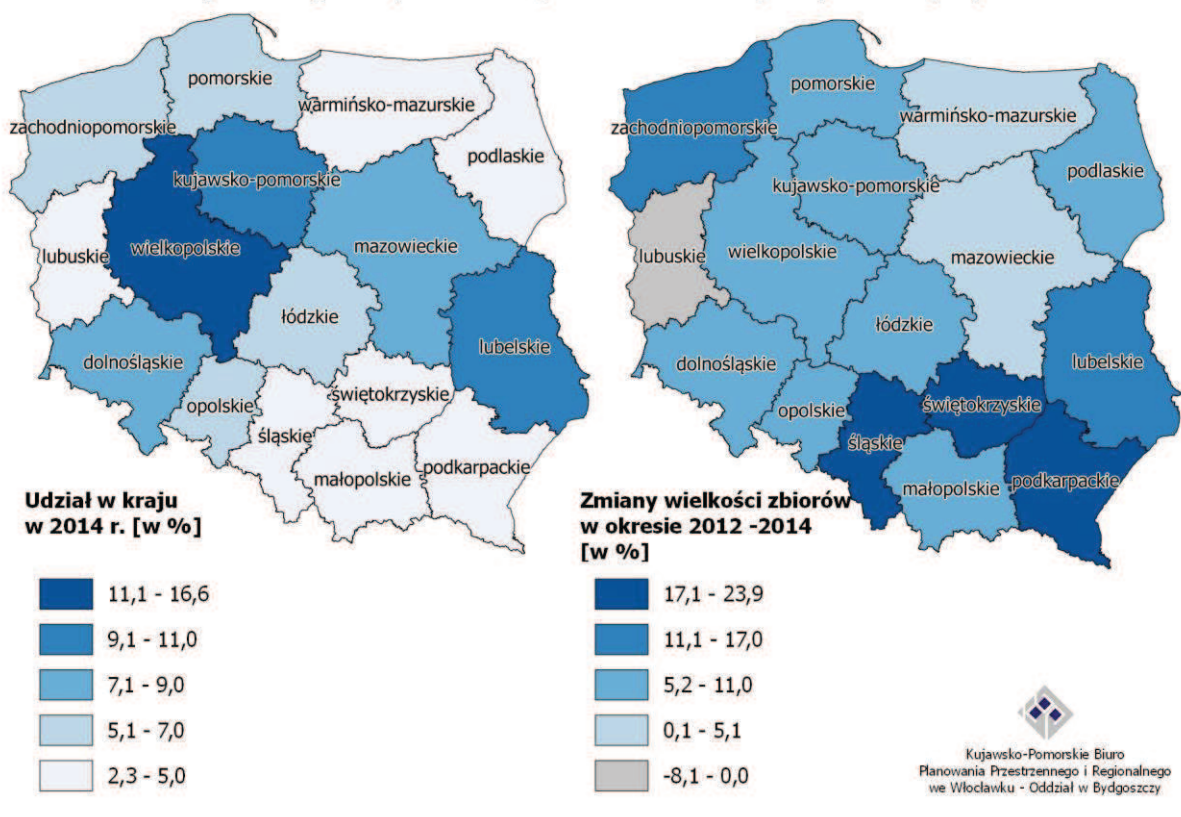
Tabela 8. Zbiory płodów rolnych (zboża ogółem, ziemniaki, buraki cukrowe, rzepak i rzepik)

Jednostka terytorialna	Zbiory głównych płodów rolnych – udział województw w sumie krajowej						Zmiana znaczenia województwa w sumie krajowej w okresie 2012-2014 (%)	Zmiana wielkości zbiorów w okresie 2012-2014 (%)
	2012		2013		2014			
	%	Poz.	%	Poz.	%	Poz.		
Dolnośląskie	8,9	4	8,6	5	8,8	4	-1,5	7,2
Kujawsko - Pomorskie	10,8	2	11,5	2	10,6	3	-1,8	6,9
Lubelskie	10,1	3	10,5	3	10,7	2	6,6	16,0
Lubuskie	2,7	14	2,3	15	2,3	16	-15,6	-8,1
Łódzkie	6,5	7	5,9	7	6,5	6	0,1	9,0
Małopolskie	2,9	13	2,6	13	2,8	13	-1,6	7,1
Mazowieckie	8,8	5	8,7	4	8,3	5	-6,1	2,3
Opolskie	6,6	6	6,1	6	6,4	7	-3,4	5,2
Podkarpackie	3,2	11	3,1	12	3,5	11	10,8	20,6
Podlaskie	3,1	12	3,6	11	3,1	12	-1,1	7,7
Pomorskie	5,6	9	5,7	9	5,6	9	0,6	9,5
Śląskie	2,2	16	2,2	16	2,4	15	11,8	21,8
Świętokrzyskie	2,5	15	2,6	14	2,8	14	13,8	23,9
Warmińsko - Mazurskie	4,1	10	4,4	10	3,8	10	-7,1	1,1
Wielkopolskie	16,6	1	16,5	1	16,6	1	0,1	8,9
Zachodniopomorskie	5,6	8	5,9	8	5,9	8	4,2	13,4

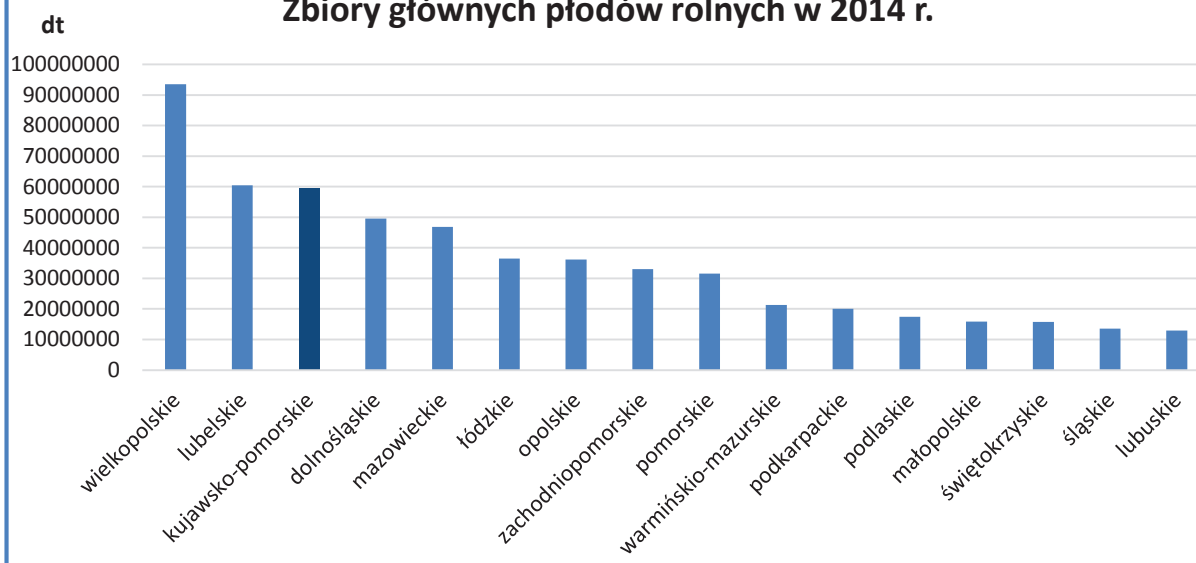
Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Zbiory głównych płodów rolnych (zboża ogółem, ziemniaki, buraki cukrowe, rzepak i rzepik)

Zbiory głównych płodów rolnych w 2014 r.

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie obrazuje potencjał województwa w dziedzinie rolnictwa związanego z produkcją roślinną. Zbiory głównych płodów rolnych podlegają wahaniom corocznym i na podstawie analizowanego 3-letniego okresu nie można w sposób obiektywny ocenić zmian w tej dziedzinie. W 2014 roku zmiana w województwie kujawsko-pomorskim spowodowała zmniejszenie jego znaczenia w produkcji krajowej (włącznie z pogorszeniem się pozycji na tle pozostałych województw). Jednorazowa zmiana pozycji i zmniejszenie udziału w zbiorach krajowych (zwłaszcza o niedużej skali) nie stanowi podstawy do formułowania wniosku o zmniejszaniu się potencjału produkcji roślinnej rolnictwa.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Rynek pracy – pracujący

Opis wskaźnika

Jest to jeden z aspektów stanu rozwoju gospodarczego, bezpośrednio powiązany z aktywnością zawodową oraz obciążeniem ekonomicznym. Powszechnie uważa się, że powinien przyjmować możliwie najwyższe wartości. Ze względu na powiązanie metodologiczne z BAEL (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności) nie jest bezpośrednio porównywalny z innymi wskaźnikami rynku pracy.

Charakterystyka zmian

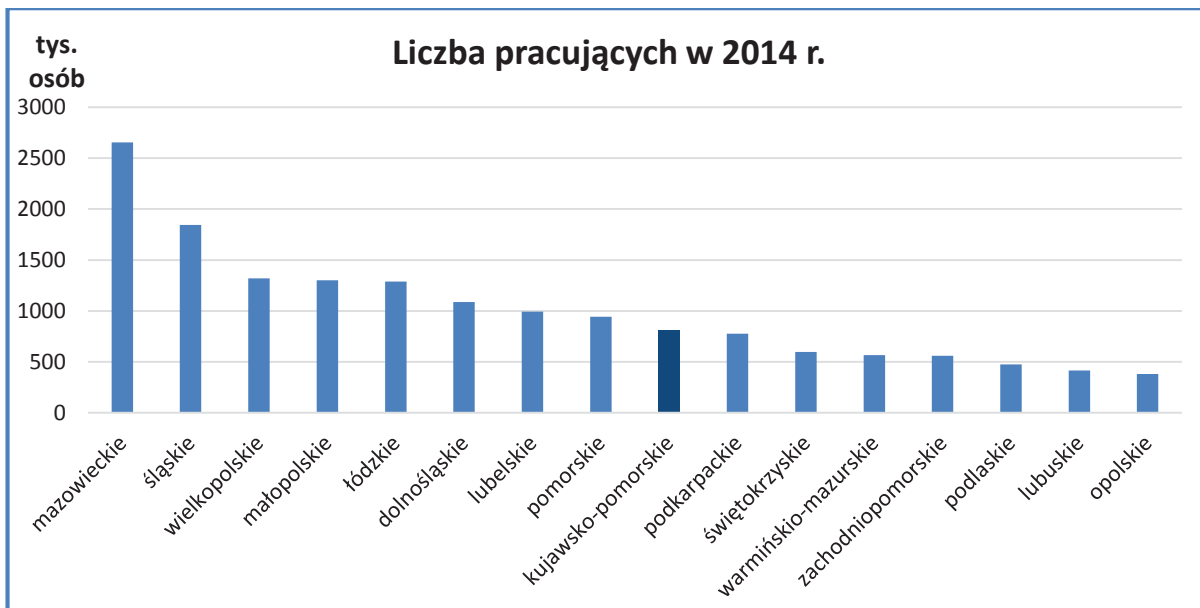
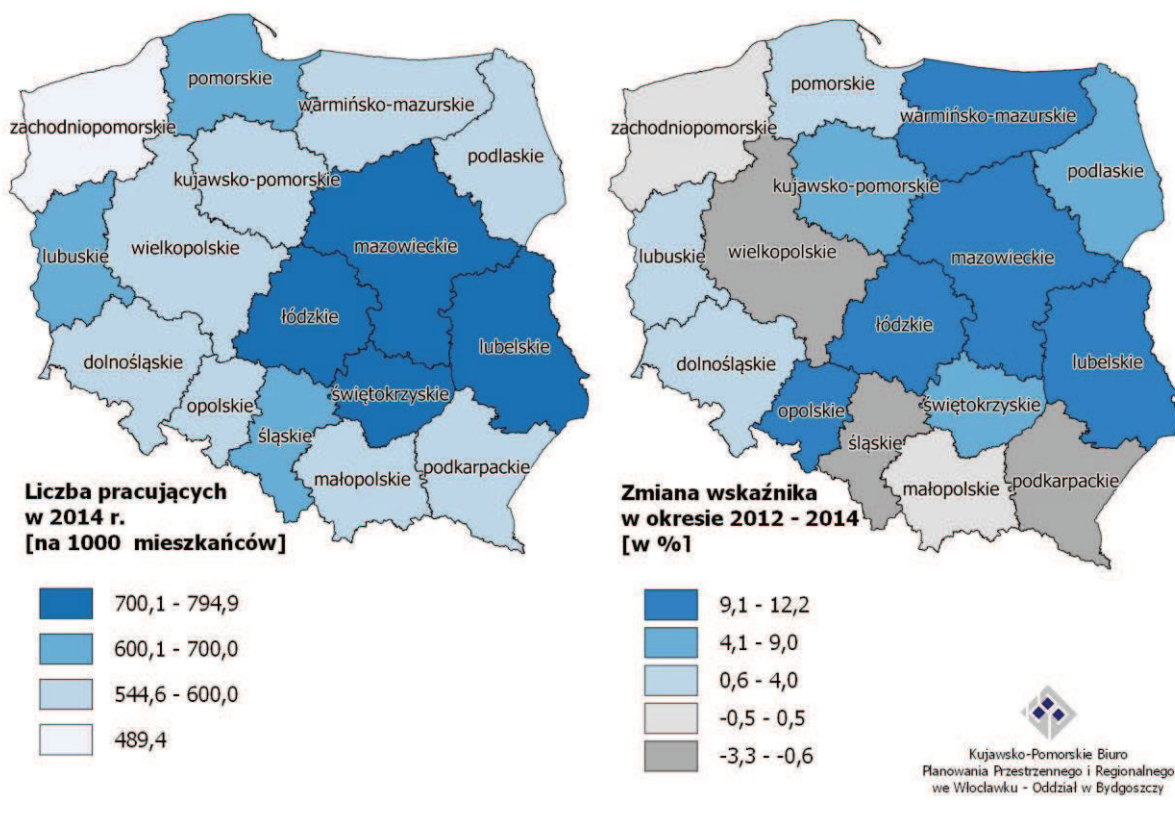
Liczba osób pracujących na tysiąc mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi w województwie kujawsko-pomorskim 584 i jest to wynik dużo niższy od wiodących w tej dziedzinie regionów w kraju. Pomimo tego w 2014 roku wskaźnik ten był wyraźnie wyższy niż w poprzednich latach (wzrost o 6,3% w stosunku do 2012 roku i aż o 12,4% w porównaniu z 2013 rokiem, co było najwyższym wynikiem w Polsce). Korzystne zmiany w liczbie pracujących umożliwiły przesunięcie się kujawsko-pomorskiego z 14 miejsca w kraju na 10. Jeszcze korzystniej region wygląda pod względem ogólnej liczby osób pracujących, których w 2014 roku było 811 tys. osób, co pozycjonuje województwo na 9 pozycji w kraju. Zachowanie dotychczasowej dynamiki zmian będzie trudne do osiągnięcia, jednak można spodziewać się dalszej poprawy sytuacji na rynku pracy. Wzrost liczby pracujących na tysiąc mieszkańców w wieku produkcyjnym w kujawsko-pomorskim, umożliwi dalsze przesunięcie się województwa w klasyfikacji krajowej.

Tabela 9. Liczba pracujących na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Jednostka terytorialna	Liczba pracujących na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym						Zmiana w okresie 2012-2014 (%)
	2012		2013		2014		
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	
Dolnośląskie	553,4	12	554,8	13	563,9	14	1,9
Kujawsko - Pomorskie	549,4	13	519,6	14	584,0	10	6,3
Lubelskie	641,2	4	671,8	4	705,0	4	10,0
Lubuskie	586,6	7	598,6	6	608,3	7	3,7
Łódzkie	724,7	1	776,8	1	794,9	1	9,7
Małopolskie	585,0	8	596,2	9	584,5	9	-0,1
Mazowieckie	693,8	2	684,7	3	766,9	2	10,5
Opolskie	514,5	15	515,4	15	567,6	13	10,3
Podkarpackie	562,9	11	569,8	11	544,5	15	-3,3
Podlaskie	568,2	10	596,3	8	597,0	8	5,1
Pomorskie	604,3	6	597,4	7	621,3	5	2,8
Śląskie	615,3	5	621,9	5	609,7	6	-0,9
Świętokrzyskie	670,2	3	686,9	2	721,8	3	7,7
Warmińsko - Mazurskie	517,6	14	560,4	12	580,5	11	12,2
Wielkopolskie	583,0	9	583,2	10	572,9	12	-1,7
Zachodniopomorskie	488,5	16	508,6	16	489,4	16	0,2

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Liczba pracujących na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Podsumowanie

W ostatnich latach odnotowano wyraźne zmiany na rynku pracy. W województwie kujawsko-pomorskim notuje się bardzo korzystne zwiększenie liczby osób pracujących, w tym również w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym. Podejmowane działania w ramach polityki regionalnej na rzecz rozwoju gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego, będą miały korzystny wpływ także na kształtowanie tego wskaźnika. Należy kłaść szczególny nacisk na stwarzanie atrakcyjnych warunków do inwestowania i tworzenia nowych miejsc pracy.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Rynek pracy – bezrobocie

Opis wskaźnika

Wskaźnik stopy bezrobocia jest powszechnie uważany za jedną z najistotniejszych miar stanu rozwoju gospodarczego, a pośrednio – konkurencyjności danego obszaru. Stanowi też istotną przesłankę dla oceny jakości życia mieszkańców, gdyż skala bezrobocia bezpośrednio kształtuje warunki ekonomiczne ludności. Zakres czasowy analiz poszerzono do roku 2015.

Charakterystyka zmian

Obecnie stopa bezrobocia w województwie wynosi 12,9% (13 miejsce w kraju), co nie jest wartością satysfakcjonującą. Jednak w latach 2012-2015 region charakteryzował się pozytywnymi zmianami, wyróżniającymi go na tle kraju. W tym czasie stopa bezrobocia zmniejszyła się o 5,2 punktu proc., co jest trzecim najlepszym wynikiem w Polsce. W okresie od stycznia do listopada 2015 r. redukcja stopy bezrobocia wyniosła 3,4 punktu proc. (2 miejsce w kraju). Z kolei liczba bezrobotnych zarejestrowanych wynosi obecnie 103,8 tys. osób, co oznacza spadek na poziomie 45 tys. osób w porównaniu z 2012 r. Dynamika zmian w tym zakresie pozycjonuje województwo na 5 miejscu w Polsce, a udział osób bezrobotnych wynosi 6,8% ogólnej liczby bezrobotnych zarejestrowanych w kraju. Pozytywne zmiany zaobserwowano również w przypadku bezrobocia wśród osób w wieku 25-34 lata – odsetek osób w tej grupie wiekowej w stosunku do ogólnej liczby bezrobotnych zmniejszył się o 2 punkty proc. (spadek o ponad 12 tys. osób), co umożliwiło przesunięcie się województwa z 11 lokaty w kraju na 8.

Tabela 10. Stopa bezrobocia rejestrowanego

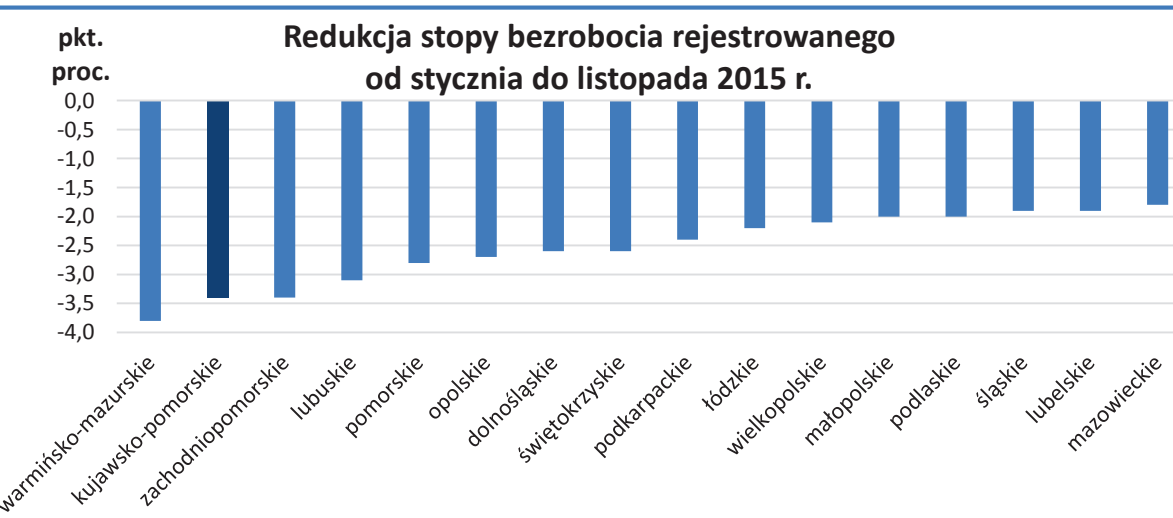
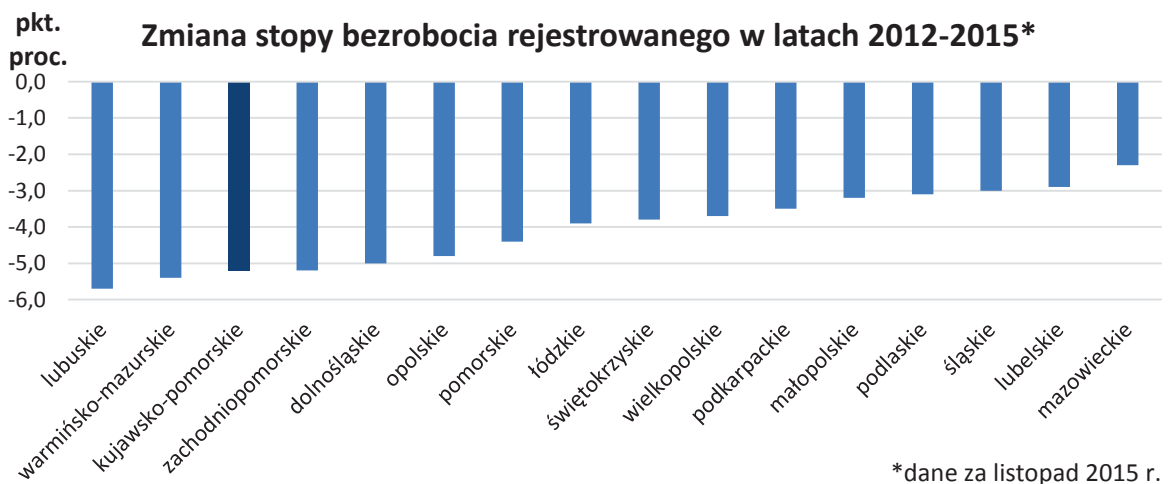
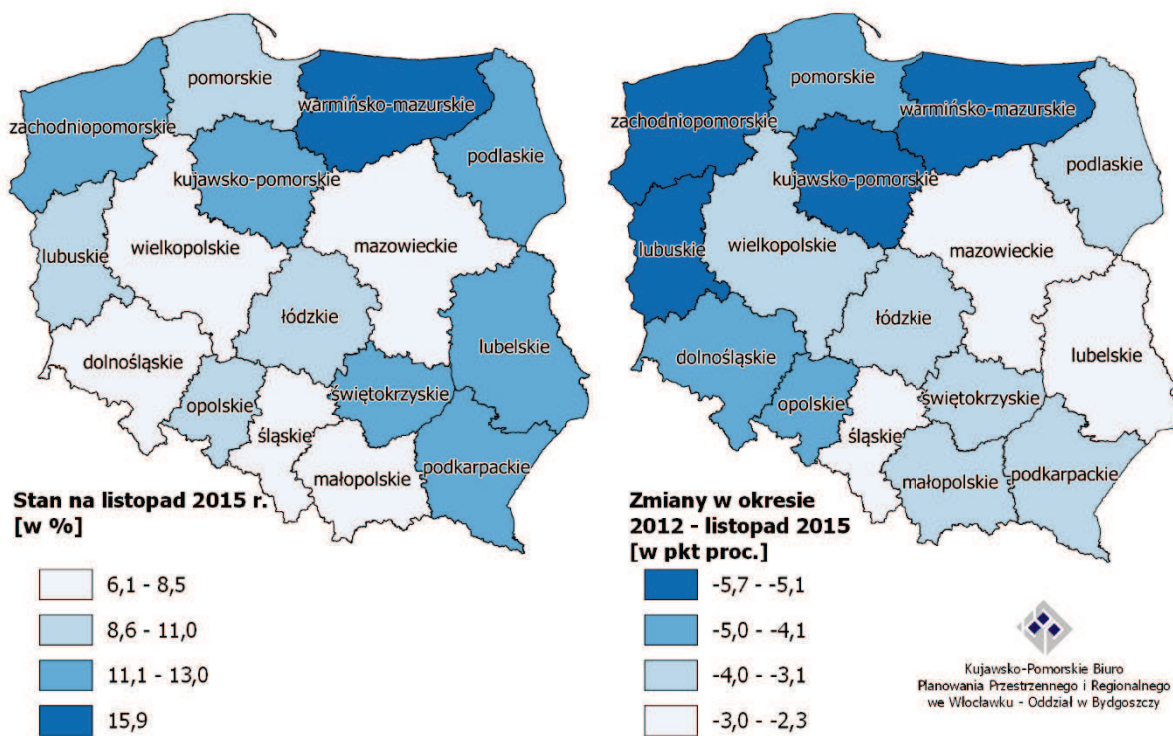
Jednostka terytorialna	Stopa bezrobocia rejestrowanego								Zmiana stopy bezrobocia w okresie 2012-2015*			
	2012		2013		2014		2015*		Pkt. proc.	Poz.	%	Poz.
	%	Poz.	%	Poz.	%	Poz.	%	Poz.				
Dolnośląskie	13,5	6	13,1	5	10,4	5	8,5	5	-5,0	5	-37,0	2
Kujawsko - Pomorskie	18,1	14	18,2	15	15,5	14	12,9	13	-5,2	3	-28,7	6
Lubelskie	14,2	8	14,4	9	12,6	10	11,3	10	-2,9	15	-20,4	16
Lubuskie	15,9	11	15,7	11	12,5	9	10,2	9	-5,7	1	-35,8	3
Łódzkie	14,0	7	14,1	7	11,8	7	10,1	8	-3,9	8	-27,9	9
Małopolskie	11,4	4	11,5	4	9,7	4	8,2	3	-3,2	12	-28,1	8
Mazowieckie	10,7	2	11,1	2	9,6	2	8,4	4	-2,3	16	-21,5	13
Opolskie	14,4	9	14,2	8	11,8	7	9,6	7	-4,8	6	-33,3	4
Podkarpackie	16,4	13	16,3	12	14,6	13	12,9	13	-3,5	11	-21,3	14
Podlaskie	14,7	10	15,1	10	12,9	11	11,6	11	-3,1	13	-21,1	15
Pomorskie	13,4	5	13,2	6	11,1	6	9,0	6	-4,4	7	-32,8	5
Śląskie	11,1	3	11,3	3	9,6	2	8,1	2	-3,0	14	-27,0	10
Świętokrzyskie	16,0	12	16,6	13	14,1	12	12,2	12	-3,8	9	-23,8	12
Warmińsko - Mazurskie	21,3	16	21,6	16	18,7	16	15,9	16	-5,4	2	-25,4	11
Wielkopolskie	9,8	1	9,6	1	7,6	1	6,1	1	-3,7	10	-37,8	1
Zachodniopomorskie	18,2	15	18,0	14	15,5	14	13,0	15	-5,2	4	-28,6	7

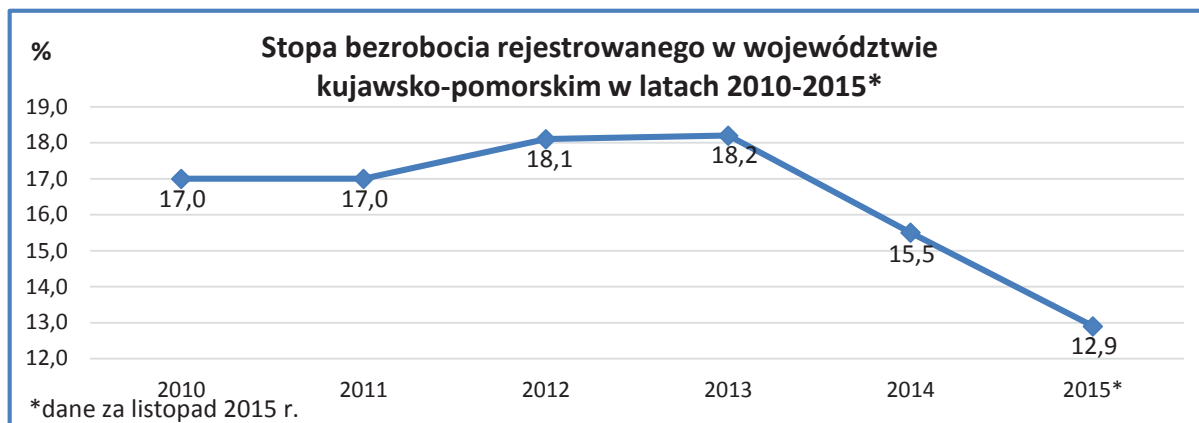
* dane za listopad 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Stopa bezrobocia rejestrowanego

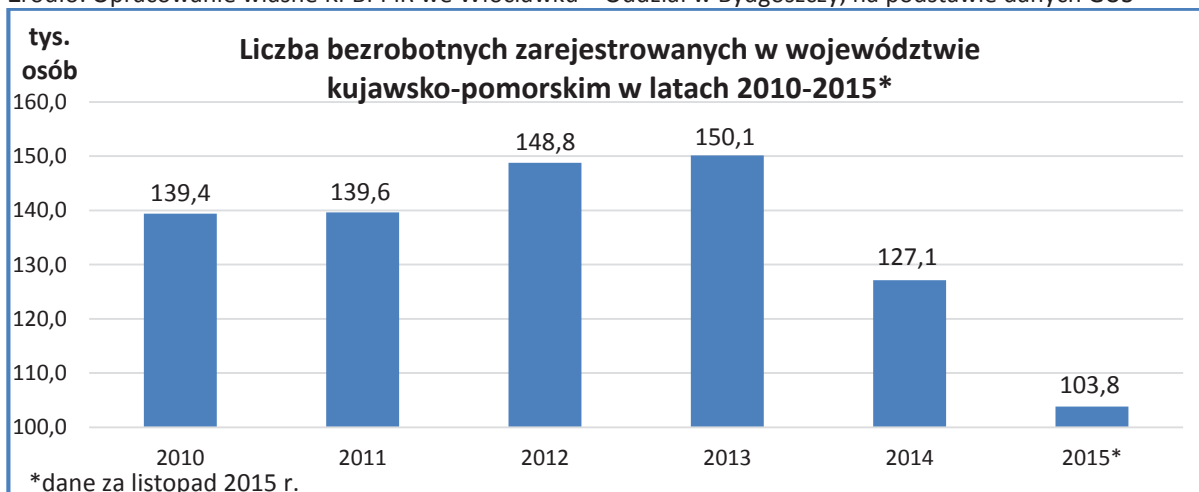

Tabela 11. Bezrobotni zarejestrowani

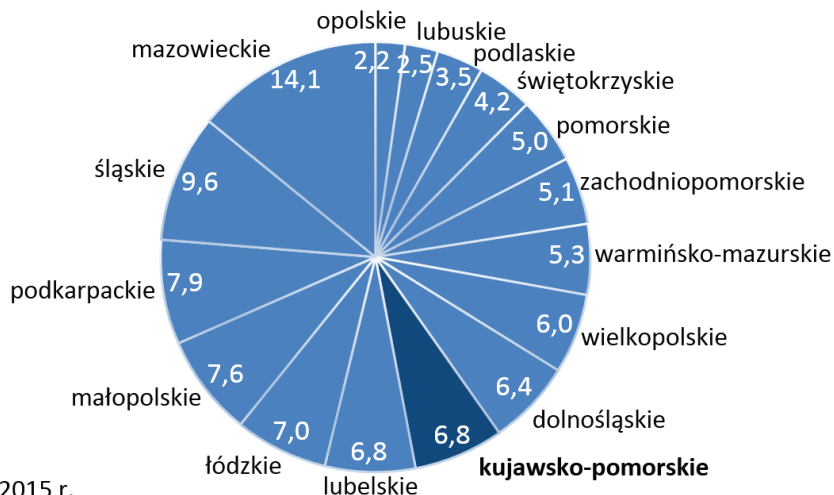
Jednostka terytorialna	Liczba bezrobotnych zarejestrowanych (w tysiącach)						Zmiana liczby bezrobotnych zarejestrowanych w latach 2012-2015*			
	2012		2013	2014	2015*		Liczba bezwzględna (w tysiącach)	Poz.	%	Poz.
	Wartość	Poz.	Wartość	Wartość	Wartość	Poz.				
Dolnośląskie	157,4	13	153,6	121,6	97,8	9	-59,6	1	-37,9	2
Kujawsko - Pomorskie	148,8	10	150,1	127,1	103,8	10	-45,0	5	-30,3	7
Lubelskie	131,1	8	134,0	116,9	103,9	11	-27,2	12	-20,8	15
Lubuskie	60,6	2	59,8	47,1	38,0	2	-22,6	13	-37,3	3
Łódzkie	151,0	11	151,6	126,2	107,3	12	-43,7	7	-29,0	8
Małopolskie	161,2	14	164,4	139,0	116,9	13	-44,3	6	-27,5	11
Mazowieckie	271,9	16	283,2	249,8	216,1	16	-55,8	4	-20,5	16
Opolskie	51,8	1	51,6	42,4	34,0	1	-17,8	15	-34,3	4
Podkarpackie	153,8	12	154,2	137,9	120,2	14	-33,6	10	-21,9	13
Podlaskie	68,7	3	70,9	60,4	53,9	3	-14,8	16	-21,5	14
Pomorskie	114,6	7	114,1	96,8	76,8	5	-37,8	8	-33,0	5
Śląskie	205,5	15	208,3	175,7	146,8	15	-58,7	2	-28,6	9
Świętokrzyskie	86,7	4	90,1	75,4	64,5	4	-22,2	14	-25,61	12
Warmińsko - Mazurskie	113,2	6	115,9	98,1	81,2	7	-32,0	11	-28,3	10
Wielkopolskie	147,9	9	144,8	116,4	91,9	8	-56,0	3	-37,9	1
Zachodniopomorskie	112,5	5	111,1	94,5	77,6	6	-34,9	9	-31,0	6

* dane za listopad 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

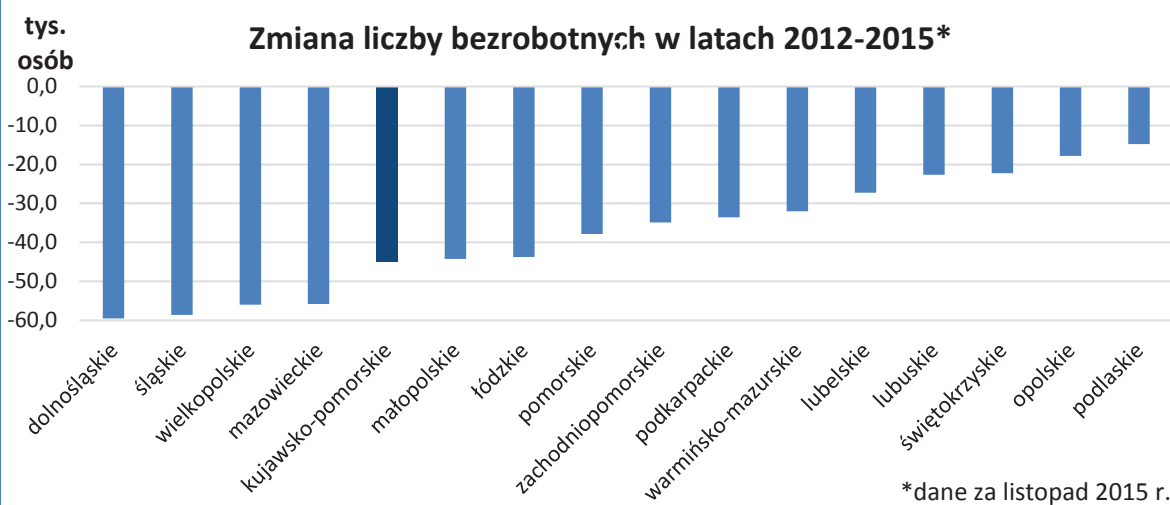

Udział województw w liczbie bezrobotnych w kraju w 2015 r.*

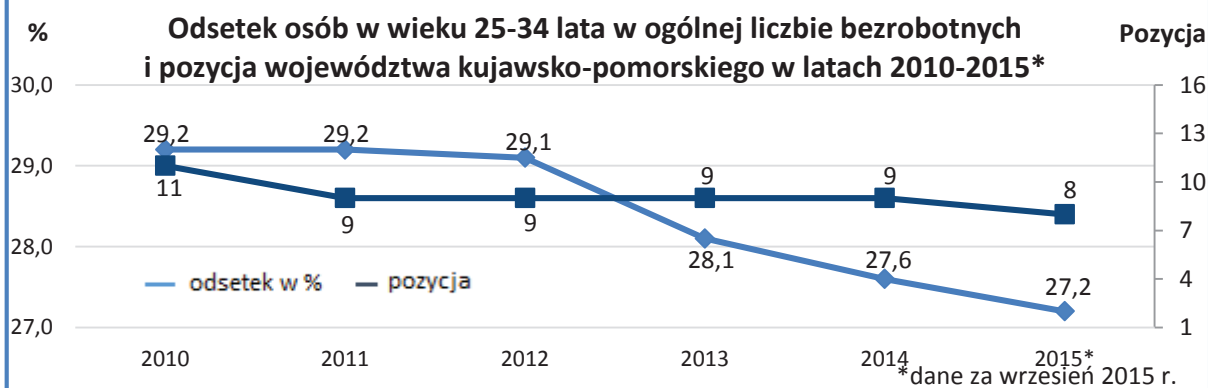
* dane za listopad 2015 r.

Zmiana liczby bezrobotnych w latach 2012-2015*

* dane za listopad 2015 r.

Odsetek osób w wieku 25-34 lata w ogólnej liczbie bezrobotnych i pozycja województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015*

* dane za wrzesień 2015 r.

Podsumowanie

Z analizowanego zagadnienia wynika, że dynamika zmian w zakresie bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim jest dużo korzystniejsza od obserwowanej w przypadku większości regionów w kraju – znaczny spadek liczby bezrobotnych skutkujący zmniejszeniem stopy bezrobocia rejestrowanego. Pomimo tego aktualny poziom nie jest w dalszym ciągu zadowalający, jednak utrzymywanie takiego charakteru zmian pozwoli stopniowo zmniejszyć dystans do liderów i zwiększy konkurencyjność regionu. Dlatego też, kwestie dotyczące zmniejszenia bezrobocia powinny być nadal traktowane w ramach polityki regionalnej priorytetowo; należy wspierać wszelkie działania przyczyniające się do zwiększenia liczby miejsc pracy i wzrostu liczby zatrudnionych.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Pomoc społeczna

Opis wskaźnika

Zależność gospodarstw domowych od pomocy społecznej jest podstawową miarą sytuacji materialnej ludności. Pośrednio ilustruje także poziom rozwoju społecznego oraz oddaje kondycję gospodarczą regionu. Wskaźnik ten jest silnie skorelowany ze skalą bezrobocia, dlatego tradycyjnie najwyższe wartości notują województwa o wysokiej nierównowadze rynku pracy.

Charakterystyka zmian

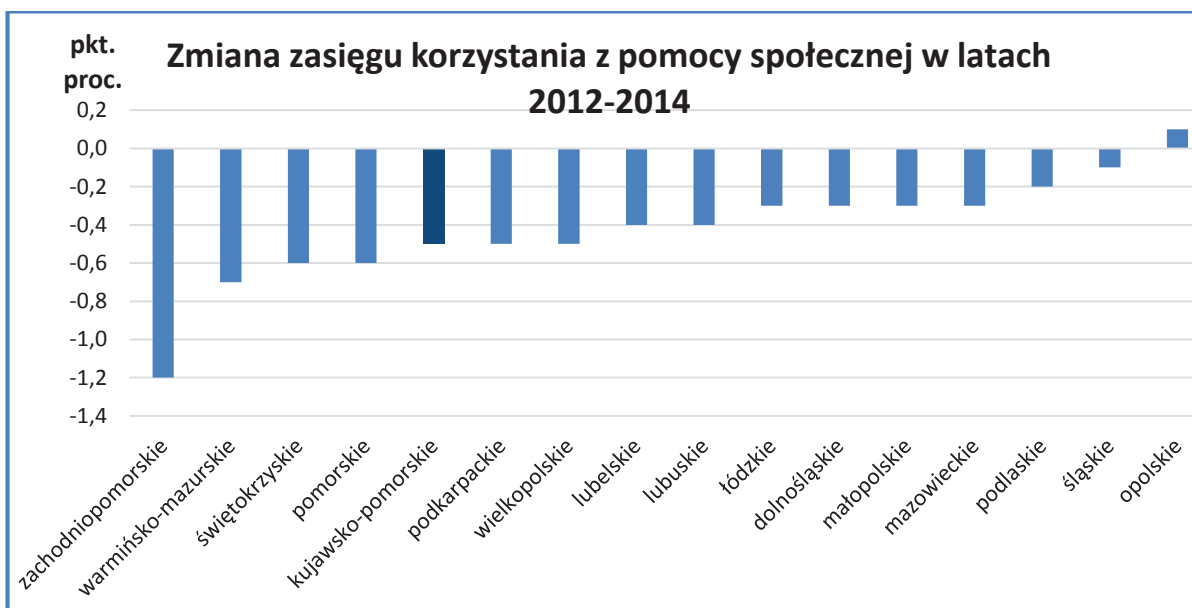
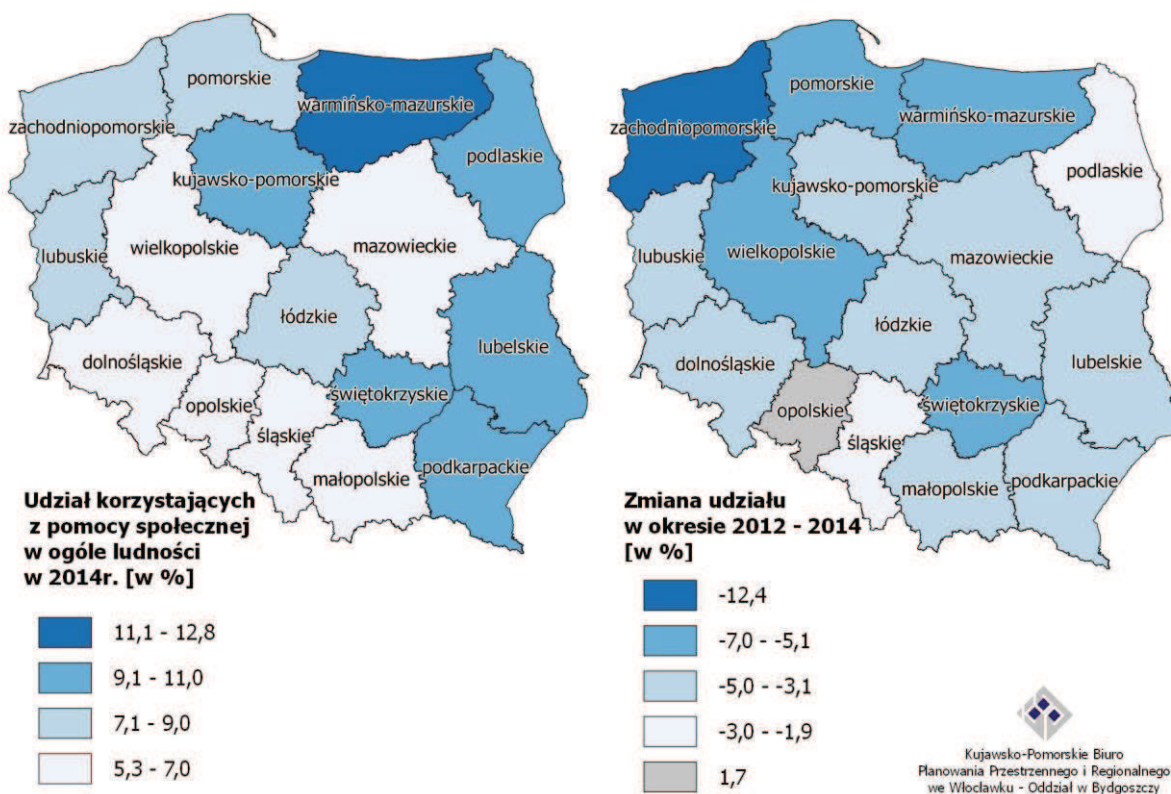
Udział osób żyjących w rodzinach korzystających z pomocy społecznej wynosi w kujawsko-pomorskim 10,5% i w ostatnich latach podlega nieznacznym zmianom. Wskaźnik w roku 2014 był nieco niższy od notowanego w dwóch poprzedzających latach, ale jest wciąż znacząco wyższy od wykazywanego przez inne województwa i lokuje kujawsko-pomorskie na 14 pozycji. W tej dziedzinie województwa nie notują zasadniczych zmian, czego najlepszym dowodem jest zbliżona skala redukcji wskaźnika w ostatnich dwóch latach w zdecydowanej większości regionów (będąca skutkiem ogólnej poprawy kondycji gospodarczej Polski, powodującej znaczące obniżenie bezrobocia, a więc i poprawę sytuacji materialnej rodzin), jak też fakt utrzymywania relacji pomiędzy województwami (zmiany pozycji są nieliczne i najczęściej dotyczą tylko jednej lokaty). Trwała poprawa tego wskaźnika będzie procesem długotrwałym i będzie możliwa tylko poprzez działania na rzecz rozwoju społecznego i aktywizacji gospodarczej.

Tabela 11. Zasięg korzystania z pomocy społecznej

Jednostka terytorialna	Udział osób żyjących w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem						Zmiana w okresie 2012-2014 (pkt. procentowe)	Zmiana w okresie 2012-2014 (%)
	2012		2013		2014			
	%	Poz.	%	Poz.	%	Poz.		
Dolnośląskie	6,1	3	6,3	2	5,8	2	-0,3	-4,9
Kujawsko - Pomorskie	11,0	14	11,5	15	10,5	14	-0,5	-4,5
Lubelskie	9,6	10	9,8	11	9,2	11	-0,4	-4,2
Lubuskie	9,2	9	9,5	9	8,8	10	-0,4	-4,3
Łódzkie	7,9	7	8,2	7	7,6	7	-0,3	-3,8
Małopolskie	6,7	4	6,7	4	6,4	4	-0,3	-4,5
Mazowieckie	6,8	5	7,0	5	6,5	5	-0,3	-4,4
Opolskie	6,0	2	6,4	3	6,1	3	0,1	1,7
Podkarpackie	11,0	14	11,3	14	10,5	14	-0,5	-4,5
Podlaskie	9,8	12	10,3	12	9,6	12	-0,2	-2,0
Pomorskie	8,6	8	8,7	8	8,0	8	-0,6	-7,0
Śląskie	5,4	1	5,6	1	5,3	1	-0,1	-1,9
Świętokrzyskie	10,8	13	11,1	13	10,2	13	-0,6	-5,6
Warmińsko - Mazurskie	13,5	16	14,0	16	12,8	16	-0,7	-5,2
Wielkopolskie	7,5	6	7,7	6	7,0	6	-0,5	-6,7
Zachodniopomorskie	9,7	11	9,7	10	8,5	9	-1,2	-12,4

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Zasięg korzystania z pomocy społecznej

Podsumowanie

Wskaźnik zasięgu korzystania z pomocy społecznej trwale lokuje województwo wśród regionów o najbardziej niekorzystnej sytuacji. Pozytywne zmiany, które miały miejsce w ostatnich latach nie zmieniają zasadniczej sytuacji regionu, gdyż są efektem procesów o zasięgu ogólnokrajowym – w równym stopniu poprawiających także sytuację innych województw. Jest to zagadnienie, które w niewielkim stopniu podlega bezpośredniemu oddziaływaniu w ramach polityki regionalnej, natomiast ogół działań aktywizacyjnych w sferze społecznej i gospodarczej podejmowanych na poziomie regionalnym, będzie korzystnie wpływać na wartość tego wskaźnika.

Dostępność w sieci dróg najwyższej rangi

Opis wskaźnika

Wskaźnik dotyczy infrastruktury świadczącej o dostępności regionów w relacjach międzyregionalnych i międzynarodowych, a więc bezpośrednio wpływających na konkurencyjność województw. Ma kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego, zwłaszcza w dziedzinach wyspecjalizowanych, wymagających kooperacji oraz dla rozwoju metropolii.

Charakterystyka zmian

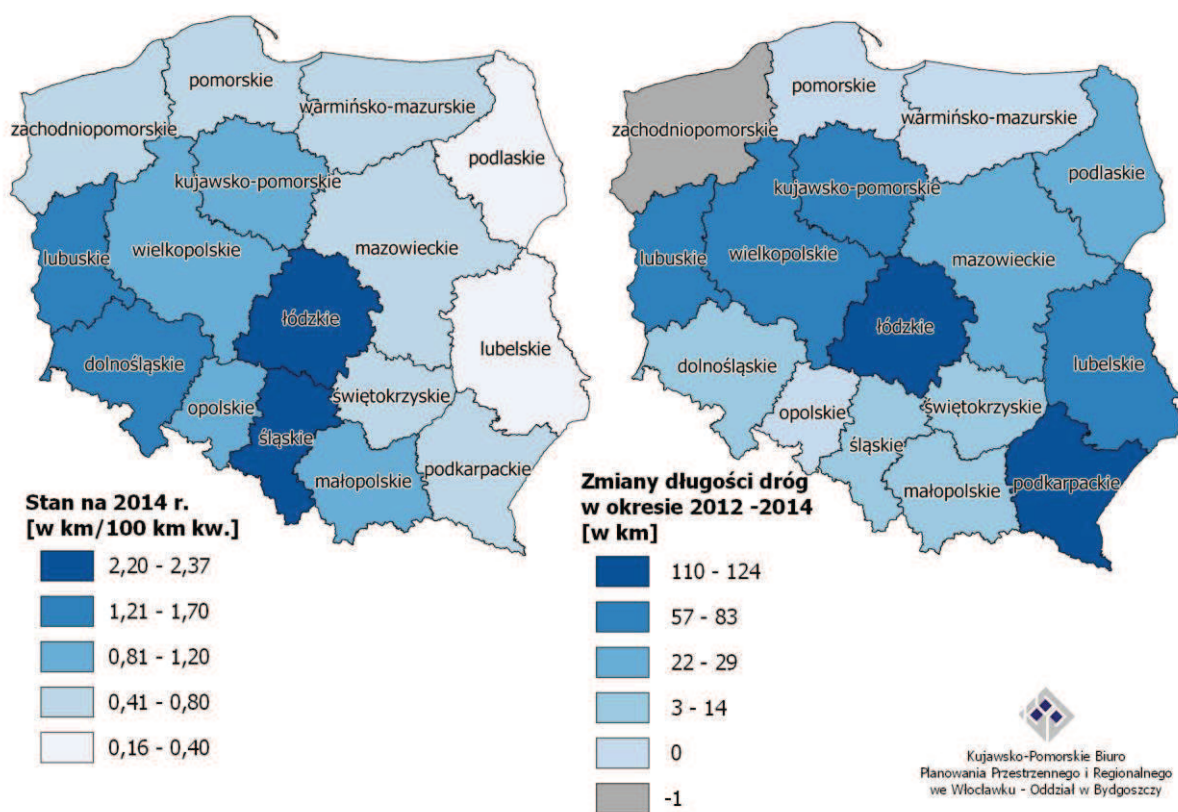
Długość dróg najwyższych rang wynosi w województwie kujawsko-pomorskim 200 km, na co składa się 35 km dróg ekspresowych i 165-kilometrowy odcinek autostrady. Region pod tym względem klasyfikuje się na 7 miejscu spośród wszystkich województw, natomiast dynamikę zmian w ostatnich latach ma jeszcze bardziej korzystną (5 pozycja w kraju). Główny wpływ ma na to dokończenie budowy i oddanie do użytku w 2014 roku, biegnącego przez województwo kujawsko-pomorskie, odcinka autostrady A1. W ostatnim okresie nie odnotowano wzrostu długości dróg ekspresowych, stanowiących ważny element dostępności międzyregionalnej i spójności wewnętrznej województwa, jednak w najbliższych latach planowane jest zakończenie realizacji drogi ekspresowej S5 na odcinku Nowe Marzy – Cotoń (granica województwa kujawsko-pomorskiego z województwem wielkopolskim) oraz drogi ekspresowej S10 pomiędzy Bydgoszczą i Toruniem. W innych regionach również trwają prace w tej dziedzinie, co na pewno będzie skutkowało zauważalnymi zmianami w relacjach międzywojewódzkich.

Tabela 12. Stan rozwoju dróg najwyższych rang

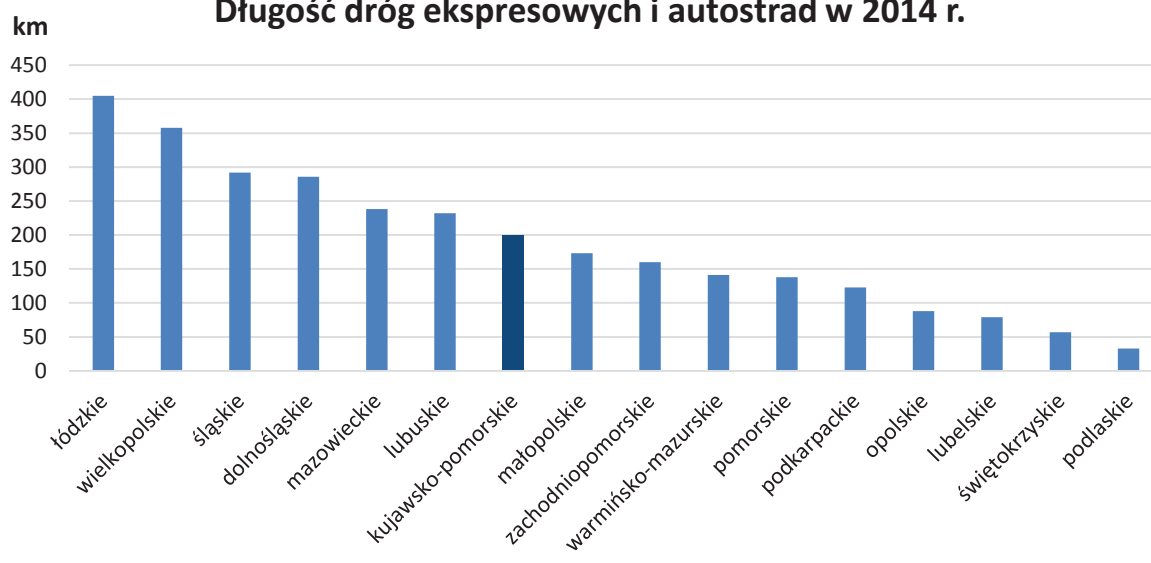
Jednostka terytorialna	Długość dróg ekspresowych i autostrad				Wskaźnik km/100 km ² powierzchni województwa		Zmiana w okresie 2012-2014 (km)		Zmiana w okresie 2012-2014 (%)	
	2012	2013	2014		Wartość	Poz.	Km	Poz.	%	Poz.
	Km	Km	Km	Poz.						
Dolnośląskie	281	281	286	4	1,43	4	5	11	1,8	12
Kujawsko - Pomorskie	136	179	200	7	1,11	7	64	5	47,1	5
Lubelskie	12	47	79	14	0,31	15	67	4	558,3	2
Lubuskie	149	194	232	6	1,66	3	83	3	55,7	4
Łódzkie	281	293	405	1	2,22	2	124	1	44,1	6
Małopolskie	159	158	173	8	1,14	6	14	9	8,8	9
Mazowieckie	209	241	238	5	0,67	12	29	7	13,9	8
Opolskie	88	88	88	13	0,93	8	0	n.d.	0,0	n.d.
Podkarpackie	13	102	123	12	0,69	11	110	2	846,2	1
Podlaskie	11	33	33	16	0,16	16	22	8	200,0	3
Pomorskie	138	138	138	11	0,75	9	0	n.d.	0,0	n.d.
Śląskie	285	285	292	3	2,37	1	7	10	2,5	11
Świętokrzyskie	54	57	57	15	0,49	14	3	12	5,6	10
Warmińsko - Mazurskie	141	141	141	10	0,58	13	0	n.d.	0,0	n.d.
Wielkopolskie	301	327	358	2	1,20	5	57	6	18,9	7
Zachodniopomorskie	161	161	160	9	0,70	10	-1	16	-0,6	n.d.

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Stan rozwoju dróg najważniejszych rang (dróg ekspresowych i autostrad)

Długość dróg ekspresowych i autostrad w 2014 r.

Podsumowanie

Wskaźnik długości dróg najwyższych rang lokuje województwo kujawsko-pomorskie wśród regionów o stosunkowo korzystnej sytuacji (w skutek nadrobienia w ciągu ostatnich 2 lat wieloletnich zaległości rozwojowych). Planowane w najbliższych latach inwestycje w zakresie budowy dróg ekspresowych wpłyną na zmianę konkurencyjności województw, które będą objęte inwestycjami. Dlatego też w ramach polityki regionalnej należy dążyć do realizacji planowanych inwestycji polegających na wybudowaniu drogi ekspresowej S5 oraz odcinka S10 pomiędzy Bydgoszczą i Toruniem, a także dalszej realizacji tej drugiej inwestycji do granic województwa. Działania te będą miały kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Jakość kształcenia – egzamin gimnazjalny

Opis wskaźnika

Wskaźnik odnosi się do rozwoju społecznego i jest uważany za jedną z kluczowych miar w tej dziedzinie. W województwie kujawsko-pomorskim jest szczególnie ważny ze względu na trwale niski poziom wskaźników poziomu wykształcenia ludności, ale także wskaźników świadczących o jakości kształcenia.

Charakterystyka zmian

W okresie 2012-2014 województwo kujawsko-pomorskie zanotowało bardzo nieznaczny spadek przeciętnego wyniku egzaminu gimnazjalnego z matematyki (część matematyczno-przyrodnicza) – wynoszący 1 punkt w skali całego regionu. Kujawsko-pomorskie plasuje się w grupie 5 województw, które zanotowały spadek przeciętnych wyników egzaminu. Średni wynik dla kraju, jak i w przypadku większości województw nie uległ zasadniczej zmianie, natomiast poprawę wyników zanotowano jedynie w dwóch regionach. Zmiany przeciętnych wyników egzaminu gimnazjalnego z matematyki (część matematyczno-przyrodnicza) były na tyle nieznaczne, że nie zaszły większe przetasowania pozycji województw oraz relacji pomiędzy nimi – kujawsko-pomorskie notowało wyniki na poziomie 96,5% średniej krajowej, co pozycjonuje je na 14 miejscu spośród wszystkich województw. Należy zakładać, że przy utrzymywaniu obecnych trendów w dłuższym okresie można spodziewać się dalszego różnicowania wartości wskaźników dla województw w tej dziedzinie.

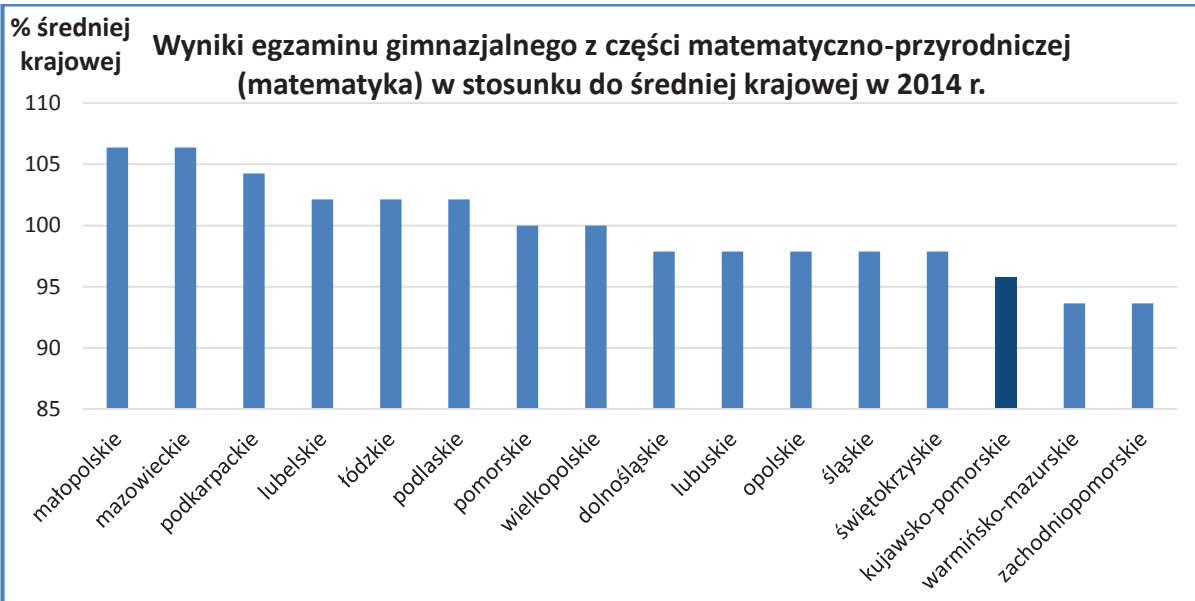
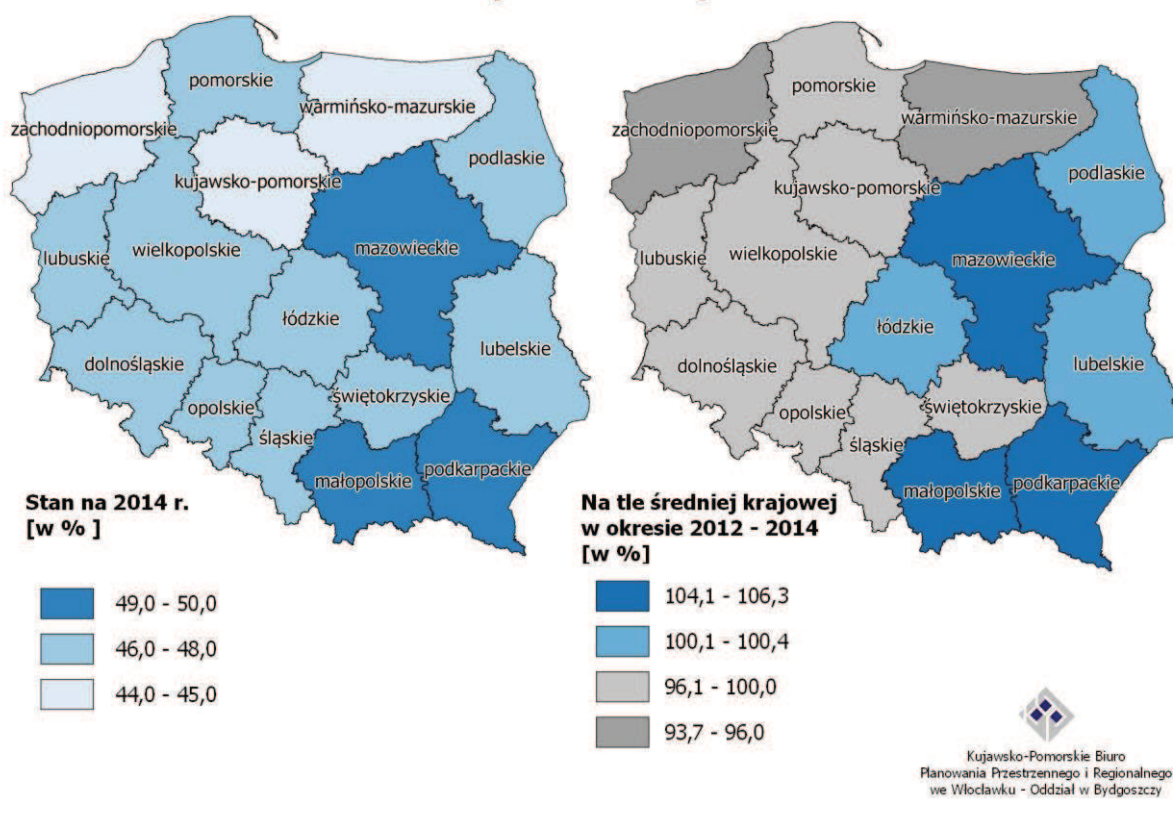
Tabela 13. Przeciętny wynik egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej – wynik z matematyki

Jednostka terytorialna	Przeciętny wynik egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej (matematyka)			Wyniki w latach 2012-2014 na tle średniej krajowej	
	2012	2013	2014	%	Poz.
	%	%	%		
Dolnośląskie	46	46	46	97,2	13
Kujawsko - Pomorskie	46	46	45	96,5	14
Lubelskie	47	48	48	100,7	6
Lubuskie	46	47	46	97,9	11
Łódzkie	48	48	48	101,4	5
Małopolskie	50	51	50	106,3	1
Mazowieckie	50	51	50	106,3	1
Opolskie	47	47	46	98,6	9
Podkarpackie	49	50	49	104,2	3
Podlaskie	49	49	48	102,8	4
Pomorskie	47	47	47	99,3	7
Śląskie	47	47	46	98,6	9
Świętokrzyskie	46	47	46	97,9	11
Warmińsko - Mazurskie	44	45	44	93,7	16
Wielkopolskie	46	48	47	99,3	8
Zachodniopomorskie	45	45	44	94,4	15

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych OKE

Przeciętny wynik egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej - wynik z matematyki

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie nie podlega znaczącym zmianom w tak krótkim odstępie czasu. Województwo kujawsko-pomorskie notuje niekorzystne zmiany, które przy dotychczasowych niskich wynikach egzaminu gimnazjalnego z matematyki (część matematyczno-przyrodnicza) na tle kraju, mogą być niepokojące dla rozwoju województwa w perspektywie przyszłych lat. Analizowane zagadnienie należy traktować jako jeden z priorytetów interwencji i wspierać w ramach polityki regionalnej. Zaleca się kłaść szczególny nacisk na edukację dzieci od najmłodszych lat i wspieranie pakietów zajęć pozalekcyjnych (zwłaszcza o profilu matematyczno-przyrodniczym) podnoszących wiedzę uczniów oraz programów przygotowujących do zdawania egzaminów gimnazjalnych.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Wychowanie przedszkolne

Opis wskaźnika

Wskaźnik odnosi się do ważnego aspektu rozwoju społecznego i jest uważany za jedną z kluczowych miar w tej dziedzinie. Bezpośrednio wpływa na jakość wykształcenia i jest silnie skorelowany z innymi cechami kształtującymi konkurencyjność województw.

Charakterystyka zmian

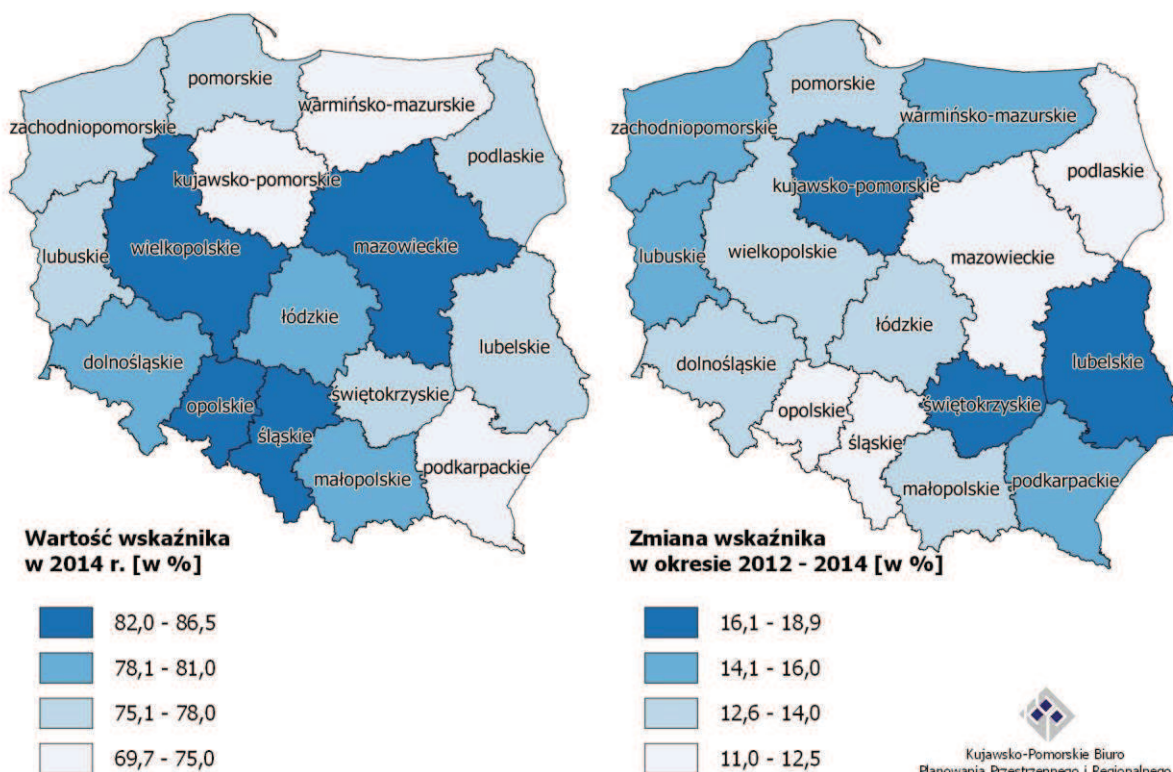
W latach 2012-2014 województwo kujawsko-pomorskie zanotowało bardzo duży (wynoszący 17,3%) wzrost odsetka dzieci w wieku 3 do 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Nieco wyższą dynamiką cechowały się jedynie dwa województwa: świętokrzyskie i lubelskie. W wyniku tej zmiany zanotowano wyraźny wzrost wartości wskaźnika (z 61,7% do 72,4%). Oznacza to, że w analizowanym okresie nastąpiła w województwie duża poprawa w zakresie dostępu do opieki przedszkolnej, zwłaszcza na terenach wiejskich, na których wcześniej w wielu przypadkach odsetek dzieci w wieku 3 do 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym był bardzo niski. Niestety, pomimo dużego wzrostu i poprawy sytuacji w województwie, kujawsko-pomorskie nie poprawiło swej pozycji na tle pozostałych województw i nadal zajmuje przedostatnią lokatę (przed województwem warmińsko-mazurskim). Jest to wynik ogólnego dążenia województw do poprawy dostępności dzieci do wczesnej edukacji i zapewnienia im opieki przedszkolnej.

Tabela 14. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

Jednostka terytorialna	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym						Zmiana w okresie 2012-2014 (pkt. procentowe)	Zmiana w okresie 2012-2014 (%)
	2012		2013		2014			
	%	Poz.	%	Poz.	%	Poz.		
Dolnośląskie	70,2	6	75,0	6	80,0	6	9,8	14,0
Kujawsko - Pomorskie	61,7	15	67,4	15	72,4	15	10,7	17,3
Lubelskie	65,7	12	71,9	9	77,3	9	11,6	17,7
Lubuskie	68,1	8	72,7	8	77,9	8	9,8	14,4
Łódzkie	70,9	5	75,4	5	80,8	5	9,9	14,0
Małopolskie	69,8	7	73,4	7	78,9	7	9,1	13,0
Mazowieckie	75,6	2	80,2	2	84,5	2	8,9	11,8
Opolskie	77,9	1	81,0	1	86,5	1	8,6	11,0
Podkarpackie	63,8	14	68,2	14	73,6	14	9,8	15,4
Podlaskie	67,2	9	70,3	12	75,3	12	8,1	12,1
Pomorskie	66,1	10	70,4	11	75,1	13	9,0	13,6
Śląskie	74,4	3	77,5	4	83,6	3	9,2	12,4
Świętokrzyskie	64,3	13	71,0	10	76,4	10	12,1	18,8
Warmińsko - Mazurskie	60,4	16	64,7	16	69,7	16	9,3	15,4
Wielkopolskie	73,7	4	77,6	3	83,5	4	9,8	13,3
Zachodniopomorskie	65,9	11	70,2	13	75,8	11	9,9	15,0

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie wskazuje, że w bardzo krótkim czasie zaszły w województwie kujawsko-pomorskim i w kraju duże zmiany w zakresie objęcia opieką przedszkolną dzieci w wieku 3-5 lat. Województwo wyraźnie poprawiło swą sytuację, choć nie zmieniła się jego niekorzystna lokata na tle pozostałych województw. Analizowane zagadnienie jest w pewnym stopniu zależne od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej, dlatego też należy kłaść nacisk na dalszy rozwój form opieki przedszkolnej, zwłaszcza na obszarach wiejskich, w których badany wskaźnik często osiąga wartości niższe, niż przeciętnie w województwie i wyraźnie niższe niż w miastach.

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE NA TLE KRAJU

Lecznictwo uzdrowiskowe

Opis wskaźnika

Wskaźnik odnosi się do najbardziej wyspecjalizowanej funkcji województwa kujawsko-pomorskiego, w zakresie której rola i znaczenie województwa w skali kraju są bardzo znaczące. Lecznictwo uzdrowiskowe oprócz znaczenia społecznego i gospodarczego, ma bardzo duże znaczenie wizerunkowe.

Charakterystyka zmian

W analizowanym okresie wyraźnie zwiększyła się rola lecznictwa uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim. Średnioroczna liczba leczonych kuracjuszy wzrosła o ponad 20 tys. osób i w roku 2014 wynosiła 131 tys. Oznacza to prawie 20% wzrost, w stosunku do roku 2012. Sytuacja jest tym bardziej korzystna, że spośród pozostałych 12 województw wykazujących ruch uzdrowiskowy, żadne z liczących się pod tym względem w skali kraju nie odnotowało tak dużego wzrostu, a w połowie z nich zanotowano spadek liczby kuracjuszy (województwo łódzkie wykazało duży procentowy wzrost liczby leczonych kuracjuszy, lecz ze względu na małą liczbę bezwzględną nie wpływa to w żadnym stopniu na pozycję kujawsko-pomorskiego). Dzięki temu województwo kujawsko-pomorskie zwiększyło swój udział w krajowej liczbie leczonych kuracjuszy, co przekłada się na wzrost jego znaczenia w krajowym ruchu uzdrowiskowym. Obecnie w województwie leczy się 18,6% krajowej liczby kuracjuszy, co lokuje województwo na 2 pozycji w kraju (1 pozycję zajmuje województwo zachodniopomorskie, które skupia 26,0% wszystkich kuracjuszy).

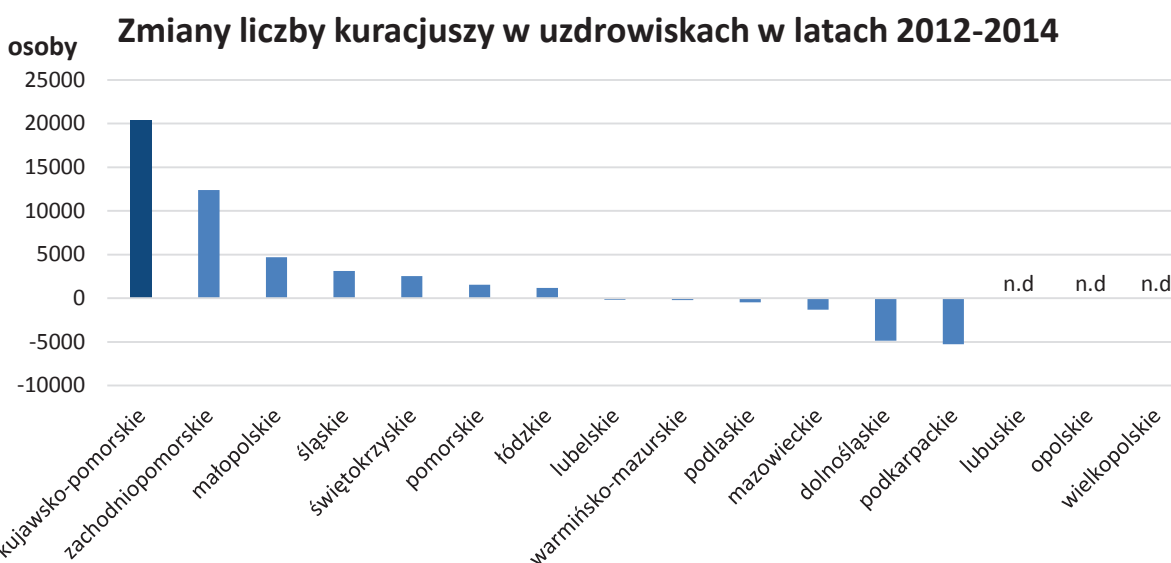
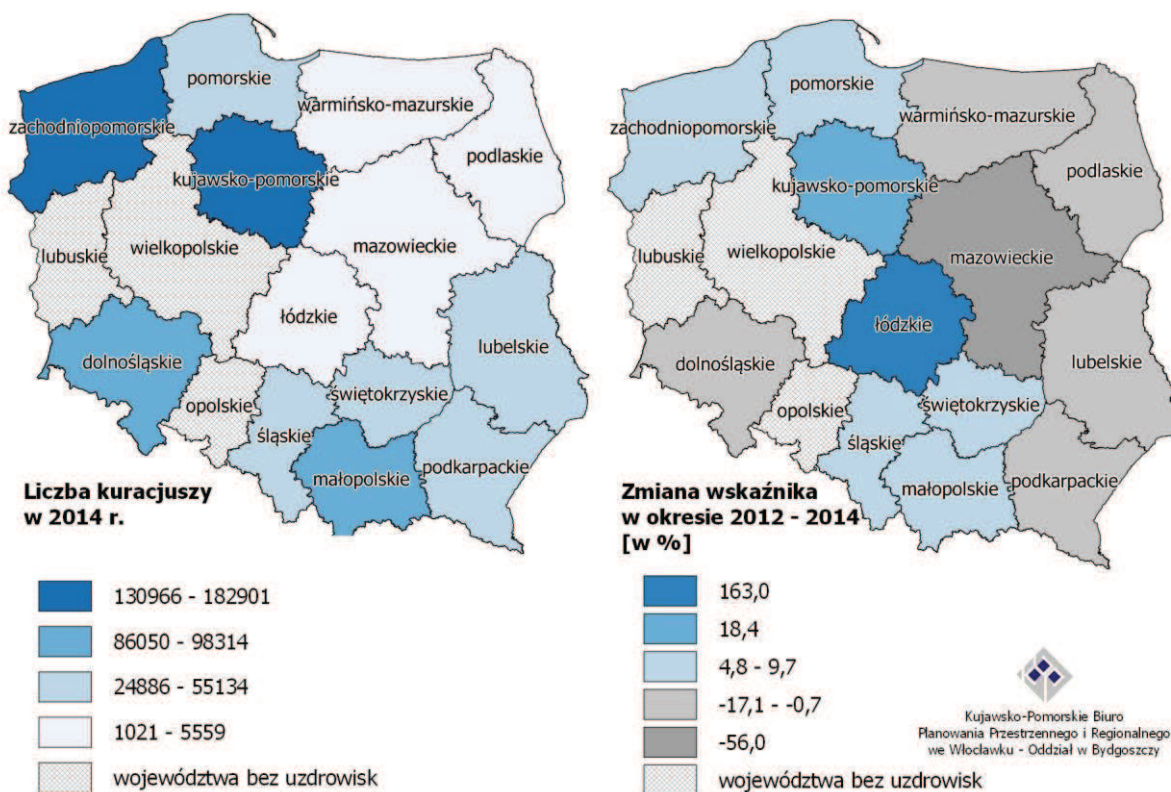
Tabela 15. Kuracjusze leczeni w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych

Jednostka terytorialna	Kuracjusze leczeni stacjonarnie						Zmiana w okresie 2012-2014 (osoby)	Zmiana w okresie 2012-2014 (%)
	2012		2013		2014			
	Osoba	Poz.	Osoba	Poz.	Osoba	Poz.		
Dolnośląskie	103187	3	98193	3	98314	3	-4873,0	-4,7
Kujawsko - Pomorskie	110617	2	122058	2	130966	2	20349,0	18,4
Lubelskie	25787	8	20287	9	25614	8	-173,0	-0,7
Lubuskie	0	n.d.	0	n.d.	0	n.d.	0,0	n.d.
Łódzkie	729	13	1618	12	1917	12	1188,0	163,0
Małopolskie	81347	4	82203	4	86050	4	4703,0	5,8
Mazowieckie	2318	12	1496	13	1021	13	-1297,0	-56,0
Opolskie	0	n.d.	0	n.d.	0	n.d.	0,0	n.d.
Podkarpackie	60418	5	57917	5	55134	5	-5284,0	-8,7
Podlaskie	2747	11	1906	11	2279	11	-468,0	-17,0
Pomorskie	23328	9	22815	8	24886	9	1558,0	6,7
Śląskie	32204	7	33856	7	35318	7	3114,0	9,7
Świętokrzyskie	52313	6	53473	6	54830	6	2517,0	4,8
Warmińsko - Mazurskie	5783	10	5855	10	5559	10	-224,0	-3,9
Wielkopolskie	0	n.d.	0	n.d.	0	n.d.	0,0	n.d.
Zachodniopomorskie	170515	1	180765	1	182901	1	12386,0	7,3

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Kuracjusze leczeni w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych

Podsumowanie

Województwo w analizowanym okresie odnotowało bardzo duży wzrost liczby leczonych kuracjuszy, co wpłynęło na zwiększenie jego konkurencyjności na tle pozostałych województw oraz utrwalanie się wizerunku województwa uzdrowiskowego. Poza tym, wzrost zainteresowania leczeniem uzdrowiskowym w kujawsko-pomorskim, przyczynia się do dalszego rozwoju uzdrowisk i ma pozytywny wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru. Dlatego w ramach działań polityki regionalnej należy wspierać rozwój uzdrowisk we wszystkich możliwych aspektach.

3. PORÓWNANIE WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Liczba ludności

Opis wskaźnika

Liczba ludności, rozumiana jako udział powiatów w ogólnym potencjale województwa, ma znaczenie głównie dla oceny znaczenia powiatów w zakresie cech powiązanych bezpośrednio z liczbą mieszkańców. Wskaźnik ten pokazuje relacje pomiędzy różnymi częściami województwa. W krótkim okresie zmiany są zazwyczaj nieznaczne – ale długookresowo będą się pogłębiać.

Charakterystyka zmian

W latach 2012-2014 we wszystkich powiatach województwa kujawsko-pomorskiego zanotowano zmianę liczby ludności, choć w zdecydowanej większości nie przekroczyła ona 1%. W pięciu powiatach liczba mieszkańców zwiększyła się, choć jedynie powiat toruński i bydgoski zanotowały dość istotny wzrost (odpowiednio 2,3 i 2,2%), a mniejszy, lecz również zauważalny w skali województwa, powiat brodnicki (o 0,5%). Pozostałe powiaty cechowały się zmniejszeniem liczby mieszkańców o różnym nasileniu – od wartości bliskich zeru (golubsko-dobrzyński, grudziądzki i świecki) do spadków rzędu -1,4 do -1,0% (Włocławek, powiat wąbrzeski, Bydgoszcz, powiat mogileński). Ubytek liczby mieszkańców w powiatach jest wynikiem niekorzystnego salda migracji lub/i ujemnego przyrostu naturalnego. Zmiany ludności powiatów były na tyle nieduże, że rozpiętość wartości między skrajnymi powiatami praktycznie nie zmieniła się, choć nastąpiły niewielkie zmiany relacji między powiatami. Generalnie, powiaty o największych spadkach liczby mieszkańców koncentrują się w południowej i południowo-wschodniej części województwa, a o korzystniejszych trendach w części centralnej oraz północnej i północno-zachodniej. Bezwzględnie największą liczbę mieszkańców zyskały powiaty bydgoski i toruński (odpowiednio prawie 2,4 tys. i 2,3 tys. osób), a największe straty odnotowały powiaty grodzkie (Bydgoszcz – 3,6 tys., Włocławek – 1,6 tys., Toruń – 1,1 tys., Grudziądz – 0,8 tys.) i powiat inowrocławski (1,2 tys.).

Tabela 16. Liczba ludności – udział powiatu w sumie wojewódzkiej

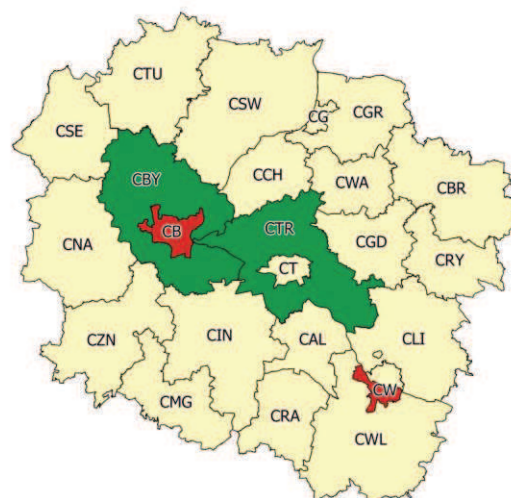
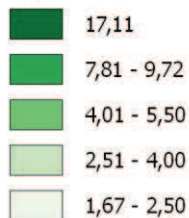
L.p.	Liczba ludności – udział powiatu w sumie wojewódzkiej (%)					
	2012		2013		2014	
	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość
Powiaty o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Miasto Bydgoszcz	17,2	Miasto Bydgoszcz	17,2	Miasto Bydgoszcz	17,1
2	Miasto Toruń	9,7	Miasto Toruń	9,7	Miasto Toruń	9,7
3	Inowrocławski	7,8	Inowrocławski	7,8	Inowrocławski	7,8
4	Miasto Włocławek	5,5	Miasto Włocławek	5,5	Miasto Włocławek	5,5
5	Bydgoski	5,2	Bydgoski	5,3	Bydgoski	5,3
6	Świecki	4,8	Toruński	4,8	Toruński	4,9
Powiaty o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Wąbrzeski	1,7	Wąbrzeski	1,7	Wąbrzeski	1,7
2	Grudziądzki	1,9	Grudziądzki	1,9	Grudziądzki	1,9
3	Radziejowski	2,0	Radziejowski	2,0	Radziejowski	2,0
4	Sępoleński	2,0	Sępoleński	2,0	Sępoleński	2,0
5	Rypiński	2,1	Rypiński	2,1	Rypiński	2,1
6	Golubsko-dobrzyński	2,2	Golubsko-dobrzyński	2,2	Golubsko-dobrzyński	2,2

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Udział liczby ludności powiatów w liczbie ludności województwa

Udział liczby ludności powiatów w liczbie ludności województwa w 2014 r. [w %]

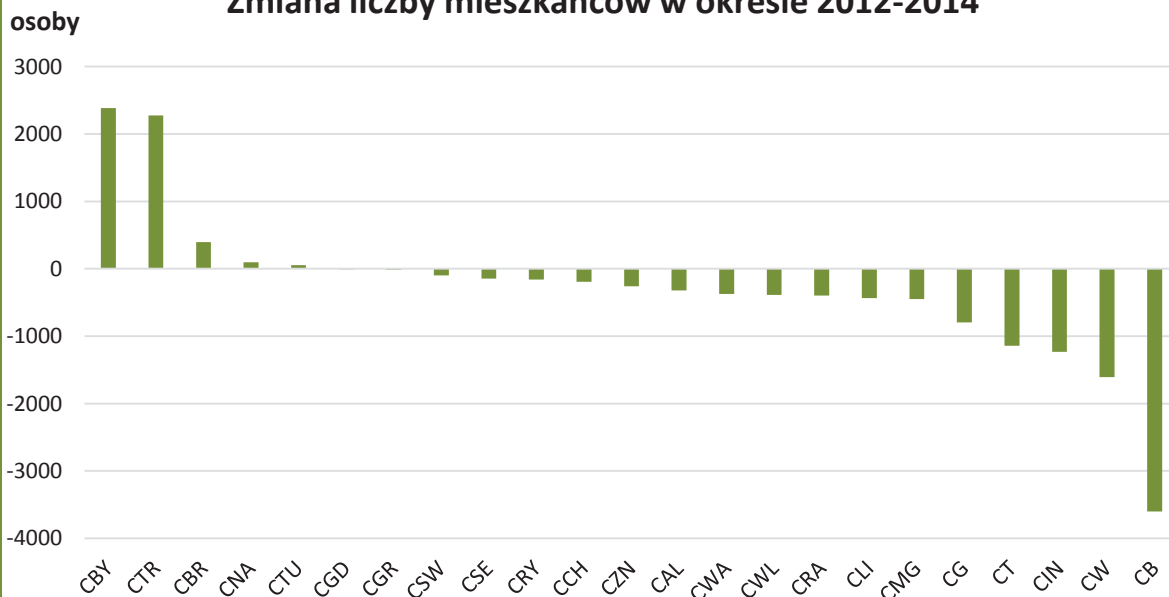

Ocena zmiany udziału liczby ludności powiatów w liczbie ludności województwa w okresie 2012 - 2014

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przyszłości Regionalnego we Włocławku - Oddział w Bydgoszczy

Zmiana liczby mieszkańców w okresie 2012-2014

Podsumowanie

W analizowanym okresie powiaty nie zanotowały znaczących zmian liczby mieszkańców, lecz w ich wyniku wyraźnie zaznaczyła się różnica pomiędzy powiatami południowej i południowo-wschodniej części województwa, a częścią centralną oraz północną i północno-zachodnią. Istniejące zróżnicowania są wynikiem ruchów zarówno migracyjnych, jak i demograficznych i w stosunkowo małym stopniu zależą od działań podejmowanych w ramach polityki terytorialnej.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Saldo migracji

Opis wskaźnika

Saldo migracji międzypowiatowych (czyli rzeczywistych przepływów pomiędzy powiatami) jest pośrednim wskaźnikiem atrakcyjności danego obszaru dla zamieszkania. Wprawdzie powiaty nie są jednorodne i wskaźnik ten nie oddaje wiarygodnie sytuacji poszczególnych gmin – ale wpływa na rozwój każdej z nich, gdyż wiele zadań powiatu zależnych jest od zmian liczby ludności.

Charakterystyka zmian

W okresie 2012-2014, podobnie jak w 2009-2011, tylko dwa powiaty (bydgoski i toruński) notowały dodatnie salda migracji międzypowiatowych o dużych wartościach, mimo że w analizowanym okresie jego wartość zmniejszyła się. W pozostałych powiatach saldo migracji jest ujemne, a w dziesięciu z nich jego wartość pogorszyła się. Korzystną sytuacją na tle pozostałych powiatów cechuje się powiat brodnicki, który w wyniku migracji stracił zaledwie 7 osób i ponadto wykazuje poprawę salda migracji. Stosunkowo korzystnymi wartościami cechują się również powiaty: włocławski, aleksandrowski i świecki, w których utrata mieszkańców w wyniku migracji jest nieduża, lecz niestety zwiększa się. Pomimo ujemnego salda, swą sytuację wyraźnie poprawiły Bydgoszcz i Grudziądz. W zakresie tej cechy nie zaznaczają się różnice między powiatami grodzkimi i ziemskimi. W wyniku zachodzących zmian zauważa się zmniejszenie różnic między powiatami o skrajnych wartościach, co związane jest przede wszystkim z obniżeniem wartości wskaźnika w powiatach o najkorzystniejszym stanie. Wysokim, dodatnim saldem migracji, cechują się powiaty centralnej części województwa (obszary podmiejskie Bydgoszczy i Torunia, w których pomimo spadku wartości, nadal notuje się bardzo wysokie salda migracji, będące skutkiem przede wszystkim napływu z ośrodków stołecznych województwa), natomiast w wyniku migracji w największym stopniu tracą ludność niektóre powiaty południowej i wschodniej części województwa i niekorzystne jest, że proces ten pogłębia się.

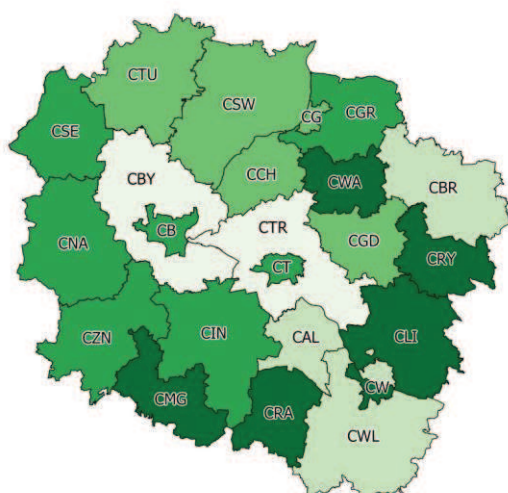
Tabela 17. Saldo migracji międzypowiatowych

L.p.	Przeciętne saldo migracji międzypowiatowych na pobyt stały na 1000 mieszkańców			
	2009-2011		2012-2014	
	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość
Powiaty o najbardziej korzystnych wartościach				
1	Bydgoski	13,3	Bydgoski	10,6
2	Toruński	11,6	Toruński	9,8
3	Aleksandrowski	0,4	Brodnicki	-0,1
4	Włocławski	0,3	Włocławski	-0,5
5	Brodnicki	-0,1	Aleksandrowski	-0,6
6	Świecki	-0,3	Świecki	-0,9
Powiaty o najbardziej niekorzystnych wartościach				
1	Miasto Włocławek	-4,0	Miasto Włocławek	-3,7
2	Miasto Bydgoszcz	-3,5	Radziejowski	-3,7
3	Rypiński	-3,3	Wąbrzeski	-3,7
4	Radziejowski	-2,7	Lipnowski	-3,1
5	Sępoleński	-2,5	Mogileński	-2,9
6	Miasto Grudziądz	-2,4	Rypiński	-2,8

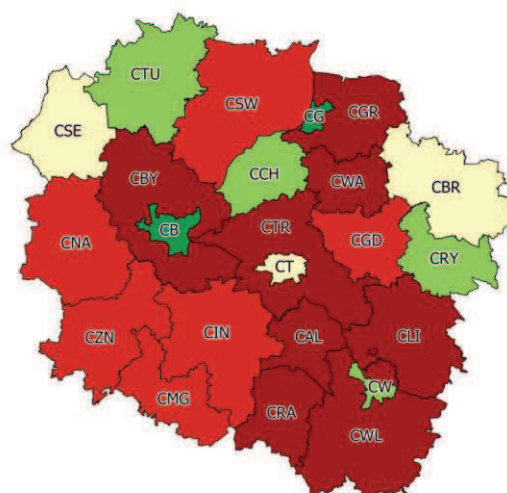
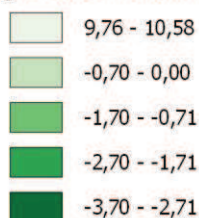
Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Saldo migracji międzypowiatowych na pobyt stały

Średnie saldo migracji za lata 2012 - 2014
[na 1000 mieszkańców]

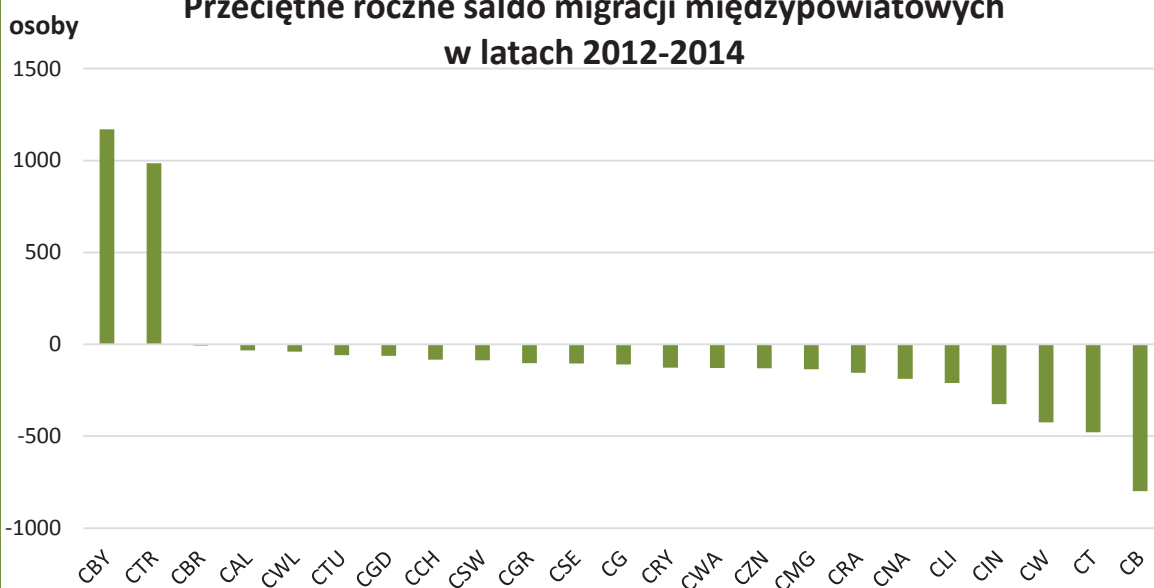

Ocena zmiany średniego salda migracji
z lat 2012 - 2014

Kujawsko-Pomorskie Biuro
Planowania Przestrzennego i Regionalnego
we Włocławku - Oddział w Bydgoszczy

Przeciętne roczne saldo migracji międzypowiatowych w latach 2012-2014

Podsumowanie

W analizowanym okresie większość powiatów odnotowała stosunkowo niewielkie zmiany wielkości salda migracji, które nie miały bardzo dużego wpływu na zmianę liczby mieszkańców (choć wszystkie, z wyjątkiem bydgoskiego i toruńskiego, tracą ludność w wyniku migracji). Zauważalne jest zahamowanie odpływu z powiatów grodzkich na teren ich stref podmiejskich, które przyczyniło się do poprawy sytuacji migracyjnej w tych miastach i pogorszenia w otaczających je powiatach ziemskich. Migracje międzypowiatowe są procesem mało zależnym od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Przedsiębiorczość

Opis wskaźnika

Ogólny wskaźnik przedsiębiorczości jest uważany za jeden z podstawowych wskaźników konkurencyjności danego obszaru. Jest powszechnie wykorzystywany także do porównań stanu rozwoju gospodarczego powiatów, gdyż wpływa na wielkość zatrudnienia (pośrednio – bezrobocie), dochody budżetów, znaczenie powiatu w gospodarce województwa.

Charakterystyka zmian

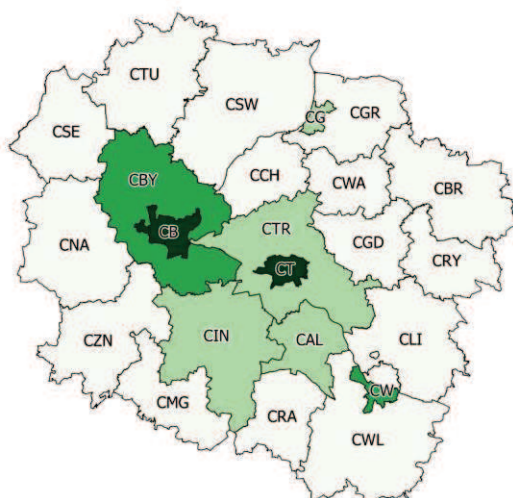
W latach 2012-2014 większość powiatów województwa kujawsko-pomorskiego odnotowała wzrost wskaźnika podmiotów gospodarczych wg rejestru REGON na 1000 mieszkańców za wyjątkiem Bydgoszczy, gdzie nastąpił niewielki jego spadek. Najwięcej podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przybyło w tym czasie w Toruniu i w 2 powiatach ziemskich: toruńskim i bydgoskim. W zakresie tej cechy istnieją wyraźne różnice pomiędzy powiatami ziemskimi i 3 powiatami grodzkimi, za wyjątkiem Grudziądza, który prezentował podobny wskaźnik podmiotów gospodarczych co najlepsze powiaty ziemskie: toruński, aleksandrowski i inowrocławski (powiaty grodzkie charakteryzują się zdecydowanie wyższym wskaźnikiem). Wysokim wskaźnikiem przedsiębiorczości na tle pozostałych powiatów ziemskich wyróżnia się powiat bydgoski, który posiada podobne wartości analizowanego wskaźnika co 3 wymienione powyżej powiaty grodzkie. W latach 2012-2014 zwiększyła się rozpiętość w wartościach analizowanego wskaźnika pomiędzy dwoma miastami stołecznymi: Bydgoszczą, gdzie nastąpił jego spadek i Toruniem, gdzie odnotowano jego wzrost. Poprawę poziomu przedsiębiorczości w analizowanym okresie odnotowano w kilku najślabszych powiatach województwa, które w roku wyjściowym 2012 odznaczały się najmniejszą wartością tego wskaźnika: grudziądzkim, włocławskim, wąbrzeskim i chełmińskim.

Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej wg rejestru REGON

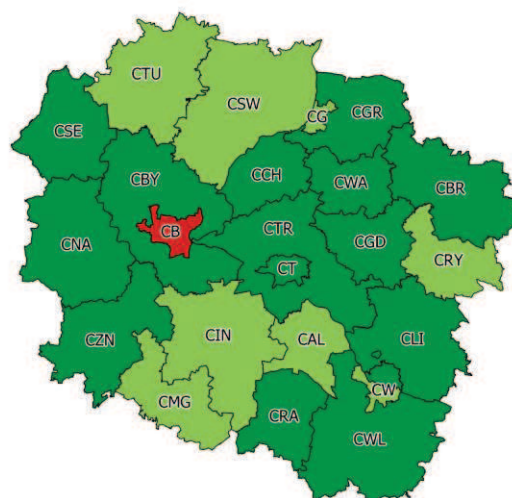
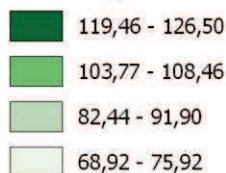
L.p.	Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców					
	2012		2013		2014	
	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość
Powiaty o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Miasto Toruń	121	Miasto Toruń	125	Miasto Toruń	127
2	Miasto Bydgoszcz	120	Miasto Bydgoszcz	121	Miasto Bydgoszcz	119
3	Bydgoski	103	Bydgoski	106	Bydgoski	108
4	Miasto Włocławek	103	Miasto Włocławek	104	Miasto Włocławek	104
5	Toruński	85	Toruński	89	Toruński	91
6	Aleksandrowski	85	Aleksandrowski	86	Aleksandrowski	86
Powiaty o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Grudziądzki	65	Grudziądzki	67	Grudziądzki	69
2	Włocławski	65	Włocławski	68	Włocławski	69
3	Wąbrzeski	66	Wąbrzeski	68	Chełmiński	69
4	Chełmiński	67	Chełmiński	69	Wąbrzeski	70
5	Lipnowski	69	Tucholski	70	Tucholski	70
6	Tucholski	69	Lipnowski	71	Mogileński	71

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podmioty gospodarki narodowej według rejestru REGON

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w 2014 r. [na 1000 mieszkańców]

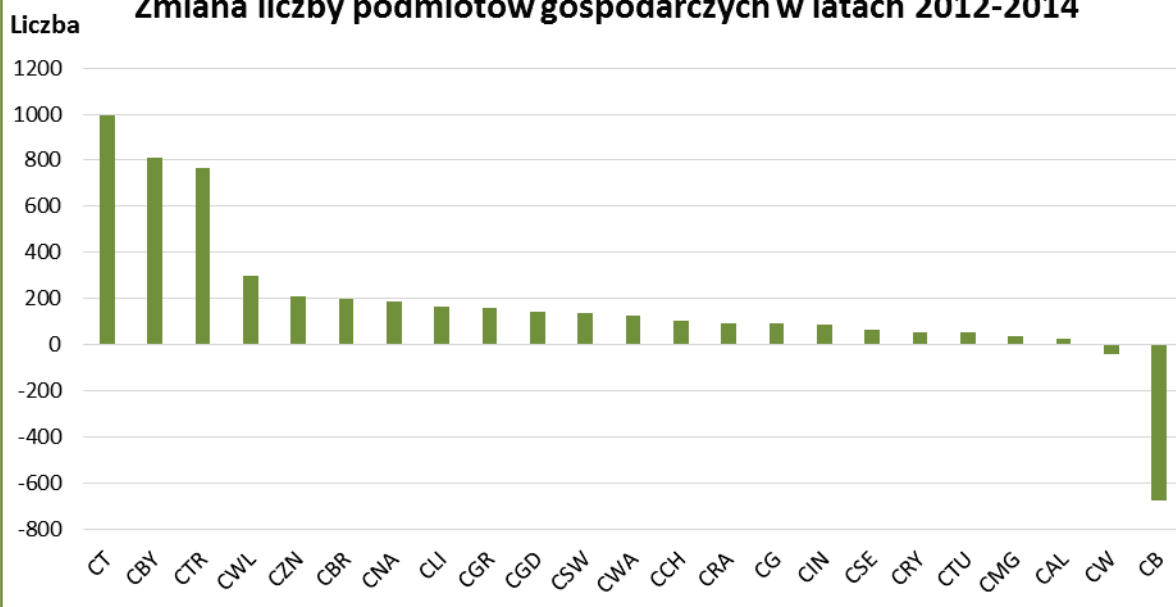

Ocena zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w okresie 2012 - 2014

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przyszłości i Rozwoju Regionalnego we Włocławku - Oddział w Bydgoszczy

Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w latach 2012-2014

Podsumowanie

W analizowanym okresie odnotowano wzrost wskaźnika przedsiębiorczości w większości powiatów. Mimo to zwiększyła się skala zróżnicowania wojewódzkiego pomiędzy najlepszym powiatem grodzkim (miasto Toruń) i najłabszymi powiatami ziemskimi (grudziądzkim i włocławskim). Dlatego też kwestie dotyczące wzrostu przedsiębiorczości nadal powinny być traktowane jako priorytet w ramach polityki regionalnej.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Rynek pracy - bezrobotni

Opis wskaźnika

Wskaźnik stopy bezrobocia jest jedną z cech bardzo silnie różnicujących przestrzeń województwa. Jest jedną z najistotniejszych miar stanu rozwoju gospodarczego, a pośrednio wpływa na konkurencyjność danego obszaru. Stanowi też istotną przesłankę dla oceny jakości życia mieszkańców, gdyż skala bezrobocia bezpośrednio kształtuje warunki ekonomiczne ludności.

Charakterystyka zmian

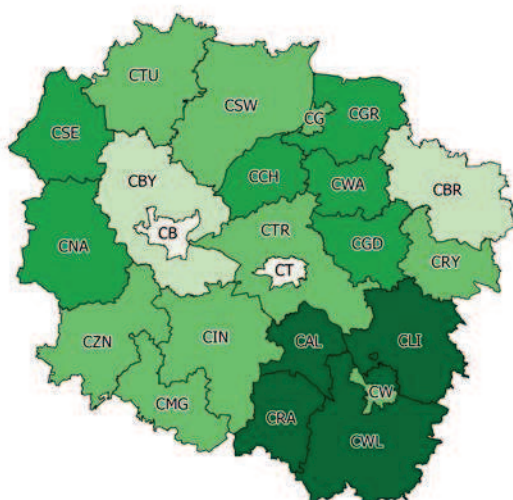
W latach 2012-2014 wszystkie powiaty województwa kujawsko-pomorskiego odnotowały spadek wartości stopy bezrobocia rejestrowanego, lecz o zróżnicowanym natężeniu. Zmiany te wpłynęły na zmianę relacji między powiatami – pozycje swe znacząco poprawiło miasto Grudziądz oraz powiaty ziemskie: inowrocławski i grudziądzki, natomiast pogorszyły powiaty o najmniejszej dynamice zmian: aleksandrowski, radziejowski, wąbrzeski i nakielski. W zakresie tej cechy nie zaznaczają się różnice między powiatami grodzkimi a ziemskimi, natomiast zdecydowanie korzystnie wyróżniają się ośrodki stołeczne - Bydgoszcz i Toruń. W wyniku zaistniałych zmian zmniejszyła się rozpiętość pomiędzy powiatami o skrajnych wartościach stopy bezrobocia, co jest następstwem większej dynamiki spadku bezrobocia w najgorszych z nich (powiat włocławski i lipnowski), niż w najlepszym (miasto Bydgoszcz). Powiaty o najkorzystniejszych wskaźnikach koncentrują się w centralnej części województwa, natomiast najgorsza sytuacja występuje w części południowo-wschodniej (obszar ten „powiększa się” - obecnie tworzą go aż cztery powiaty o najgorszych wskaźnikach – z tego względu może zostać uznany za obszar problemowy). Poziomu bezrobocia w Bydgoszczy i Toruniu, pomimo korzystnych wskaźników na tle pozostałych powiatów, wciąż nie można jeszcze obiektywnie uznać za satysfakcjonujący. Tym bardziej niekorzystna jest sytuacja powiatów o najgorszych wskaźnikach bezrobocia, których wartości kształtują się na poziomie 3 - 3,5-krotnie wyższym, niż w najlepszych.

Tabela 19. Stopa bezrobocia rejestrowanego

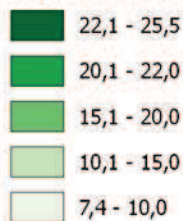
L.p.	Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)					
	2012		2013		2014	
	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość
Powiaty o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Miasto Bydgoszcz	8,6	Miasto Bydgoszcz	8,8	Miasto Bydgoszcz	7,4
2	Miasto Toruń	9,6	Miasto Toruń	10,4	Miasto Toruń	8,1
3	Bydgoski	13,4	Bydgoski	13,8	Bydgoski	11,8
4	Brodnicki	15,1	Brodnicki	15,7	Brodnicki	13,2
5	Świecki	18,8	Świecki	18,2	Świecki	15,2
6	Toruński	20,4	Miasto Włocławek	20,3	Miasto Grudziądz	16,4
Powiaty o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Lipnowski, Włocławski	28,7	Lipnowski	28,7	Lipnowski	25,5
2			Włocławski	27,3	Włocławski	25,4
3	Grudziądzki	28,1	Radziejowski	26,1	Radziejowski	22,9
4	Sępoleński	24,7	Grudziądzki	26,0	Aleksandrowski	22,3
5	Chełmiński	24,6	Sępoleński	25,0	Sępoleński	21,5
6	Radziejowski	24,3	Chełmiński	24,7	Chełmiński	20,9

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Stopa bezrobocia rejestrowanego

Stopa bezrobocia w 2014 r. [w %]

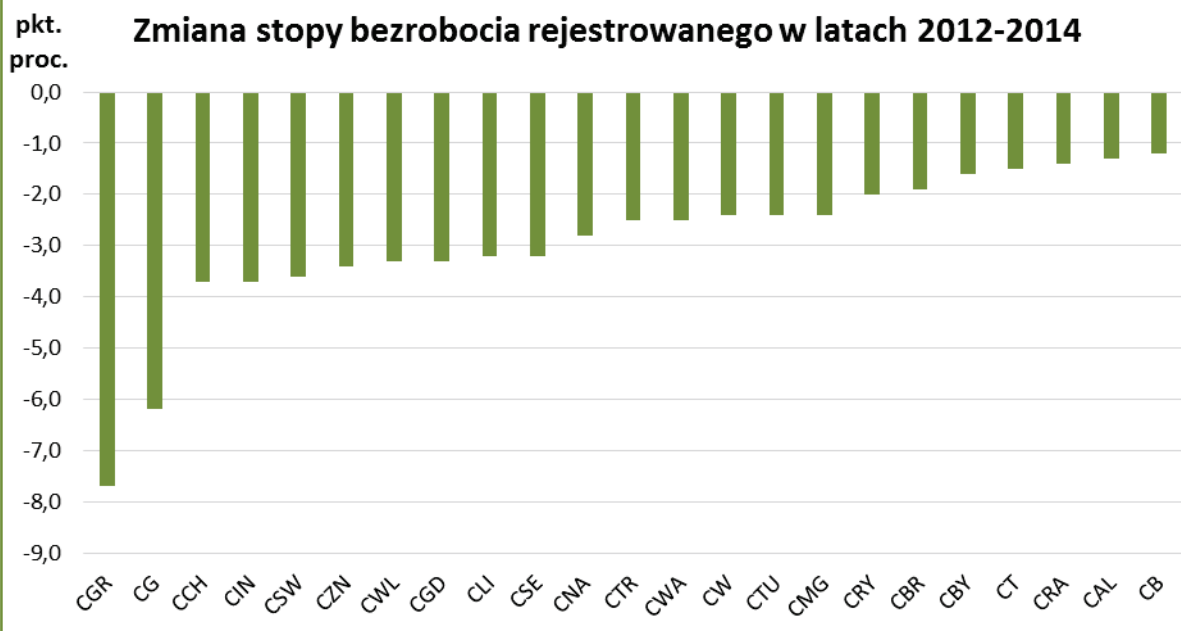

Ocena zmiany stopy bezrobocia w okresie 2012 - 2014

Kujawsko-Pomorskie Biuro
Planowania Przyszłości Regionalnego
we Włocławku – oddział w Bydgoszczy

Zmiana stopy bezrobocia rejestrowanego w latach 2012-2014

Podsumowanie

W analizowanym okresie stopa bezrobocia w powiatach wyraźnie zmniejszyła się, choć nadal pozostaje stosunkowo wysoka. Niepokojące jest, że różnice się nie zmniejszają, a w analizowanym okresie powiększył się obszar najwyższego bezrobocia w południowo-wschodniej części województwa. Dlatego też, kwestie dotyczące zmniejszenia bezrobocia powinny być nadal traktowane priorytetowo w ramach polityki regionalnej.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Rynek pracy – bezrobotni w wieku 25-34 lata

Opis wskaźnika

Wskaźnik bezrobotnych wśród ludności wchodzącej dopiero na rynek pracy lub przebywającej na nim bardzo krótko, jest jednym z kluczowych uwarunkowań rozwoju danego obszaru. Wpływa bezpośrednio na możliwości rozwoju społecznego, wzmacnianie lub utratę kwalifikacji zawodowych, sytuację rodzinną (w tym dzietność), a często trudna sytuacja katalizuje podjęcie decyzji o migracji.

Charakterystyka zmian

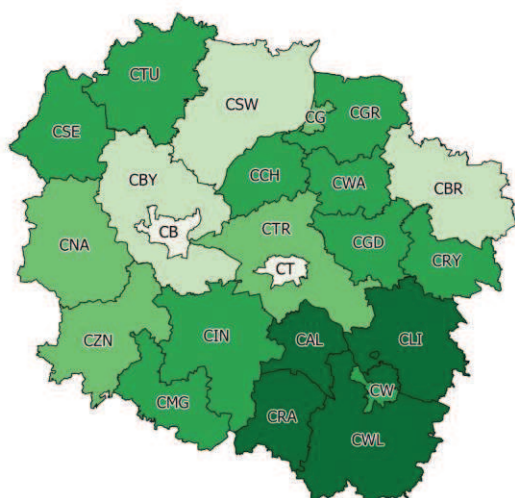
W okresie 2012-2014 we wszystkich powiatach województwa zmniejszył się udział bezrobotnych wśród ludności młodej (w wieku 25-34 lata). Spadek cechował się zróżnicowanym natężeniem (w kilku powiatach wyniósł ponad 20%, a w najniższych 6-10%), co wpłynęło na zmianę relacji między powiatami – pozycje swe znacząco poprawiły: Grudziądz oraz powiat grudziądzki, inowrocławski, natomiast wyraźnie pogorszyły powiaty: rypiński, mogileński, wąbrzeski. W zakresie tej cechy nie zaznaczają się różnice między powiatami grodzkimi a ziemskimi, natomiast zdecydowanie korzystnie wyróżniają się ośrodki stołeczne – Bydgoszcz i Toruń. W wyniku zaistniałych zmian nieznacznie zwiększyła się rozpiętość pomiędzy powiatami o skrajnych wartościach stopy bezrobocia, co jest następstwem większej dynamiki spadku bezrobocia w najlepszym z nich (Bydgoszcz), niż w najgorszym (powiecie włocławskim). Powiaty o najgorszych wskaźnikach bezrobocia wśród ludności młodej koncentrują się w południowo-wschodniej części województwa – obszar ten tworzą aż cztery powiaty o najgorszych wskaźnikach – z tego względu może zostać uznany za obszar problemowy – a o jego szczególnie niekorzystnej sytuacji świadczy również fakt, że wartości bezrobocia są tu ponad 3-krotnie wyższe, niż w powiatach najlepszych. Pozytywne jest, że w wyniku dokonanych zmian Bydgoszcz i Toruń zbliżają się do osiągnięcia satysfakcjonującego poziomu (przekroczenie progu 5%) pod względem wielkości bezrobocia wśród ludności w wieku 25-34 lata.

Tabela 20. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 25-34 lata w ludności w tym wieku

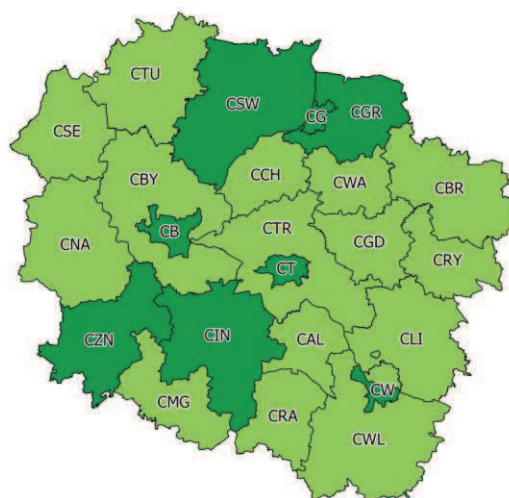
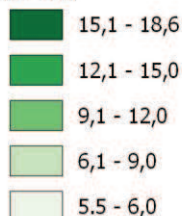
L.p.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 25-34 lata w ludności w tym wieku (%)					
	2012		2013		2014	
	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość
Powiaty o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Miasto Bydgoszcz	6,7	Miasto Bydgoszcz	6,5	Miasto Bydgoszcz	5,5
2	Miasto Toruń	7,2	Miasto Toruń	7,6	Miasto Toruń	5,7
3	Bydgoski	8,4	Bydgoski	8,7	Bydgoski	7,6
4	Brodnicki	10,3	Świecki	10,6	Świecki	8,7
5	Świecki	11,4	Brodnicki	10,6	Brodnicki	9,0
6	Toruński	12,7	Toruński	13,3	Miasto Grudziądz	10,0
Powiaty o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Włocławski	21,4	Lipnowski	20,7	Włocławski	18,6
2	Lipnowski	20,3	Włocławski	20,4	Lipnowski	18,2
3	Radziejowski	18,1	Radziejowski	20,0	Radziejowski	16,9
4	Grudziądzki	17,8	Golubsko-dobrzyński	16,9	Aleksandrowski	15,7
5	Inowrocławski	17,2	Grudziądzki	16,7	Golubsko-dobrzyński	14,9
6	Aleksandrowski	17,1	Aleksandrowski	16,6	Wąbrzeski	14,2

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Bezrobotni zarejestrowani w wieku 25 - 34 lat

Udział bezrobotnych w wieku 25-34 lat w ludności w tym wieku w 2014 r. [w %]

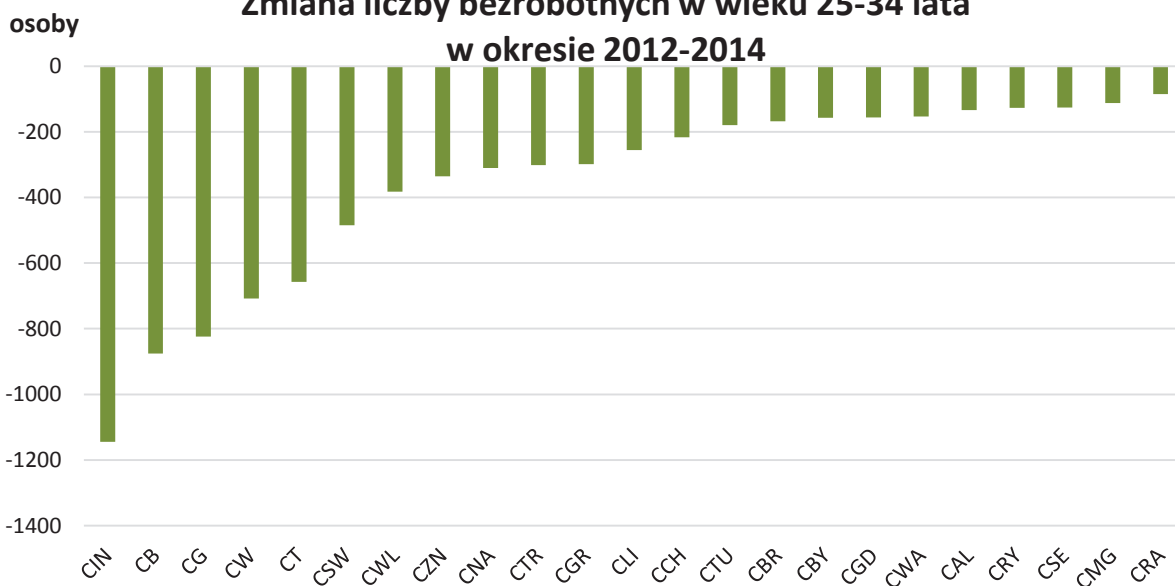

Ocena zmiany udziału bezrobotnych w wieku 25-34 lat w ludności w tym wieku w okresie 2012 - 2014

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przyszłości i Rozwoju Regionalnego we Włocławku - Oddział w Bydgoszczy

Zmiana liczby bezrobotnych w wieku 25-34 lata w okresie 2012-2014

Podsumowanie

W analizowanym okresie udział bezrobotnych wśród ludności w wieku 25-34 lata wyraźnie zmniejszył się, lecz wciąż w większości powiatów pozostaje stosunkowo wysoki. Korzystne jest, że w większości powiatów dynamika spadku bezrobocia wśród młodych jest większa, niż bezrobocia ogółem. Niepokojące jest, że różnice między powiatami się nie zmniejszają, a w analizowanym okresie powiększył się obszar najwyższego bezrobocia wśród młodych w południowo-wschodniej części województwa. Dlatego też, kwestie dotyczące zmniejszenia bezrobocia, zwłaszcza wśród ludzi młodych, powinny być nadal traktowane priorytetowo w ramach polityki regionalnej.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Pomoc społeczna

Opis wskaźnika

Zależność gospodarstw domowych od pomocy społecznej jest podstawową miarą sytuacji materialnej ludności. Pośrednio ilustruje także poziom rozwoju społecznego oraz oddaje kondycję gospodarczą danego obszaru. Wskaźnik ten jest silnie skorelowany ze skalą bezrobocia, dlatego tradycyjnie najwyższe wartości notują powiaty o wysokiej nierównowadze rynku pracy.

Charakterystyka zmian

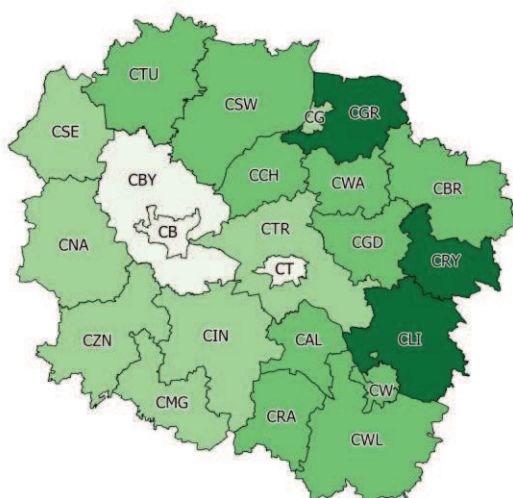
W latach 2012-2014 w niemal wszystkich powiatach województwa kujawsko-pomorskiego zmniejszył się udział osób żyjących w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, tylko w Toruniu odnotowano nieznaczny wzrost. Zmiany cechowały się zróżnicowanym natężeniem. Najwyższe spadki (powyżej 10%) odnotowano w powiatach: sępoleńskim, chełmińskim, m. Grudziądz i właśnie te powiaty poprawiły swoją pozycję względem pozostałych. Z kolei o około 1% spadł udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w powiatach: grudziądzkim, aleksandrowskim, brodnickim, nakielskim. W zakresie tej cechy nie zaznaczają się różnice między powiatami grodzkimi, a ziemskimi. Powiaty o najkorzystniejszych wskaźnikach koncentrują się wokół ośrodków stołecznych – Bydgoszcz, Toruń oraz w części zachodniej województwa (mogileński, inowrocławski, aleksandrowski), a najgorsza sytuacja jest w części wschodniej (lipnowski, rypiński) i północno-wschodniej (grudziądzki). Udział osób żyjących w gospodarstwach korzystających z pomocy społecznej można uznać za satysfakcjonujący tylko w tej pierwszej grupie powiatów. Niepokojący jest fakt, że aż w 20 powiatach w całym badanym okresie, ponad 10% osób korzysta z pomocy społecznej. Ponadto powiaty najstarsze (lipnowski, rypiński, grudziądzki) o 4-5-krotnie wyższym wskaźniku od najlepszych, cechuje zbyt niska dynamika poprawy względem najlepszych.

Tabela 21. Zasięg korzystania z pomocy społecznej

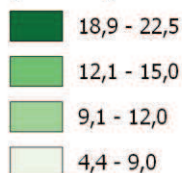
L.p.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej (%)					
	2012		2013		2014	
	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość
Powiaty o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Miasto Bydgoszcz	4,6	Miasto Bydgoszcz	4,8	Miasto Bydgoszcz	4,4
2	Miasto Toruń	5,4	Miasto Toruń	5,7	Miasto Toruń	5,5
3	Bydgoski	8,6	Bydgoski	8,8	Bydgoski	7,8
4	Inowrocławski	10,1	Inowrocławski	10,6	Inowrocławski	9,9
5	Toruński	11,1	Toruński	11,8	Miasto Grudziądz	10,6
6	Mogileński	11,6	Miasto Grudziądz	12,1	Toruński	11,0
Powiaty o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Lipnowski	23,4	Lipnowski	23,9	Lipnowski	22,5
2	Rypiński	21,0	Rypiński	22,2	Rypiński	20,3
3	Grudziądzki	19,0	Grudziądzki	19,8	Grudziądzki	18,9
4	Włocławski	15,2	Tucholski	16,2	Włocławski	15,0
5	Radziejowski	14,9	Włocławski	15,9	Tucholski	14,3
6	Tucholski	14,5	Chełmiński	15,5	Radziejowski	14,0

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Zasięg korzystania z pomocy społecznej

Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014 r. [w %]

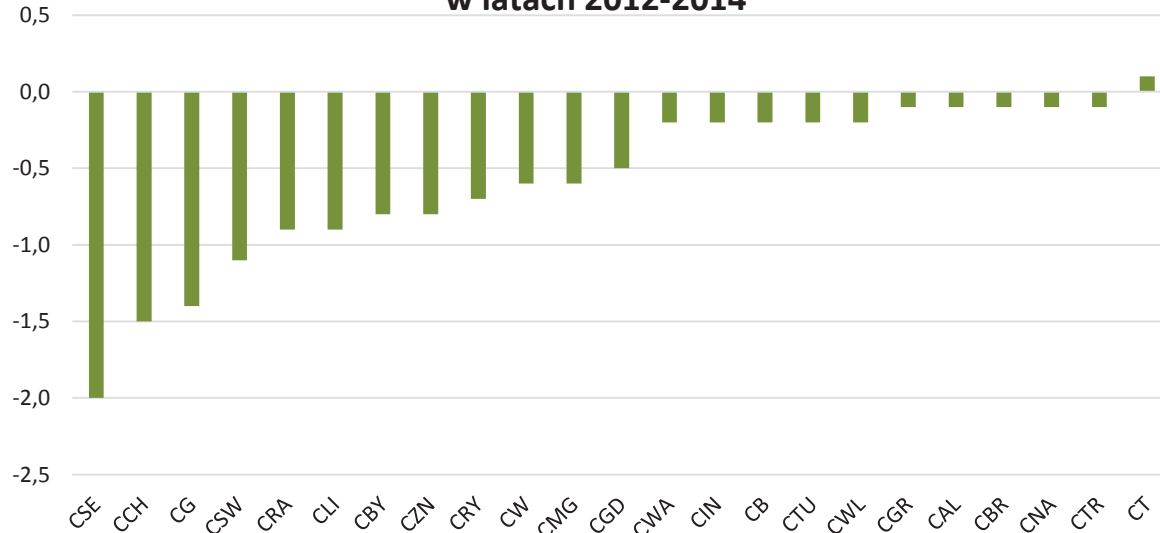
Ocena zmiany udziału osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem w okresie 2012 - 2014

Kujawsko-Pomorskie Biuro
Planowania Przyszłości Regionalnego
w Włocławku – Oddział w Bydgoszczy

pkt.
proc.

Zmiana zasięgu korzystania z pomocy społecznej w latach 2012-2014

Podsumowanie

W analizowanym okresie zmniejszył się udział osób żyjących w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, choć nadal zbyt wiele osób korzysta z tej pomocy. Zmiany te są stanowczo zbyt małe, aby zmniejszyły się różnice między powiatami północno-wschodniej i wschodniej części województwa, a powiatami części centralnej i zachodniej województwa, dlatego należy w dalszym ciągu prowadzić działania na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego, zwłaszcza obszarów kryzysowych.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Ruch turystyczny

Opis wskaźnika

Działalności turystyczne są funkcją uzupełniającą w niektórych powiatach – gdzie występują szczególne uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe lub są prowadzone działalności uzdrowiskowe. Wskaźnik udzielonych noclegów jest miarą stanu rozwoju tego typu działalności. Należy pamiętać, że ze względu na dostępność danych – analizowany wskaźnik dotyczy tylko części problematyki.

Charakterystyka zmian

W latach 2012-2014 liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców znacznie wzrosła w powiatach: aleksandrowskim, inowrocławskim, toruńskim, m. Toruniu, a obniżyła się w powiatach: tucholskim, świeckim, włocławskim, mogileńskim. Zmiany te umocniły pozycje najlepszych powiatów, a obniżyły pozycje tych powiatów, w których odnotowuje się spadki. W zakresie tej cechy nie zaznaczają się różnice między powiatami grodzkimi, a ziemskimi. Najwyższe wartości wskaźnika koncentrują się w centralnej części województwa (aleksandrowski, inowrocławski, tucholski, m. Toruń), gdzie udziela się łącznie 70% wszystkich noclegów w województwie. Powiaty te w omawianym okresie umocniły swoją pozycję (pomimo iż powiat tucholski odnotował blisko 30% spadek). Analiza zmiany ogólnej liczby osób korzystających z noclegów przedstawia koncentrację osób korzystających z noclegów w Toruniu, Bydgoszczy oraz w powiatach z miejscowościami uzdrowiskowymi (wykres poniżej). Najniższe wskaźniki dotyczą wciąż tych samych obszarów (radziejowski, nakielski, rypiński, grudziądzki). Utrzymywanie poziomu wskaźnika w powiatach najlepszych należy uznać za satysfakcjonujące, ale stanowczo w zbyt wielu powiatach (dwunastu) odnotowuje się spadki, a tylko dwa powiaty zwiększyły wskaźnik o 70-100% (toruński, golubsko-dobrzyński). Obserwowane zmiany wskazują na zachodzenie głębokiej transformacji na rynku usług turystycznych i prowadzą do zmian relacji pomiędzy różnymi powiatami.

Tabela 22. Udzielone noclegi na 1000 ludności w turystycznych obiektach noclegowych

L.p.	Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców					
	2012		2013		2014	
	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość
Powiaty o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Aleksandrowski	22643	Aleksandrowski	22705	Aleksandrowski	23091
2	Inowrocławski	3119	Inowrocławski	3283	Inowrocławski	3447
3	Tucholski	1947	Miasto Toruń	1766	Miasto Toruń	2006
4	Miasto Toruń	1700	Tucholski	1579	Tucholski	1357
5	Włocławski	1160	Brodnicki	1143	Brodnicki	1069
6	Żniński	974	Włocławski	1063	Włocławski	1018
Powiaty o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Nakielski	64	Grudziądzki	102	Radziejowski	73
2	Radziejowski	146	Nakielski	106	Nakielski	79
3	Grudziądzki	172	Radziejowski	112	Rypiński	120
4	Rypiński	175	Lipnowski	226	Grudziądzki	130
5	Lipnowski	207	Wąbrzeski	241	Lipnowski	148
6	Wąbrzeski	221	Chełmiński	268	Wąbrzeski	227

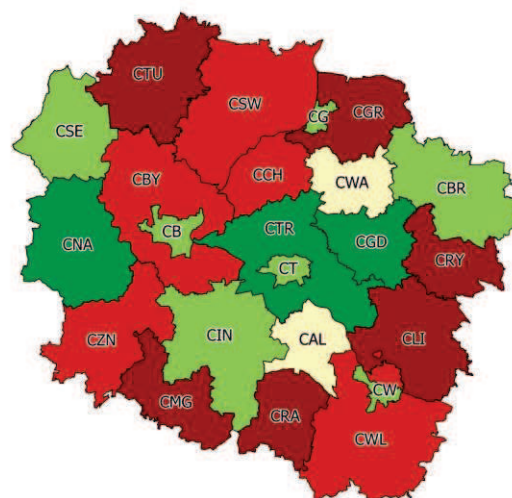
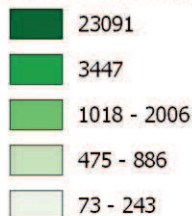
Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych

Liczba udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych w 2014 r. [na 1000 mieszkańców]

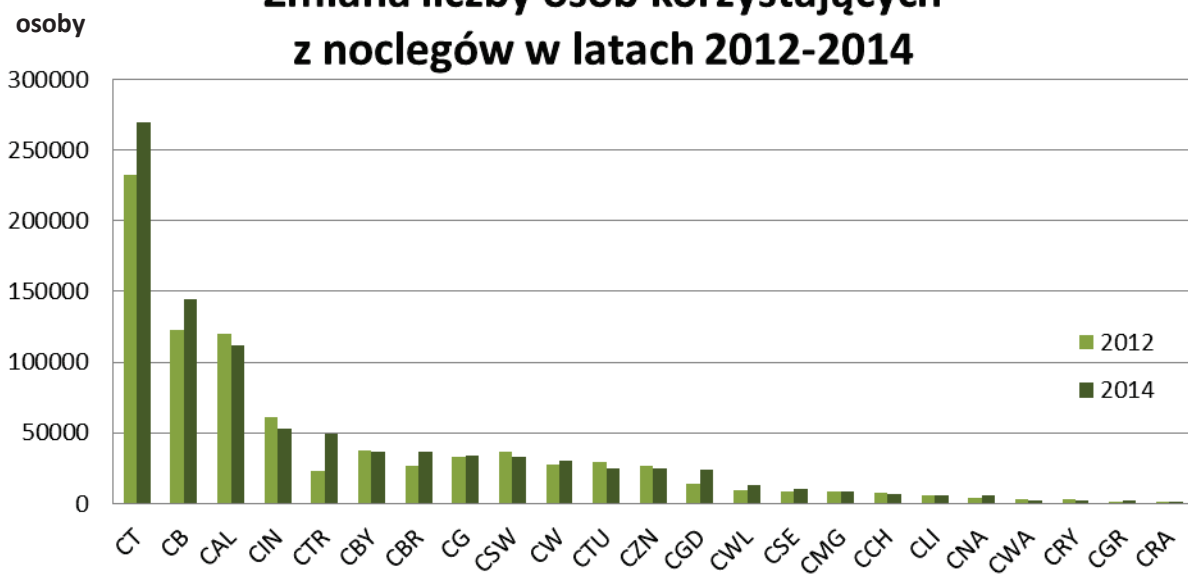

Ocena zmiany liczby udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców w turystycznych obiektach noclegowych w okresie 2012 - 2014

Kujawsko-Pomorskie Biuro
Planowania Przyszłości Regionalnego
we Włocławku - Oddział w Bydgoszczy

Zmiana liczby osób korzystających z noclegów w latach 2012-2014

Podsumowanie

W analizowanym okresie liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców, choć ogólnie zwiększyła się, to zmiany były bardzo zróżnicowane – od podwojenia wskaźnika do zmniejszenia go o połowę. Powiaty dominujące – aleksandrowski i inowrocławski utrzymują stabilną sytuację (choć ogólna liczba udzielonych noclegów nieco spada), a coraz więcej noclegów udziela się w Bydgoszczy i Toruniu. W ostatnich latach zmieniają się relacje między powiatami i należy się spodziewać w nadchodzącym okresie dalszych zmian tego typu.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Jakość kształcenia – egzamin maturalny

Opis wskaźnika

Powszechnie uważa się, że poziom rozwoju społecznego, którego główną składową jest poziom wykształcenia, ma kluczowe znaczenie także dla rozwoju gospodarczego. Analizowany wskaźnik charakteryzuje jakość nauczania w szkołach (prowadzonych przez powiat, a pośrednio także na wcześniejszych etapach edukacji). Bardzo ważne są zróżnicowania wewnętrzne – zwłaszcza trwałe.

Charakterystyka zmian

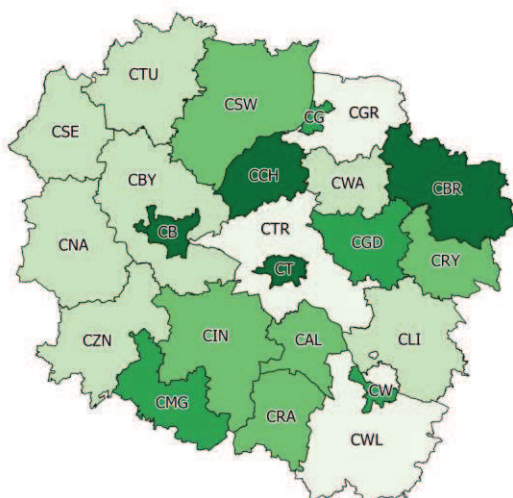
W okresie 2012-2014 w większości powiatów województwa kujawsko-pomorskiego przeciętne wyniki egzaminu maturalnego z matematyki były niższe od średniej wojewódzkiej. Tradycyjnie były one najwyższe w 4 powiatach grodzkich i w 2 powiatach ziemskich (chełmińskim i brodnickim). Najlepsze wyniki osiągnięto w powiecie chełmińskim, a najgorsze w powiecie włocławskim. W badanym trzyletnim okresie aż w 9 powiatach na 23 odnotowano pogorszenie się wyników analizowanego zagadnienia, z czego w trzech powiatach: grudziądzkim, wąbrzeskim i włocławskim wskaźnik ten pogorszył się najbardziej. Jednakże w prawie połowie powiatów nastąpiła jego poprawa. W zakresie tego wskaźnika zaznaczają się wyraźne dysproporcje pomiędzy najlepszymi i najłabszymi powiatami. Zmiany w latach 2012-2014 były na tyle znaczące, że różnice między nimi pogłębiły się. Wyraźnie wyodrębniło się kilka powiatów o szczególnie niekorzystnej sytuacji, do których zalicza się powiaty: włocławski, toruński, sępoleński i bydgoski. Przyczyną bardzo niekorzystnej sytuacji w powiatach podmiejskich należy dopatrywać się w typowej dla nich prawidłowości jaką jest przewaga szkół zawodowych nad ogólnokształcącymi, a co się z tym wiąże niższe wyniki egzaminu maturalnego. Sytuacja większości powiatów jest niesatysfakcjonująca. Przyczyny tego zjawiska można się zapewne dopatrywać w stosunkowo niskim poziomie nauczania matematyki nie tylko na poziomie ponadgimnazjalnym, ale już poniżej gimnazjalnego.

Tabela 23. Przeciętny wynik egzaminu maturalnego z matematyki

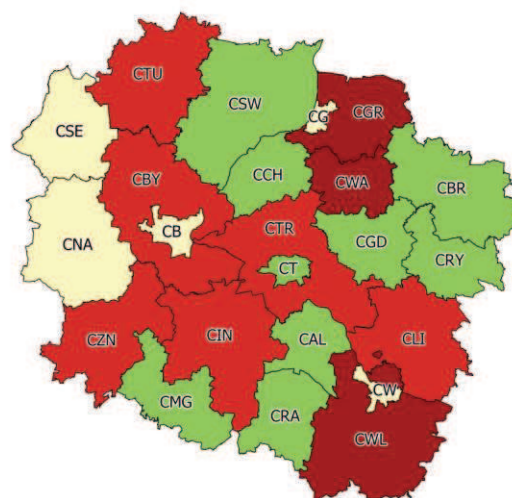
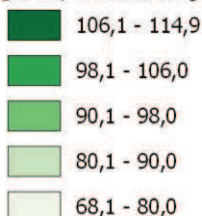
L.p.	Wynik egzaminu maturalnego z matematyki w stosunku do średniej wojewódzkiej (% średniej wojewódzkiej)					
	2012		2013		2014	
	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość
Powiaty o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Chełmiński	108,3	Chełmiński	114,3	Chełmiński	114,9
2	Miasto Toruń	107,4	Brodnicki	106,2	Miasto Toruń	110,6
3	Miasto Bydgoszcz	104,8	Miasto Toruń	106,2	Brodnicki	106,4
4	Brodnicki	104,3	Miasto Bydgoszcz	103,7	Miasto Bydgoszcz	106,4
5	Grudziądzki	103,5	Miasto Włocławek	101,6	Miasto Włocławek	102,1
6	Miasto Włocławek	103,1	Miasto Grudziądz	101,0	Miasto Grudziądz	102,1
Powiaty o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Włocławski	79,0	Toruński	78,7	Włocławski	68,1
2	Toruński	79,3	Włocławski	80,1	Toruński	74,5
3	Sępoleński	82,1	Bydgoski	83,2	Grudziądzki	76,6
4	Radziejowski	86,8	Radziejowski	86,9	Sępoleński	83,0
5	Rypiński	88,3	Sępoleński	89,5	Bydgoski	85,1
6	Lipnowski	89,5	Nakielski	91,2	Tucholski	85,1

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych OKE

Wyniki egzaminu maturalnego (matematyka)

Wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w 2014 r. w stosunku do średniej wojewódzkiej [w %; średnia wojewódzka = 47%]

Ocena zmiany wyników egzaminu maturalnego z matematyki w odniesieniu do średniej wojewódzkiej z lat 2012 - 2014

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przyszłości (Regionalnego we Włocławku - Oddział w Bydgoszczy)

Przeciętne wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w latach 2012-2014 w stosunku do średniej wojewódzkiej

Podsumowanie

W analizowanym okresie przeciętne wyniki egzaminu maturalnego z matematyki w większości powiatów były niższe od średniej wojewódzkiej. Co prawda w dziewięciu powiatach nastąpiła poprawa tego wskaźnika, ale już w kolejnych 9 nastąpiło jego pogorszenie, z czego w 3 znaczne. Najlepszy wynik egzaminu maturalnego odnotowano w powiecie chełmińskim, najwyższy w powiecie włocławskim. Zwiększyły się wyraźnie dysproporcje pomiędzy powiatami. Jest to niepokojące zjawisko, dlatego też zagadnienie to należy traktować jako jeden z głównych priorytetów w ramach polityki regionalnej.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Wychowanie przedszkolne

Opis wskaźnika

Wskaźnik odnosi się do ważnego aspektu rozwoju społecznego i jest uważany za jedną z kluczowych miar w tej dziedzinie. Bezpośrednio wpływa na jakość wykształcenia i jest silnie skorelowany z innymi cechami kształtującymi konkurencyjność województw. Różnicowania wewnętrzne będą miały wpływ na uzyskiwanie w przyszłości przewag i strat konkurencyjnych – stąd tak ważna jest poprawa stanu.

Charakterystyka zmian

W latach 2012-2014 we wszystkich powiatach województwa odnotowano wzrost odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Najwyższe wzrosty odnotowano w powiatach: toruńskim, sępoleńskim, chełmińskim, radziejowskim, a najniższe w powiecie grudziądzkim, nakielskim, żnińskim. Zmiany te nie wpłynęły znacząco na relacje między powiatami. W dalszym ciągu powiaty grodzkie wraz z powiatem mogileńskim i inowrocławskim odnotowują najwyższy odsetek tej cechy, a najniższy odsetek jest charakterystyczny dla powiatu wąbrzeskiego i grudziądzkiego. Swoją pozycję na tle wszystkich powiatów województwa znacząco poprawił powiat toruński, a pogorszyły powiaty brodnicki i rypiński. Bardzo dynamiczny wzrost (tylko 6 powiatów cechuje wzrost poniżej 15%) bezpośrednio przekłada się na zmniejszanie rozpiętości między ośrodkami stołecznymi, a powiatami ziemskimi. Najkorzystniejsze wartości wskaźnika dotyczą powiatów grodzkich oraz położonych w części południowej województwa (mogileński, inowrocławski, aleksandrowski), a najgorsza sytuacja jest w części północno-wschodniej (grudziądzki, wąbrzeski). Choć tempo wzrostu odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym jest wysokie, to wciąż tylko w Bydgoszczy i Toruniu wskaźnik osiąga satysfakcjonujący poziom. Niepokojąca jest sytuacja w powiecie grudziądzkim i wąbrzeskim, ponieważ te powiaty charakteryzuje ciągle najniższy poziom, przy czym powiat grudziądzki cechuje dodatkowo najniższy wzrost omawianego wskaźnika (4-krotnie niższy od najlepszego).

Tabela 24. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

L.p.	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (%)					
	2012		2013		2014	
	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość	Powiat	Wartość
Powiaty o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Miasto Bydgoszcz	79,9	Miasto Bydgoszcz	83,0	Miasto Bydgoszcz	87,5
2	Miasto Toruń	77,9	Miasto Toruń	81,8	Miasto Toruń	86,3
3	Mogileński	66,6	Inowrocławski	71,8	Mogileński	79,9
4	Miasto Grudziądz	65,7	Miasto Grudziądz	70,9	Miasto Włocławek	76,9
5	Miasto Włocławek	65,0	Mogileński	69,6	Inowrocławski	75,8
6	Inowrocławski	64,4	Miasto Włocławek	69,6	Miasto Grudziądz	75,7
Powiaty o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Wąbrzeski	39,6	Grudziądzki	44,7	Grudziądzki	47,8
2	Grudziądzki	43,8	Wąbrzeski	46,7	Wąbrzeski	51,7
3	Radziejowski	47,4	Rypiński	55,6	Rypiński	59,8
4	Sępoleński	47,8	Sępoleński	55,9	Radziejowski	60,8
5	Toruński	48,0	Radziejowski	55,9	Włocławski	61,6
6	Rypiński	48,2	Włocławski	58,5	Sępoleński	62,1

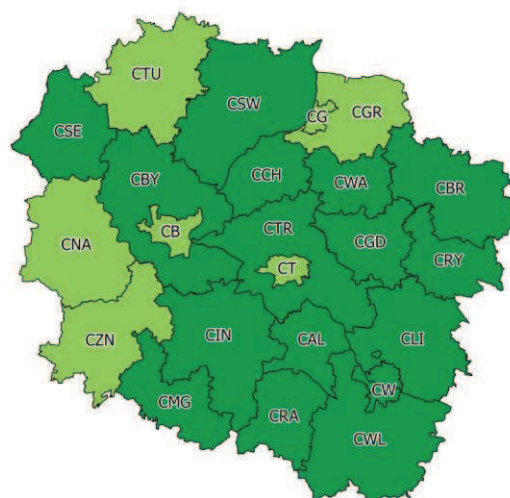
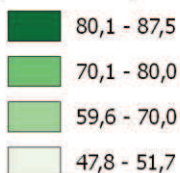
Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 2014 r. [w %]

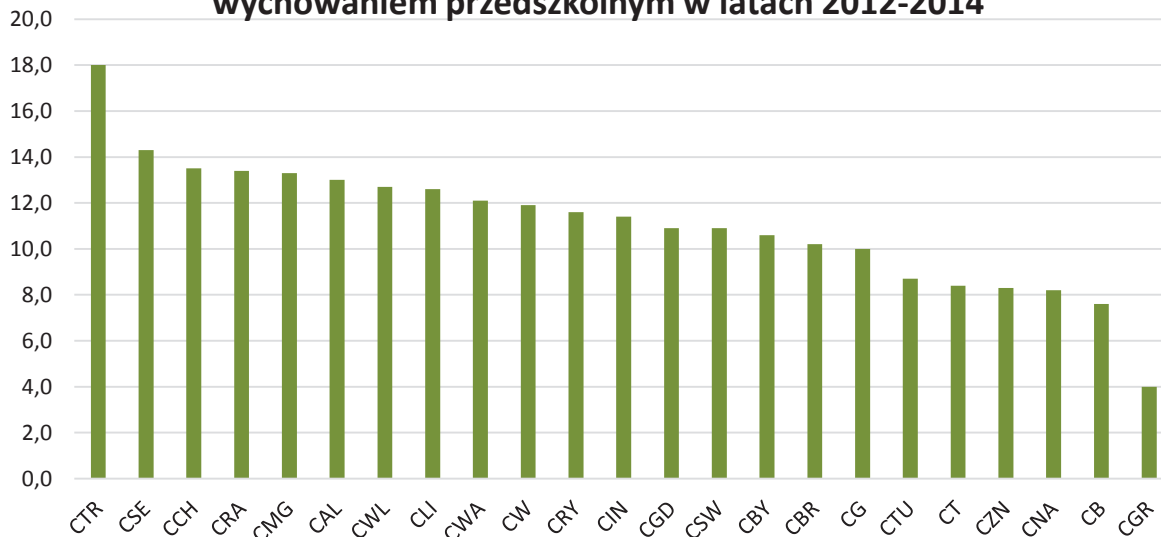
Ocena zmian odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w okresie 2012 - 2014

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przedszkolnego i Rodzinalnego we Włocławku - Oddział w Bydgoszczy

pkt.
proc.

Zmiana odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2012-2014

Podsumowanie

W analizowanym okresie odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach wyraźnie zwiększył się, choć nadal pozostaje stosunkowo niski. Poprawia się dostęp dzieci do wczesnej edukacji na wsi i stopniowo zmniejszają się dysproporcje między powiatami grodzkimi a ziemskimi. Niestety wciąż w wielu powiatach ziemskich poziom ten nie jest satysfakcjonujący, dlatego stwarzanie warunków do objęcia edukacją przedszkolną dzieci powinno być ważnym elementem polityki regionalnej.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Pogłębiona analiza dla gmin – przedsiębiorczość wśród osób fizycznych

Opis wskaźnika

Wskaźnik dotyczy jednego z aspektów przedsiębiorczości – bezpośrednio zależnego od aktywności mieszkańców. Świadczy o poziomie rozwoju gospodarczego i ma bezpośredni wpływ na sytuację materialną ludności (jest odwrotnie skorelowany z poziomem zależności od świadczeń z pomocy społecznej), ale uchodzi także za dobrą, choć pośrednią miarę rozwoju społecznego.

Charakterystyka zmian

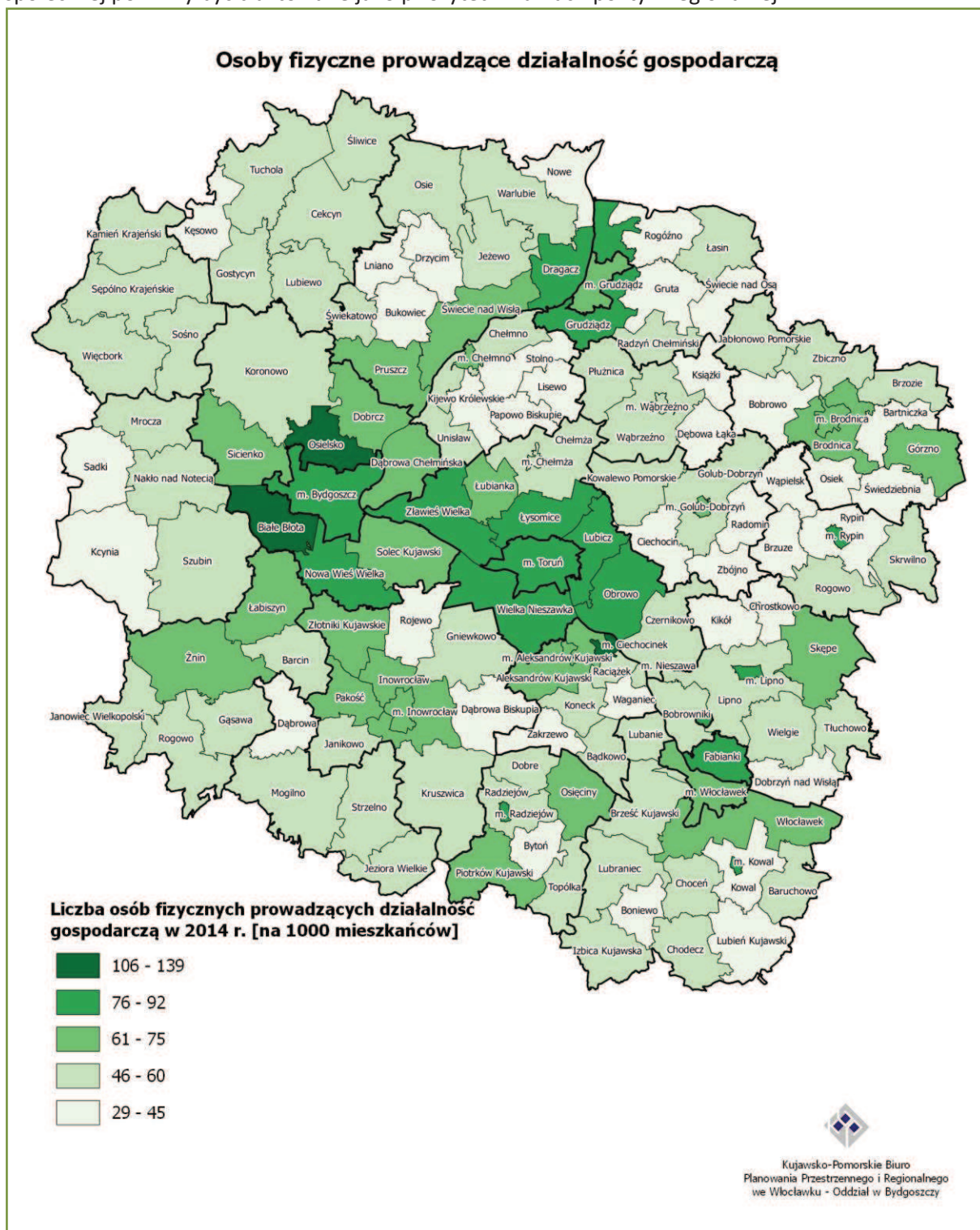
W latach 2012-2014 w większości gmin odnotowano wzrost ogólnej wartości wskaźnika osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców. Najkorzystniejsza sytuacja jest w gminach podmiejskich Bydgoszczy i Torunia, z których Osielsko i Białe Błota mają wskaźnik 3,7-krotnie wyższy od najłabszych gmin (Świecie nad Osą, Boniewo). Najmniej osób prowadzących działalność na 1000 mieszkańców jest w gminach wiejskich we wschodniej i północno-wschodniej części województwa (są to jednocześnie obszary o wysokim wskaźniku bezrobocia).

Tabela 25. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Lp.	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców					
	2012		2013		2014	
	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość
Gminy o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Osielsko	134	Osielsko	137	Osielsko	139
2	Białe Błota	124	Białe Błota	125	Białe Błota	124
3	Ciechocinek - miejska	112	Ciechocinek - miejska	108	Ciechocinek - miejska	106
4	Nowa Wieś Wielka	90	Nowa Wieś Wielka	92	Radziejów - miejska	92
5	Radziejów - miejska	88	Radziejów - miejska	92	Nowa Wieś Wielka	91
6	Rypin - miejska	88	Lubicz	88	Wielka Nieszawka	90
7	Wielka Nieszawka	88	Toruń	87	Toruń	87
8	Bydgoszcz	86	Rypin - miejska	87	Lubicz	87
9	Toruń	85	Wielka Nieszawka	87	Kowal - miejska	86
10	Lipno - miejska	83	Bydgoszcz	85	Rypin - miejska	85
Gminy o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Boniewo	26	Boniewo	29	Świecie nad Osą	29
2	Świecie nad Osą	29	Świecie nad Osą	31	Boniewo	32
3	Papowo Biskupie	31	Książki	33	Książki	34
4	Chrostkowo	33	Sadki	34	Sadki	35
5	Książki	33	Papowo Biskupie	35	Papowo Biskupie	35
6	Zakrzewo	35	Chrostkowo	36	Kęsowo	35
7	Dębowa Łąka	35	Kęsowo	37	Wąpielsk	37
8	Kęsowo	35	Bukowiec	37	Kijewo Królewskie	37
9	Ciechocin	36	Zakrzewo	37	Lisewo	38
10	Wąpielsk	36	Wąpielsk	37	Bukowiec	38

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

W latach 2012-2014 w większości gmin zwiększyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców. Wzrosty nie były wielkie, bo sięgały 23% względem 2012 roku, ale co najważniejsze wzrosty te dotyczyły gmin o najniższych wartościach. Spadek do 5% lub utrzymanie stabilnego poziomu odnotowano w 39 gminach województwa. Korzystne jest zmniejszenie grupy gmin o najniższym wskaźniku (poniżej 40 podmiotów na 1000 mieszkańców) z 25 do 11 gmin. Większa poprawa wskaźnika wśród słabszych gmin spowodowała nieznaczne zmniejszenie rozpiętości między gminami najlepszymi a najgorszymi. Nadal nie powiększa się grupa gmin, w których wskaźnik można uznać za satysfakcjonujący, dlatego nadal kwestie dotyczące wzrostu przedsiębiorczości i aktywizacji społecznej powinny być traktowane jako priorytet w ramach polityki regionalnej.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Pogłębiona analiza dla gmin – bezrobocie

Opis wskaźnika

Wskaźnik udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym jest jedną z miar stanu bezrobocia (nieporównywalną ze wskaźnikiem stopy – niedostępnym dla poziomu gminnego). Zagadnienie jest przedstawione także w ujęciu gmin ze względu na dużą skalę zróżnicowań wewnątrz powiatów oraz ze względu na kluczowe znaczenie dla rozwoju społecznego i gospodarczego gmin.

Charakterystyka zmian

W 2014 roku najmniejszy procentowy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym odnotowano w dwóch ośrodkach centralnych: Bydgoszczy i Toruniu oraz w gminach skupionych wokół nich (ze wskaźnikiem bezrobocia poniżej 7%), największy tradycyjnie w gminach skoncentrowanych w południowo-wschodniej części województwa, na północ i południe od Włocławka. W tym rejonie wyodrębniły się dwa obszary, gdzie udział bezrobotnych przekraczał 16%. Widoczna jest wyraźnie rozpiętość wartości wskaźnika pomiędzy najlepszymi i najgorszymi gminami województwa.

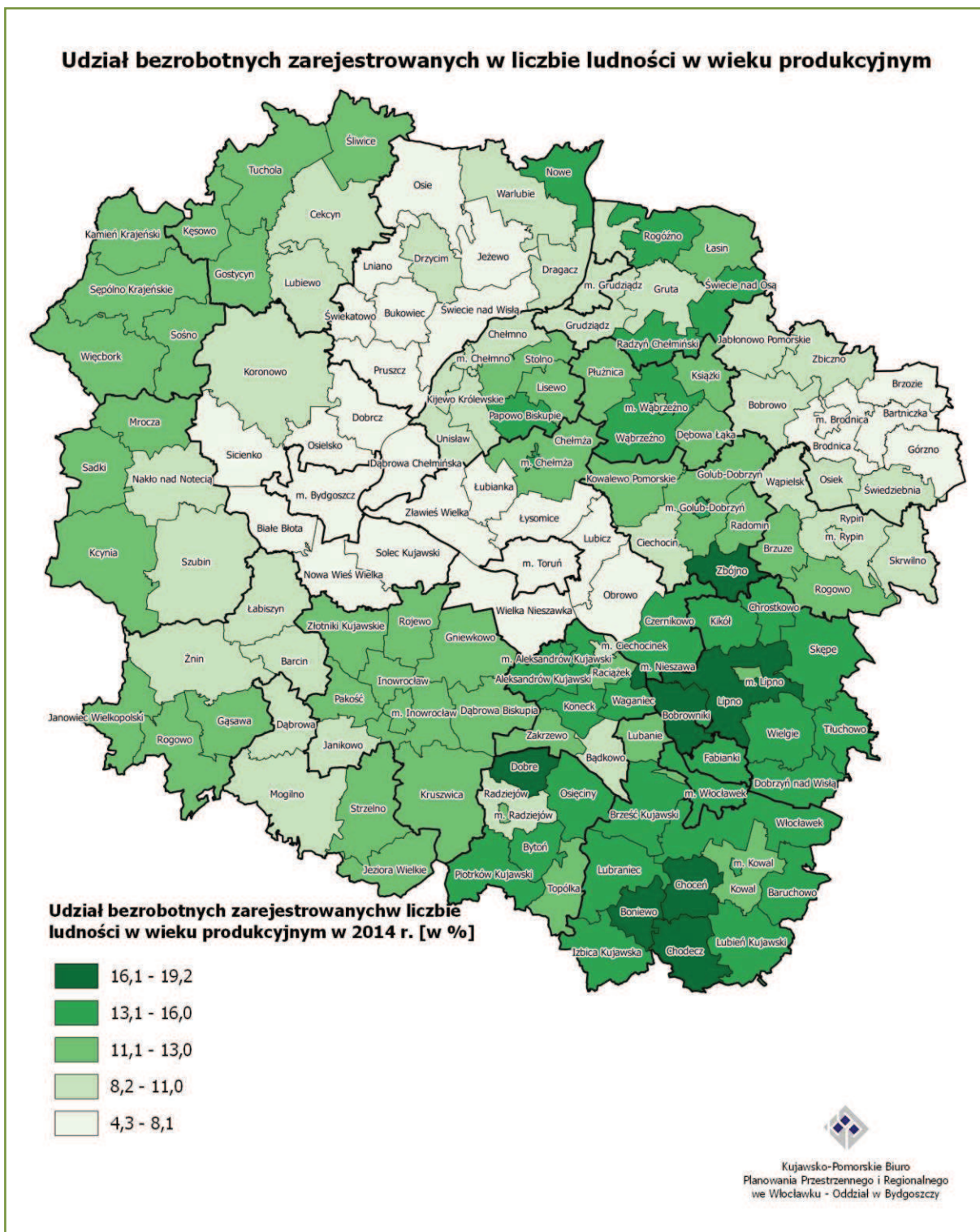
Tabela 26. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Lp.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym					
	2012		2013		2014	
	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość
Gminy o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Osielsko	4,9	Osielsko	5,1	Osielsko	4,3
2	Białe Błota	5,3	Białe Błota	5,5	Białe Błota	4,7
3	Bydgoszcz	6,1	Bydgoszcz	6,3	Solec Kujawski	5,1
4	Nowa Wieś Wielka	6,4	Solec Kujawski	6,5	Bydgoszcz	5,5
5	Dobrcz	6,5	Nowa Wieś Wielka	6,7	Nowa Wieś Wielka	5,8
6	Toruń	6,6	Dąbrowa Chełmińska	6,8	Toruń	5,8
7	Solec Kujawski	6,6	Sicienko	7,0	Wielka Nieszawka	6,1
8	Sicienko	6,9	Toruń	7,2	Sicienko	6,2
9	Dąbrowa Chełmińska	7,3	Wielka Nieszawka	7,4	Dąbrowa Chełmińska	6,5
10	Zławieś Wielka	7,8	Dobrcz	7,5	Osie	6,5
Gminy o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Bobrowniki	21,2	Bobrowniki	21,4	Choceń	19,2
2	Boniewo	20,7	Choceń	20,4	Boniewo	19,2
3	Choceń	20,5	Świecie nad Osą	20,4	Chodecz	17,9
4	Świecie nad Osą	20,3	Lipno - wiejska	20,2	Nieszawa	17,4
5	Lipno - wiejska	20,0	Dobre	20,0	Dobre	17,3
6	Nieszawa	18,8	Boniewo	19,8	Lipno - wiejska	16,5
7	Łasin	18,1	Nieszawa	19,8	Zbójno	16,4
8	Kowal - miejska	18,1	Zbójno	18,6	Bobrowniki	16,3
9	Lubraniec	17,7	Papowo Biskupie	18,6	Dobrzyń nad Wisłą	15,9
10	Włocławek - wiejska	17,7	Baruchowo	18,3	Papowo Biskupie	15,9

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

W latach 2012-2014 we wszystkich gminach województwa kujawsko-pomorskiego nastąpił spadek bezrobocia. Wyraźna poprawa tego wskaźnika miała miejsce w kilku gminach wschodniej części województwa, prezentujących najbardziej niekorzystne wartości w roku wyjściowym 2012, np. w gminie Bobrowniki, gdzie nastąpił spadek udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym o prawie 5%, czy w gminie wiejskiej Lipno – spadek bezrobotnych o 3,5%. W dalszym ciągu jednak, pomimo pozytywnych tendencji, zaznaczają się wyraźne różnice pomiędzy najlepszymi i najstarszymi gminami, a skali zmian nie można uznać za satysfakcjonującą. Należy więc dążyć do dalszego zmniejszania się liczby i udziału bezrobotnych poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, szczególnie w części południowo-wschodniej województwa.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓZNICOWANIA ROZWOJU

Pogłębiona analiza dla gmin – jakość kształcenia (egzamin gimnazjalny)

Opis wskaźnika

Wskaźnik dotyczy szeroko rozumianego rozwoju społecznego i jest uważany za jedną z kluczowych miar w tej dziedzinie. Wynik z matematyki odnosi się do stanu kształcenia w przedmiotach matematyczno-przyrodniczych, uważanych za istotniejsze dla kształtowania rynków pracy. Na terenie województwa szczególnie ważne są zróżnicowania wewnętrzne i ich trwałość.

Charakterystyka zmian

W gminach województwa kujawsko-pomorskiego notuje się duże zróżnicowanie przeciętnych wyników egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej (wyniki z matematyki). W dużej liczbie gmin osiągnięte rezultaty uczniów są niepokojące, co szczególnie widoczne jest w części gmin leżących we wschodniej części regionu. Rozpiętość w zakresie tej cechy w stosunku do średniej wojewódzkiej wynosi ponad 50 punktów procentowych. W najlepszej jednostce (Osielsko) średnie wyniki uzyskane w latach 2012-2014 kształtują się na poziomie 120,9% średniej wojewódzkiej, natomiast w najgorszej (Kikół) wynoszą zaledwie 77,3% średniej wojewódzkiej.

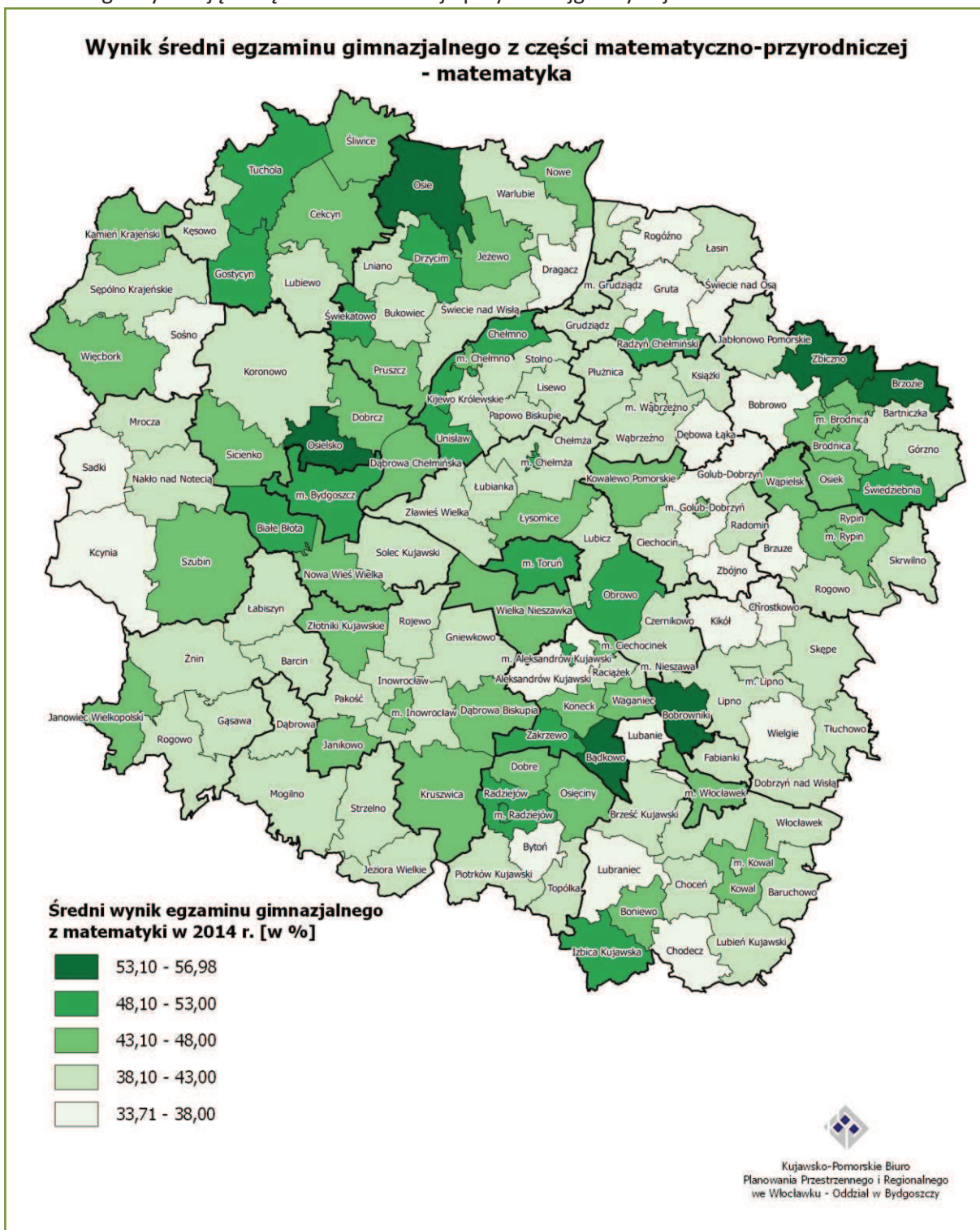
Tabela 27. Wyniki egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej (matematyka)

Lp.	Wyniki egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej – matematyka (% średniej wojewódzkiej)					
	2012		2013		2014	
	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość
Gminy o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Osiek	129,5	Izbica Kujawska	125,1	Brzozie	126,6
2	Dąbrowa Biskupia	124,0	Chrostkowo	123,4	Osielsko	124,1
3	Brzozie	122,8	Osie	120,5	Bobrowniki	121,4
4	Koneck	120,2	Osielsko	118,5	Bądkowo	121,3
5	Osielsko	120,2	Janikowo	118,4	Zbiczno	121,2
6	Baruchowo	119,8	Bobrowniki	118,0	Osie	119,2
7	Bydgoszcz	119,7	Bądkowo	116,8	Toruń	117,8
8	Zakrzewo	118,7	Kowal - wiejska	116,8	Aleksandrów Kujawski - wiejska	117,4
9	Unisław	118,5	Kamień Krajeński	116,3	Radziejów - wiejska	115,2
10	Wielka Nieszawka	116,8	Radziejów - wiejska	115,5	Izbica Kujawska	114,9
Gminy o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Brodnica - wiejska	74,8	Dębowa Łąka	71,7	Lubanie	74,9
2	Gruta	79,1	Kikół	75,0	Aleksandrów Kujawski - wiejska	74,9
3	Fabianki	79,3	Płużnica	76,6	Zbójno	75,1
4	Kikół	79,8	Aleksandrów Kujawski - wiejska	77,4	Wielgie	76,1
5	Łasin	80,8	Gruta	78,9	Dragacz	76,9
6	Inowrocław - wiejska	84,5	Mrocza	78,9	Kikół	77,1
7	Włocławek - wiejska	85,1	Golub-Dobrzyń - wiejska	79,7	Golub-Dobrzyń - wiejska	77,4
8	Strzelno	85,4	Dobrzyń nad Wisłą	80,1	Chrostkowo	77,7
9	Zbójno	85,7	Sośno	80,4	Sośno	78,0
10	Wąbrzeźno - wiejska	85,8	Inowrocław - wiejska	80,6	Sadki	79,0

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych OKE

W przypadku wyników z egzaminów gimnazjalnych charakterystyczne są częste zmiany, które widoczne są nawet w krótkim odstępie czasu. Mogą one wynikać m.in. z uwarunkowań zewnętrznych (np. różnica w stopniu trudności egzaminu), stąd wykazanie dynamiki zmian w zakresie zróżnicowań wewnętrznych nie jest zawsze miarodajne. W latach 2012-2014 w 61 gminach województwa kujawsko-pomorskiego wyniki egzaminu gimnazjalnego z matematyki (część matematyczno-przyrodnicza) uległy poprawie, natomiast w 83 jednostkach odnotowano gorsze rezultaty. Do gmin wykazujących najkorzystniejsze tendencje zaliczamy Bobrowniki (wzrost przeciętnego wyniku z matematyki o 15,8 punktów procentowych), Brodnica (gm. wiejska – 14,8) oraz Zbiczno (11,6). Z kolei najbardziej niepokojącą sytuację zaobserwowano w gminach: Dragacz, w której przeciętne rezultaty osiągnięte przez uczniów spadły o 14,1 punktów procentowych, Osiek (12,5) i Bytów (12,4). Uwagę zwracają zwłaszcza gminy lokujące się trwale wśród najlepszych i najgorszych jednostek.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Pogłębiona analiza dla gmin – wychowanie przedszkolne

Opis wskaźnika

Jeden z kluczowych wskaźników, powszechnie uważany za istotny dla długofalowego rozwoju społecznego danego obszaru. Wskaźnik jest obliczony jako stosunek dzieci uczęszczających do przedszkoli w stosunku do liczby dzieci w grupie wiekowej w gminie, a to oznacza, że uwzględnia także dzieci pochodzące z sąsiednich gmin. Jest więc obarczony trudnym do oszacowania błędem.

Charakterystyka zmian

W 2014 roku zdecydowana większość gmin nie osiągnęła jeszcze satysfakcjonującego wskaźnika liczby dzieci objętych opieką przedszkolną (ponad 85%). Zróżnicowanie w zakresie tej cechy jest bardzo duże (ponad 3,5-krotne), przy czym generalnie korzystniejsza sytuacja występuje w gminach miejskich i miejsko-wiejskich, niż w wiejskich. Obszarowo duża koncentracja gmin o niższych wskaźnikach ma miejsce w północno-wschodniej i wschodniej części województwa. Przyczyną wysokich udziałów w gminach miejskich jest również obecność w ich przedszkolach dzieci z otaczających gmin wiejskich.

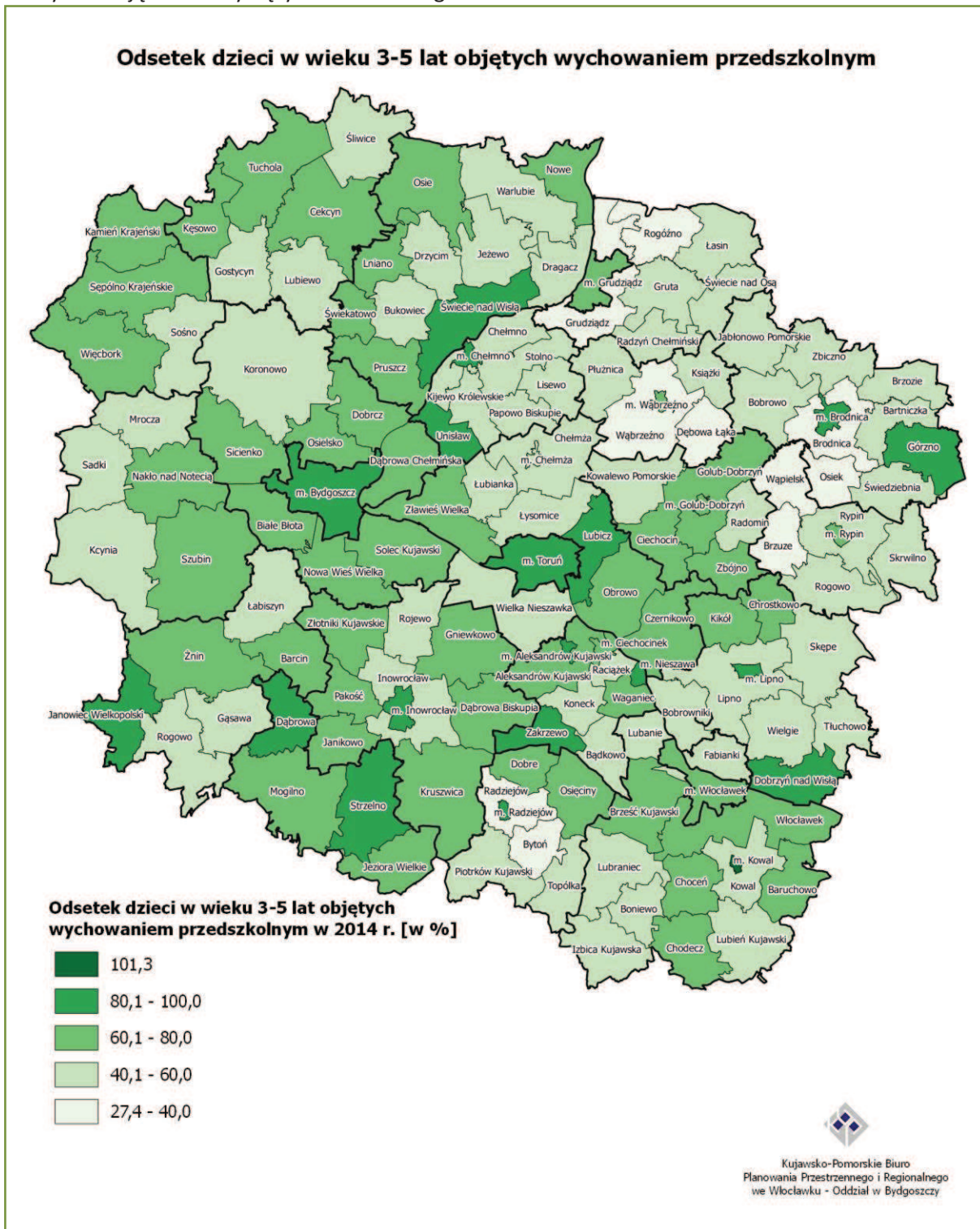
Tabela 28. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

Lp.	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym					
	2012		2013		2014	
	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość
Gminy o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Kowal - miejska	103,9	Kowal - miejska	103,3	Kowal - miejska	101,3
2	Kęsowo	87,8	Dąbrowa	91,2	Aleksandrów Kujawski - miejska	96,5
3	Bydgoszcz	79,9	Unisław	88,2	Lubicz	94,7
4	Nieszawa	78,3	Lubicz	87,4	Dąbrowa	94,5
5	Inowrocław - miejska	78,3	Brodnica -miejska	86,4	Radziejów - miejska	94,5
6	Toruń	77,9	Aleksandrów Kujawski - miejska	85,4	Brodnica - miejska	92,2
7	Brodnica - miejska	76,5	Inowrocław – miejska	83,1	Świecie	88,5
8	Aleksandrów Kujawski - miejska	75,8	Bydgoszcz	83,0	Bydgoszcz	87,5
9	Radziejów - miejska	75,7	Toruń	81,8	Toruń	86,3
10	Barcin	74,7	Chełmno - miejska	81,8	Górzno	85,8
Gminy o najbardziej niekorzystnych wartościach						
1	Kowal - wiejska	18,3	Papowo Biskupie	24,7	Wąbrzeźno - wiejska	27,4
2	Izbica Kujawska	19,6	Brzozie	26,0	Rogóźno	28,2
3	Łysomice	22,0	Brodnica - wiejska	27,0	Brodnica - wiejska	32,2
4	Chełmno - wiejska	23,5	Rogóźno	28,4	Brzuze	33,2
5	Radziejów - wiejska	23,5	Dębowa Łąka	30,4	Wąpielsk	38,3
6	Rojewo	23,7	Wąbrzeźno - wiejska	31,4	Dębowa Łąka	38,4
7	Wąbrzeźno - wiejska	23,9	Rojewo	32,2	Bytoń	38,5
8	Bytoń	23,9	Skrwilno	32,8	Radziejów - wiejska	38,6
9	Stolno	26,5	Radziejów - wiejska	33,3	Grudziądz - wiejska	38,7
10	Bobrowo	27,2	Stolno	34,3	Osiek	39,2

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

W latach 2012-2014 w zdecydowanej większości gmin zwiększył się udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Największy wzrost odnotowały gminy wiejskie, w których wskaźnik wyjściowy był stosunkowo niski. Obecnie 19 gmin notuje wskaźnik ponad 80%, który na terenie województwa kujawsko-pomorskiego można uznać za satysfakcjonujący. Korzystne jest, że znacznie wzrosły wskaźniki w gminach o najniższych wartościach – w 2012 roku aż 72 gminy notowały wskaźnik opieki przedszkolnej poniżej 50% (z czego 11 poniżej 30%), natomiast w 2014 roku 26 gmin poniżej 50% (z czego zaledwie dwie – Wąbrzeźno i Rogóźno – poniżej 30%). Tak wyraźna poprawa sytuacji wpłynęła na znaczne zmniejszenie się rozpiętości wskaźnika między gminą najłabszą, a najlepszą. Nadal jednak, pomimo pozytywnych tendencji, w wielu gminach wskaźniki opieki przedszkolnej są niewystarczające i należy dążyć do ich dalszego wzrostu.

WEWNĄTRZWOJEWÓDZKIE ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU

Pogłębiona analiza dla gmin – opieka żłobkowa

Opis wskaźnika

Stan rozwoju opieki żłobkowej uważany jest za istotne uwarunkowanie kształtowania rynków pracy – zwłaszcza w kontekście umożliwiania powrotu do pracy kobiet wkrótce po urodzeniu dziecka. Do niedawna usługi tego rodzaju były dostępne tylko w największych miastach, ale liberalizacja przepisów i wzrost zapotrzebowania społecznego prowadzą do szybkiego rozwoju tej formy usług.

Charakterystyka zmian

Dostępność opieki żłobkowej w województwie kujawsko-pomorskim jest bardzo ograniczona i zdecydowanie odbiega od zadawalającego poziomu – aż 118 gmin nie posiada na swoim obszarze żłobków. W 2014 roku zaledwie w 26 gminach w regionie świadczone opiekę w żłobkach, jednak odsetek dzieci uczęszczających do nich jest w wielu przypadkach nieznaczący. Tego typu placówki zlokalizowane są głównie w wybranych miastach oraz w gminach podmiejskich Bydgoszczy i Torunia. Pozytywnie na tle województwa wypadają również gminy wiejskie Cekcyn, Gruta i Płużnica. Największy odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach występuje w gminie Białe Błota (18,1%).

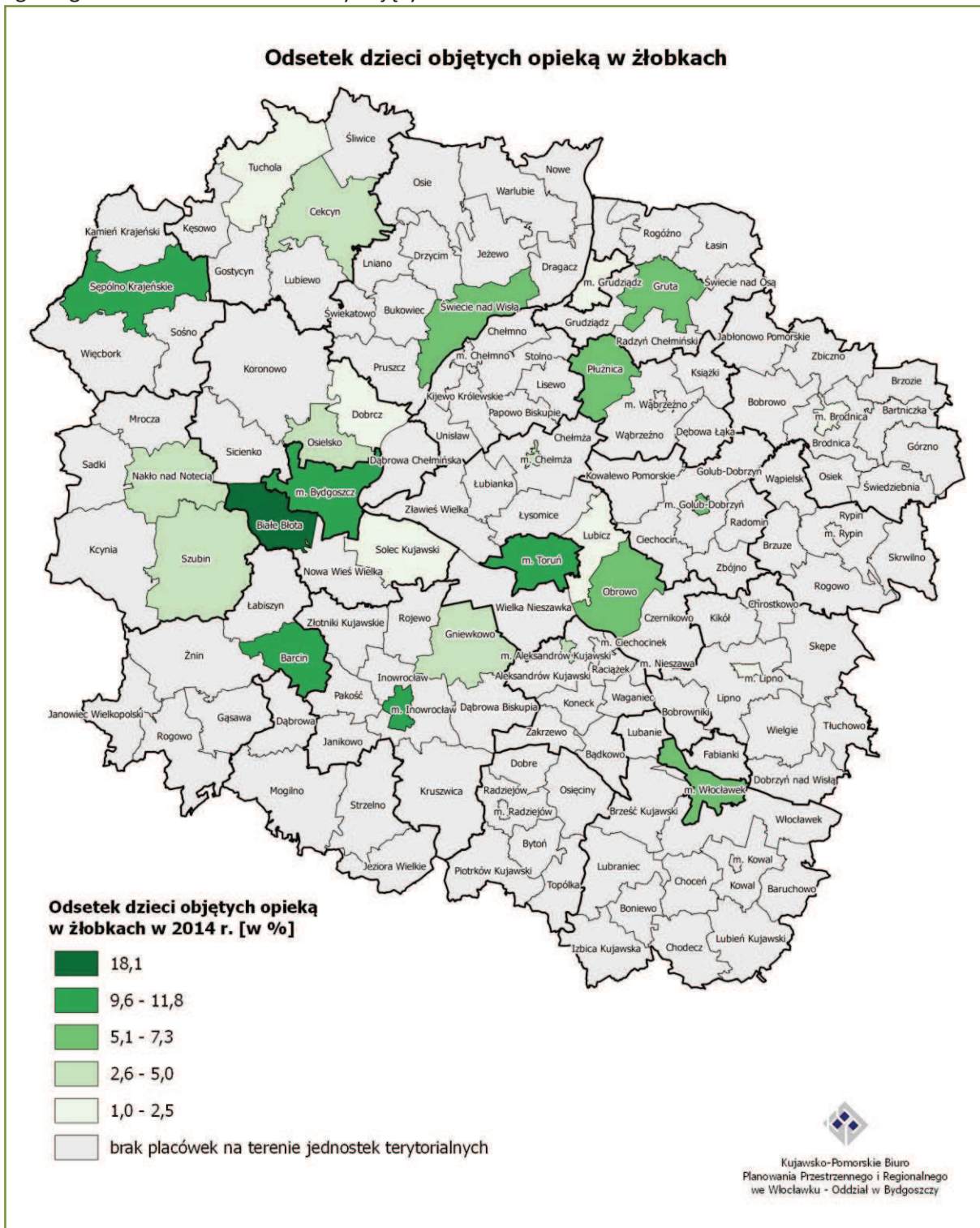
Tabela 29. Opieka żłobkowa

Lp.	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (%)					
	2012		2013		2014	
	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość	Gmina	Wartość
Gminy o najbardziej korzystnych wartościach						
1	Białe Błota	10,6	Białe Błota	13,8	Białe Błota	18,1
2	Inowrocław - miejska	9,5	Sępólno Krajeńskie	11,6	Barcin	11,8
3	Bydgoszcz	9,1	Toruń	10,6	Sępólno Krajeńskie	11,7
4	Toruń	7,0	Bydgoszcz	8,6	Toruń	11,2
5	Świecie	5,5	Inowrocław - miejska	8,3	Bydgoszcz	10,1
6	Barcin	5,0	Gruta	6,8	Inowrocław - miejska	9,6
7	Włocławek - miejska	4,8	Włocławek - miejska	6,0	Gruta	7,3
8	Szubin	4,6	Świecie	4,8	Włocławek - miejska	6,6
9	Dobrcz	3,4	Szubin	4,7	Świecie	6,0
10	Grudziądz - miejska	1,7	Obrowo	4,6	Płużnica	5,6
Pozostałe gminy, w których dzieci są objęte opieką w żłobkach						
	Nakło nad Notecią (1,6%), Obrowo (1,3%), Tuchola (0,8%), Solec Kujawski (0,2%)		Dobrcz (4,2%), Chełmża - miejska (3,4%), Barcin (3,3%), Osielsko (3,3%), Grudziądz - miejska (2,1%), Cekcyn (2,0%), Tuchola (1,9%), Nakło nad Notecią (1,5%), Golub-Dobrzyń - miejska (0,6%)		Obrowo (5,1%), Golub-Dobrzyń - miejska (5,1%), Szubin (4,9%), Aleksandrów Kujawski - miejska (4,4%), Cekcyn (4,3%), Gniewkowo (3,3%), Osielsko (3,0%), Chełmża - miejska (2,7%), Nakło nad Notecią (2,7%), Grudziądz - miejska (2,5%), Dobrcz (2,4%), Brodnica - miejska (2,1%), Lipno - miejska (2,1%), Solec Kujawski (2,0%), Tuchola (1,9%), Lubicz (1,0%)	
	Łącznie 13 gmin posiada żłobki		Łącznie 19 gmin posiada żłobki		Łącznie 26 gmin posiada żłobki	
Gminy o najbardziej niekorzystnych wartościach						
	130 gmin nie posiada żłobków		125 gmin nie posiada żłobków		118 gmin nie posiada żłobków	

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

W okresie 2012-2014 podwoiła się liczba gmin, w których dzieci objęte są opieką w żłobkach – w 2012 roku było 13 takich jednostek, natomiast w 2014 roku już 26. Pozytywnym zjawiskiem jest zwiększanie się odsetka dzieci korzystających z placówek. Największą dynamiką zmian charakteryzowały się gminy Sępólno Krajeńskie (zanotowała wzrost na poziomie 11,7 punktu procentowego), Białe Błota (7,5), Gruta (7,3) i Barcin (6,8). W części gmin zanotowano nieznaczne zwiększenie odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach (m.in. m. Inowrocław, Szubin i Świecie), natomiast w gminie Dobrcz odnotowano spadek rzędu 1 punktu procentowego (obecnie 2,4% dzieci korzysta z opieki żłobkowej). Pomimo pozytywnych tendencji w zakresie opieki żłobkowej na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego konieczny jest dalszy rozwój tego typu placówek, zmierzający do zwiększenia dostępności oraz wzrostu ogólnego odsetka dzieci z nich korzystających.

4. PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Liczba ludności

Opis wskaźnika

W miastach wojewódzkich obserwuje się dwa przeciwstawne procesy – typowe dla wielkich miast starzenie społeczeństwa, skutkujące naturalnym ubytkiem mieszkańców oraz typowe dla atrakcyjnych ośrodków – przyciąganie ludności z mniejszych miast i obszarów wiejskich. Zmiana jest wypadkową tych procesów i pośrednio istotnie świadczy o atrakcyjności danego miasta.

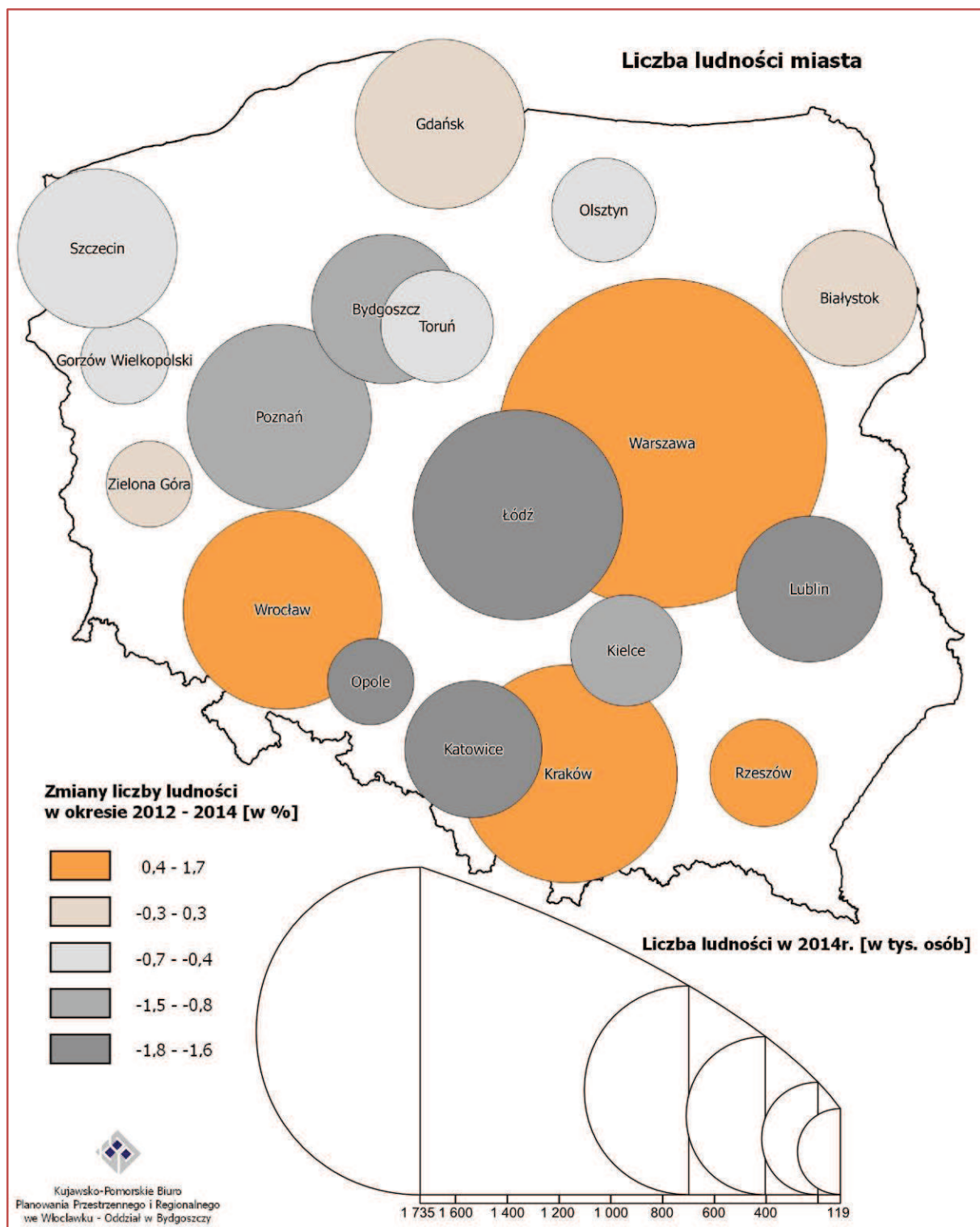
Charakterystyka zmian

W latach 2012-2014 Bydgoszcz i Toruń należały do grupy dziesięciu miast wojewódzkich, które zanotowały spadek liczby mieszkańców. W Bydgoszczy był on większy i wyniósł 1,0%, natomiast w Toruniu wyniósł 0,6%. Zmiany liczby mieszkańców w ośrodkach wojewódzkich były na tyle nieduże, że nie zaszyły zmiany pozycji ani relacji między miastami. Największe spadki zanotowały: Łódź, Katowice, Lublin i Opole (od -1,8% do -1,6%), natomiast skala wzrostu była wyraźnie mniejsza – największą wartość zanotował Rzeszów (o 1,7%) oraz Warszawa (o 1,2%), a w czterech pozostałych ośrodkach wzrost nie przekroczył 0,5%. Ubytek liczby mieszkańców w Bydgoszczy i Toruniu spowodowany jest przede wszystkim niekorzystnym saldem migracji, będącym wynikiem zarówno osiedlania się mieszkańców w strefach podmiejskich miast, jak również migracji do większych ośrodków wojewódzkich, w mniejszym stopniu (choć w Bydgoszczy dość istotnym) wynikiem ujemnego przyrostu naturalnego.

Tabela 30. Liczba ludności miast wojewódzkich

Miasto	Liczba ludności						Zmiana w okresie 2012 – 2014 (%)	Udział ludności miasta w ludności województwa w 2014 r. (%)
	2012		2013		2014			
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.		
Białystok	294921	11	295282	11	295459	11	0,2	24,8
Bydgoszcz	361254	8	359428	8	357652	8	-1,0	17,1
Gdańsk	460427	6	461531	6	461489	6	0,2	20,0
Gorzów Wielkopolski	124609	16	124344	16	124145	16	-0,4	12,2
Katowice	307233	10	304362	10	301834	10	-1,8	6,6
Kielce	200938	13	199870	13	198857	13	-1,0	15,7
Kraków	758334	2	758992	2	761873	2	0,5	22,6
Lublin	347678	9	343598	9	341722	9	-1,7	15,9
Łódź	718960	3	711332	3	706004	3	-1,8	28,2
Olsztyn	174641	15	174675	15	173831	15	-0,5	12,0
Opole	121576	17	120146	17	119574	17	-1,6	11,9
Poznań	550742	5	548028	5	545680	5	-0,9	15,7
Rzeszów	182028	14	183108	14	185123	14	1,7	8,7
Szczecin	408913	7	408172	7	407180	7	-0,4	23,7
Toruń	204299	12	203447	12	203158	12	-0,6	9,7
Warszawa	1715517	1	1724404	1	1735442	1	1,2	32,5
Wrocław	631188	4	632067	4	634487	4	0,5	21,8
Zielona Góra	119023	18	118405	18	118920	18	-0,1	11,7

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Liczba mieszkańców nie ulega gwałtownym zmianom w krótkim czasie. Bydgoszcz i Toruń wykazują niekorzystne zmiany, które w najbliższych latach mogą wyraźnie wpłynąć na potencjał ludnościowy miast (dotyczy to zwłaszcza Bydgoszczy – miasto traci ludność zarówno w wyniku ubytku migracyjnego, jak i ruchu naturalnego). Analizowane zagadnienie jest w niewielkim stopniu i tylko pośrednio zależne od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej, jednak we wszystkich aspektach, które mają na to wpływ, należy kłaść nacisk na stwarzanie w miastach atrakcyjnych warunków zamieszkania, zwłaszcza dla ludzi młodych, dla przeciwdziałania emigracji i pogłębienia się niekorzystnych tendencji demograficznych.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Przedsiębiorczość

Opis wskaźnika

Ośrodki wojewódzkie pełnią szczególną rolę w stymulowaniu rozwoju regionów, także dzięki znacznej koncentracji podmiotów silnie wyspecjalizowanych, z których część występuje praktycznie tylko w tych miastach. Z tego powodu mają szczególnie sprzyjające warunki osiągnięcia bardzo wysokich wskaźników. Ten wskaźnik świadczy więc i o sile miasta i o wykorzystaniu potencjału.

Charakterystyka zmian

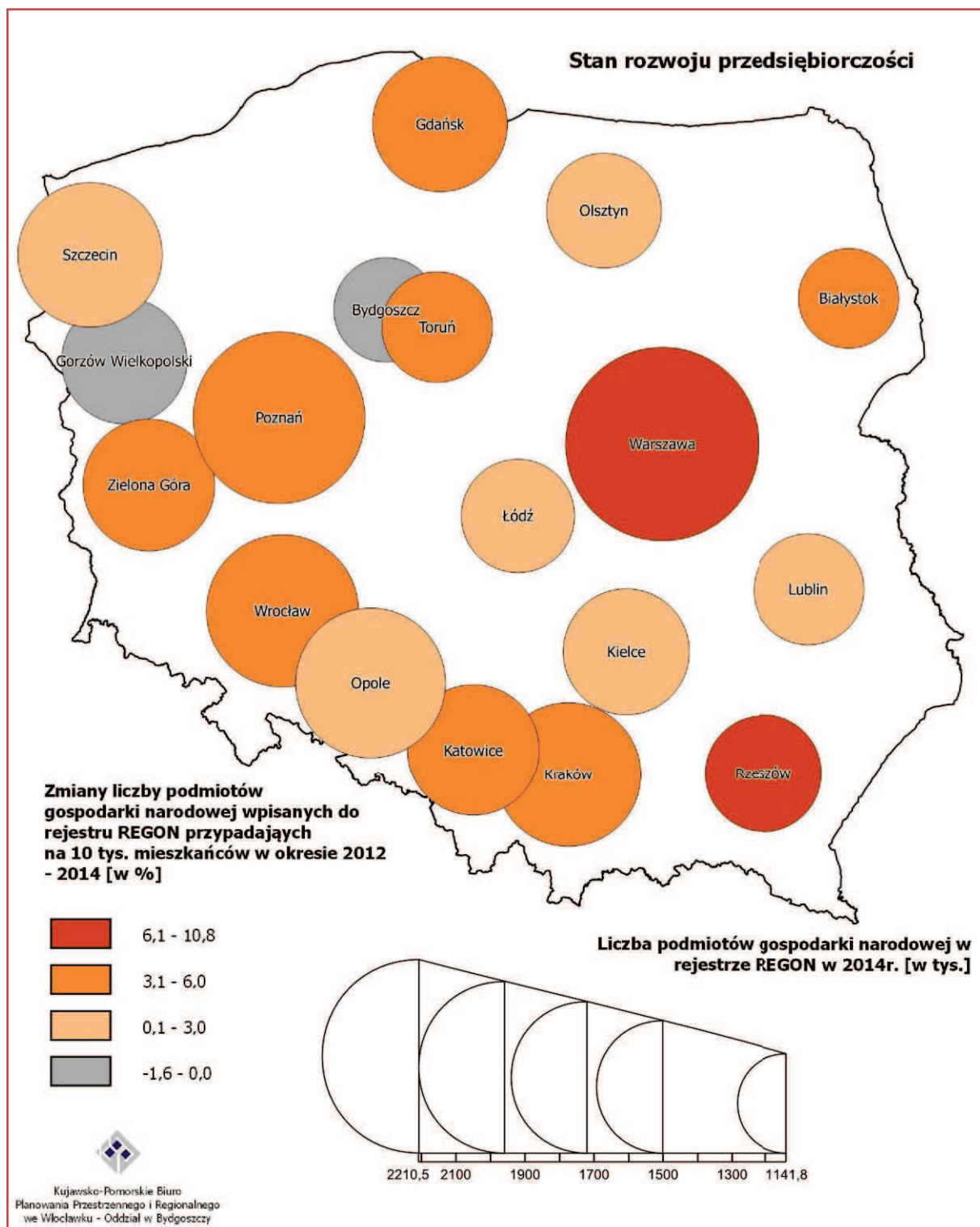
W latach 2012-2014 Bydgoszcz (jako jedno z dwóch miast stołecznych) zanotowała spadek wskaźnika przedsiębiorczości. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców zmniejszyła się o 1,6% (w drugim z miast, w Gorzowie Wielkopolskim, o 0,7%). Pozostałe ośrodki stołeczne zanotowały wzrost wskaźnika (większość 2-5%). Toruń w analizowanym okresie zanotował wzrost o 4,0%. Zmiany te nie wpłynęły na pozycję Bydgoszczy i Torunia wśród pozostałych miast – lokują się one na końcu tabeli – Toruń na 16, a Bydgoszcz na 17 miejscu (gorszy wskaźnik zanotowano jedynie w Białymstoku). Porównanie to świadczy o słabym rozwoju przedsiębiorczości w ośrodkach stołecznych kujawsko-pomorskiego, co wywiera bezpośredni wpływ na stan gospodarki i wielkość bezrobocia. W przypadku Bydgoszczy negatywną sytuację potęguje spadek wskaźnika przedsiębiorczości, tym bardziej, że trend ten dotyczy zaledwie dwóch miast, a jego natężenie w Bydgoszczy jest większe.

Tabela 31. Stan rozwoju przedsiębiorczości

Miasto	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców						Liczba zarejestrowanych podmiotów w 2014 r.	Zmiana liczby w okresie 2012 – 2014 (%)
	2012		2013		2014			
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.		
Białystok	1098,9	18	1120,5	18	1141,8	18	33735	4,1
Bydgoszcz	1201,4	17	1208,3	17	1194,6	17	42725	-1,6
Gdańsk	1469,9	7	1512,8	7	1540,5	7	71093	5,0
Gorzów Wielkopolski	1440,5	9	1448,8	10	1436,2	11	17830	-0,7
Katowice	1433,8	10	1480,9	9	1509,4	8	45559	3,4
Kielce	1420,5	11	1442,8	11	1443,0	10	28695	0,5
Kraków	1598,3	6	1640,3	6	1661,0	5	126547	4,4
Lublin	1216,9	15	1261,2	15	1271,5	15	43450	2,7
Łódź	1243,9	13	1276,0	14	1295,9	14	91488	2,3
Olsztyn	1271,6	12	1300,2	12	1312,3	13	22812	2,7
Opole	1659,0	4	1700,1	4	1716,2	4	20521	1,7
Poznań	1861,4	2	1917,5	2	1963,0	2	107117	4,5
Rzeszów	1230,9	14	1294,5	13	1341,4	12	24833	10,8
Szczecin	1616,6	5	1648,6	5	1653,2	6	67316	1,8
Toruń	1209,2	16	1247,3	16	1265,0	16	25700	4,0
Warszawa	2069,8	1	2154,2	1	2210,5	1	383617	8,0
Wrocław	1665,3	3	1714,2	3	1739,1	3	110344	5,0
Zielona Góra	1445,7	8	1497,0	8	1506,4	9	17914	4,1

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Wskaźnik przedsiębiorczości w analizowanym okresie w zdecydowanej większości miast wojewódzkich zanotował tendencję wzrostową. Sytuację niekorzystną dla województwa kujawsko-pomorskiego stanowi fakt, że jego największe miasto jest jednym z dwóch miast, w których wskaźnik przedsiębiorczości pogorszył się. Poza tym zarówno Bydgoszcz jak i Toruń, cechują się jednymi z niższych wartości wskaźnika. Dlatego też, w celu poprawy sytuacji w ramach polityki regionalnej należy wspierać wszelkie rozwiązania sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości, zarówno przez większe firmy, jak i osoby fizyczne. Jest to istotne, gdyż wzrost przedsiębiorczości przekłada się bezpośrednio na obniżenie bezrobocia.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Kapitał zagraniczny w gospodarce

Opis wskaźnika

Szczególną rolą ośrodków wojewódzkich jest stymulowanie powiązań międzynarodowych (miasta te są głównymi węzłami współpracy międzynarodowej regionów). Jednym z najważniejszych aspektów są powiązania gospodarcze (przepływ kapitału i know-how) związane z inwestycjami zagranicznymi. Wskaźnik ten więc pośrednio istotnie świadczy o atrakcyjności miasta i regionu.

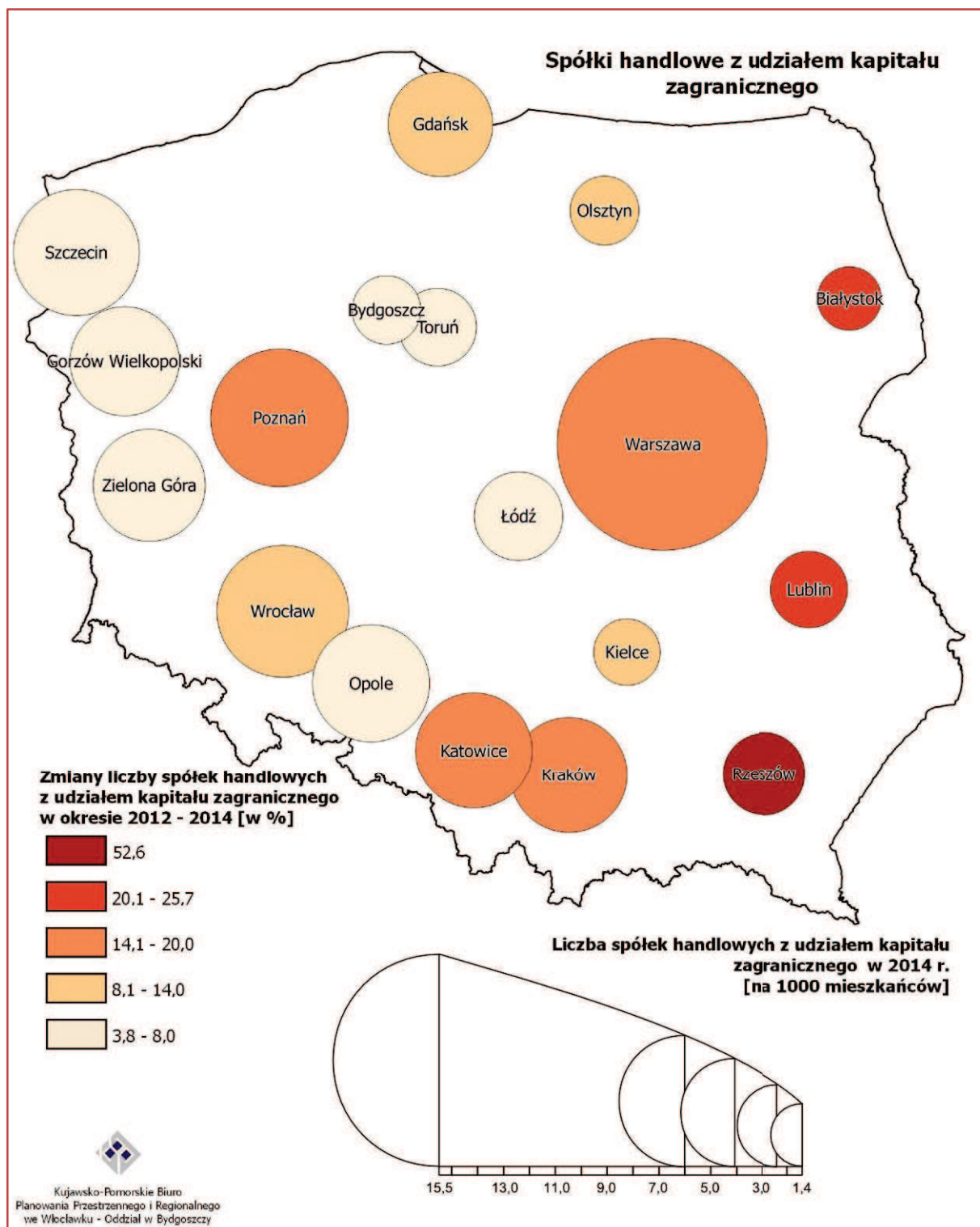
Charakterystyka zmian

W latach 2012-2014 Bydgoszcz i Toruń zanotowały jedynie niewielki wzrost liczby spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego. W Bydgoszczy liczba ta wzrosła o 32 (o 5,8%), a w Toruniu o 17 (o 4,1%). W stosunku do pozostałych miast wojewódzkich wzrost ten był bardzo mały, niższą dynamiką cechował się jedynie Gorzów Wielkopolski, a od Bydgoszczy również Opole. Sytuacja jest tym bardziej niekorzystna, że oba miasta zajmują odległe pozycje w rankingu miast pod względem liczby funkcjonujących spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – Toruń lokuje się na 13, a Bydgoszcz na 16 pozycji (gorszy wskaźnik notują jedynie Kielce i Białystok). Niekorzystna sytuacja stolic województwa kujawsko-pomorskiego jest odzwierciedleniem ich ogólnie niskiego rozwoju przedsiębiorczości oraz słabszej konkurencyjności i mniejszej atrakcyjności obu miast dla lokowania kapitału inwestorów zagranicznych. Obecne trendy przyczyniają się do zwiększenia dystansu między nimi a najlepszymi ośrodkami wojewódzkimi w kraju.

Tabela 32. Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego

Miasto	Liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego				Wskaźnik na 1000 mieszkańców w 2014 r.		Zmiana w okresie 2012-2014 (liczba)	Zmiana w okresie 2012-2014 (%)
	2012	2013	2014		Wartość	Poz.		
	Wartość	Wartość	Wartość	Poz.				
Białystok	330	362	414	16	1,4	18	84,0	25,5
Bydgoszcz	551	563	583	10	1,6	16	32,0	5,8
Gdańsk	1581	1677	1752	7	3,8	10	171,0	10,8
Gorzów Wielkopolski	494	502	513	13	4,1	9	19,0	3,8
Katowice	1225	1318	1421	8	4,7	6	196,0	16,0
Kielce	269	287	305	17	1,5	17	36,0	13,4
Kraków	3037	3263	3583	3	4,7	7	546,0	18,0
Lublin	552	618	694	9	2,0	14	142,0	25,7
Łódź	1797	1857	1912	6	2,7	11	115,0	6,4
Olsztyn	258	274	286	18	1,6	15	28,0	10,9
Opole	539	548	569	11	4,8	5	30,0	5,6
Poznań	3099	3281	3575	4	6,6	2	476,0	15,4
Rzeszów	287	354	438	14	2,4	12	151,0	52,6
Szczecin	2077	2191	2242	5	5,5	4	165,0	7,9
Toruń	410	422	427	15	2,1	13	17,0	4,1
Warszawa	23081	24897	26932	1	15,5	1	3851,0	16,7
Wrocław	3394	3585	3827	2	6,0	3	433,0	12,8
Zielona Góra	481	489	519	12	4,4	8	38,0	7,9

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie nie podlega dużym zmianom w krótkim okresie, jednak skala zmian wskazuje na ogólną kondycję gospodarczą miast. Bydgoszcz i Toruń wykazują korzystne trendy, jednak ich nasilenie jest zbyt słabe, by miasta mogły konkurować z pozostałymi ośrodkami wojewódzkimi, wskutek czego obniża się ich potencjał gospodarczy i zwiększa dystans do najlepiej rozwiniętych gospodarczo miast. Analizowane zagadnienie jest jedynie pośrednio zależne od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej, dlatego też należy wspierać wszelkie rozwiązania, mające wpływ na ożywienie gospodarcze oraz zwiększenie atrakcyjności miast dla inwestorów zagranicznych.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Rynek pracy - bezrobocie

Opis wskaźnika

Poziom bezrobocia w miastach wojewódzkich świadczy nie tylko o potencjale tych miast, ale też o możliwości stymulowania przez nie rynków pracy poszczególnych województw (najczęściej bezrobocie w miastach wojewódzkich jest zdecydowanie najniższe). W kontekście pełnienia przez siedziby województw roli "lokomotyw" rozwoju, jest to ważna cecha diagnostyczna.

Charakterystyka zmian

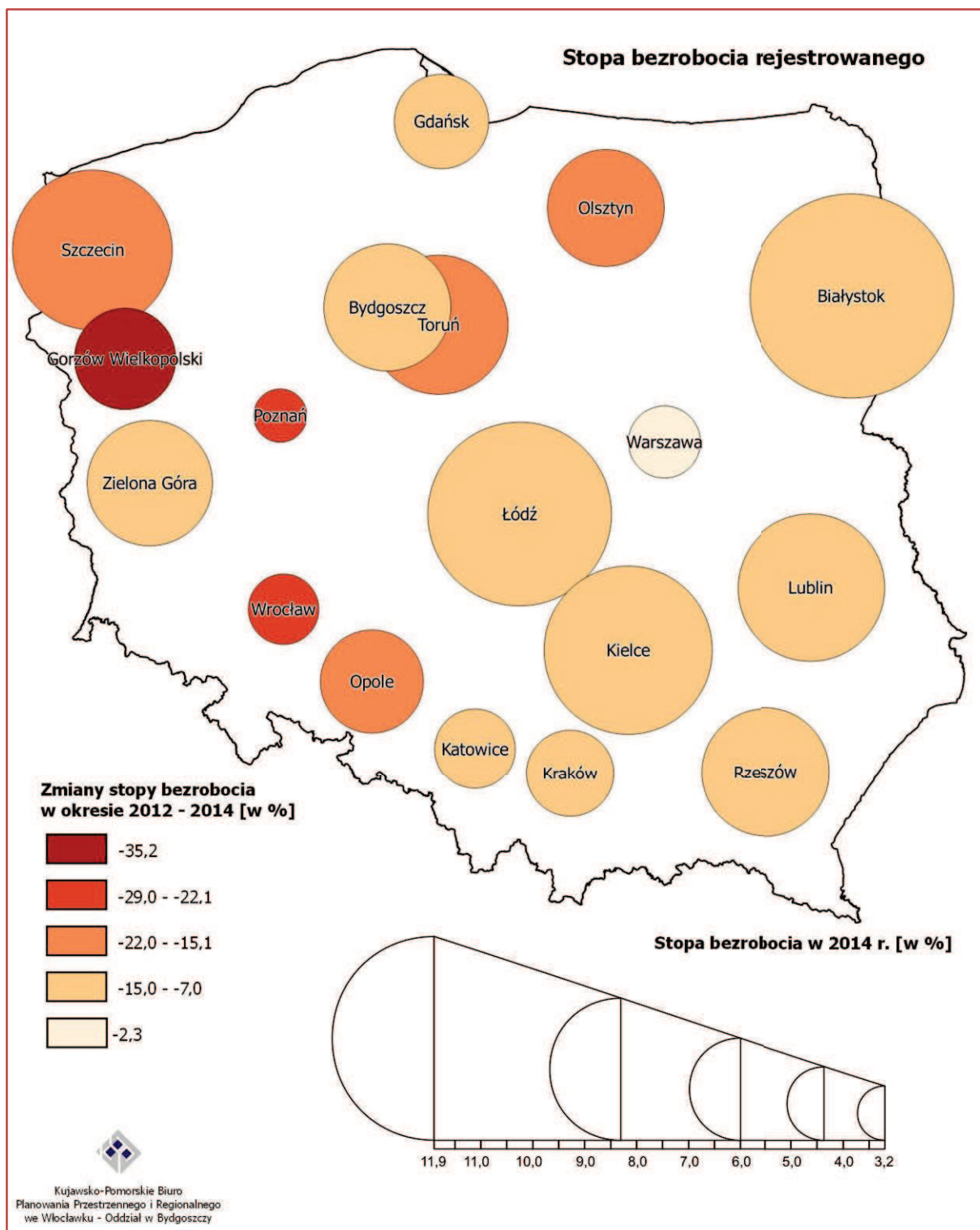
W okresie 2012-2014 Bydgoszcz i Toruń odnotowały zmniejszenie wartości bezrobocia (podobnie jak pozostałe miasta wojewódzkie – stopa bezrobocia rejestrowanego w Toruniu zmniejszyła się o 15,6%, a w Bydgoszczy o 14,0%. Wielkość zmian należy do przeciętnych. Spośród miast wojewódzkich tylko w czterech spadek wartości stopy bezrobocia był większy niż w Toruniu, a w sześciu większy niż w Bydgoszczy. W wyniku tej zmiany, nie zmieniły się pozycje obu miast na tle pozostałych (Bydgoszcz – 11 lokata, Toruń – 13). Niekorzystny wydaje się fakt, że niższą stopą bezrobocia cechują się miasta o znacznie mniejszym potencjale ludnościowym (m.in. Gorzów Wielkopolski i Olsztyn), co nie wpływa zbyt korzystnie na wizerunek stolic województwa kujawsko-pomorskiego. Poza tym miasta wojewódzkie stanowią naturalny rynek pracy dla mieszkańców regionu. W tym kontekście niedobór miejsc pracy może stanowić czynnik ograniczający rozwój województwa i wpływający na migracje mieszkańców do innych ośrodków.

Tabela 33. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Miasto	Stopa bezrobocia rejestrowanego						Zmiana w okresie 2012 – 2014 (pkt. procentowe)	Zmiana w okresie 2012 – 2014 (%)
	2012		2013		2014			
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.		
Białystok	13,3	18	13,7	18	11,9	18	-1,4	-10,5
Bydgoszcz	8,6	11	8,8	12	7,4	11	-1,3	-14,0
Gdańsk	6,3	6	6,5	6	5,5	6	-0,8	-12,7
Gorzów Wielkopolski	9,1	12	8,5	11	5,9	7	-3,2	-35,2
Katowice	5,2	3	5,4	3	4,7	4	-0,5	-9,6
Kielce	10,7	15	11,3	16	9,8	16	-0,9	-8,4
Kraków	5,8	5	5,8	5	5,1	5	-0,7	-12,1
Lublin	9,9	14	10,0	13	8,6	14	-1,3	-13,1
Łódź	12,0	17	12,3	17	10,7	17	-1,3	-10,8
Olsztyn	8,4	10	8,4	10	6,8	9	-1,6	-19,0
Opole	7,1	7	6,9	7	6,0	8	-1,1	-15,5
Poznań	4,2	1	4,2	1	3,1	1	-1,1	-26,2
Rzeszów	8,1	8	8,4	10	7,5	12	-0,6	-7,4
Szczecin	11,0	16	10,6	15	9,3	15	-1,7	-15,5
Toruń	9,6	13	10,4	14	8,1	13	-1,5	-15,6
Warszawa	4,3	2	4,8	2	4,2	3	-0,1	-2,3
Wrocław	5,7	4	5,5	4	4,1	2	-1,6	-28,1
Zielona Góra	8,3	9	7,8	8	7,3	10	-1,0	-12,0

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie może podlegać dużym zmianom w krótkich odstępach czasu. Bydgoszcz i Toruń zanotowały spadek wielkości bezrobocia, choć jest on wyraźnie niższy, niż w stolicach sąsiednich województw (z wyjątkiem Łodzi) i nie wpłynął na zmianę pozycji obu miast na tle pozostałych. Analizowane zagadnienie jest pośrednio zależne od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej, dlatego też należy wspierać wszelkie rozwiązania, które przyczyniają się do zwiększenia atrakcyjności miast dla inwestorów zewnętrznych (zwłaszcza tworzących dużą liczbę miejsc pracy) czy do rozwoju przedsiębiorczości.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Budownictwo mieszkaniowe

Opis wskaźnika

Skala ruchu budowlanego świadczy o atrakcyjności miasta dla nowych mieszkańców stałych (migracje) i o popycie generowanym przez mieszkańców czasowych (mieszkania na wynajem), ale wiąże się także z poziomem zamożności dotychczasowych mieszkańców (poprawa standardu zamieszkania poprzez inwestycje w nowe mieszkania) i ich przywiązaniem do miasta. Jest pośrednim, ale ważnym miernikiem kondycji społeczno-gospodarczej danego ośrodka.

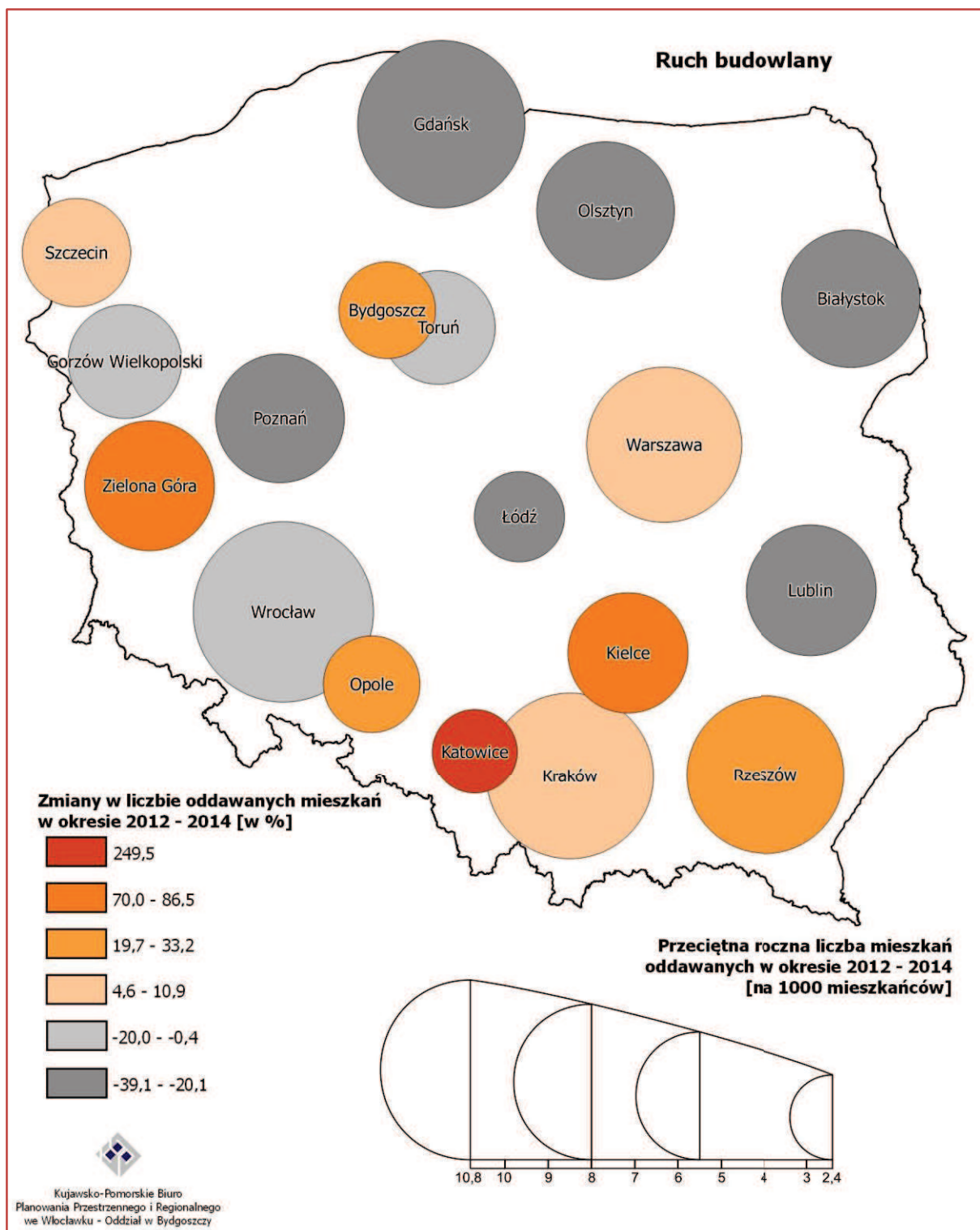
Charakterystyka zmian

W 2014 r. w Bydgoszczy oddano do użytku 1225 mieszkań, natomiast w Toruniu 907. W latach 2012-2014 zwiększyła się liczba oddanych do użytku mieszkań w Bydgoszczy o 19,7% (wyraźny wzrost również w porównaniu z 2013 r. rzędu 17,3%), z kolei w Toruniu odnotowano minimalny spadek tego wskaźnika na poziomie 0,4% (wzrost o 14,2% w stosunku do 2013 r.). Dynamika ruchu budowlanego klasyfikuje stolice województwa kujawsko-pomorskiego odpowiednio na 6 i 10 miejscu w kraju. Biorąc jednak pod uwagę przeciętną roczną liczbę mieszkań oddawanych do użytku na 1000 mieszkańców w okresie 2012-2014 oba miasta nie wypadają już tak korzystnie. W Toruniu wartość tego wskaźnika wynosi 4,3 (13 miejsce wśród 18 miast wojewódzkich), a w Bydgoszczy 3,1 (16 pozycja). Oznacza to, że pomimo korzystnej dynamiki ruchu budowlanego w Bydgoszczy i Toruniu, w większości stolic wojewódzkich systematycznie oddaje się do użytku większą liczbę mieszkań. Pośrednio wskaźniki w Bydgoszczy i Toruniu świadczą o ich niższej atrakcyjności i mniejszej sile nabywczej mieszkańców.

Tabela 34. Liczba mieszkań oddanych do użytku

Miasto	Liczba oddanych mieszkań			Zmiana w okresie 2012-2014 (%)	Przeciętna roczna liczba mieszkań oddawanych na 1000 mieszkańców w okresie 2012-2014	
	2012	2013	2014		Wartość	Poz.
	Wartość	Wartość	Wartość			
Białystok	2249	1574	1736	-22,8	6,3	7
Bydgoszcz	1023	1044	1225	19,7	3,1	16
Gdańsk	5095	3851	3945	-22,6	9,3	2
Gorzów Wielkopolski	579	507	534	-7,8	4,3	12
Katowice	376	510	1314	249,5	2,4	18
Kielce	810	666	1377	70,0	4,8	11
Kraków	6824	7019	7346	7,6	9,3	3
Lublin	2194	2407	1336	-39,1	5,7	8
Łódź	2595	1435	1752	-32,5	2,7	17
Olsztyn	1224	1187	873	-28,7	6,3	6
Opole	352	308	449	27,6	3,1	15
Poznań	2734	2597	3642	-27,9	5,5	10
Rzeszów	1576	1346	1649	33,2	8,3	4
Szczecin	1946	1426	1404	4,6	3,9	14
Toruń	911	794	907	-0,4	4,3	13
Warszawa	13496	13128	14964	10,9	8,0	5
Wrocław	6676	7839	5935	-11,1	10,8	1
Zielona Góra	452	697	843	86,5	5,6	9

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

W przypadku zagadnienia ruchu budowlanego charakterystyczne są częste zmiany, widoczne nawet w krótkim odstępie czasu. W stolicach województwa kujawsko-pomorskiego każdego roku oddaje się do użytku łącznie około 2 tysiące mieszkań, co należy przyjąć za pozytywną tendencję. Za niekorzystną trzeba przyjąć informację o dużo wyższych wynikach większości miast pod względem przeciętnej rocznej dynamiki budowlanej w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców. Zagadnienie to jest w niewielkim stopniu związane z polityką regionalną, niemniej jednak należy dążyć do podejmowania pośrednich działań, które przyczynią się do stwarzania atrakcyjnych warunków zamieszkania.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Porty lotnicze

Opis wskaźnika

Liczba obsłużonych podróźnych jest bezpośrednio związana ze skalą ruchu, a więc liczbą połączeń i dostępnych kierunków. Porty lotnicze najsilniej określają możliwości funkcjonowania w sieciach połączeń międzynarodowych. Mają kluczowe i bezpośrednie znaczenie dla dostępności, konkurencyjności i wizerunku danego miasta. Są niezbędne dla rozwoju funkcji metropolitalnych.

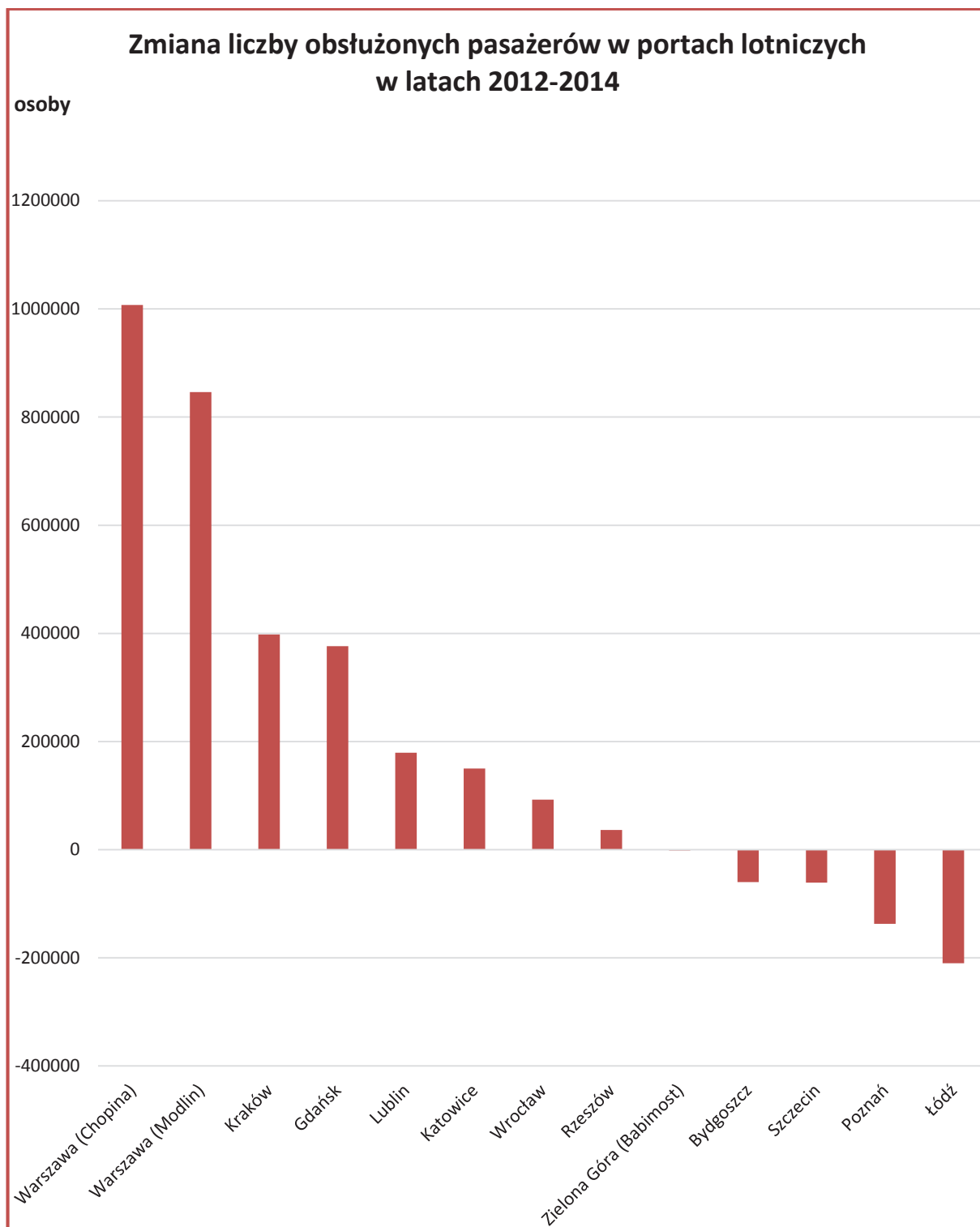
Charakterystyka zmian

Bydgoszcz jest w gronie 12 miast wojewódzkich posiadających port lotniczy. W okresie 2012-2014 zmniejszyła się liczba obsłużonych pasażerów aż o prawie 60 tys. osób, co oznacza spadek na poziomie 18,2%. Należy to przyjąć za bardzo niekorzystne uwarunkowanie w kontekście dalszego budowania przez miasto potencjału metropolitalnego. W 2014 roku obsłużono w porcie lotniczym w Bydgoszczy 268420 pasażerów, co klasyfikuje go na 10 miejscu w kraju (na 13 obiektów). Należy zaznaczyć, że osiągnięte wyniki odstają znacząco od najważniejszych portów lotniczych w Polsce. Udział Portu Lotniczego Bydgoszcz w ruchu polskich portów lotniczych w 2014 roku wyniósł zaledwie 1%, lecz w tym przypadku 4 najważniejsze porty odprawiają aż 75% ogólnej liczby pasażerów. Słaba pozycja Portu Lotniczego Bydgoszcz, jeden z największych spadków liczby pasażerów w kraju na przestrzeni ostatnich lat oraz wzrost znaczenia innych tego typu obiektów mogą doprowadzić do utrwalenia jego dotychczasowej, niezadowolającej pozycji.

Tabela 35. Liczba obsłużonych pasażerów w portach lotniczych

Miasto	Liczba obsłużonych pasażerów w portach lotniczych						Zmiany w okresie 2012 – 2014 (%)	Udział w ruchu polskich portów lotniczych w 2014 r. (%)
	2012		2013		2014			
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.		
Bydgoszcz	328099	11	330658	10	268420	10	-18,2	1,0
Gdańsk	2861774	3	2826412	3	3238064	3	13,1	12,0
Katowice	2518409	4	2506694	4	2668421	4	6,0	9,9
Kraków	3408954	2	3636804	2	3806801	2	11,7	14,1
Lublin	5697	13	188723	12	184876	12	3145,1	0,7
Łódź	463459	9	353633	8	253376	11	-45,3	0,9
Poznań	1560334	6	1329331	6	1423019	7	-8,8	5,3
Rzeszów	562934	8	588148	7	599483	8	6,5	2,2
Szczecin	347063	10	322334	11	286377	9	-17,5	1,1
Warszawa (Chopina)	9567063	1	10669879	1	10574539	1	10,5	39,1
Warszawa (Modlin)	857481	7	344566	9	1703743	6	98,7	6,3
Wrocław	1942000	5	1873245	5	2034515	5	4,8	7,5
Zielona Góra (Babimost)	12290	12	12196	13	10682,0	13	-13,1	0,04

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych ULC

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie charakteryzuje się dużą dynamiką zmian w krótkich odstępach czasu. Rynek lotniczy jest wciąż nieustabilizowany. Jest też podatny na zmiany koniunktury. Port Lotniczy Bydgoszcz notuje niekorzystne zmiany, które pogłębiają jego bardzo niską pozycję w stosunku do innych obiektów tego typu w kraju. Bezpośredni wpływ na jego odpowiednie wykorzystanie mogą mieć działania podejmowane w ramach polityki regionalnej. Należy dążyć do rozbudowy siatki połączeń krajowych i międzynarodowych, w tym szczególnie z portami lotniczymi pełniącymi rolę "hubów" przesiadkowych, jego kompleksowej modernizacji oraz do poprawy dostępności portu w relacjach wewnątrz i międzyregionalnych.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Szkolnictwo wyższe

Opis wskaźnika

Liczba studentów jest uproszczoną miarą potencjału akademickiego, a więc odnosi się do jednej z najważniejszych funkcji metropolitalnych – pełnienia roli ośrodków nauki i szkolnictwa wyższego. Z zagadnieniem tym wiąże się kilka innych ważnych dla rozwoju aspektów – między innymi szeroko pojmowany rozwój społeczny, innowacyjność, rozwój kultury, wzrost popytu wewnętrznego miast.

Charakterystyka zmian

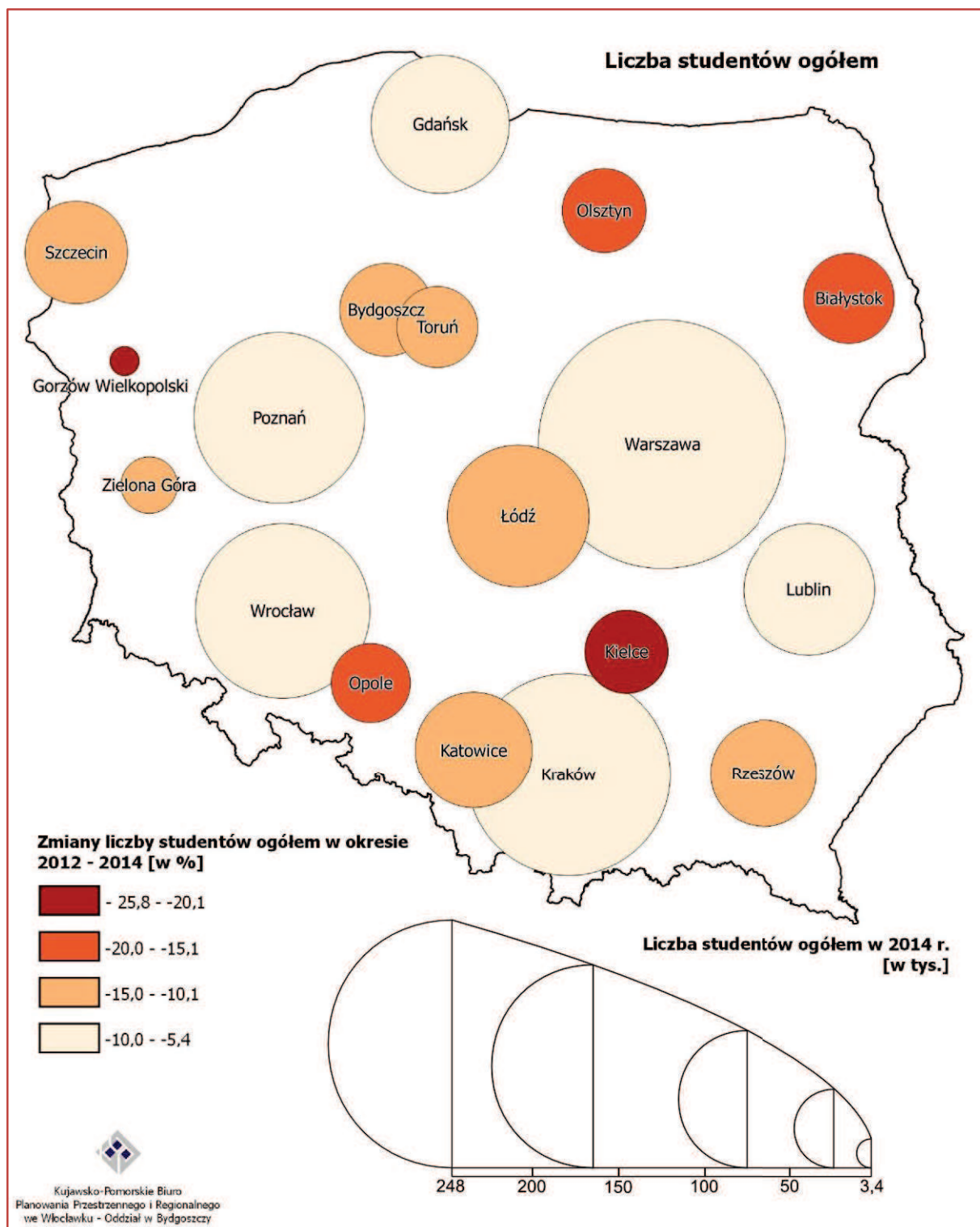
W okresie 2012-2014 Bydgoszcz i Toruń, podobnie jak pozostałe miasta wojewódzkie, zanotowały spadek liczby studentów. W Bydgoszczy miał miejsce spadek o 13,8% (o 5,5 tys. osób), a w Toruniu o 13,3% (o 4,0 tys. osób). W porównaniu do pozostałych miast, Bydgoszcz i Toruń cechowały się stosunkowo niedużym spadkiem bezwzględnej liczby studentów, choć zmiana procentowa należała do średnio-wyższych. W wyniku zmian, Bydgoszcz w 2014 roku liczyła 34,6 tys. studentów i lokowała się niezmiennie na 11 pozycji wśród pozostałych miast wojewódzkich, natomiast Toruń, z liczbą 26,4 tys. studentów zajmował 15 pozycję i w porównaniu do roku 2012 poprawił swą lokatę o jedno miejsce. Spadek liczby kształcących się studentów dotknął wszystkie miasta, co jest następstwem zmian demograficznych, czyli znacznego zmniejszenia się liczby młodzieży w wieku studenckim. W najbliższych latach należy spodziewać się dalszego spadku tych wartości, przy czym w większym stopniu dotknie on mniej renomowane ośrodki akademickie.

Tabela 36. Liczba studentów

Miasto	Liczba studentów						Zmiana w okresie 2012 – 2014 (%)
	2012		2013		2014		
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	
Białystok	39699	12	35521	12	32568	12	-18,0
Bydgoszcz	40167	11	36423	11	34616	11	-13,8
Gdańsk	80908	6	78525	6	76560	6	-5,4
Gorzów Wielkopolski	4637	18	3893	18	3439	18	-25,8
Katowice	63099	8	58182	8	54804	8	-13,1
Kielce	35713	13	31400	13	27799	14	-22,2
Kraków	181924	2	170519	2	165857	2	-8,8
Lublin	77173	7	71913	7	69658	7	-9,7
Łódź	91546	5	83471	5	80676	5	-11,9
Olsztyn	34801	14	31014	14	28211	13	-18,9
Opole	31023	15	27949	15	25015	16	-19,4
Poznań	128212	4	121117	4	116969	4	-8,8
Rzeszów	51851	9	47995	9	45801	9	-11,7
Szczecin	48377	10	45141	10	42081	10	-13,0
Toruń	30385	16	27802	16	26354	15	-13,3
Warszawa	268555	1	255257	1	247515	1	-7,8
Wrocław	134383	3	125809	3	122146	3	-9,1
Zielona Góra	14467	17	13274	17	12794	17	-11,6

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie w ostatnim okresie uległo dużym zmianom. Bydgoszcz i Toruń notują niekorzystne zmiany, a ich skala, obecna i przewidywana, będzie miała znaczący wpływ na funkcjonowanie regionalnych uczelni. Analizowane zagadnienie w chwili obecnej jest praktycznie bardzo słabo zależne od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej, gdyż jest bezpośrednim następstwem zmian demograficznych zachodzących w województwie kujawsko-pomorskim (jak i w całej Polsce), ale też aktywności poszczególnych uczelni. Jednak ze względu na fakt, że proces ten dotyczy wszystkich miast, należy spodziewać się znacznego wzrostu konkurencji między uczelniami, mającej na celu przyciągnięcie potencjalnych studentów również spoza obszaru województwa.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Kultura – teatry

Opis wskaźnika

Działalność teatrów (podobnie jak instytucji muzycznych) jest jedną z głównych funkcji metropolitalnych. Wiąże się nie tylko z możliwością obsługi mieszkańców regionu – ale ze względu na wyspecjalizowany charakter tych instytucji kultury – generuje także znaczące powiązania i przepływy międzyregionalne i międzynarodowe (także poprzez konkursy, przeglądy i festiwale).

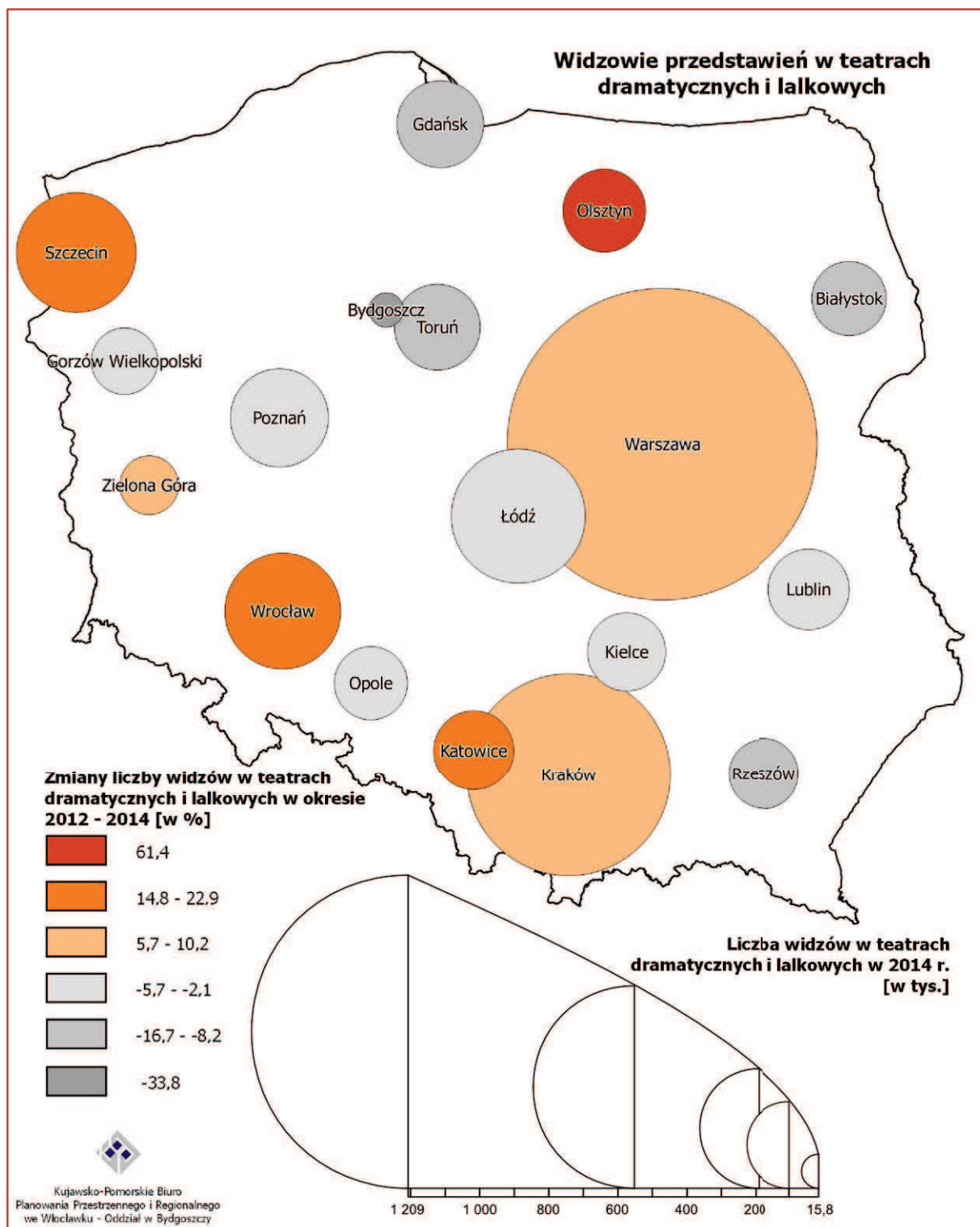
Charakterystyka zmian

W okresie 2012-2014 w stolicach województwa kujawsko-pomorskiego zanotowano bardzo wyraźne zmniejszenie liczby widzów przedstawień w teatrach dramatycznych i lalkowych – wynoszące 19815 osób w Toruniu (to jest 16,7% stanu początkowego) i 8067 osób w Bydgoszczy (spadek aż o 33,8%). Nie wpłynęło to na zmianę pozycji obu ośrodków w stosunku do pozostałych miast wojewódzkich – w Toruniu liczba widzów w wymienionych instytucjach kultury wynosi 98532 (8 miejsce w kraju), natomiast w Bydgoszczy zaledwie 15817 (ostatnia pozycja). W przypadku Torunia na zasoby miasta wpływa przede wszystkim funkcjonowanie teatru lalkowego, a także w mniejszej skali widowisk w teatrach dramatycznych, z kolei w Bydgoszczy działa jedynie ta druga instytucja kultury. Przy utrzymaniu dotychczasowych trendów w dłuższym okresie, realne jest zagrożenie utraty 8 pozycji w kraju przez Toruń i utrzymywanie niskiej pozycji przez Bydgoszcz.

Tabela 37. Widzowie przedstawień w teatrach dramatycznych i lalkowych

Miasto	Widzowie przedstawień w teatrach dramatycznych i lalkowych						Zmiana w okresie 2012 – 2014 (%)
	2012		2013		2014		
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	
Białystok	82311	11	80043	13	73557	13	-10,6
Bydgoszcz	23884	18	25953	18	15817	18	-33,8
Gdańsk	120394	7	130207	7	100690	7	-16,4
Gorzów Wielkopolski	60381	15	66849	16	59140	16	-2,1
Katowice	69503	14	84744	11	85413	11	22,9
Kielce	84090	10	91663	10	81944	12	-2,6
Kraków	520772	2	548695	2	553017	2	6,2
Lublin	91473	9	95901	9	87337	10	-4,5
Łódź	253859	3	234583	3	239784	3	-5,5
Olsztyn	56548	16	78991	14	91278	9	61,4
Opole	74484	12	80760	12	71613	14	-3,9
Poznań	136607	6	144083	6	128870	6	-5,7
Rzeszów	71979	13	69979	15	66047	15	-8,2
Szczecin	166280	4	175303	4	190834	4	14,8
Toruń	118347	8	113934	8	98532	8	-16,7
Warszawa	1174502	1	1176753	1	1294401	1	10,2
Wrocław	148926	5	163152	5	178966	5	20,2
Zielona Góra	43577	17	41955	17	46044	17	5,7

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Liczba widzów w teatrach dramatycznych i lalkowych podlega znaczącym zmianom na przestrzeni poszczególnych lat. Stolicy województwa kujawsko-pomorskiego notują niekorzystne tendencje, a ich skala jest niepokojąca dla dalszego rozwoju metropolitalnego w tej dziedzinie. Działania podejmowane w ramach polityki regionalnej mogą mieć bezpośredni wpływ na rozwój analizowanego zagadnienia, stąd w miarę możliwości należy kłaść szczególny nacisk na rozszerzanie oferty instytucji kultury – w celu stworzenia atrakcyjnych warunków do zwiększenia liczby widzów uczęszczających na przedstawienia. Jest to zagadnienie istotnie wpływające na wizerunek miast i regionu.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Kultura – instytucje muzyczne

Opis wskaźnika

Działalność teatrów muzycznych, operowych, filharmonii, chórów i orkiestr (podobnie jak teatrów dramatycznych) jest jedną z głównych funkcji metropolitalnych. Ze względu na wyspecjalizowany charakter zapewnia obsługę nie tylko mieszkańców regionu, ale generuje znaczące powiązania i przepływy międzyregionalne i międzynarodowe (także poprzez konkursy, przeglądy i festiwale).

Charakterystyka zmian

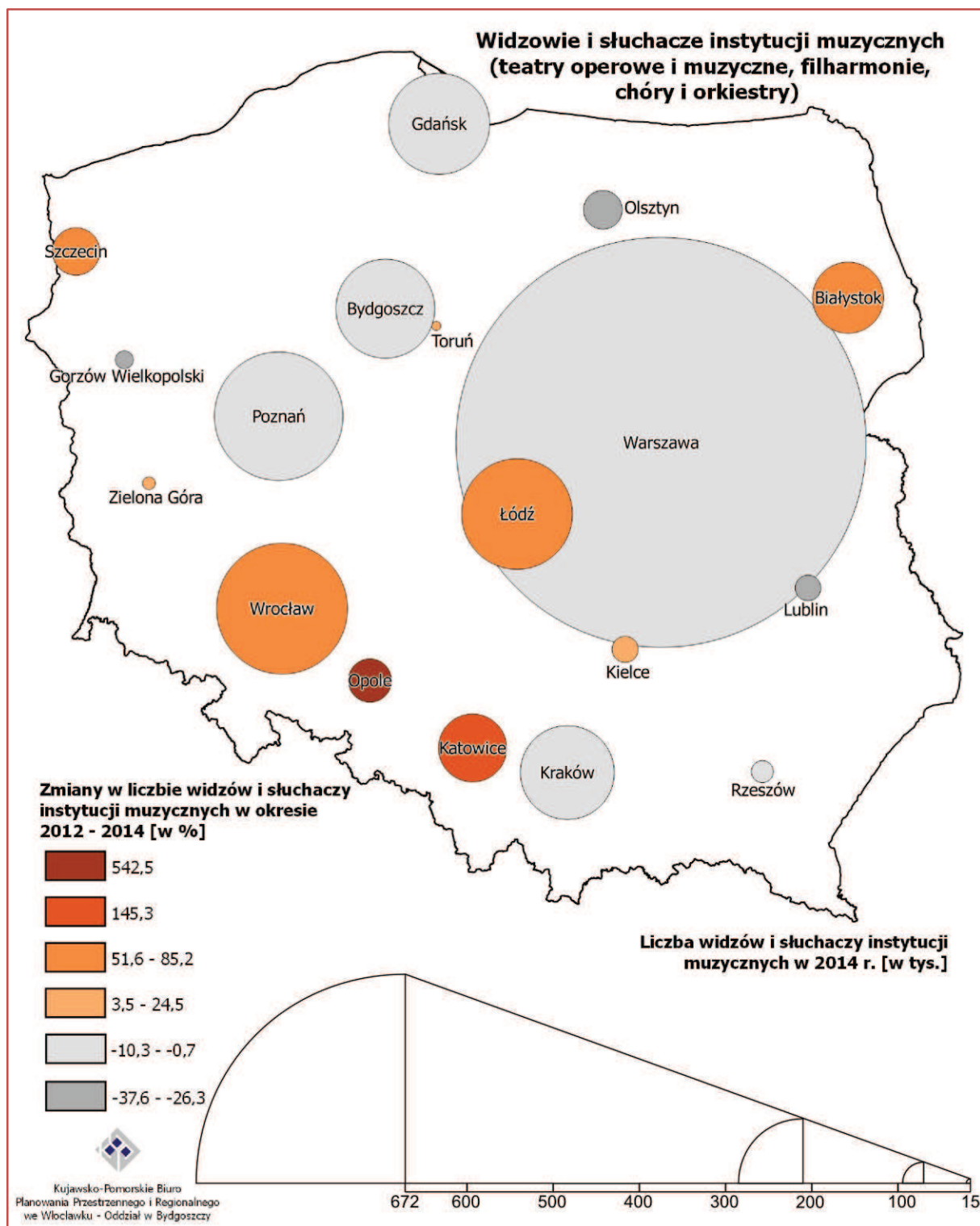
Liczba osób uczęszczających na przedstawienia teatrów muzycznych, operowych, filharmonii, chórów i orkiestr w Bydgoszczy wynosi 162195 i jest prawie 11-krotnie większa od liczby widzów i słuchaczy instytucji muzycznych w Toruniu – 15006 osób. Na potencjał Bydgoszczy składa się usytuowanie w mieście filharmonii oraz teatru operowego, a w przypadku Torunia oferta kulturowa instytucji muzycznych jest ograniczona – występuje jedynie orkiestra. Bydgoszcz w ostatnich latach odnotowała spadek liczby osób odwiedzających przedstawienia – wynoszący 4,6 tys. osób (2,8% stanu początkowego), jednak w dalszym ciągu pozycjonuje to miasto wśród ośrodków o największym potencjale w tej sferze kultury – 6 miejsce w kraju (w latach 2012 i 2013 – 4 pozycja). Natomiast Toruń, pomimo wzrostu liczby widzów i słuchaczy w okresie 2012-2014 (na poziomie 24,5%), zajmuje ostatnie miejsce wśród 18 miast wojewódzkich. W skali kraju widoczny jest bardzo dynamiczny wzrost znaczenia niektórych ośrodków, stanowiących dużą konkurencję dla Bydgoszczy i Torunia.

Tabela 38. Widzowie przedstawień teatrów muzycznych, operowych, filharmonii, chórów i orkiestr

Miasto	Widzowie przedstawień teatrów muzycznych, operowych, filharmonii, chórów i orkiestr						Zmiana w okresie 2012 – 2014 (%)
	2012		2013		2014		
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	
Białystok	62796	10	125789	8	116315	8	85,2
Bydgoszcz	166809	4	152231	4	162195	6	-2,8
Gdańsk	166918	3	149274	5	165783	5	-0,7
Gorzów Wielkopolski	46984	12	30592	14	29466	16	-37,3
Katowice	45314	13	37153	13	111168	9	145,3
Kielce	38274	14	37380	12	42824	13	11,9
Kraków	161051	5	140848	7	154051	7	-4,3
Lublin	67588	9	18034	16	42171	14	-37,6
Łódź	119551	7	143530	6	181212	4	51,6
Olsztyn	86153	8	77699	9	63523	12	-26,3
Opole	10997	18	69320	10	70658	11	542,5
Poznań	217859	2	186990	2	210873	3	-3,2
Rzeszów	38258	15	16199	17	36150	15	-5,5
Szczecin	49530	11	63676	11	77716	10	56,9
Toruń	12051	17	12196	18	15006	18	24,5
Warszawa	749277	1	697032	1	672032	1	-10,3
Wrocław	131028	6	179022	3	214562	2	63,8
Zielona Góra	20286	16	20359	15	20987	17	3,5

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Każdego roku na przedstawienia w instytucjach muzycznych przybywa różna liczba widzów i słuchaczy. W przypadku Bydgoszczy odnotowano zmniejszenie odwiedzających przedstawienia teatrów muzycznych, operowych, filharmonii, chórów i orkiestr, natomiast w Toruniu nastąpiło ich zwiększenie, jednak konieczne jest dalsze stymulowanie wzrostu tego wskaźnika. W związku z tym w ramach polityki regionalnej należy wspierać działania, które mają na celu rozszerzenie oferty kulturowej instytucji muzycznych, umożliwiające zwiększenie liczby widzów i słuchaczy przedstawień, w celu umocnienia dobrej pozycji Bydgoszczy na arenie krajowej oraz poprawę sytuacji Torunia.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Ruch turystyczny

Opis wskaźnika

Skala ruchu turystycznego mierzonego liczbą udzielonych noclegów jest w przypadku największych miast pochodną ich zaplecza instytucjonalnego generującego przepływy (biznes, nauka, kultura, sport, itp). Dodatkowo w niektórych ośrodkach znaczący jest ruch związany z walorami dziedzictwa kultury. Jest to więc bardzo ważny wskaźnik powiązań i zależności kształtowanych przez miasto.

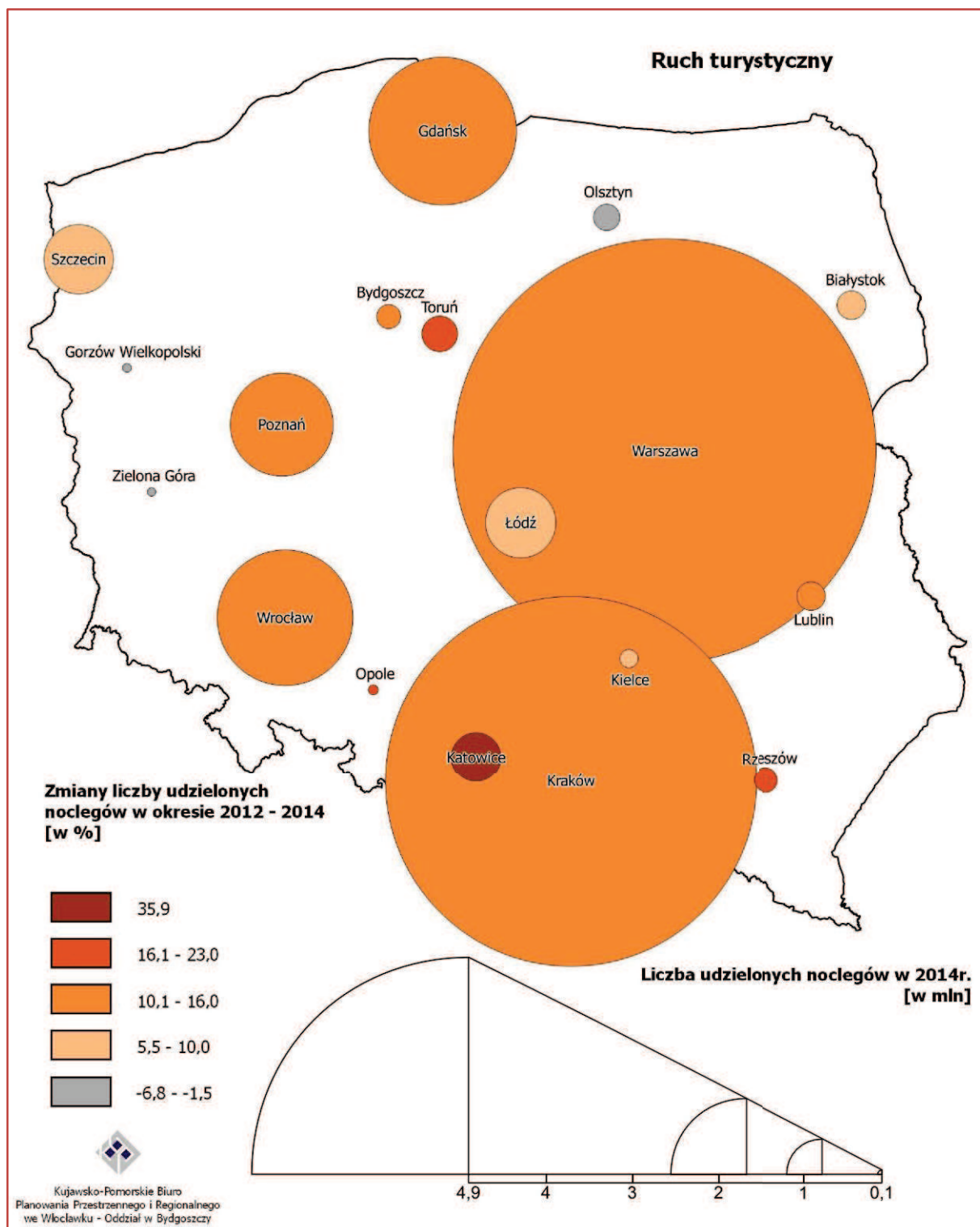
Charakterystyka zmian

W latach 2012-2014 miasta Toruń i Bydgoszcz odnotowały znaczący wzrost liczby udzielonych noclegów – wynoszący odpowiednio 59,3 tys. i 27,9 tys. Zwiększenie wartości miary ruchu turystycznego w Toruniu o 17% w stosunku do 2012 roku pozycjonuje miasto wśród miast o największej dynamice zmian w tej dziedzinie. W 2014 roku udzielono w Toruniu 407,5 tys. noclegów (9 pozycja w kraju), a w Bydgoszczy wskaźnik ten był niższy i oscylował na poziomie 274,3 tys. (14 lokata). Stolice województwa kujawsko-pomorskiego zdecydowanie odstają pod tym względem od miast o największym potencjale ruchu turystycznego w kraju. Udział Torunia w ruchu turystycznym miast wojewódzkich wynosi 2,2%, natomiast Bydgoszczy 1,5%. Przy utrzymaniu pozytywnej dynamiki wzrostu udzielonych noclegów w Bydgoszczy na przestrzeni kilku lat, należy spodziewać się poprawy pozycji miasta, zaś w przypadku Torunia pomimo korzystnej dynamiki trudne będzie zniwelowanie różnic do ośrodków cechujących się większym ruchem turystycznym.

Tabela 39. Udzielone noclegi

Miasto	Liczba udzielonych noclegów						Zmiana w okresie 2012 – 2014 (%)	Udział miasta w ruchu turystycznym miast wojewódzkich w 2014 r. (%)
	2012		2013		2014			
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.		
Białystok	300656	11	330217	11	328095	10	9,1	1,8
Bydgoszcz	246383	13	238275	14	274287	14	11,3	1,5
Gdańsk	1466549	3	1537077	3	1688650	3	15,1	9,3
Gorzów Wielkopolski	108118	16	101057	16	102612	17	-5,1	0,6
Katowice	419380	8	477398	8	569978	8	35,9	3,1
Kielce	198697	15	193912	15	209634	15	5,5	1,2
Kraków	3725897	2	3969886	2	4247477	2	14,0	23,4
Lublin	293200	12	295158	12	326421	11	11,3	1,8
Łódź	733366	6	725275	7	804619	6	9,7	4,4
Olsztyn	313335	10	382654	9	302226	12	-3,5	1,7
Opole	94533	18	100699	17	113100	16	19,6	0,6
Poznań	1042738	5	1016964	5	1175636	5	12,7	6,5
Rzeszów	227070	14	253059	13	278691	13	22,7	1,5
Szczecin	729413	7	745614	6	793673	7	8,8	4,4
Toruń	348281	9	360150	10	407547	9	17,0	2,2
Warszawa	4326215	1	4633925	1	4849126	1	12,1	26,8
Wrocław	1360886	4	1380840	4	1551056	4	14,0	8,6
Zielona Góra	104860	17	88144	18	97754	18	-6,8	0,5

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

W zakresie ruchu turystycznego, pomimo analizy tak krótkiego okresu, Bydgoszcz i Toruń notują korzystne trendy, które przejawiają się wyraźnym wzrostem liczby udzielonych noclegów. Skalę tego zjawiska należy uznać za zadawalającą, co nie zmienia jednak ogromnego dystansu do krajowych liderów. Niezależnie od tego zaleca się w ramach polityki regionalnej prowadzenie działań promujących województwo kujawsko-pomorskie, w tym również miasta Bydgoszcz i Toruń. Oprócz tego należy wspierać instytucje kultury oraz rozszerzać ofertę kulturową miast (przy jednoczesnym zapewnieniu jej odpowiednio wysokiej jakości) w celu utrwalenia marki aktualnie rozpoznawalnych wydarzeń w kraju i na świecie oraz wypromowania nowych.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Ruch turystów zagranicznych

Opis wskaźnika

Skala ruchu turystycznego obcokrajowców w bardzo dużym stopniu świadczy o osadzeniu miasta w sieci powiązań międzynarodowych. Wiąże się ona zarówno z walorami dziedzictwa kulturowego (co promuje miasta zabytkowe), jak i potencjałem instytucji prowadzących działalność o charakterze międzynarodowym. Jest to niezwykle silny wskaźnik potencjału metropolitalnego miasta.

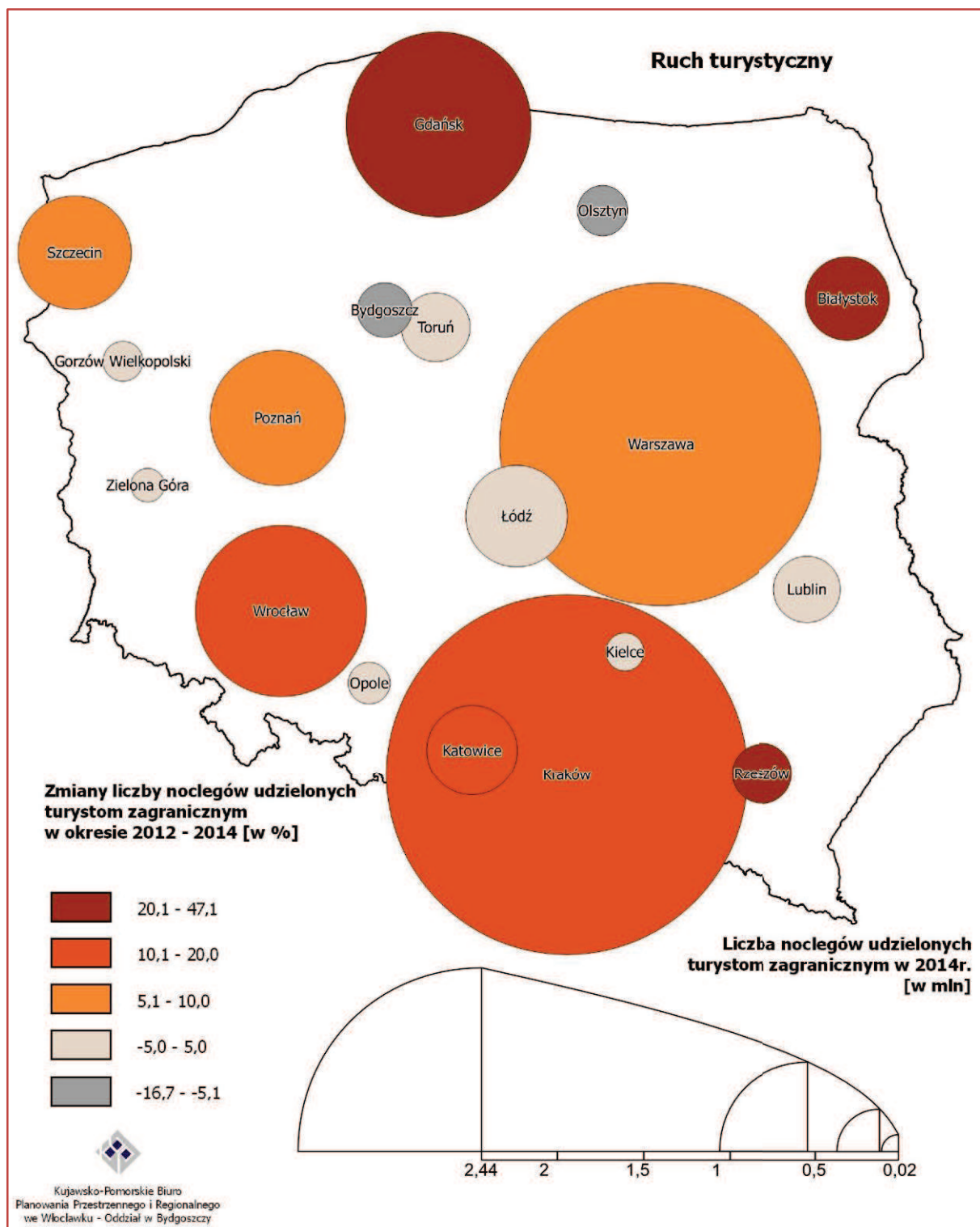
Charakterystyka zmian

Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym w Toruniu wynosi 88,4 tys., natomiast w Bydgoszczy jest niższa o około 60% (55,6 tys.). Miasta osiągają znacznie słabsze wyniki niż dominujące w tej dziedzinie ośrodki krajowe i pozycjonuje je to odpowiednio na 10 i 13 miejscu wśród 18 miast wojewódzkich. W okresie 2012-2014 Toruń zanotował bardzo nieznaczny spadek liczby udzielonych noclegów turystom zagranicznym (o 0,3%). W tym samym okresie dużo bardziej niekorzystną dynamikę zmian odnotowano w Bydgoszczy (na poziomie -10,5%). Stolica kujawsko-pomorskiego nie wyróżniają się w tej dziedzinie pozytywnie na tle pozostałych miast i stanowią zaledwie 2% udziału w ruchu turystycznym miast wojewódzkich (Toruń – 1,2%, Bydgoszcz – 0,8%). Różnice w liczbie udzielonych noclegów turystom zagranicznym pomiędzy poszczególnymi miastami są na tyle znaczne, że przy zachowaniu obecnych trendów w najbliższym okresie nie zajdą żadne zmiany w relacjach pomiędzy nimi.

Tabela 40. Udzielone noclegi turystom zagranicznym

Miasto	Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym						Zmiana w okresie 2012 – 2014 (%)	Udział miasta w ruchu turystycznym miast wojewódzkich w 2014 r. (%)
	2012		2013		2014			
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.		
Białystok	107883	9	125479	9	130481	9	20,9	1,8
Bydgoszcz	62155	12	49665	14	55633	13	-10,5	0,8
Gdańsk	504928	3	574583	3	638104	3	26,4	9,0
Gorzów Wielkopolski	31154	16	24884	17	29935	16	-3,9	0,4
Katowice	132020	8	138007	8	153751	8	16,5	2,2
Kielce	26268	17	26060	16	27368	17	4,2	0,4
Kraków	2112170	1	2333622	1	2441076	1	15,6	34,5
Lublin	79999	11	77202	11	82664	11	3,3	1,2
Łódź	192286	7	177062	7	193171	7	0,5	2,7
Olsztyn	56823	13	54997	13	47318	14	-16,7	0,7
Opole	32997	15	34877	15	32730	15	-0,8	0,5
Poznań	324003	5	304151	5	340694	5	5,2	4,8
Rzeszów	46198	14	58285	12	67948	12	47,1	1,0
Szczecin	226856	6	240274	6	239738	6	5,7	3,4
Toruń	88636	10	85055	10	88381	10	-0,3	1,2
Warszawa	1792801	2	1946381	2	1944192	2	8,4	27,5
Wrocław	478759	4	491309	4	547306	4	14,3	7,7
Zielona Góra	20990	18	16237	18	21276	18	1,4	0,3

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Ruch turystyczny cechuje się zmienną i zależną od wielu czynników dynamiką oraz częstymi wahaniami wyrażonymi w przypadku analizowanego wskaźnika różnicami w liczbie udzielonych noclegów turystom zagranicznym. Bydgoszcz i Toruń notują niekorzystne zmiany, które w porównaniu z dużo lepszymi wynikami większości miast należy uznać za niepokojące. Analizowane zagadnienie w pewnym stopniu może być zależne od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej. W związku z tym zaleca się między innymi wspieranie i rozszerzanie wysokiej jakości oferty kulturowej, w tym wydarzeń kulturalnych rozpoznawalnych w kraju i zagranicą.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Napływ z zagranicy

Opis wskaźnika

Skala napływu migracyjnego obcokrajowców (czy choćby powrotów Polaków z zagranicy) jest bardzo silną miarą atrakcyjności danego miasta. Oznacza, że miasto oferuje lepsze warunki zamieszkania, pracy, szeroko rozumianego rozwoju, niż dotychczasowe miejsce zamieszkania za granicą. W największym stopniu wiąże się z potencjałem gospodarczym, naukowym lub kulturalnym.

Charakterystyka zmian

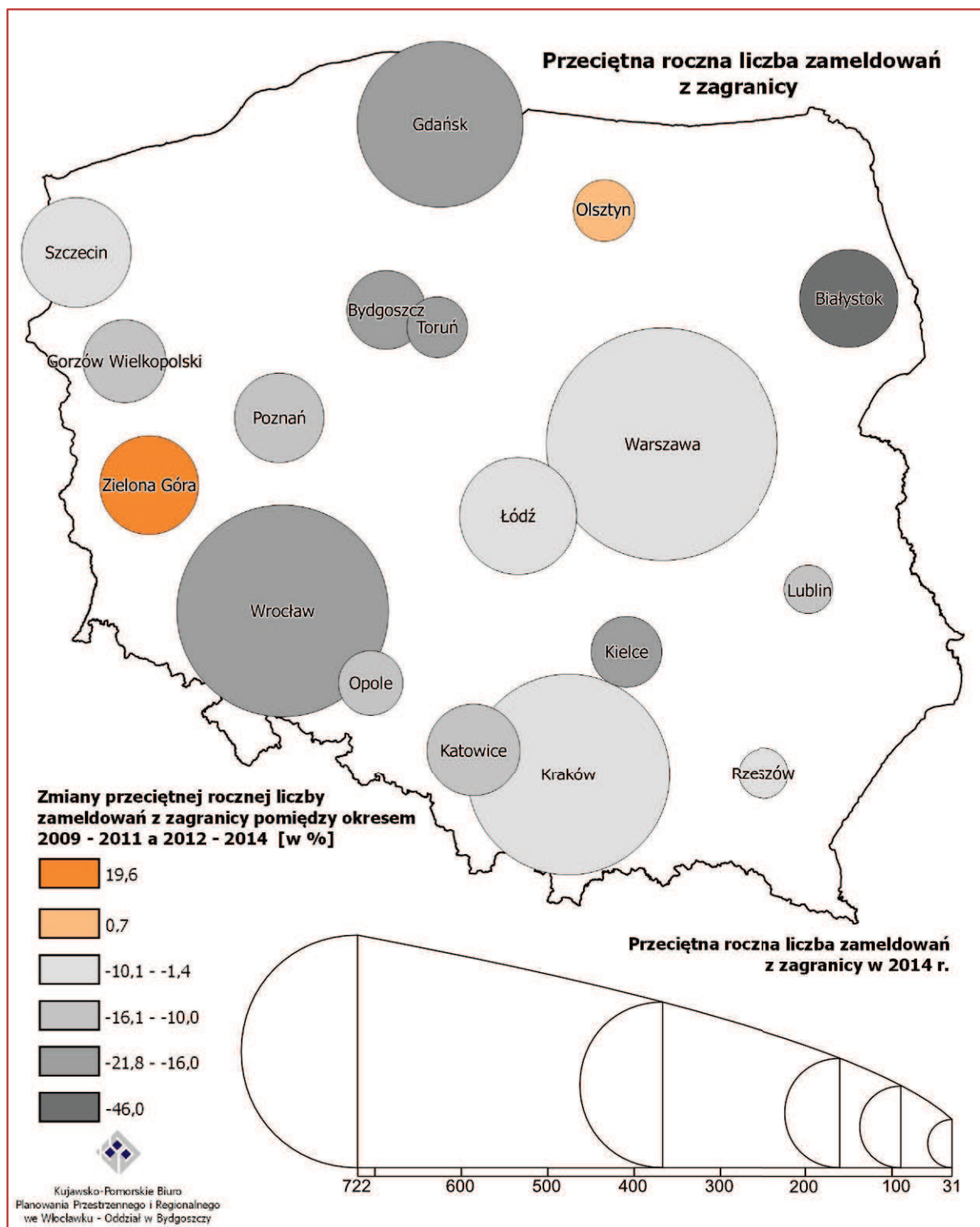
W okresach 2009-2011 oraz 2012-2014 prawie wszystkie miasta wojewódzkie w Polsce (za wyjątkiem Zielonej Góry i Olsztyna) zanotowały zmniejszenie się liczby zameldowań z zagranicy. Bydgoszcz i Toruń cechują się porównywalną, jedną z większych, wielkością spadku – prawie o 22% (większą niekorzystną dynamiką cechował się jedynie Białystok), co doprowadziło do pogorszenia pozycji obu miast (Bydgoszczy z 11 na 12, a Torunia z 15 na 16). Przeciętna roczna liczba zameldowań w miastach jest pochodną zarówno wielkości ośrodka, jak i jego rozwoju gospodarczego i zdolności do przyciągania obcego kapitału, co wiąże się z migracjami na teren miasta zagranicznych pracowników (zwłaszcza kadry zarządzającej czy wyspecjalizowanej) powstałych tu firm. Skala napływu zagranicznego nie jest duża – wyróżniają się tu Warszawa, Wrocław, Kraków i Gdańsk, w których w latach 2012-2014 odnotowano rocznie około 350-700 zameldowań z zagranicy. W pozostałych miastach osiedliło się od zaledwie kilkudziesięciu do niespełna 200 osób z zagranicy.

Tabela 41. Przeciętna roczna liczba zameldowań z zagranicy

Miasto	Przeciętna roczna liczba zameldowań z zagranicy				Zmiana pomiędzy okresem 2009-2011 a 2012-2014 (%)
	2009-2011		2012-2014		
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	
Białystok	236	5	127	8	-46,0
Bydgoszcz	106	11	83	12	-21,8
Gdańsk	454	4	367	4	-19,0
Gorzów Wielkopolski	103	12	92	11	-10,7
Katowice	132	8	116	9	-12,3
Kielce	83	13	67	13	-19,6
Kraków	590	3	547	3	-7,3
Lublin	36	18	31	18	-13,0
Łódź	186	6	183	5	-1,4
Olsztyn	50	16	51	15	0,7
Opole	65	14	56	14	-14,8
Poznań	127	9	107	10	-15,5
Rzeszów	37	17	34	17	-8,0
Szczecin	177	7	161	6	-9,1
Toruń	63	15	49	16	-21,7
Warszawa	784	1	722	1	-8,0
Wrocław	751	2	599	2	-20,3
Zielona Góra	109	10	130	7	19,6

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie cechuje się dość dużą zmiennością w krótkich odstępach czasu, choć jego wartość jest stosunkowo nieduża i w dużym stopniu zależna od wielkości miasta i jego sytuacji gospodarczej. Bydgoszcz i Toruń cechują się małą skalą napływu z zagranicy i podobnie jak w większości ośrodków wojewódzkich, wartości te wykazują tendencje spadkowe, choć nasilenie ich jest większe. Analizowane zagadnienie jest praktycznie niezależne od działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej. Wydaje się, że jedynie znaczne ożywienie gospodarcze i napływ firm zagranicznych na teren Bydgoszczy i Torunia mógłby przyczynić się do wzrostu napływu migracyjnego z zagranicy. Niska skala napływu świadczy też o wciąż niskim potencjale metropolitalnym.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Spółeczeństwo obywatelskie

Opis wskaźnika

Wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych nie jest jedynym wyznacznikiem poziomu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, ale jest istotnym wskaźnikiem pomocniczym dla oceny tej cechy. Aktywność w tej dziedzinie jest bardzo ważna i świadczy nie tylko o zaangażowaniu społecznym, gdyż część tego typu podmiotów ma realny wpływ na rozwój lokalny i regionalny.

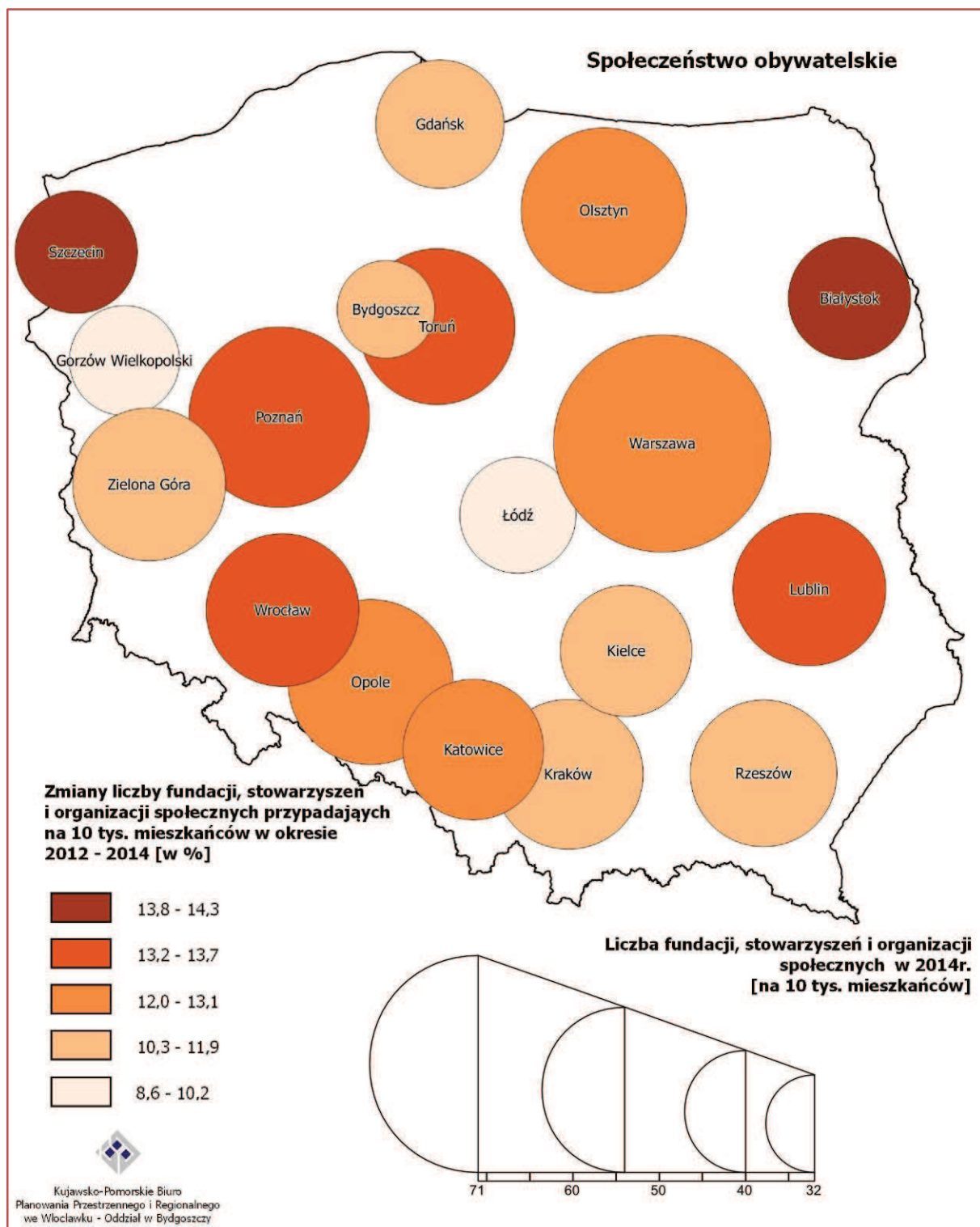
Charakterystyka zmian

W latach 2012-2014 we wszystkich miastach wojewódzkich zwiększyła się liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Jednym z największych wzrostów wskaźnika w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców charakteryzuje się Toruń (13,3% – 5 miejsce w kraju), natomiast dynamika zmian w Bydgoszczy jest dużo mniejsza (10,3%) i plasuje miasto na 13 pozycji w kraju. W 2014 roku ogólna liczba tych podmiotów na 10 tys. mieszkańców była jeszcze bardziej niekorzystna dla Bydgoszczy i wyniosła 32 (ostatnie miejsce wśród wszystkich miast wojewódzkich). Wartość tego wskaźnika jest dużo niższa od najbardziej rozwiniętych pod tym względem ośrodków. W Toruniu funkcjonuje 51 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców (60% więcej niż w Bydgoszczy), co plasuje Toruń w czołówce miast wojewódzkich (5 miejsce). Przy zachowaniu obecnych trendów należy spodziewać się dalszego rozwoju sektora pozarządowego, co stwarza szanse poprawy stanu, zwłaszcza w Bydgoszczy.

Tabela 42. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Miasto	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców						Zmiana w okresie 2012 – 2014 (%)
	2012		2013		2014		
	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	Wartość	Poz.	
Białystok	35	14	38	14	40	14	14,3
Bydgoszcz	29	18	30	18	32	18	10,3
Gdańsk	38	13	40	13	42	13	10,5
Gorzów Wielkopolski	33	17	34	17	36	17	9,1
Katowice	41	11	44	11	46	11	12,2
Kielce	39	12	41	12	43	12	10,3
Kraków	44	7	46	9	49	9	11,4
Lublin	44	7	47	6	50	6	13,6
Łódź	35	14	37	16	38	16	8,6
Olsztyn	48	3	51	3	54	3	12,5
Opole	48	3	50	4	54	3	12,5
Poznań	52	2	55	2	59	2	13,5
Rzeszów	43	10	46	9	48	10	11,6
Szczecin	35	14	38	14	40	14	14,3
Toruń	45	5	48	5	51	5	13,3
Warszawa	63	1	67	1	71	1	12,7
Wrocław	44	7	47	6	50	6	13,6
Zielona Góra	45	5	47	6	50	6	11,1

Źródło: Opracowanie własne KPBPPiR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Podsumowanie

Analizowane zagadnienie uległo znaczącym zmianom w tak krótkim okresie. W stolicach województwa kujawsko-pomorskiego notuje się korzystne tendencje, które polegają na wzroście liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Tempo zmian w przypadku Torunia jest zadowalające i klasyfikuje miasto wśród najlepszych ośrodków w kraju, natomiast sytuacja obserwowana w Bydgoszczy jest dalece niesatisfakcjonująca. Działania podejmowane w tej dziedzinie w ramach polityki regionalnej powinny w dalszym ciągu skupiać się na wspieraniu aktywnego społeczeństwa obywatelskiego.

PORÓWNANIE MIAST WOJEWÓDZKICH

Łączny potencjał Bydgoszczy i Torunia

Charakterystyka problemu

Bydgoszcz i Toruń pełnią rolę formalnych stolic województwa, a ich położenie w strukturze województwa (są łatwo dostępne, gdyż leżą w centralnej części, a odległość między nimi jest niewielka) oraz założenia polityki regionalnej formułowane od początku istnienia województwa (zgodnie z którymi obydwa miasta odpowiadają za stymulowanie jego rozwoju) w pełni uzasadnia łączne rozpatrywanie potencjału obydwu miast – jako dwubiegunowego ośrodka regionalnego.

Ocena łącznego potencjału Bydgoszczy i Torunia

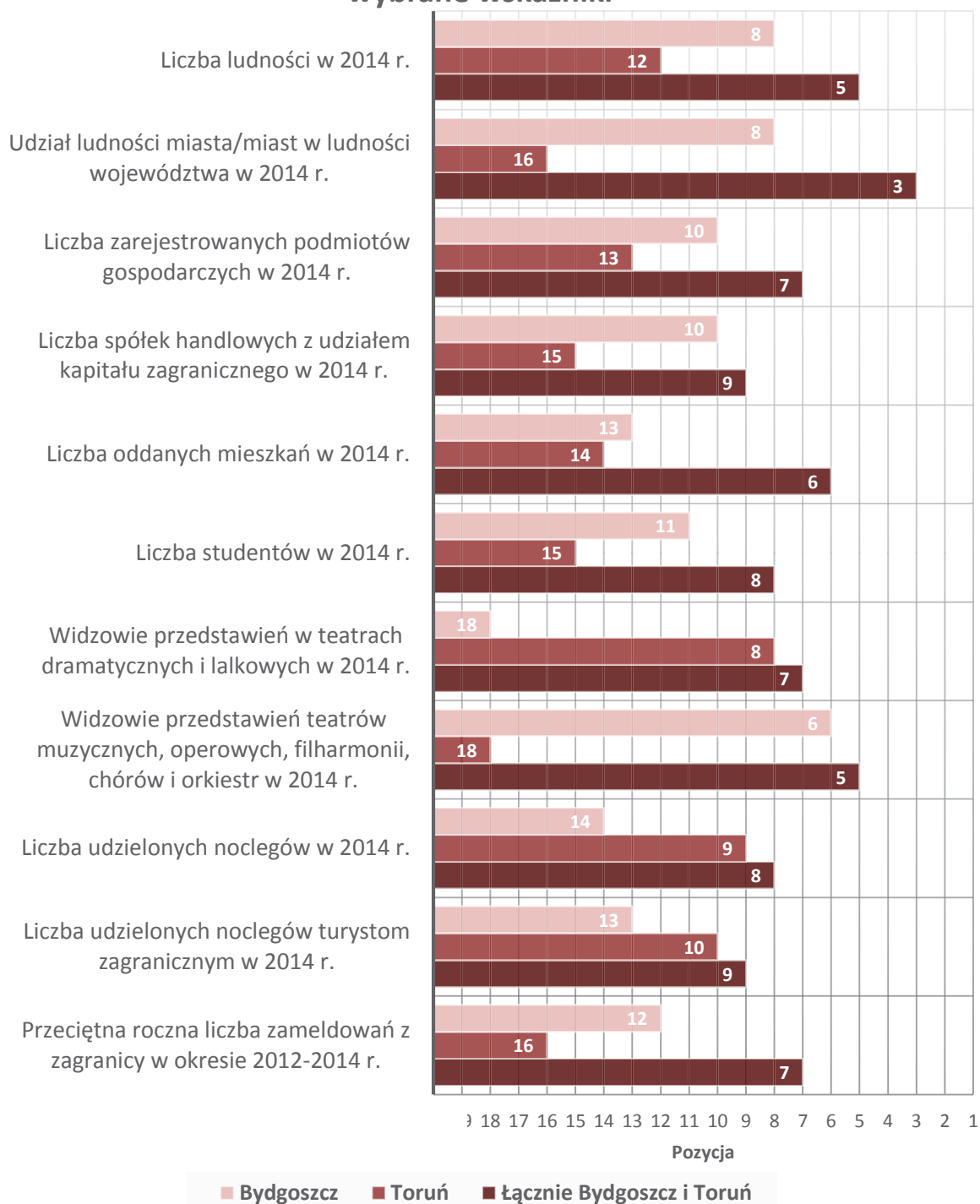
Oceniając łączny potencjał Bydgoszczy i Torunia obserwuje się znaczne poprawy lokat na tle pozostałych miast wojewódzkich. Największe przyrosty dotyczą wskaźników ludnościowych (łączny potencjał ludnościowy Bydgoszczy i Torunia daje 5 miejsce wśród wszystkich miast wojewódzkich, a liczba ludności obu tych miast jest większa niż Poznania). W Bydgoszczy i Toruniu koncentruje się prawie 27% ludności województwa kujawsko-pomorskiego, co przekłada się w praktyce na korzystne warunki dostępu do usług regionalnych w miejscu zamieszkania dla znacznej części mieszkańców województwa. Duży łączny potencjał ludnościowy Bydgoszczy i Torunia nie ma niestety bezpośredniego przełożenia na skalę działalności gospodarczej prowadzonej na ich terenie (pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zajmują 7, a pod względem liczby spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego – 9 pozycję w kraju). Łączny potencjał Bydgoszczy i Torunia potwierdza ich położenie wśród głównych ośrodków kulturalnych kraju (5 lokata pod względem liczby widzów przedstawień instytucji muzycznych – przy niewielkiej różnicy do 4 pod tym względem Łodzi). Jednak biorąc pod uwagę łączną liczbę studentów, Bydgoszcz i Toruń zajmują dopiero 8 lokatę w kraju. Szkolnictwo wyższe stanowi jedną z głównych funkcji metropolitalnych, dlatego relatywnie niska wartość obniża konkurencyjność tych ośrodków.

Tabela 43. Łączny potencjał Bydgoszczy i Torunia na tle miast wojewódzkich

Wskaźnik	Bydgoszcz	Toruń	Łącznie Bydgoszcz i Toruń	Bydgoszcz	Toruń	Łącznie Bydgoszcz i Toruń
	Wartość	Wartość	Wartość	Poz.	Poz.	Poz.
Liczba ludności w 2014 r.	357652	203158	560810	8	12	5
Udział ludności miasta/miast w ludności województwa w 2014 r.	17,1	9,7	26,8	8	16	3
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2014 r.	42725	25700	68425	10	13	7
Liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w 2014 r.	583	427	1010	10	15	9
Liczba oddanych mieszkań w 2014 r.	1225	907	2132	13	14	6
Liczba studentów w 2014 r.	34616	26354	60970	11	15	8
Widzowie przedstawień w teatrach dramatycznych i lalkowych w 2014 r.	15817	98532	114349	18	8	7
Widzowie przedstawień teatrów muzycznych, operowych, filharmonii, chórów i orkiestr w 2014 r.	162195	15006	177201	6	18	5
Liczba udzielonych noclegów w 2014 r.	274287	407547	681834	14	9	8
Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym w 2014 r.	55633	88381	144014	13	10	9
Przeciętna roczna liczba zameldowań z zagranicy w okresie 2012-2014 r.	83	49	132	12	16	7

Źródło: Opracowanie własne KPBPIR we Włocławku – Oddział w Bydgoszczy, na podstawie danych GUS

Pozycja Bydgoszczy i Torunia na tle miast wojewódzkich - wybrane wskaźniki

Podsumowanie

Przeprowadzone analizy jednoznacznie wskazują, że Bydgoszcz i Toruń rozpatrywane łącznie, prezentują znacznie wyższy potencjał, niż rozpatrywane odrębnie. Dodatkowo – łączny potencjał w wielu cechach lokuje te miasta wśród głównych ośrodków kraju. Uwzględniając założenia rozwojowe województwa kujawsko-pomorskiego, łączne postrzeganie obydwu miast stołecznych jest racjonalne i w pełni uzasadnione. Jednak takie postrzeganie stolic województwa kujawsko-pomorskiego nie jest powszechne, a porównywanie wyłącznie poszczególnych miast powoduje, że uzyskuje się niemiarodajne wnioski na temat zgromadzonego w regionie potencjału usług regionalnych.

5. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Przeprowadzone analizy pozwalają na sformułowanie wniosków o charakterze merytorycznym – stanowiących rekomendacje dla polityki regionalnej oraz metodologicznym – pozwalających na ocenę przyjętego systemu monitorowania *Strategii* w kierunku jego ewentualnego usprawnienia.

Na ocenę w warstwie merytorycznej duży wpływ ma fakt, iż bieżąca – pierwsza edycja raportu realizowanego w okresie trzyletnim, obejmuje okres, w którym w praktyce brak jest możliwości ujawnienia się statystycznych efektów interwencji będącej skutkiem realizacji ustaleń „*Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*”. Opracowanie objęło lata 2012-2014, a więc okres rozpoczynający się na rok przed przyjęciem *Strategii*, a kończący się w roku następującym bezpośrednio po jej przyjęciu.

Wyniki analiz wskazują, że w okresie tym województwo zasadniczo utrzymało swoją pozycję w systemie społeczno-gospodarczym kraju. W znacznej części analizowanych obszarów nie zmieniło relacji w stosunku do innych regionów, natomiast w niektórych z tych obszarów odnotowano poprawę sytuacji, zwłaszcza w kwestii dotyczącej rynku pracy (bezrobocia). Ten aspekt analiz jest ważny ze względów wizerunkowych bowiem pozycja i znaczenie poszczególnych województw na tle kraju jest jedną z najprostszymi miar oceny ich atrakcyjności, konkurencyjności i ogólnego poziomu stanu rozwoju. Zagadnienia te nie mogą być więc bagatelizowane, choć należy także uwzględnić fakt niewielkich realnych, bezpośrednich możliwości zmiany stanu w ramach polityki województwa. Podkreślić należy, że aspekt stanu województwa na tle kraju jest w najmniejszym stopniu zależny od bezpośredniej interwencji z poziomu regionalnego. Działania podejmowane w ramach realizacji *Strategii* bez wątpienia mogą i będą wpływać na poprawę sytuacji – ale w sposób pośredni (poprzez wyzwalanie albo katalizowanie innych procesów, wpływających w sposób bardziej bezpośredni), ale efekty mogą być dostrzeżone w okresie minimum 2-3 lat, czyli powinny być już zauważalne w kolejnej edycji raportu, wykonywanej w roku 2018 i obejmującej lata 2015-2017. Istotnym instrumentem wspierania rozwoju będzie proces wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, przy wykorzystaniu pozytywnych doświadczeń oraz wniosków wynikających z realizacji przedsięwzięć poprzedniej perspektywy finansowej. Niemniej jednak należy być świadomym, że na tym poziomie bardzo duży wpływ na kształtowanie sytuacji poszczególnych regionów ma ukształtowana struktura ich gospodarki, polityka regionalna państwa – zróżnicowana wobec województw oraz globalne procesy społeczno-gospodarcze.

Pozytywne zmiany zaobserwowano w zakresie stanu rozwoju powiatów oraz gmin. W największym stopniu dotyczy to zagadnień opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej, ale poprawę stanu obserwuje się także w dziedzinie przedsiębiorczości i bezrobocia (oraz w zakresie rozwoju lokalnej infrastruktury, która ze względu na brak wiarygodnych danych za rok 2014 nie mogła być przedmiotem szczegółowych analiz). Zmiany zachodzą więc w dziedzinach o istotnym znaczeniu dla kształtowania jakości życia i warunków rozwoju gospodarczego. W części są to aspekty rozwoju, na które decydujący wpływ mają działania samorządów wszystkich szczebli. Obserwuje się poprawę ogólnego stanu rozwoju województwa, co wpływa na niwelowanie wewnątrzregionalnych dysproporcji rozwojowych. Proces ten będzie kontynuowany w kolejnych latach poprzez zaangażowanie w realizację strategicznych celów rozwoju odnoszących się do sfery gospodarczej, społecznej, przestrzennej oraz systemu zarządzania regionem.

Analizowany okres był niekorzystny dla obydwu ośrodków stołecznych województwa kujawsko-pomorskiego. Pogłębia się dystans w stosunku do wiodących ośrodków regionalnych w kraju, ale

niepokojący jest fakt, że w zakresie niektórych aspektów coraz wyższą konkurencyjność przejawiają także mniejsze siedziby województw. W części aspektów relacje Bydgoszczy i Torunia w stosunku do innych siedzib regionów pogorszyły się, a w niektórych zmiany – pomimo, iż korzystne, są zbyt wolne, by nadrobić różnice w stosunku do liderów. Dziedziny, w których w ostatnich latach notuje się bezwzględnie lub względnie niekorzystne zmiany, to: osadzenie w sieciach powiązań międzynarodowych (mierzone napływem kapitału, napływem ludności z zagranicy, ruchem turystycznym, skalą ruchu w porcie lotniczym), aktywność instytucji kultury (co jest szczególnie ważne ze względu na ich rolę wizerunkową dla województwa) oraz budownictwa mieszkaniowego. Są to więc zagadnienia bezpośrednio istotne i dla rozwoju województwa i dla rozwoju obydwu miast.

Wyniki analiz prowadzą do następujących rekomendacji dla polityki regionalnej:

1. Potwierdza się aktualność czterech priorytetów rozwoju województwa określonych w *Strategii* (konkurencyjna gospodarka – modernizacja przestrzeni wsi i miast – silna metropolia – nowoczesne społeczeństwo), a każdy z priorytetów powinien być przedmiotem intensywnych działań mających na celu realizację przypisanych im celów rozwojowych.
2. Potwierdza się założenie przyjęte w *Strategii* o absolutnie priorytetowym znaczeniu tworzenia nowych miejsc pracy oraz priorytetowym znaczeniu rozwoju społecznego. Sytuacja na rynku pracy poprawia się systematycznie, ale znacząca i trwała poprawa w tym zakresie może być skutkiem przede wszystkim zmiany postaw społecznych, będących wynikiem rozwoju społecznego.
3. Niezbędne są działania na rzecz budowy potencjału metropolitalnego ośrodków stołecznych województwa, a potencjał metropolitalny Bydgoszczy i Torunia powinien być zawsze przedstawiany łącznie. W obecnym stanie, niska pozycja obydwu miast na tle innych ośrodków regionalnych, negatywnie wpływa na wizerunek i konkurencyjność województwa. Jednocześnie, jeśli potencjał Bydgoszczy i Torunia jest przedstawiany łącznie (co uwzględniając strukturę funkcjonalno-przestrzenną województwa kujawsko-pomorskiego oraz fundamentalne założenia polityki regionalnej o integracji obydwu stolic, formułowane od początku jego funkcjonowania – jest jak najbardziej uprawnione), to pozycja tak rozumianego dwubiegunowego ośrodka stołecznego województwa kujawsko-pomorskiego jest znacznie wyższa i w niektórych aspektach lokuje go wśród głównych centrów rozwoju kraju, w pełni zasługując na wskazaną w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 pozycję ośrodka metropolii sieciowej.
4. W aspekcie reagowania na dysproporcje wewnątrzwojewódzkie, zasadnym byłoby zarówno wspieranie powiatów o najlepszym stanie ogólnego rozwoju (celem takiego wsparcia byłoby nadawanie impulsów dla dalszego rozwoju – są to obszary w największym stopniu budujące obecnie wojewódzki potencjał w zakresie społecznym i gospodarczym), jak i powiatów o stanie najłabszym (wymagających działań naprawczych). Polityka równoważenia jakości życia mieszkańców całego województwa nie stoi w sprzeczności z wykorzystywaniem indywidualnych potencjałów i mocnych stron poszczególnych powiatów, pozwalających na szybszy rozwój gospodarczy.
5. Przeprowadzone analizy wskazują, że na każdym z ocenianych poziomów, niezwykle ważnym zagadnieniem jest szeroko rozumiana poprawa innowacyjności, która mieć będzie bezpośredni lub pośredni wpływ na poprawę sytuacji w różnych aspektach, czego efektem będzie także w dłuższym okresie - poprawa wskaźników społeczno-gospodarczych. Innowacyjność jest zagadnieniem trudno mierzalnym w sposób bezpośredni, ale szereg przesłanek wskazuje, że jej stan lokuje obecnie kujawsko-pomorskie wśród regionów słabszych. Do rozwoju tego zagadnienia należy przykładać szczególnie duży nacisk, tym bardziej, że dotąd w tej dziedzinie brak silnych, utrwalonych tradycji.

Z punktu widzenia zastosowanej metody analiz, pozytywnie należy ocenić dokonywanie ich na kilku płaszczyznach i wskazuje się na celowość podtrzymania tego założenia w kolejnych raportach. Pewnym mankamentem zastosowanej metody jest fakt, iż ukazuje ona zmiany stanu rozwoju, które są wynikiem nie tylko polityki regionalnej (a co więcej, w różnych aspektach wpływ działań podejmowanych na poziomie samorządu regionalnego na efekty rozwojowe – jest zróżnicowany), a więc nie może być to jedyna metoda oceny wpływu realizacji ustaleń Strategii na stan rozwoju województwa. Z całą pewnością monitoring prowadzony w ten sposób jest jednak pomocniczą miarą efektywności podejmowanych działań w ramach zarządzania województwem.

Istotnym problemem jest natomiast dostępność danych statystycznych niezbędnych dla raportowania w możliwie pełnym zakresie. Opracowanie stanowi kompromis pomiędzy zakresem zagadnień, które powinny być przeanalizowane dla uzyskania w pełni satysfakcjonującej charakterystyki stanu, a dostępnością danych statystyki publicznej. System statystyki publicznej tylko w ograniczonym stopniu może być wykorzystywany do w pełni satysfakcjonującego monitorowania stanu rozwoju województwa i jego zmian.

W części opracowania poświęconej analizom zmian, ograniczenia w dostępie do danych w największym stopniu dotyczą: w przypadku porównań województw – aspektów gospodarczych, w przypadku analizy zróżnicowań wewnątrzwojewódzkich – jakości życia mieszkańców (w tym sfery usług publicznych), a w przypadku porównań miast – aspektów świadczących o sprawności ich funkcjonowania, bezpośrednio przekładającej się na ich atrakcyjność dla zamieszkania i inwestowania.

Konstruując w roku 2013 system monitorowania *Strategii* rozwoju województwa zakładano, że wraz z rozwojem uruchamianego wówczas systemu Strateg, Główny Urząd Statystyczny poszerzy zakres analiz i dostępna będzie większa liczba wskaźników służących ocenie poziomu rozwoju. Niestety dane te wciąż nie są dostępne, co skłania do **konieczności rozważenia modyfikacji systemu monitorowania *Strategii*.**

W trakcie prac nad przygotowaniem tabel monitoringowych, odpowiadających systemowi monitorowania określonego w „*Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*”, nie napotkano na trudności w pozyskaniu danych w zakresie wskaźników poziomu I i II z wyjątkiem danych dotyczących dostępności i infrastruktury transportowej (wskaźniki nr 12-15 II poziomu). Natomiast III poziom monitorowania, nadal zawiera wiele wskaźników, które wciąż nie są powszechnie dostępne, bądź nie zostały objęte żadnym systemem pozyskiwania danych. Mając powyższe na uwadze rekomendowana jest aktualizacja listy wskaźników z zakresu monitoringu szczegółowych procesów rozwoju i struktur województwa. Taka zmiana wprowadzie teoretycznie ograniczy liczbę wskaźników, ale też urealni możliwość ich pozyskiwania, w kontekście ograniczonej dostępności danych z zasobów GUS.

W kontekście rzeczywistych potrzeb na rzecz monitorowania stanu rozwoju województwa w dziedzinach, które są istotne dla polityki regionalnej, **dostępność danych jest w istotnym stopniu niewystarczająca i zasadne jest rozwijanie systemu monitorowania na potrzeby polityki regionalnej, uzupełniającego dane udostępniane przez GUS.**

6. Załącznik nr 1 – monitoring ogólnego poziomu rozwoju województwa

W niniejszym załączniku przedstawiono wskaźniki pierwszego poziomu monitorowania „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+”. Są to wskaźniki stanu rozwoju regionów charakteryzujące się najbardziej ogólnym poziomem. Ich monitorowanie ma na celu umożliwienie dokonania oceny poziomu oraz tempa rozwoju województwa, w tym na tle pozostałych województw i kraju.

Lp	Wskaźnik	Jedn. miary	Jedn. teryt.	2010	Lokata	2011	Lokata	2012	Lokata	2013	Lokata	2014	Lokata
1.	Dynamika zmiany liczby mieszkańców ¹ województwa (w stosunku do roku 2012, pozycja województwa na tle kraju; gdzie wartość bazowa w 2012=100)	%	Polska	-	-	-	-	-	-	-0,10	-	-0,14	-
			WK-P	-	-	-	-	-	-	-0,18	8	-0,31	8
2.	Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	Polska	12,4	-	12,5	-	13,4	-	13,4	-	11,4	-
			WK-P	17,0	14	17,0	14	18,1	14	18,2	15	15,5	14
3.	Liczba pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie	osoby	Polska	2 380 844	-	2 379 575	-	2 380 827	-	2 382 129	-	2 388 072	-
			WK-P	107 567	9	107 586	9	107 542	9	107 287	9	107 580	9
4.	Wartość PKB ² na 1 mieszkańca	zł	Polska	37 517	-	40 662	-	42 274	-	43 020	-	:	
			WK-P	31 116	10	33 224	11	34 349	10	35 265	10	:	
5.	Udział województwa w krajowym PKB ²	%	Polska	100,0	-	100,0	-	100,0	-	100,0	-	:	
			WK-P	4,5	8	4,4	8	4,4	8	4,5	8	:	
6.	Odsetek liczby studentów do ludności w grupie 19-24 lata	%	Polska	53,7	-	53,0	-	52,7	-	50,4	-	49,6	-
			WK-P	45,4	11	45,2	11	43,4	11	40,4	11	39,1	10
7.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	%	Polska	8,7	-	8,1	-	8,1	-	8,3	-	7,7	-
			WK-P	11,6	13	10,9	15	11,0	14	11,5	15	10,5	14
8.	Osoby korzystające ze świadczeń ³ na 10 tys. ludności	osoby	Polska	541,5	-	523,7	-	499,9	-	516,2	-	486,9	-
			WK-P	750,4	15	725,9	15	714,3	15	747,4	15	692,1	15

Lp	Wskaźnik	Jedn. miary	Jedn. teryt.	2010	Lokata	2011	Lokata	2012	Lokata	2013	Lokata	2014	Lokata
9.	Przeciętna dalsza długość życia mężczyzn i kobiet w wieku 60 lat (w latach) - kobiety	lata	Polska	23,5	-	23,8	-	23,8	-	23,9	-	24,3	-
			WK-P	22,9	14	23,3	13	23,3	13	23,4	11	23,8	11
10.	Przeciętna dalsza długość życia mężczyzn i kobiet w wieku 60 lat (w latach) - mężczyźni	lata	Polska	18,3	-	18,5	-	18,6	-	18,7	-	19,2	-
			WK-P	17,7	14	18,3	10	18,4	10	18,3	12	18,8	11

Legenda:

- zjawisko nie występuje;
- : wartość niedostępna;
- ¹ ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania, stan na 31.XII;
- ² Produkt Krajowy Brutto (ceny bieżące) PKD 2007-ESA 2010;
- ³ osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej.

Źródło danych:

Główny Urząd Statystyczny:
wskaźniki nr 1-3, 6-10 – Bank Danych Lokalnych;
wskaźniki nr 4 i 5 – opracowanie „Produkt Krajowy Brutto. Rachunki regionalne w 2013 r.”.

Wskaźnik nr 1 – dynamika zmiany liczby mieszkańców województwa (wg BDL)

Jednostka terytorialna	Dynamika zmiany liczby mieszkańców województwa w stosunku do roku 2012, gdzie wartość bazowa w 2012=100 (ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania, stan na 31.XII)					
	2012		2013		2014	
	Osoby	Lokata	%	Lokata	%	Lokata
POLSKA	38 533 299	-	-0,10	-	-0,14	-
DOLNOŚLĄSKIE	2 914 362	5	-0,15	6	-0,20	6
KUJAWSKO-POMORSKIE	2 096 404	10	-0,18	8	-0,31	8
LUBELSKIE	2 165 651	8	-0,44	13	-0,83	14
LUBUSKIE	1 023 317	15	-0,18	8	-0,29	7
ŁÓDZKIE	2 524 651	6	-0,46	15	-0,81	13
MAŁOPOLSKIE	3 354 077	4	0,19	3	0,43	3
MAZOWIECKIE	5 301 760	1	0,28	1	0,62	1
OPOLSKIE	1 010 203	16	-0,57	16	-0,93	16
PODKARPACKIE	2 129 951	9	-0,03	5	-0,04	5
PODLASKIE	1 198 690	14	-0,31	11	-0,56	11
POMORSKIE	2 290 070	7	0,25	2	0,52	2
ŚLĄSKIE	4 615 870	2	-0,36	12	-0,65	12
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 273 995	13	-0,45	14	-0,85	15
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 450 697	12	-0,26	10	-0,46	10
WIELKOPOLSKIE	3 462 196	3	0,14	4	0,30	4
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 721 405	11	-0,15	6	-0,35	9

Wskaźnik nr 2 - stopa bezrobocia rejestrowanego (wg BDL)

Jednostka terytorialna	Stopa bezrobocia rejestrowanego ogółem									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata
POLSKA	12,4	-	12,5	-	13,4	-	13,4	-	11,4	-
DOLNOŚLĄSKIE	13,1	7	12,4	5	13,5	6	13,1	5	10,4	5
KUJAWSKO-POMORSKIE	17,0	14	17,0	14	18,1	14	18,2	15	15,5	14
LUBELSKIE	13,1	7	13,2	8	14,2	8	14,4	9	12,6	10
LUBUSKIE	15,5	13	15,4	12	15,9	11	15,7	11	12,5	9
ŁÓDZKIE	12,2	5	12,9	7	14,0	7	14,1	7	11,8	7
MAŁOPOLSKIE	10,4	4	10,5	4	11,4	4	11,5	4	9,7	4
MAZOWIECKIE	9,7	2	9,8	2	10,7	2	11,1	2	9,6	2
OPOLSKIE	13,6	9	13,3	9	14,4	9	14,2	8	11,8	7
PODKARPACKIE	15,4	12	15,5	13	16,4	13	16,3	12	14,6	13
PODLASKIE	13,8	10	14,1	10	14,7	10	15,1	10	12,9	11
POMORSKIE	12,3	6	12,5	6	13,4	5	13,2	6	11,1	6
ŚLĄSKIE	10,0	3	10,2	3	11,1	3	11,3	3	9,6	2
ŚWIĘTOKRZYSKIE	15,2	11	15,2	11	16,0	12	16,6	13	14,1	12
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	20,0	16	20,2	16	21,3	16	21,6	16	18,7	16
WIELKOPOLSKIE	9,2	1	9,1	1	9,8	1	9,6	1	7,6	1
ZACHODNIOPOMORSKIE	17,8	15	17,6	15	18,2	15	18,0	14	15,5	14

Wskaźnik nr 3 – liczba pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (wg BDL)

Jednostka terytorialna	Liczba pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie wg PKD 2007									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	Osoby	Lokata	Osoby	Lokata	Osoby	Lokata	Osoby	Lokata	Osoby	Lokata
POLSKA	2 380 844	-	2 379 575	-	2 380 827	-	2 382 129	-	2 388 072	-
DOLNOŚLĄSKIE	88 169	11	88 400	11	88 205	11	88 433	11	88 938	11
KUJAWSKO-POMORSKIE	107 567	9	107 586	9	107 542	9	107 287	9	107 580	9
LUBELSKIE	308 062	1	308 008	1	308 002	1	307 911	1	308 206	1
LUBUSKIE	36 531	16	36 004	16	36 283	16	36 780	16	37 214	16
ŁÓDZKIE	179 155	6	179 212	6	179 248	6	179 190	6	179 352	6
MAŁOPOLSKIE	272 866	3	272 639	3	272 605	3	272 715	3	272 865	3
MAZOWIECKIE	300 781	2	300 603	2	300 817	2	301 358	2	302 291	2
OPOLSKIE	50 793	14	50 551	14	50 654	14	50 536	14	50 582	14
PODKARPACKIE	259 524	4	259 764	4	259 769	4	259 686	4	259 763	4
PODLASKIE	126 703	8	126 584	8	126 709	8	126 790	8	127 040	8
POMORSKIE	66 408	13	66 349	13	66 355	13	66 394	13	66 970	13
ŚLĄSKIE	102 514	10	102 537	10	102 104	10	101 963	10	102 324	10
ŚWIĘTOKRZYSKIE	149 706	7	149 705	7	149 626	7	149 635	7	149 687	7
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	69 642	12	69 627	12	70 049	12	70 022	12	70 394	12
WIELKOPOLSKIE	212 920	5	212 181	5	212 819	5	213 618	5	214 359	5
ZACHODNIOPOMORSKIE	49 503	15	49 825	15	50 040	15	49 811	15	50 507	15

Wskaźnik nr 4 – wartość PKB na 1 mieszkańca (wg opracowania GUS „Produkt Krajowy Brutto. Rachunki regionalne w 2013 r.”)

Jednostka terytorialna	Produkt Krajowy Brutto (ceny bieżące) na 1 mieszkańca wg PKD 2007-ESA 2010									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	Zł	Lokata	Zł	Lokata	Zł	Lokata	Zł	Lokata	Zł	Lokata
POLSKA	37 517	-	40 662	-	42 274	-	43 020	-	:	
DOLNOŚLĄSKIE	42 281	2	46 281	2	47 956	2	48 141	2	:	
KUJAWSKO-POMORSKIE	31 116	10	33 224	11	34 349	10	35 265	10	:	
LUBELSKIE	25 873	16	28 277	16	29 632	15	30 427	16	:	
LUBUSKIE	31 705	9	33 727	9	35 066	9	35 768	9	:	
ŁÓDZKIE	34 738	6	37 615	6	39 392	6	40 127	6	:	
MAŁOPOLSKIE	32 904	7	36 115	7	37 325	7	38 157	7	:	
MAZOWIECKIE	59 678	1	64 473	1	67 400	1	69 043	1	:	
OPOLSKIE	30 809	11	33 229	10	34 139	11	34 625	11	:	
PODKARPACKIE	26 114	15	28 541	15	29 546	16	30 577	15	:	
PODLASKIE	27 374	13	29 669	13	30 281	13	31 362	13	:	
POMORSKIE	36 011	5	39 047	5	41 329	5	41 442	5	:	
ŚLĄSKIE	40 188	3	43 678	3	44 842	3	44 760	4	:	
ŚWIĘTOKRZYSKIE	28 965	12	30 954	12	31 635	12	31 384	12	:	
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	27 190	14	29 250	14	30 220	14	30 764	14	:	
WIELKOPOLSKIE	39 445	4	42 747	4	44 760	4	46 135	3	:	
ZACHODNIOPOMORSKIE	32 048	8	34 106	8	35 435	8	35 838	8	:	

Wskaźnik nr 5 – udział województwa w krajowym PKB (wg opracowania GUS „Produkt Krajowy Brutto. Rachunki regionalne w 2013 r.”)

Jednostka terytorialna	Produkt Krajowy Brutto (ceny bieżące) ogółem wg PKD 2007-ESA 2010 (Polska=100)									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata
POLSKA	100,0	-	100,0	-	100,0	-	100,0	-	:	
DOLNOŚLĄSKIE	8,5	4	8,6	4	8,6	4	8,5	4	:	
KUJAWSKO-POMORSKIE	4,5	8	4,4	8	4,4	8	4,5	8	:	
LUBELSKIE	3,9	9	3,9	9	3,9	9	4,0	9	:	
LUBUSKIE	2,2	15	2,2	15	2,2	14	2,2	15	:	
ŁÓDZKIE	6,1	6	6,1	6	6,1	6	6,1	6	:	
MAŁOPOLSKIE	7,6	5	7,7	5	7,7	5	7,7	5	:	
MAZOWIECKIE	21,7	1	21,7	1	21,9	1	22,1	1	:	
OPOLSKIE	2,2	15	2,2	15	2,1	16	2,1	16	:	
PODKARPACKIE	3,8	10	3,9	9	3,9	9	3,9	10	:	
PODLASKIE	2,3	14	2,3	14	2,2	14	2,3	14	:	
POMORSKIE	5,7	7	5,7	7	5,8	7	5,7	7	:	
ŚLĄSKIE	12,9	2	12,9	2	12,7	2	12,4	2	:	
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2,6	13	2,5	13	2,5	13	2,4	13	:	
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2,7	12	2,7	12	2,7	12	2,7	12	:	
WIELKOPOLSKIE	9,4	3	9,4	3	9,5	3	9,6	3	:	
ZACHODNIOPOMORSKIE	3,8	10	3,8	11	3,7	11	3,7	11	:	

Wskaźnik nr 6 – odsetek liczby studentów do ludności w grupie 19-24 lata (wg BDL)

Jednostka terytorialna	Odsetek liczby studentów szkół wyższych do ludności w grupie 19-24 lata									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata
POLSKA	53,7	-	53,0	-	52,7	-	50,4	-	49,6	-
DOLNOŚLĄSKIE	67,9	3	67,6	3	68,3	3	64,8	3	65,3	3
KUJAWSKO-POMORSKIE	45,4	11	45,2	11	43,4	11	40,4	11	39,1	10
LUBELSKIE	51,1	7	49,5	7	49,1	7	46,8	7	46,4	7
LUBUSKIE	29,5	16	27,6	16	25,5	16	23,6	16	23,1	16
ŁÓDZKIE	56,0	4	54,3	4	52,2	5	48,7	6	47,6	6
MAŁOPOLSKIE	68,1	2	68,6	2	69,0	2	66,6	2	67,0	2
MAZOWIECKIE	74,3	1	73,2	1	76,5	1	74,8	1	74,4	1
OPOLSKIE	43,5	12	43,3	12	41,2	12	38,8	12	36,8	12
PODKARPACKIE	36,2	15	35,6	14	34,6	15	33,0	13	32,4	13
PODLASKIE	47,4	9	46,6	9	43,9	10	40,6	10	38,5	11
POMORSKIE	52,3	6	52,8	5	55,3	4	54,8	4	54,9	4
ŚLĄSKIE	46,3	10	45,3	10	44,1	9	42,0	9	41,2	8
ŚWIĘTOKRZYSKIE	41,6	13	39,2	13	36,3	13	32,6	14	30,1	14
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	37,0	14	35,4	15	34,7	14	31,6	15	29,6	15
WIELKOPOLSKIE	52,4	5	52,6	6	51,9	6	50,3	5	49,7	5
ZACHODNIOPOMORSKIE	48,8	8	47,3	8	45,0	8	42,7	8	40,2	9

Wskaźnik nr 7 – udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (wg BDL)

Jednostka terytorialna	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem (zasięg korzystania z pomocy społecznej)									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata	%	Lokata
POLSKA	8,7	-	8,1	-	8,1	-	8,3	-	7,7	-
DOLNOŚLĄSKIE	7,0	3	6,4	3	6,1	3	6,3	2	5,8	2
KUJAWSKO-POMORSKIE	11,6	13	10,9	15	11,0	14	11,5	15	10,5	14
LUBELSKIE	10,1	9	9,6	10	9,6	10	9,8	11	9,2	11
LUBUSKIE	10,3	11	9,4	9	9,2	9	9,5	9	8,8	10
ŁÓDZKIE	8,2	7	7,8	7	7,9	7	8,2	7	7,6	7
MAŁOPOLSKIE	7,0	3	6,6	4	6,7	4	6,7	4	6,4	4
MAZOWIECKIE	7,6	5	6,9	5	6,8	5	7,0	5	6,5	5
OPOLSKIE	6,5	2	6,1	2	6,0	2	6,4	3	6,1	3
PODKARPACKIE	11,9	15	10,8	14	11,0	14	11,3	14	10,5	14
PODLASKIE	10,2	10	9,9	12	9,8	12	10,3	12	9,6	12
POMORSKIE	9,0	8	8,6	8	8,6	8	8,7	8	8,0	8
ŚLĄSKIE	5,7	1	5,2	1	5,4	1	5,6	1	5,3	1
ŚWIĘTOKRZYSKIE	11,7	14	10,6	13	10,8	13	11,1	13	10,2	13
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	14,3	16	13,2	16	13,5	16	14,0	16	12,8	16
WIELKOPOLSKIE	8,0	6	7,5	6	7,5	6	7,7	6	7,0	6
ZACHODNIOPOMORSKIE	10,4	12	9,7	11	9,7	11	9,7	10	8,5	9

Wskaźnik nr 8 – osoby korzystające ze świadczeń na 10 tys. ludności (wg BDL)

Jednostka terytorialna	Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	Osoby	Lokata	Osoby	Lokata	Osoby	Lokata	Osoby	Lokata	Osoby	Lokata
POLSKA	541,5	-	523,7	-	499,9	-	516,2	-	486,9	-
DOLNOŚLĄSKIE	466,3	5	439,6	5	406,0	4	417,5	4	390,1	2
KUJAWSKO-POMORSKIE	750,4	15	725,9	15	714,3	15	747,4	15	692,1	15
LUBELSKIE	576,6	9	559,8	8	539,5	9	555,4	9	534,2	9
LUBUSKIE	697,9	14	657,3	14	603,9	11	636,5	11	600,9	12
ŁÓDZKIE	544,8	7	530,4	7	523,4	7	521,7	7	487,9	7
MAŁOPOLSKIE	437,4	3	418,7	3	399,3	3	412,4	3	401,0	4
MAZOWIECKIE	453,9	4	438,9	4	412,4	5	421,2	5	402,9	5
OPOLSKIE	421,7	2	405,9	2	383,1	2	408,0	2	397,3	3
PODKARPACKIE	668,9	12	637,2	11	617,3	13	641,1	13	596,9	11
PODLASKIE	642,3	10	630,6	10	613,2	12	637,3	12	607,3	13
POMORSKIE	569,6	8	561,0	9	529,0	8	538,4	8	501,7	8
ŚLĄSKIE	400,3	1	391,5	1	373,6	1	390,5	1	366,6	1
ŚWIĘTOKRZYSKIE	674,3	13	654,6	13	636,8	14	663,6	14	632,7	14
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	899,8	16	869,2	16	814,3	16	878,0	16	837,3	16
WIELKOPOLSKIE	476,6	6	464,3	6	443,2	6	460,8	6	433,0	6
ZACHODNIOPOMORSKIE	653,7	11	639,8	12	585,7	10	599,2	10	542,7	10

Wskaźnik nr 9 – przeciętna dalsza długość życia mężczyzn i kobiet w wieku 60 lat (w latach) - kobiety (wg BDL)

Jednostka terytorialna	Przeciętna dalsza długość życia kobiet w wieku 60 lat (w latach)									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	Lata	Lokata	Lata	Lokata	Lata	Lokata	Lata	Lokata	Lata	Lokata
POLSKA	23,5	-	23,8	-	23,8	-	23,9	-	24,3	-
DOLNOŚLĄSKIE	23,2	9	23,5	10	23,4	11	23,6	8	23,9	10
KUJAWSKO-POMORSKIE	22,9	14	23,3	13	23,3	13	23,4	11	23,8	11
LUBELSKIE	23,7	6	23,8	6	24,2	3	24,2	4	24,7	4
LUBUSKIE	23,1	11	23,1	14	23,5	9	23,3	13	23,6	15
ŁÓDZKIE	22,8	15	22,9	16	23,0	15	23,1	15	23,7	14
MAŁOPOLSKIE	23,9	3	24,2	2	24,2	3	24,3	3	24,8	3
MAZOWIECKIE	23,9	3	24,2	2	24,0	5	24,2	4	24,4	6
OPOLSKIE	23,1	11	23,5	10	23,3	13	23,4	11	23,8	11
PODKARPACKIE	24,0	2	24,2	2	24,4	2	24,6	1	24,9	2
PODLASKIE	24,4	1	24,5	1	24,8	1	24,6	1	25,0	1
POMORSKIE	23,6	7	23,7	7	23,6	8	23,9	7	24,1	7
ŚLĄSKIE	22,8	15	23,1	14	23,0	15	23,1	15	23,5	16
ŚWIĘTOKRZYSKIE	23,8	5	24,0	5	24,0	5	24,0	6	24,5	5
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	23,4	8	23,7	7	23,7	7	23,5	9	24,0	8
WIELKOPOLSKIE	23,2	9	23,6	9	23,5	9	23,3	13	23,8	11
ZACHODNIOPOMORSKIE	23,1	11	23,4	12	23,4	11	23,5	9	24,0	8

Wskaźnik nr 10 – przeciętna dalsza długość życia mężczyzn i kobiet w wieku 60 lat (w latach) - mężczyźni (wg BDL)

Jednostka terytorialna	Przeciętna dalsza długość życia mężczyzn w wieku 60 lat (w latach)									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	Lata	Lokata	Lata	Lokata	Lata	Lokata	Lata	Lokata	Lata	Lokata
POLSKA	18,3	-	18,5	-	18,6	-	18,7	-	19,2	-
DOLNOŚLĄSKIE	18,0	9	18,4	7	18,4	10	18,4	9	18,8	11
KUJAWSKO-POMORSKIE	17,7	14	18,3	10	18,4	10	18,3	12	18,8	11
LUBELSKIE	18,0	9	18,2	11	18,6	7	18,6	7	19,0	9
LUBUSKIE	18,0	9	18,1	13	18,3	12	18,0	14	18,8	11
ŁÓDZKIE	17,4	16	17,7	16	17,7	16	17,8	16	18,4	16
MAŁOPOLSKIE	19,0	1	19,2	1	19,1	2	19,5	2	19,9	1
MAZOWIECKIE	18,9	3	19,1	3	19,0	3	19,3	3	19,4	3
OPOLSKIE	18,1	7	18,5	6	18,3	12	18,5	8	19,2	6
PODKARPACKIE	19,0	1	19,2	1	19,5	1	19,7	1	19,9	1
PODLASKIE	18,7	4	19,1	3	19,0	3	19,1	4	19,4	3
POMORSKIE	18,6	5	18,8	5	18,9	5	19,1	4	19,4	3
ŚLĄSKIE	18,0	9	18,2	11	18,1	14	18,4	9	18,9	10
ŚWIĘTOKRZYSKIE	18,2	6	18,4	7	18,5	8	18,4	9	19,2	6
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	17,8	13	18,0	15	17,9	15	17,9	15	18,6	15
WIELKOPOLSKIE	18,1	7	18,4	7	18,7	6	18,7	6	19,1	8
ZACHODNIOPOMORSKIE	17,5	15	18,1	13	18,5	8	18,3	12	18,7	14

Na monitoring ogólnego poziomu województwa składają się wskaźniki świadczące o stanie rozwoju województwa. Stanowią one grupę wskaźników o bardzo ogólnym poziomie odniesienia i są konsekwencją całościowych zmian stanu rozwoju (wartość wskaźnika jest efektem synergii różnych procesów zachodzących na terenie województwa), a więc w najbardziej syntetyczny sposób oddają kondycję społeczno-gospodarczą województwa. Dane pochodzą z zasobów Głównego Urzędu Statystycznego. Ze względu na to, iż większość z nich pozyskiwanych jest przez GUS, w drodze badań reprezentacyjnych, wyniki mogą obrazować poszczególne zagadnienia nie w pełnym zakresie, a jedynie wskazywać trend danego zjawiska w kolejnych latach.

Stan ludności w województwie kujawsko-pomorskim w ostatnich latach zmniejsza się. Jest to trend charakteryzujący przeważającą część województw w Polsce (za wyjątkiem województw: małopolskiego, mazowieckiego, pomorskiego i wielkopolskiego). Kujawsko-pomorskie w 2014 roku liczyło 2 089 992 mieszkańców zajmując 10 lokatę w kraju pod względem liczby ludności. W stosunku do roku 2012 liczba ludności zmniejszyła się o 6 412 osób. W odniesieniu do wielkości zmiany liczby ludności region zajął 8 pozycję.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2014 roku stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 15,5% (14 lokata w kraju – na równi z województwem zachodniopomorskim i przed województwem warmińsko-mazurskim). Region, podobnie jak pozostałe województwa, odnotował znaczne obniżenie stopy bezrobocia rejestrowanego względem roku poprzedniego, jak i wcześniejszych (w przypadku województwa kujawsko-pomorskiego miało to miejsce pierwszy raz od 2008 roku, kiedy stopa bezrobocia rejestrowanego spadła do 13,3%). Jednocześnie należy zaznaczyć, że wynik osiągnięty w 2014 roku przez województwo kujawsko-pomorskie jest najlepszy w porównaniu do lat 2009-2013, w czasie których wartość wskaźnika wahała się od 16,2% do 18,2%. W 2015 roku wartość stopy bezrobocia w ujęciu miesięcznym nadal spada (z 16,1% w styczniu do 12,9% w listopadzie).

Kujawsko-pomorskie charakteryzuje się stałością w zakresie liczby pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie, bez istotnych zmian wartości wskaźnika w analizowanym okresie, plasując się na 9 pozycji w kraju.

Wartość produktu krajowego brutto w województwie w 2013 roku wyniosła 73 848 mln zł, stanowiąc 4,5% udziału w krajowym PKB i pozycjonując region na 8 miejscu w kraju. Wartość PKB na 1 mieszkańca w 2013 roku wyniosła 35 265 zł (10 pozycja), tym samym kujawsko-pomorskie zmniejszyło dystans w stosunku do lat ubiegłych do województw: zachodniopomorskiego i lubuskiego, zajmujących odpowiednio lokatę 8 z wartością 35 838 zł i 9 z wartością 35 768 zł.

W 2014 roku udział studentów w liczbie ludności w wieku 19-24 lata w regionie wyniósł 39,1%, co uplasowało województwo kujawsko-pomorskie tuż za województwem zachodniopomorskim (40,2%) i śląskim (41,2%). Pomimo postępującego zmniejszania się odsetka liczby studentów w stosunku do liczby ludności w grupie wiekowej 19-24 lata, województwo odnotowało w 2014 roku awans, o 1 pozycję w porównaniu do lat ubiegłych, zajmując 10 pozycję w kraju.

Pod względem liczby osób w gospodarstwach domowych, które korzystają z pomocy społecznej województwo kujawsko-pomorskie w 2014 roku zajęło 14 pozycję z udziałem wynoszącym 10,5% na równi z województwem podkarpackim, tuż za województwem świętokrzyskim z udziałem 10,2%, a przed województwem warmińsko-mazurskim z udziałem 12,8%. W porównaniu do lat ubiegłych w regionie nastąpił spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej o 20 tys. osób. Podobnie sytuacja kształtuje się w przypadku liczby osób, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej w porównaniu do liczby

mieszkańców województwa, gdzie w 2013 roku przypadało 747 osób na 10 tysięcy ludności, a w 2014 roku wartość ta zmalała do 692 osób (o 55 osób na 10 tys. mieszkańców w porównaniu do roku poprzedniego). Zmiana ta nie przełożyła się na zmianę lokaty w porównaniu do pozostałych województw plasując kujawsko-pomorskie analogicznie do lat ubiegłych na 15 pozycji w kraju.

Przeciętna dalsza długość życia osób w wieku 60 lat zamieszkujących Polskę z biegiem lat sukcesywnie wzrasta (wzrost odnotowywany jest we wszystkich województwach w Polsce). W przypadku województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 roku przeciętna dalsza długość życia kobiet wyniosła 23,8 lat, zaś mężczyzn 18,8 lat, co plasuje je na 11 pozycji. W odniesieniu do roku 2012 dalsza długość życia wzrosła w regionie odpowiednio o pół roku w przypadku kobiet i o prawie 5 miesięcy u mężczyzn. Podobne tempo wzrostu charakteryzuje przeważającą większość województw. Należy zwrócić uwagę na skalę różnicowań przeciętnej dalszej długości życia mężczyzn i kobiet w wieku 60 lat. Zarówno w przypadku kobiet jak i mężczyzn w 2014 roku między najwyżej uplasowanym województwem/województwami, a zajmującym pozycję 16 wystąpiła różnica 1,5 roku.

7. Załącznik nr 2 – monitoring realizacji celów strategicznych

W niniejszym załączniku przedstawiono wskaźniki drugiego poziomu monitorowania „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+”. Są to stosunkowo ogólne wskaźniki „branżowe”, adekwatne do tematyki celów strategicznych. Ich monitorowanie ma na celu umożliwienie dokonania oceny zmian w dziedzinach podlegających interwencji w ramach realizacji przedmiotowych celów. Dane umożliwiają ocenę zmian wartości poszczególnych wskaźników dla województwa, w tym na tle kraju.

Lp	Wskaźnik	Jedn. miary	Jedn. teryt.	2010	2011	2012	2013	2014
Cel: Gospodarka i miejsca pracy								
1.	Liczba pracujących ¹ ogółem	osoby	Polska	13 778 253	13 911 203	13 850 506	13 919 826	14 237 452
			WK-P	680 154	683 549	675 417	676 971	694 901
2.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 25-34 w ludności w tym wieku	%	Polska	8,9	9,1	9,9	9,8	8,2
			WK-P	11,8	11,9	12,7	12,5	10,6
3.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w ogólnej liczbie bezrobotnych	%	Polska	29,1	34,6	35,4	38,3	41,6
			WK-P	30,1	36,9	37,4	39,9	42,2
4.	Wskaźnik liczby kobiet, które nie podjęły pracy po urodzeniu dziecka na 10 tys. mieszkańców	osoby	Polska	48,1	53,4	58,7	62,1	58,5
			WK-P	73,2	81,2	88,7	94,5	91,5
5.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 55 lat i więcej w liczbie ludności w wieku produkcyjnym 55 lat ² i więcej	%	Polska	5,0	5,6	6,5	7,3	7,0
			WK-P	5,5	6,1	7,0	8,1	7,9
6.	Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego ogółem	liczba bezwzględna	Polska	23 078	24 910	25 914	26 128	:
			WK-P	571	587	592	589	:
7.	Liczba podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego ogółem na 10 tys. mieszkańców	liczba bezwzględna	Polska	6,0	6,5	6,7	6,8	:
			WK-P	2,7	2,8	2,8	2,8	:

Lp	Wskaźnik	Jedn. miary	Jedn. teryt.	2010	2011	2012	2013	2014
Cel: Dostępność i spójność								
8.	Liczba pasażerów obsługiwanych przez Port Lotniczy Bydgoszcz	osoby	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	266 480	268 360	328 099	330 658	268 420
9.	Długość dróg ekspresowych	km	Polska	674,7	737,6	1 052,4	1 244,3	1 447,5
			WK-P	45,0	35,3	35,3	35,0	35,0
10.	Długość autostrad	km	Polska	857,4	1 069,6	1 365,1	1 481,8	1 556,4
			WK-P	23,5	86,1	100,2	144,3	165,0
11.	Łączna długość dróg ekspresowych i autostrad	km	Polska	1 532,1	1 807,2	2 417,5	2 726,1	3 003,9
			WK-P	68,5	121,4	135,5	179,3	200,0
12.	Łączna liczba bezpośrednich połączeń w transporcie publicznym z Bydgoszczy/Torunia do Warszawy, Łodzi, Gdańska, Poznania, Olsztyna	liczba bezwzględna	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	x	x	x	x	x
13.	Liczba miast powiatowych leżących w zasięgu 60 minutowej dostępności w transporcie publicznym do Bydgoszczy lub Torunia	liczba bezwzględna	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	x	x	x	x	x
14.	Udział dróg wojewódzkich o złym stanie technicznym – wymagających pilnych działań naprawczych	%	Polska	x	x	x	x	x
			WK-P	x	x	x	x	x
15.	Liczba pasażerów przewiezionych w transporcie publicznym pomiędzy Bydgoszczą a Toruniem	osoby	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	x	x	x	x	x
Cel: Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi								
16.	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	Polska	62,6	69,2	69,7	74,1	79,4
			WK-P	52,7	60,4	61,7	67,4	72,4

Lp	Wskaźnik	Jedn. miary	Jedn. teryt.	2010	2011	2012	2013	2014
17.	Uśrednione wyniki egzaminów gimnazjalnych w części humanistycznej – język polski ³	%	Polska	-	-	65	62	68
			WK-P	-	-	64	61	65
18.	Uśrednione wyniki egzaminów gimnazjalnych w części humanistycznej – historia i wiedza o społeczeństwie ³	%	Polska	-	-	61	58	59
			WK-P	-	-	59	56	58
19.	Uśrednione wyniki egzaminów gimnazjalnych w części matematyczno-przyrodniczej – matematyka ³	%	Polska	-	-	47	48	47
			WK-P	-	-	46	46	45
20.	Uśrednione wyniki egzaminów gimnazjalnych w części matematyczno-przyrodniczej – przedmioty przyrodnicze ³	%	Polska	-	-	50	59	52
			WK-P	-	-	49	57	50
21.	Studenci szkół wyższych ⁴ na kierunkach matematycznych, przyrodniczych i technicznych na 10 tys. mieszkańców – rolnicze, leśne i rybactwa; matematyczno-statystyczne; informatyczne; architektura i budownictwo; weterynaryjne; ochrona środowiska; usługi transportowe; biologiczne; fizyczne; inżynieryjno-techniczne; produkcja i przetwórstwo	osoby	Polska	129	129	131	126	:
			WK-P	91	90	90	82	:
22.	Studenci szkół wyższych ⁴ na grupach kierunków: nauka, technika, przemysł i budownictwo oraz rolnictwo ⁵ na 10 tys. mieszkańców	osoby	Polska	117	117	119	114	:
			WK-P	84	84	83	75	:
23.	Zgony na nowotwory oraz choroby układu krążenia – suma na 10 tys. mieszkańców	zgony	Polska	70,1	69,0	71,7	71,8	:
			WK-P	71,6	66,2	70,7	69,1	:
Cel: Innowacyjność								
24.	Liczba studentów studiów doktoranckich na 10 tys. mieszkańców	osoby	Polska	9,5	10,2	11,0	11,3	11,3
			WK-P	5,5	5,5	5,5	5,7	5,9

Lp	Wskaźnik	Jedn. miary	Jedn. teryt.	2010	2011	2012	2013	2014
25.	Liczba profesorów ogółem	osoby	Polska	23 794	23 922	23 934	23 414	23 108
			WK-P	1 159	1 163	1 167	1 176	1 148
26.	Liczba profesorów na 10 tys. mieszkańców	osoby	Polska	6,2	6,2	6,2	6,1	6,0
			WK-P	5,5	5,5	5,6	5,6	5,5
27.	Liczba udzielonych patentów ogółem	liczba bezwzględna	Polska	1 385	1 989	1 848	2 339	2 490
			WK-P	35	80	55	77	62
28.	Liczba udzielonych patentów (na wynalazki krajowe) na 1 mln mieszkańców	liczba bezwzględna	Polska	36,0	51,6	48,0	60,7	64,7
			WK-P	16,7	38,1	26,2	36,8	29,7
29.	Liczba jednostek z działalnością B+R na 100 tys. podmiotów gospodarki narodowej	liczba bezwzględna	Polska	46,1	57,4	70,0	77,7	:
			WK-P	41,3	47,8	65,8	69,2	:
30.	Przedsiębiorstwa przemysłowe współpracujące w zakresie działalności innowacyjnej w ogóle przedsiębiorstw	%	Polska	6,1	5,5	6,0	5,2	5,6
			WK-P	5,6	4,9	4,7	4,0	4,8
31.	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe	tys. zł	Polska	796,1	662,4	708,0	637,8	:
			WK-P	613,4	311,6	316,4	461,8	:
32.	Odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe (stronę internetową, systemy typu EDI, a od 2014 r. także przez aplikacje mobilne)	%	Polska	10,0	10,9	10,7	11,7	11,8
			WK-P	6,3	11,0	10,3	9,2	11,1
33.	Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu (komputer osobisty z dostępem do internetu)	%	Polska	59,6	62,3	64,7	68,8	71,2
			WK-P	58,6	59,5	59,2	64,5	70,2

Lp	Wskaźnik	Jedn. miary	Jedn. teryt.	2010	2011	2012	2013	2014
Cel: Nowoczesny sektor rolno-spożywczy								
34.	Udział województwa w zbiorach krajowych zbóż ogółem	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	8,2	8,6	8,8	9,5	9,0
35.	Udział województwa w zbiorach krajowych rzepaku i rzepiku	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	16,1	10,9	6,3	12,6	12,3
36.	Udział województwa w zbiorach krajowych buraków cukrowych	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	18,4	18,1	19,7	20,0	17,2
37.	Udział województwa w zbiorach krajowych ziemniaków	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	5,2	4,9	5,7	6,0	4,9
38.	Udział województwa w zbiorach krajowych warzyw gruntowych	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	11,8	10,8	10,5	12,7	11,3
39.	Udział województwa w zbiorach krajowych owoców – owoce z drzew i owoce jagodowe	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	2,0	1,1	2,3	2,0	1,9
40.	Udział województwa w zbiorach krajowych owoców – owoce z drzew	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	2,0	1,0	2,2	2,0	1,8
41.	Udział województwa w krajowym pogłowie zwierząt gospodarskich (przeliczeniowe sztuki duże)	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	8,8	8,4	8,3	8,1	8,5
42.	Udział województwa w produkcji żywca rzeźnego	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	8,1	7,5	8,0	8,5	8,6

Lp	Wskaźnik	Jedn. miary	Jedn. teryt.	2010	2011	2012	2013	2014
43.	Udział województwa w produkcji mleka krowiego	%	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	7,3	7,2	6,9	7,1	7,1
44.	Powierzchnia nawadnianych użytków rolnych i gruntów leśnych	ha	Polska	68 893	66 463	66 814	69 538	:
			WK-P	1 773	2 260	2 043	2 345	:
Cel: Bezpieczeństwo								
45.	Wskaźnik wypadków drogowych na 100 tys. mieszkańców	osoby	Polska	100,8	104,1	96,2	93,1	90,9
			WK-P	71,0	63,7	62,9	56,5	50,0
46.	Wskaźnik ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 100 tys. mieszkańców	osoby	Polska	10,1	10,9	9,3	8,7	8,3
			WK-P	10,9	11,1	10,6	8,6	8,6
47.	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw	%	Polska	67,9	68,7	67,8	67,0	65,2
			WK-P	66,3	70,2	69,4	68,2	67,8
Cel: Sprawne zarządzanie								
48.	Powierzchnia chroniona w randze parku krajobrazowego oraz obszaru chronionego krajobrazu ⁶	ha	Polska	9 682 942,1	9 685 844,6	9 685 194,6	9 703 689,3	9 702 967,5
			WK-P	566 887,0	566 887,0	566 887,0	567 021,1	567 021,1
49.	Udział energii pochodzącej z odnawialnych nośników energii	%	Polska	6,9	8,0	10,4	10,4	12,5
			WK-P	59,0	60,5	58,7	63,1	65,8
50.	Liczba organizacji pozarządowych (podmiotów NGO) ogółem (aktywne fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne) ⁷	tys. szt.	Polska	80,4	x	83,5	x	:
			WK-P	4,1	x	4,2	x	:

Lp	Wskaźnik	Jedn. miary	Jedn. teryt.	2010	2011	2012	2013	2014
Cel: Tożsamość i dziedzictwo								
51.	Saldo migracji międzywojewódzkich	osoby	Polska	-	-	-	-	-
			WK-P	-1 443	-1 321	-1 528	-1 619	-1 738
52.	Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych (w I turze)	%	Polska	47,32	-	-	-	39,28
			WK-P	45,03	-	-	-	37,86

Legenda:

- zjawisko nie występuje;
- : wartość niedostępna;
- x brak danych;
- ¹ wg faktycznego miejsca pracy;
- ² kobiety 55-59 lat, mężczyźni 55-64 lata;
- ³ dane na lata wcześniejsze niedostępne ze względu na podział egzaminów gimnazjalnych w 2010 i 2011 roku na 2 części: humanistyczną i matematyczno-przyrodniczą ogółem;
- ⁴ szkoły publiczne i niepubliczne, stacjonarne i niestacjonarne; wg klasyfikacji ISCED'97;
- ⁵ nauka – podgrupy: biologiczna, fizyczna, matematyczna i statystyczna, informatyczna; technika, przemysł i budownictwo – podgrupy: inżynierjno-techniczna, produkcji i przetwórstwa, architektury i budownictwa; rolnictwo – podgrupy: rolnicza, leśna i rybactwa; weterynaryjna;
- ⁶ zmiany w roku 2013 powierzchni chronionych w randze parku krajobrazowego oraz obszaru chronionego krajobrazu są następstwem uszczegółowienia opisu granic obszarów chronionego krajobrazu wynikającego z realizacji zadania zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 roku w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz. U. poz. 1080);
- ⁷ dane publikowane co 2 lata.

Źródło danych:

Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny (wskaźniki nr 1-3, 5-7, 9-11, 16, 21-30, 32-43, 45-52);
 STRATEG, Główny Urząd Statystyczny (wskaźnik nr 4 i 31);
 Urząd Lotnictwa Cywilnego, www.ulc.gov.pl (wskaźnik nr 8);
 Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku, opracowanie "Wyniki egzaminów gimnazjalnych w latach 2012-2014", www.oke.gda.pl (wskaźnik nr 17-20);
 Roczniki Statystyczne Rolnictwa, Główny Urząd Statystyczny (wskaźnik nr 44).

Drugą płaszczyznę monitorowania „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan Modernizacji 2020+” stanowią wskaźniki odnoszące się do ustaleń poszczególnych celów strategicznych, a więc pozwalające na monitorowanie stanu/stopnia realizacji tychże celów. Dane, za wyjątkiem wskaźnika „liczba pasażerów obsłużonych przez Port Lotniczy Bydgoszcz” oraz wskaźników odnoszących się do egzaminów gimnazjalnych, pochodzą z zasobów Głównego Urzędu Statystycznego. Ze względu na to, iż większość danych pozyskiwanych jest przez GUS, w drodze badań reprezentacyjnych, wyniki mogą obrazować poszczególne zagadnienia nie w pełnym zakresie, a jedynie wskazywać trend danego zjawiska w kolejnych latach.

Cel: Gospodarka i miejsca pracy – opisany został za pomocą 7 wskaźników.

W województwie kujawsko-pomorskim do 2014 roku liczba pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców w porównaniu do roku 2012 (w którym nastąpił spadek w porównaniu do lat ubiegłych) sukcesywnie wzrastała. Analogiczny trend przedstawiają wartości wskaźnika w odniesieniu do Polski.

Przeważająca część wskaźników dotyczących osób bezrobotnych w województwie kujawsko-pomorskim charakteryzuje się pozytywną zmianą wartości w 2014 roku w porównaniu do roku 2013. Jedynym wskaźnikiem, którego wartość z roku na rok wzrasta, jest udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w ogólnej liczbie bezrobotnych (osiągając w 2014 roku wartość 42,2%). Jednocześnie zmniejsza się dystans do wartości dla Polski, wynoszącej w 2014 roku 41,6%, z 2,3 pkt. proc. w 2011 roku do 0,6 pkt. proc. w roku 2014. W 2014 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 25-34 w ogólnej liczbie ludności w tym wieku wyniósł w regionie 10,6% i tym samym osiągnął wartość najniższą w porównaniu do lat 2010-2013 (zmiana o 1,2-2,1 pkt. proc.). Tu także następuje sukcesywne zmniejszanie dystansu do wartości krajowej (wynoszącej w 2014 roku 8,2%) do 2,4 pkt. proc. w 2014 roku. Nieco inną sytuację można zauważyć w przypadku udziału bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 55 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym 55 lat i więcej. Pomimo pozytywnej zmiany w wartości wskaźnika w 2014 roku (7,9%) w porównaniu z rokiem 2013 (8,1% – zmiana o 0,2 pkt. proc.) wskaźnik ten osiągnął wartość wyższą niż dla lat 2010-2012. Zwiększyła się też nieznacznie odległość od wartości dla Polski (wynoszącej w 2014 roku 7,0%). Podobną tendencją zmian charakteryzuje się także wskaźnik liczby kobiet, które nie podjęły pracy po urodzeniu dziecka na 10 tys. mieszkańców (spadek wartości wskaźnika w 2014 roku jedynie w porównaniu z rokiem 2013 o 3 osoby – do 92 kobiet na 10 tys. mieszkańców). Opisany wskaźnik jako jedyny charakteryzuje się znaczną różnicą wartości w porównaniu do wartości krajowej (wynoszącej w 2014 roku 59 kobiet na 10 tys. mieszkańców), co roku nieznacznie powiększając do niej dystans.

W 2013 roku w regionie istniało 589 podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego. A więc w województwie na 10 tys. mieszkańców przypadało 2,8 podmiotu, w kraju zaś 6,8. Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego charakteryzują się względną stałością wartości w latach 2010-2013, zarówno w odniesieniu do województwa kujawsko-pomorskiego, jak i do Polski.

Cel: Dostępność i spójność – opisany został za pomocą 8 wskaźników, przy czym dla czterech z nich nie ma w chwili obecnej możliwości określenia ich wartości.

Port Lotniczy Bydgoszcz w 2014 obsłużył łącznie ponad 268 tys. pasażerów, tj. o ponad 62 tys. mniej w porównaniu z rokiem 2013 oraz prawie 60 tys. mniej w stosunku do roku 2012.

Długość dróg ekspresowych i autostrad w okresie 2010-2014 w Polsce sukcesywnie rosła. W kujawsko-pomorskim podobny trend charakteryzował autostrady. W 2014 roku ich długość wyniosła 165 km, a więc więcej o ponad 20 km w porównaniu do roku 2013 i prawie o 65 km do roku 2012. W przypadku dróg

ekspresowych w regionie ich długość zmieniała się i w 2014 roku wyniosła 35 km. Zmiana ta spowodowana była przekwalifikowaniem części dróg ekspresowych na autostrady. W województwie kujawsko-pomorskim obserwuje się postępujący wzrost łącznej długości dróg ekspresowych i autostrad, których długość w 2014 roku wyniosła w sumie 200 km (w 2010 roku wyniosła 68,5 km, zaś w 2012 roku 135,5 km).

Cel: Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi – opisany został za pomocą 8 wskaźników.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2014 roku wychowaniem przedszkolnym objętych było 72,4% dzieci w wieku 3-5 lat (w Polsce odpowiednio 79,4%). Wraz z biegiem lat dystans regionu do średniej wartości krajowej sukcesywnie zmniejsza się (od 9,9 pkt. proc. w roku 2010 do 7,0 pkt. proc. w 2014 roku).

Kolejną grupę wskaźników stanowią uśrednione wyniki egzaminów gimnazjalnych w części humanistycznej (język polski, historia i wiedza o społeczeństwie) i matematyczno-przyrodniczej (matematyka i przedmioty przyrodnicze). Najkorzystniej przedstawiają się wyniki z języka polskiego (65% w 2014 roku), najgorzej zaś z matematyki (45% w 2014 roku). Porównując wyniki wszystkich egzaminów, osiągnięte w kujawsko-pomorskim, do średniej dla Polski zauważalny jest ich niższy poziom rzędu 1-3 pkt. proc.

W 2013 roku w województwie kujawsko-pomorskim przypadało 82 studentów na 10 tys. mieszkańców. W odniesieniu do lat 2010-2013 w regionie zauważalny jest spadek liczby studentów szkół wyższych na kierunkach matematycznych, przyrodniczych i technicznych (rolnicze, leśne i rybactwa; matematyczno-statystyczne; informatyczne; architektura i budownictwo; weterynaryjne; ochrona środowiska; usługi transportowe; biologiczne; fizyczne; inżynierijno-techniczne; produkcja i przetwórstwo) ogółem w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Nieznacznie zwiększa się co roku dystans w tym zakresie do wartości dla kraju (wynoszącej w 2013 roku 126 studentów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców). Podobny trend charakteryzuje także grupy kierunków: nauka, technika, przemysł i budownictwo oraz rolnictwo (podgrupy: biologiczna, fizyczna, matematyczna i statystyczna, informatyczna, inżynierijno-techniczna, produkcji i przetwórstwa, architektury i budownictwa, rolnicza, leśna i rybactwa; weterynaryjna) ogółem w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (w 2013 roku odpowiednio na 10 tys. mieszkańców przypadało w regionie 75 studentów, a w Polsce 114).

Ostatni wskaźnik w omawianej grupie dotyczy liczby zgonów na nowotwory oraz choroby układu krążenia. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców województwo kujawsko-pomorskie w latach 2010-2013 sukcesywnie poprawiało osiągany wynik w porównaniu do średniej krajowej. Od 2011 roku region odnotowuje niższą liczbę zgonów w stosunku do średniej w Polsce (różnica rzędu 1,0-2,8 pkt. proc.), uzyskując w 2013 roku wartość 69,1 zgonów na nowotwory i choroby układu krążenia na 10 tys. mieszkańców (odpowiednio w Polsce prawie 72 zgony).

Cel: Innowacyjność – opisany został za pomocą 10 wskaźników.

Zarówno w województwie kujawsko-pomorskim jak i w Polsce w latach 2010-2014 liczba studentów studiów doktoranckich w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sukcesywnie wzrastała i w 2014 roku wyniosła odpowiednio prawie 6 osób w regionie i ponad 11 w kraju. Odmiennie kształtują się wskaźniki odnoszące się do liczby profesorów. W 2014 roku w kujawsko-pomorskim odnotowano spadek bezwzględnej liczby profesorów do 1 148 (o 28 mniej w porównaniu z rokiem poprzednim) oraz ich liczby w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, która wyniosła 5,5 osoby (w 2013 roku wyniosła 5,6). Malejący trend widoczny jest również w kraju. W przypadku przeliczenia liczby profesorów na 10 tys. mieszkańców w Polsce ich liczba jest jedynie nieznacznie wyższa niż w regionie i w roku 2014 wyniosła 6 osób.

Kolejne wskaźniki dotyczą udzielonych patentów, które charakteryzują się dość dużą zmiennością w odniesieniu do poszczególnych lat (związaną ze swoistym charakterem wskaźnika). W 2014 roku w województwie kujawsko-pomorskim udzielono 62 patenty. W przeliczeniu na 1 mln mieszkańców udzielono w tym czasie prawie 30 patentów na wynalazki krajowe (w Polsce na 1 mln mieszkańców udzielono niecałe 65 patentów).

W analizowanych latach 2010-2013 w województwie kujawsko-pomorskim sukcesywnie wzrastała liczba jednostek z działalnością B+R w przeliczeniu na 100 tys. podmiotów gospodarki narodowej. W 2013 roku w regionie wskaźnik osiągnął wartość ponad 69 jednostek, co w porównaniu do roku 2010 stanowi wzrost o 28 jednostek. W Polsce odnotowano także wzrostowy trend, przy czym wartości średnie dla kraju były wyższe niż w regionie o 4,2-9,6 jednostek w zależności od analizowanego roku.

W odniesieniu do przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2010-2013 odnotowywano spadek ich udziału w ogóle przedsiębiorstw do wartości 4% w roku 2013. W 2014 roku odnotowano wzrost w ww. zakresie do wartości 4,8%, przy średniej dla Polski wynoszącej 5,6%.

Brak stałego trendu zmian zarówno w Polsce, jak i w regionie, charakteryzuje wartość nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych w przeliczeniu na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe. W 2013 roku w kujawsko-pomorskim nakłady te wyniosły 461,8 tys. zł (w Polsce 637,8 tys. zł).

Kujawsko-pomorskie charakteryzuje się niejednorodnym trendem zmian w odniesieniu do wskaźnika dotyczącego przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe. Jednakże analizując lata 2010-2014 należy podkreślić, że w 2014 roku udział tego typu przedsiębiorstw w ogóle przedsiębiorstw był najwyższy i wyniósł 11,1%. Stały trend zmian występuje natomiast w odniesieniu do kraju i ma charakter wzrostowy, jednakże wartość osiągnięta w Polsce w 2014 roku jest nieznacznie wyższa niż w regionie (wyniosła 11,8%).

Ostatni wskaźnik przewidziany dla omawianego celu stanowi odsetek gospodarstw domowych posiadających komputer osobisty z dostępem do Internetu. Zarówno w Polsce, jak i w województwie kujawsko-pomorskim, sukcesywnie wzrasta wartość wskaźnika, ponadto maleje dystans między regionem a krajem. W 2014 roku w kujawsko-pomorskim ponad 70 procent gospodarstw posiadało komputer osobisty z dostępem do Internetu (w 2010 roku takie gospodarstwa stanowiły 58,6%) – w Polsce wartość omawianego wskaźnika była wyższa jedynie o 1 pkt. proc.

Cel: Nowoczesny sektor rolno-spożywczy – opisany został za pomocą 11 wskaźników.

W latach 2010-2014 największy, procentowy udział województwa kujawsko-pomorskiego występował w odniesieniu do zbiorów: buraków cukrowych (ponad 17% krajowych zbiorów w 2014 roku), rzepaku i rzepiku (ponad 12% krajowych zbiorów w 2014 roku) oraz warzyw gruntowych (ponad 11% krajowych zbiorów w 2014 roku). Istotny wkład regionu odnotowano także w zakresie zbiorów zbóż ogółem (9% krajowych zbiorów w 2014 roku). Niewielki natomiast udział w zbiorach krajowych stanowiły zbiory: ziemniaków (prawie 5%) i owoców (prawie 2%). Istotne znaczenie regionu w latach 2010-2014 odnotowano w udziale w krajowym pogłowie zwierząt gospodarskich (8,5% w 2014 roku), w produkcji żywca rzeźnego (8,6%) oraz produkcji mleka krowiego (7,1%). Omawiana grupa wskaźników charakteryzuje się nieznacznymi zmianami ich wartości w odniesieniu do poszczególnych lat omawianego okresu.

W zakresie nawadnianych użytków rolnych i gruntów leśnych województwo kujawsko-pomorskie odnotowuje wzrost powierzchni nawadnianej, która w 2014 roku wyniosła 2 345 ha.

Cel: Bezpieczeństwo – opisany został za pomocą 3 wskaźników.

Pierwszym z nich jest wskaźnik wypadków drogowych na 100 tys. mieszkańców. Zarówno w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w Polsce, jego wartość corocznie zmniejsza się. W regionie w latach 2010-2014 uległ on znacznej poprawie – zmalał w stosunku do roku 2010 o 21 osób i wyniósł w 2014 roku 50 osób na 100 tys. mieszkańców. W kraju wartość tego wskaźnika dla Polski jest znacznie wyższa – w 2014 roku wyniosła prawie 91 osób na 100 tys. mieszkańców.

Tendencją malejącą charakteryzuje się także wskaźnik ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 100 tys. mieszkańców, który w 2014 roku w kujawsko-pomorskim wyniósł prawie 9 osób (co w porównaniu do roku 2010 stanowi poprawę o ponad 2 osoby). Podobną tendencję można zaobserwować w odniesieniu do średniej krajowej (ponad 8 osób na 100 tys. mieszkańców w 2014 roku).

Ostatni wskaźnik odnosi się do wykrywalności sprawców przestępstw. Po wzroście w 2011 roku do 70,2% wartość wskaźnika co roku nieznacznie maleje (w 2014 roku wynosiła 67,8%). W odniesieniu do wskaźnika liczonego dla kraju kujawsko-pomorskie od 2011 roku osiąga nieznacznie lepsze wyniki (różnica 1,2-2,6 pkt. proc.).

Cel: Sprawne zarządzanie – opisany został za pomocą 3 wskaźników.

Udział województwa kujawsko-pomorskiego w energii pochodzącej z odnawialnych nośników energii w latach 2010-2014 sukcesywnie wzrastał (za wyjątkiem roku 2012) i w 2014 roku wyniósł 65,8% (w Polsce udział w tym czasie wyniósł 12,5%).

Zmiana odnotowana w roku 2013 przez województwo kujawsko-pomorskie w powierzchni chronionej w randze parku krajobrazowego oraz obszaru chronionego krajobrazu (w 2012 roku – 566 887ha, w 2013 roku – 567 021ha) jest następstwem aktualizacji ich powierzchni na podstawie m.in. map cyfrowych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 roku w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz. U. poz. 1080).

W odniesieniu do liczby organizacji pozarządowych nastąpiły niewielkie zmiany ich ilości (odpowiednio 4,1 tys. w 2010 roku i 4,2 tys. w 2012 roku, co stanowiło w obu przypadkach około 5% wszystkich organizacji pozarządowych w kraju).

Cel: Tożsamość i dziedzictwo – opisany został za pomocą 2 wskaźników.

W przypadku salda migracji międzywojewódzkich region charakteryzuje spadek wartości wskaźnika w ostatnich latach. W 2014 roku wyniósł on -1 738 osób i w porównaniu do roku poprzedniego był niższy o 119 osób.

Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w I turze stanowi drugi, a zarazem ostatni wskaźnik dla omawianego celu. W województwie kujawsko-pomorskim w czasie wyborów w 2010 roku odnotowano wyższą frekwencję niż w roku 2014, w którym wyniosła ona niecałe 38% (w 2010 roku frekwencja wynosiła ponad 45%). Analogiczny trend przedstawiają wartości wskaźnika w odniesieniu do Polski, przy czym były one wyższe o odpowiednio ponad 2 pkt. proc. w 2010 roku i ponad 1 pkt. proc. w 2014 roku.

8. Załącznik nr 3 – monitoring szczegółowych procesów rozwoju i struktur województwa

W niniejszym załączniku przedstawiono wybrane wskaźniki trzeciego poziomu monitorowania „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+”. Są to szczegółowe wskaźniki stanu rozwoju województwa dla potrzeb polityki regionalnej, planowania rozwoju i bieżącego zarządzania. Opisują one trzy sfery: stan rozwoju gospodarczego, spójność społeczną i przestrzenną oraz stan rozwoju społecznego. Dane umożliwiają ocenę zmian wartości poszczególnych wskaźników (będących tłem, uszczegółowieniem wskaźników przedstawionych w załączniku nr 1 i 2) dla województwa w czteroletnim przekroju czasowym. W poniższej tabeli przedstawiono ogółem 115 wskaźników. Pominięcie pozostałych wskaźników III poziomu monitorowania, przedstawionych w „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+”, podyktowane jest brakiem możliwości uzyskania w stosunku do nich wiarygodnych, pełnych i porównywalnych danych.

Lp.	Wskaźnik	*	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014
WSKAŹNIKI OPISUJĄCE STAN ROZWOJU GOSPODARCZEGO							
1.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy w ogólnej liczbie bezrobotnych		%	16,32	19,46	21,34	24,65
2.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 55 lat i więcej w ogólnej liczbie bezrobotnych		%	9,66	10,62	12,39	14,21
3.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców		liczba bezwzględna	87	85	88	82
4.	Liczba kuracjuszy lecznictwa stacjonarnego ¹ w zakładach uzdrowiskowych ²		osoby	86 987	110 617	122 058	130 966
5.	Liczba kuracjuszy zagranicznych w zakładach uzdrowiskowych ² lecznictwa stacjonarnego ¹		osoby	x	x	1 302	1 087
6.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON ogółem		liczba bezwzględna	184 365	187 996	191 252	192 078
7.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sekcji "Przetwórstwo przemysłowe"		liczba bezwzględna	16 887	17 230	17 491	17 560
8.	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy ³		liczba bezwzględna	15 983	13 195	17 843	25 296
9.	Udział nowo utworzonych miejsc pracy w sekcji przemysł i budownictwo w ogólnej liczbie nowo utworzonych miejsc pracy		%	46,5	40,5	41,3	35,9
10.	Pracujący ⁴ w sekcji "Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo"		osoby	107 586	107 542	107 287	107 580
11.	Pracujący ⁴ w sekcji "Górnictwo i wydobywanie"		osoby	1 004	1 052	854	942

Lp.	Wskaźnik	*	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014
12.	Pracujący ⁴ w sekcji "Przetwórstwo przemysłowe"		osoby	144 573	141 947	140 354	145 825
13.	Pracujący ⁴ w sekcji "Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę"		osoby	6 781	5 833	5 399	4 971
14.	Pracujący ⁴ w sekcji "Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja"		osoby	7 795	7 838	8 278	8 285
15.	Pracujący ⁴ w sekcji "Budownictwo"		osoby	45 947	42 863	40 386	40 678
16.	Pracujący ⁴ w sekcji "Handel; naprawa pojazdów samochodowych"		osoby	110 234	106 679	106 345	110 489
17.	Pracujący ⁴ w sekcji "Transport i gospodarka magazynowa"		osoby	34 132	34 419	34 112	34 920
18.	Pracujący ⁴ w sekcji "Zakwaterowanie i gastronomia"		osoby	9 806	9 741	9 596	9 891
19.	Pracujący ⁴ w sekcji "Informacja i komunikacja"		osoby	6 802	7 253	7 902	9 447
20.	Pracujący ⁴ w sekcji "Działalność finansowa i ubezpieczeniowa"		osoby	13 516	14 134	15 177	15 305
21.	Pracujący ⁴ w sekcji "Obsługa rynku nieruchomości"		osoby	11 598	11 766	12 053	12 350
22.	Pracujący ⁴ w sekcji "Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna"		osoby	18 332	18 221	19 082	19 804
23.	Pracujący ⁴ w sekcji "Administrowanie i działalność wspierająca"		osoby	18 305	18 539	20 790	22 432
24.	Pracujący ⁴ w sekcji "Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe Zabezpieczenia społeczne"		osoby	31 996	32 505	32 753	33 188
25.	Pracujący ⁴ w sekcji "Edukacja"		osoby	56 024	56 172	56 415	57 550
26.	Pracujący ⁴ w sekcji "Opieka zdrowotna i pomoc społeczna"		osoby	41 640	41 963	42 073	42 911
27.	Pracujący ⁴ w sekcji "Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją"		osoby	6 839	6 295	5 988	6 190
28.	Pracujący ⁴ w sekcji "Pozostała działalność usługowa"		osoby	10 639	10 655	12 127	12 143
29.	Udział pracujących ⁴ w sekcji przemysł i budownictwo w ogólnej liczbie pracujących		%	30,15	29,54	28,84	28,88
30.	Udział pracujących ⁴ w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ⁵		%	50,58	50,26	50,78	52,57

Lp.	Wskaźnik	*	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014
31.	Współczynnik aktywności zawodowej (wg BAEL)		%	54,2	56,3	55,8	55,3
32.	Wskaźnik zatrudnienia (wg BAEL)		%	48,3	49,6	48,8	49,4
33.	Wskaźnik zatrudnienia osób powyżej 50 roku życia (wg BAEL)		%	29,2	31,2	30,9	30,9
34.	Liczba przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż internetową (e-sprzedaż poprzez stronę internetową lub wiadomości typu EDI, a od 2014 r. także przez aplikacje mobilne)		liczba bezwzględna	533	514	449	537
35.	Nakłady (wewnętrzne) na działalność badawczo-rozwojową		tys. zł	187 285,6	304 351,2	228 935,1	:
36.	Zatrudnieni w działalności badawczej i rozwojowej na 10 tys. osób pracujących		osoby	57	59	60	:
37.	Powierzchnia gruntów klas I-III wyłączona z produkcji rolnej		ha	47	45	46	24
38.	Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych (wg nowej definicji) ⁶		ha	1 051 739	1 010 336	1 052 265	1 066 599
39.	Zbiory zbóż (ogółem)		dt	23 065 099	25 107 812	27 133 031	28 630 324
40.	Zbiory rzepaku i rzepiku		dt	2 024 434	1 172 047	3 377 205	4 034 590
41.	Zbiory buraków cukrowych		dt	21 116 011	24 303 860	22 464 248	23 178 469
42.	Zbiory ziemniaków		dt	4 574 702	5 128 554	4 354 899	3 731 966
43.	Zbiory warzyw gruntowych		dt	5 209 321	4 759 435	5 065 274	5 262 160
44.	Zbiory owoców z drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych ⁷		dt	392 644	865 898	839 293	805 155
45.	Pogłowie bydła		liczba bezwzględna	446 621	452 925	460 476	476 036
46.	Pogłowie trzody chlewnej		liczba bezwzględna	1 526 247	1 294 700	1 201 948	1 288 310
47.	Pogłowie drobiu		liczba bezwzględna	8 144 801	5 114 829	5 894 154	7 677 425
48.	Produkcja żywca rzeźnego wołowego		t	42 753	36 209	48 684	63 992
49.	Produkcja żywca rzeźnego wieprzowego		t	236 104	244 786	251 256	290 801

Lp.	Wskaźnik	*	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014
50.	Produkcja żywca rzeźnego drobiowego		t	117 770	139 828	139 600	147 161
51.	Produkcja mleka krowiego		tys. litrów	868 598	844 165	871 634	900 690
52.	Produkcja jaj kurzych		tys. szt.	343 276	299 273	351 467	419 984
53.	Liczba rolników korzystających z instytucji doradztwa rolniczego ⁸		liczba bezwzględna	25 679	26 304	25 292	28 668
54.	Liczba gospodarstw ekologicznych z certyfikatem		liczba bezwzględna	259	297	341	361
55.	Końcowa produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych ⁹		zł	4 156	5 172	6 607	:
56.	Towarowa produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych ⁹		zł	3 923	5 097	6 024	:
57.	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w randze parku krajobrazowego ¹⁰		ha	232 762,8	232 762,8	232 762,9	232 762,9
58.	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w randze obszaru chronionego krajobrazu ¹⁰		ha	334 124,2	334 124,2	334 258,2	334 258,2
59.	Liczba gmin miejsko-wiejskich w województwie		liczba bezwzględna	35	35	35	35
60.	Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (dotyczy zanieczyszczeń gazowych)		%	42,4	43,8	36,3	33,8
61.	Powierzchnia województwa objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego		ha	83 176	88 057	93 219	97 401
62.	Liczba organizacji pozarządowych LGD		liczba bezwzględna	21	21	21	21
63.	Powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w powierzchni ogólnej województwa		%	31,8	31,8	31,8	31,8
64.	Udział produkcji energii elektrycznej (w GWh) produkowanej na terenie województwa w produkcji energii elektrycznej ogółem		%	2,09	1,96	2,07	2,11

Lp.	Wskaźnik	*	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014
WSKAŹNIKI OPISUJĄCE SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ I PRZESTRZENNĄ							
65.	Liczba pasażerów obsługiwanych przez Port Lotniczy Bydgoszcz w ruchu międzynarodowym		osoby	247 740	298 817	307 994	256 988
66.	Liczba pasażerów obsługiwanych przez Port Lotniczy Bydgoszcz w ruchu krajowym		osoby	20 620	29 282	22 664	11 432
67.	Liczba pasażerów przewiezionych transportem samochodowym zarobkowym ¹¹		tys. osób	78 556	67 121	57 812	50 709
68.	Średnia odległość przewozu 1 pasażera transportem samochodowym zarobkowym w km		km	23	27	24	27
69.	Liczba pasażerów przewiezionych komunikacją miejską		mln osób	174,1	167,7	173,6	168,9
70.	Długość dróg publicznych krajowych o nawierzchni twardej ulepszonej		km	1 119,0	1 133,3	1 179,1	1 203,0
71.	Długość dróg publicznych wojewódzkich o nawierzchni twardej ulepszonej		km	1 752,3	1 708,4	1 707,7	1 706,2
72.	Długość dróg publicznych powiatowych o nawierzchni twardej ulepszonej		km	6 556,4	6 517,1	6 528,3	6 607,6
73.	Długość dróg publicznych gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej		km	4 782,5	5 211,5	5 330,0	5 511,2
74.	Długość ścieżek rowerowych		km	453,6	499,2	573,8	771,3
75.	Liczba platform multimodalnych		liczba bezwzględna	0	0	0	0
WSKAŹNIKI OPISUJĄCE STAN ROZWOJU SPOŁECZNEGO							
76.	Relacja przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto ¹² do najwyższego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wojewódzkiego w kraju		%	68,0	68,6	69,6	69,8
77.	Zawodnicy zarejestrowani w polskich związkach sportowych (PZS) ¹³	*	tys. osób	42,4	47,0	51,7	61,2
78.	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-24 lata (wg BAEL)		%	22,9	24,3	24,1	26,5
79.	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata (wg BAEL)		%	32,6	36,8	38,7	40,6
80.	Udział osób bezrobotnych długotrwale zarejestrowanych (powyżej 12 miesięcy) w ludności w wieku produkcyjnym ⁵		%	3,81	4,15	4,50	4,06
81.	Udział wybranych instytucji użyteczności publicznej przystosowanych do potrzeb niepełnosprawnych ¹⁴	*	%	65,6	65,8	70,6	71,3

Lp.	Wskaźnik	*	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014
82.	Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata (wg BAEL)		%	22,7	24,4	24,8	25,2
83.	Ćwiczący w klubach sportowych ¹⁵		osoby	x	51 190	x	51 995
84.	Ćwiczący wybrane dyscypliny sportu ¹⁵ (akrobatyka łącznie ze skokami na trampolinie, kolarstwo szosowe, podnoszenie ciężarów, sporty lotnicze łącznie z modelarstwem lotniczym i kosmicznym, kajakarstwo klasyczne, wioślarstwo)		osoby	x	3 097	x	3 222
85.	Ćwiczący popularne gry zespołowe na 1000 mieszkańców ¹⁵ (hokej na lodzie łącznie z hokejem na łyżworolkach, hokej na trawie, koszykówka, piłka nożna łącznie z halową i plażową, piłka ręczna, piłka siatkowa łącznie z plażową)		osoby (lokata w kraju)	x	15,4 (5)	x	15,3 (6)
86.	Korzystający z kompleksów "Moje Boisko – Orlik 2012"	*	tys. osób	932,9	1 088,8	1 725,2	:
87.	Liczba zajęć przeprowadzonych w ramach projektu "Animator – moje boisko – Orlik 2012"	*	liczba bezwzględna	69 203	81 385	157 534	:
88.	Uczestnicy imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice		tys. osób	1 349,5	1 390,0	1 686,2	1 837,5
89.	Odsetek uczestników imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice zlokalizowanych na wsiach w liczbie uczestników imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice ogółem		%	21,40	23,88	22,83	24,57
90.	Liczba lekarzy specjalistów geriatryi przypadających na 10 tys. osób w wieku 75 lat i więcej	*	osoby	0,24	0,39	0,61	:
91.	Liczba miejsc w placówkach samodzielnych zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym i w podeszłym wieku	*	liczba bezwzględna	3 744	3 711	3 710	:
92.	Liczba mieszkańców placówek samodzielnych zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym i w podeszłym wieku	*	liczba bezwzględna	3663	3 682	3 641	:
93.	Korzystający ¹⁶ ze świadczeń pomocy społecznej		tys. osób	152,3	149,8	156,5	144,7
94.	Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych (Polska=100) ¹⁷		%	4,9	4,9	4,8	:
95.	Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca ¹⁷		zł	22 267	23 042	23 253	:

Lp.	Wskaźnik	*	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014
96.	Liczba absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych na kierunkach inżynieria, produkcja i budownictwo oraz rolnictwo	*	osoby	3 079	2 739	2 737	2 483
97.	Liczba absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych na kierunkach nauk ścisłych	*	osoby	4 204	4 125	4 044	3 905
98.	Odsetek dzieci w wieku 3 lat objętych wychowaniem przedszkolnym		%	38,8	41,1	47,4	50,7
99.	Odsetek dzieci w wieku 4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym		%	49,0	49,9	54,8	62,0
100.	Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3		osoby	x	30,3	35,5	42,6
101.	Udział ludności w wieku 15-64 lata z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (wg BAEL)		%	16,4	17,7	18,4	18,1
102.	Liczba laureatów konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim zwolnionych z obowiązku przystąpienia do sprawdzianu dla klas szóstych szkół podstawowych na 1000 zdających uczniów		osoby	7,3	11,8	11,3	24,3
103.	Liczba laureatów i finalistów olimpiady przedmiotowej oraz laureatów konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim zwolnionych z obowiązku przystąpienia do egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej na 1000 zdających uczniów		osoby	5,4	4,0	5,4	7,1
104.	Liczba laureatów i finalistów olimpiady przedmiotowej oraz laureatów konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim zwolnionych z obowiązku przystąpienia do egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej na 1000 zdających uczniów		osoby	8,7	14,5	14,2	15,9
105.	Liczba laureatów i finalistów olimpiady przedmiotowej oraz laureatów konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim zwolnionych z obowiązku przystąpienia do egzaminu gimnazjalnego z języka obcego na 1000 zdających uczniów na poziomie podstawowym		osoby	1,0	2,1	5,9	8,1
106.	Liczba laureatów i finalistów olimpiady przedmiotowej zwolnionych z obowiązku przystąpienia do egzaminu maturalnego z jednego z przedmiotów na 1000 zdających uczniów egzamin maturalny po raz pierwszy		osoby	4,8	5,0	5,8	5,2

Lp.	Wskaźnik	*	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014
107.	Odsetek doktorantów kierunków ścisłych i technicznych w ogólnej liczbie doktorantów	*	%	25,5	23,2	19,7	19,8
108.	Odsetek absolwentów ¹⁸ kierunków ścisłych i technicznych w ogólnej liczbie absolwentów		%	15,4	15,1	14,7	16,1
109.	Liczba studentów cudzoziemców	*	osoby	414	594	774	908
110.	Odsetek cudzoziemców studiujących na uczelniach w województwie w łącznej liczbie studentów cudzoziemców w Polsce	*	%	1,7	2,0	2,2	:
111.	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych z wyższym wykształceniem do liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych ogółem		%	7,62	7,81	7,84	8,17
112.	Absolwenci szkół policealnych kształcących kadrę opieki społecznej i zdrowotnej dla potrzeb osób starszych	*	osoby	384	384	554	672
113.	Liczba miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej w których przebywają osoby w podeszłym wieku – placówki samodzielne	*	liczba bezwzględna	738	741	740	:
114.	Dochód rozporządzalny ¹⁹ na osobę		zł	1 108,94	1 133,97	1 169,40	1 201,54
115.	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ¹⁹ na 1 osobę (Polska=100)		%	90,4	88,7	90,0	89,6

Legenda:

: wartość niedostępna;

x brak danych;

- zjawisko nie było badane w danym roku; informacje nie mogą być prezentowane ze względu na zmianę kodu terytorialnego gminy w wybranym roku sprawozdawczym/szeregu czasowym;

* dane pozyskane na wniosek z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy;

¹ do 2011 roku dane dotyczą cywilnej służby zdrowia, od 2012 roku dane prezentowane są łącznie ze szpitalami uzdrowiskowymi MON oraz sanatoriami MSW;

² szpitale uzdrowiskowe i sanatoria uzdrowiskowe; leczeni/kuracjusze stacjonarnie;

³ miejsca pracy powstałe w wyniku np. zmian organizacyjnych, rozszerzenia lub zmiany profilu działalności. W jednostkach nowo powstałych wszystkie miejsca pracy będą jednocześnie miejscami nowo utworzonymi. Miejsca pracy jednostek przejętych przez inne jednostki nie są nowo utworzonymi miejscami pracy dla jednostek przejmujących. Nie są one również zlikwidowanymi miejscami pracy dla jednostek przejętych; dane pozyskane na podstawie badania reprezentacyjnego;

⁴ pracujący w gospodarce narodowej wg faktycznego miejsca pracy;

⁵ przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy (dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet – 18-59 lat);

⁶ dane dotyczące powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach rolnych zebrano w latach 2011 i 2012 na podstawie sprawozdań statystycznych w gospodarstwach państwowych, spółdzielczych i spółkach z udziałem mienia sektora publicznego i prywatnego oraz uogólnionych wyników reprezentacyjnych badań użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów i pogłowia zwierząt gospodarskich w gospodarstwach indywidualnych; w 2013 i 2014 roku dane zebrano na podstawie wyników badań, którymi objęto wszystkie gospodarstwa rolne osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej oraz wylosowaną próbę gospodarstw indywidualnych. Zebrane informacje opracowane zostały według

- siedziby użytkownika gospodarstwa, tj. dla gospodarstw indywidualnych – według miejsca siedziby (zamieszkania) użytkownika, a dla gospodarstw osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej – według miejsca siedziby przedsiębiorstwa (gospodarstwa);
- ⁷ owoce z drzew i owoce jagodowe;
- ⁸ rolnicy korzystający z doradztwa Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego;
- ⁹ wg nowej definicji;
- ¹⁰ zmiany w roku 2013 powierzchni chronionych w randze parku krajobrazowego oraz obszaru chronionego krajobrazu są następstwem uszczegółowienia opisu granic obszarów chronionego krajobrazu wynikającego z realizacji zadania zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 roku w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz. U. poz. 1080);
- ¹¹ liczba przewiezionych pasażerów taborem autobusowym w komunikacji krajowej (suma pasażerów przewiezionych komunikacją regularną tj. objętą rozkładem jazdy ogłoszonym do publicznej wiadomości i regularną specjalną oraz pasażerów przewiezionych pozostałymi przewozami, jak np. w przewozach wycieczkowych, kolonijnych, wahadłowych i innych okazjonalnych);
- ¹² przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto jest to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą. Dane dotyczące wynagrodzeń nie obejmują wynagrodzeń pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego;
- ¹³ bez zawodników polskich występujących za granicą i zawodników zagranicznych występujących w Polsce;
- ¹⁴ dane obejmują teatry, kina, muzea, galerie, apteki i przychodnie – dane dotyczą obiektów przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, wejścia do budynku;
- ¹⁵ dane publikowane co 2 lata;
- ¹⁶ osoby, którym decyzją przyznano świadczenia; rzeczywista liczba osób;
- ¹⁷ PKD 2007-ESA 2010;
- ¹⁸ bez cudzoziemców, na kierunkach technicznych i przyrodniczych;
- ¹⁹ suma bieżących dochodów gospodarstw domowych z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. W skład dochodu rozporządzalnego wchodzi dochody pieniężne i niepieniężne, w tym spożycie naturalne (towary lub usługi konsumpcyjne pobrane na potrzeby gospodarstwa domowego z gospodarstwa indywidualnego, bądź z prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek - rolniczej i pozarolniczej) oraz towary i usługi otrzymane bezpłatnie. Dochód rozporządzalny jest przeznaczony na wydatki oraz przyrost oszczędności, dane opracowane na podstawie próby.

Źródło danych:

Dane pochodzą z Banku Danych Lokalnych, opracowań Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy oraz danych pozyskanych na wniosek z Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy za wyjątkiem:

- 1) wskaźnika nr 53 – źródło: Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie;
- 2) wskaźnik nr 62 i 75 – źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu;
- 2) wskaźnika nr 65 i 66 – źródło: Urząd Lotnictwa Cywilnego, www.ulc.gov.pl;
- 3) wskaźników nr 102-106 – źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku.

9. Załącznik nr 4 – Wybrane wskaźniki monitorowania RPO WK-P 2007-2013

W niniejszym załączniku przedstawiono przykładowe, wybrane elementy realizacji Strategii Rozwoju Województwa (osiągnięte na podstawie wskaźników produktu i rezultatu) w ramach RPO WK-P 2007-2013.

Dane pochodzą z wniosków o płatność końcową z KSI (SIMIK 07-13) i są aktualne na dzień 31 grudnia 2015 roku. Ze względu na sposób aktualizacji wartości osiąganych przez beneficjentów wskaźników produktu i rezultatu, w KSI SIMIK ich wartość będzie podlegać zmianie (aktualizacji) ze względu na okres wskazany do osiągnięcia założonych do zrealizowania wskaźników (do 12 miesięcy od zakończenia realizacji projektu). Niektóre ze wskaźników produktu i rezultatu zostały przedstawione w sposób zagregowany.

Tab. Osiągnięte przykładowe wskaźniki produktu w ramach RPO WK-P 2007-2013

Lp.	Kategoria	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość wskaźnika osiągnięta od początku realizacji projektu
Rozwój infrastruktury technicznej - dostępność i spójność				
1.	Infrastruktura drogowa	Długość wybudowanych/przebudowanych dróg gminnych	km	191,35
2.		Długość wybudowanych/przebudowanych dróg powiatowych	km	230,08
3.		Długość wybudowanych/przebudowanych dróg wojewódzkich	km	252,25
4.		Długość wybudowanych lub oznakowanych/wytyczonych ścieżek rowerowych	km	141,91
5.		Długość wybudowanych obwodnic	km	17,04
6.	Infrastruktura transportu publicznego	Pojemność jednostek zakupionego taboru komunikacji miejskiej	osoby	285
7.	Infrastruktura kolejowa	Liczba zakupionych jednostek taboru kolejowego	szt.	5
Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska - aktywne społeczeństwo i sprawne usługi				
8.	Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji sanitarnej (w tym w ramach projektu kompleksowego)	km	226,58
9.		Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej (w tym w ramach projektu kompleksowego)	km	47,77
10.	Gospodarka odpadami	Liczba nowowybudowanych/zmodernizowanych kompostowni, sortowni, składowisk (w tym w ramach projektów kompleksowych)	szt.	4

Lp.	Kategoria	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość wskaźnika osiągnięta od początku realizacji projektu
11.	Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza	Długość wybudowanej/przebudowanej sieci ciepłowniczej	km	2,3
12.		Liczba obiektów objętych termomodernizacją	szt.	48
13.		Liczba wybudowanych/przebudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej	szt.	15
14.		Liczba wybudowanych/przebudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej	szt.	13
15.	Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku	Długość wybudowanych/zmodernizowanych gazociągów przesyłowych i dystrybucyjnych	km	20,74
16.		Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej przy wykorzystaniu energii promieniowania słonecznego	szt.	290
17.		Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej przy wykorzystaniu energii promieniowania słonecznego	szt.	1 917
Rozwój infrastruktury społecznej - aktywne społeczeństwo i sprawne usługi				
18.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej	Liczba obiektów infrastruktury szkół wyższych/szkół zapewniających dostęp dla osób niepełnosprawnych	szt.	6
19.		Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury szkół wyższych/szkół	szt.	6
20.		Liczba wybudowanych obiektów infrastruktury szkół wyższych/szkół	szt.	6
21.	Rozwój infrastruktury kultury	Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego zapewniających dostęp dla osób niepełnosprawnych	szt.	6
22.		Liczba obiektów/zbiorów dziedzictwa kulturowego objętych wsparciem	szt.	373
23.		Liczba obiektów/zbiorów poddanych konserwacji	szt.	442
24.		Liczba zamontowanych systemów zabezpieczeń obiektów/zbiorów	szt.	254
Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego - sprawne zarządzanie				
25.	Rozwój infrastruktury ICT	Długość wybudowanej sieci Internetu szerokopasmowego	km	62,68
26.*	Rozwój usług i aplikacji dla ludności (dane pozyskane z Departamentu Informatyzacji UM WK-P)	Liczba zakupionych tablic interaktywnych	szt.	4 485
27.	Rozwój komercyjnych e-usług	Liczba nowych e-usług	szt.	11

Lp.	Kategoria	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość wskaźnika osiągnięta od początku realizacji projektu
Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw - gospodarka i miejsca pracy				
28.	Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw	Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	szt.	13
29.	Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw	Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	szt.	45,11
30.	Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw	Liczba zakupionych środków trwałych	szt.	2 214
31.	Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw	Liczba zakupionych środków trwałych	szt.	462
32.	Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw	Powierzchnia wybudowanych/zmodernizowanych budynków	m2	5 369,71
33.	Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw	Powierzchnia wybudowanych/zmodernizowanych budynków	m2	24 752,66
34.	Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii	Liczba jednostek naukowych zaangażowanych w realizację projektu	szt.	4
35.	Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje	Powierzchnia wspartych terenów inwestycyjnych	ha	421,4
Wsparcie rozwoju turystyki - dostępność i spójność				
36.	Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze	Długość przebudowanych szlaków turystycznych	km	695,24
37.	Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych	Liczba nowych produktów turystycznych	szt.	48
38.		Liczba przebudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	szt.	7
39.		Liczba utworzonych punktów informacji turystycznej	szt.	8
40.		Liczba utworzonych turystycznych portali informacyjnych	szt.	2
41.		Liczba wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	szt.	15

Lp.	Kategoria	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość wskaźnika osiągnięta od początku realizacji projektu
Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy - dostępność i spójność				
42.	Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów	ha	8,72
43.	Adaptacja do nowych funkcji społeczno-gospodarczych terenów przemysłowych i powojaskowych	Liczba zbudowanych/przebudowanych/doposażonych obiektów	szt.	8

Tab. Osiągnięte przykładowe wskaźniki rezultatu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WK-P w latach 2007-2013

Lp.	Kategoria	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość wskaźnika osiągnięta od początku realizacji projektu
Rozwój infrastruktury technicznej - dostępność i spójność				
1.	Infrastruktura drogowa	Oszczędność czasu w przewozach pasażerskich	euro/rok	51 605 142,58
2.		Oszczędność czasu w przewozach towarowych	euro/rok	8 867 296,95
3.	Infrastruktura kolejowa	Oszczędność czasu w przewozach pasażerskich	euro/rok	1 830 997,86
4.	Infrastruktura portu lotniczego	Liczba pasażerów	osoby/rok	492 560
Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska - aktywne społeczeństwo i sprawne usługi				
5.	Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej	Liczba osób podłączonych do wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej	osoby	2 053
6.	Gospodarka odpadami	Liczba osób objętych systemem zagospodarowania odpadów	osoby	150 265
7.		Moc przerobowa ZZO	tony/rok	27 000
8.	Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza	Zmiana emisji głównych zanieczyszczeń powietrza: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pyły, dwutlenek węgla	tony/rok	8 244,45
9.	Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska	Powierzchnia terenów objętych ochroną przeciwpowodziową	ha	441,62

Lp.	Kategoria	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość wskaźnika osiągnięta od początku realizacji projektu
10.	Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych	łączna powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów	ha	496,88
Rozwój infrastruktury społecznej - aktywne społeczeństwo i sprawne usługi				
11.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej	Liczba studentów korzystających z infrastruktury dydaktycznej wspartej w wyniku realizacji projektów	osoby	2 512
12.		Liczba studentów korzystających z infrastruktury wspartej w wyniku realizacji projektów	osoby	24 557
13.		Liczba uczniów korzystających z infrastruktury dydaktycznej wspartej w wyniku realizacji projektów	osoby	6 140
14.		Liczba uczniów korzystających z infrastruktury wspartej w wyniku realizacji projektów	osoby	7 461
15.	Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej	Liczba pacjentów korzystających z infrastruktury ochrony zdrowia	osoby/rok	14 606
16.		Potencjalna liczba specjalistycznych badań medycznych, które zostaną wykonane zakupionym sprzętem	szt./rok	700 346
Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego - sprawne zarządzanie				
17.	Rozwój infrastruktury ICT	Liczba jednostek publicznych, które uzyskały możliwość dostępu do internetu	szt.	68
18.		Liczba szkół, które uzyskały możliwość dostępu do internetu	szt.	25
19.	Rozwój usług i aplikacji dla ludności	Liczba jednostek sektora publicznego korzystających z utworzonych aplikacji lub usług teleinformatycznych	szt.	98
20.		Liczba osób korzystających z usług on-line	osoby	80 445
21.		Liczba osób, które zyskały możliwość używania podpisu elektronicznego	osoby	183
22.		Liczba przedsiębiorstw korzystających z utworzonych aplikacji lub usług teleinformatycznych	szt.	81
23.		Liczba użytkowników udostępnionych rejestrów publicznych	osoby	250
24.	Rozwój komercyjnych e-usług	Liczba osób korzystających z usług on-line	osoby	7 172
Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw - gospodarka i miejsca pracy				
25.	Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw	Liczba nowych/udoskonalonych produktów/usług	szt.	316

Lp.	Kategoria	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość wskaźnika osiągnięta od początku realizacji projektu
26.	Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw	Liczba nowych/udoskonalonych produktów/usług	szt.	1192
27.	Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw	Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	szt.	143,2
28.	Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw	Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	szt.	622,15
29.	Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska	Zmiana emisji głównych zanieczyszczeń powietrza: dwutlenku siarki, tlenku azotu, pyłów, dwutlenku węgla	tony/rok	921,18
30.		Zmiana ilości oczyszczanych ścieków przemysłowych	m3/rok	16 174
31.		Zmiana ilości wytwarzanych odpadów	tony/rok	49,4
32.		Zmiana ilości zużycia wody	m3/rok	9 862
33.		Zmiana ilości ścieków przemysłowych wymagających oczyszczenia	m3/rok	17 474
Wsparcie rozwoju turystyki - dostępność i spójność				
34.	Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych	Liczba osób korzystających z produktów turystycznych	osoby/rok	63 825
35.		Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	szt.	51

Szczegółowa, pogłębiona informacja dotycząca osiągniętych wskaźników produktu/rezultatu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WK-P jest przedmiotem odrębnego opracowania (sprawozdania), przygotowywanego przez Biuro Monitoringu i Sprawozdawczości RPO.